SPOMENICA

PRIGODOM

SEDAMSTOTE GODIŠNJICE

BLAŽENE SMRTI

SVETOGA FRANJE

IZDALA

HRVATSKA FRANJEVAČKA PROVINCIJA

SV. ĆIRILA I METODA

ZAGREB 1927

SPOMENICA

PRIGODOM

SEDAMSTOTE GODIŠNJICE

BLAŽENE SMRTI

SVETOGA FRANJE

Gospodinu prof. B. Medjeru
prijatelju serafske mladeži
u znak iskrenog štovanja i zahvalnosti

O. Vendelin
franjev. prov.

IZDALA
HRVATSKA FRANJEVAČKA PROVINCIJA
SV. ĆIRILA I METODA
ZAGREB 1927

Pinxit: C. Medović O. F. M.

Sv. Franjo Asiski. — S. Franciscus Assisiensis.

(Zagreb. Crkva sv. Franje. — Ecclesia s. Francisci.)

Seraphico Patriarchae Francisco!

Christi aemulatori optimo
Gregis Minorum Inclyto Parenti Duci ac Praeceptori,
Cuius laudes totus Orbis jubilans festive personat
Septimo ab eius glorioso transitu exeunte saeculo,
cum pauper et humilis
Dives ad Superos hymnis coelestibus honorandus
evolavit,
Devotissimi filii,
Almae Provinciae Croatiae SS. Cyrilli et Methodii alumni,
spirituali gaudio de tanta Patris gloria perfusi,
hoc qualecunque opusculum
ad perennem huius centenarii memoriam
in pietatis, obsequii gratique animi significationem
dedicant, donant et offerunt,
humiliter deprecantes,
ut suis precibus
per huius patriae oras
augeat suorum numerum in caritate Christi,
quos cancellatis manibus caecutiens ut moriens Iacob
benedixit.

Serafinskom Patrijarhi sv. Franji!

Živoj slici
Propetoga Krista,
Manje braće Utemeljitelju,
Slavnom vođi,
Mudrom Učitelju,
Komu cio svijet pjeva k sedmoj
Stoljetnici,
Otkad mu se čista
Duša blaži u rajskom veselju,
Gdjeno s anđelima
I sa svima
Nebeskim dusima
Himne pjeva svome Stvoritelju,
Vjerni sinci
Djeca mlade Provincije,
Što se diljem
Sve Hrvatske vije
Pod okriljem
Apostola slavenskih naroda,
Svete braće Ćiril i Metoda,
Opojeni duhovnim veseljem
Zbog tolike
I tako velike
Divne slave,
Kojom im svi puci Oca slave,
Kao uspomenu
Na svečanu sedamstoljetnicu,
Ovu Spomenicu
Posvećuju
U znak svoje djetinje harnosti
I sinovske nježne odanosti,
Svete zahvalnosti
Te ponizno mole,
Da isprosi svojim molitvama,
Da u ovim hrvatskim stranama
Umnoži se, buja i procvjeta
Njegovih sinova mala četa,
I da svaki od njih svima
Cvate krepostima,
Svak' da bude Njegva slika čista
K'ošto On je Propetoga Krista!

PAPA PIJO XI.

Okružnica.

Časnoj braći Patrijarsima, Primasima, Nadbiskupima, Biskupima i drugim mjesnim Ordinarijima, koji su u miru i zajednici s Apostolskom Stolicom: O sv. Franji Asiskom prigodom sedamstogodišnjice smrti njegove.

PIJO PAPA XI.

Časna braćo!

Pozdrav i apostolski blagoslov!

Prigodom Velikog Jubileja — koji smo uostalom produljili do konca tekuće godine, da uzmogne čitav svijet uživati njegove blagodati — mnogobrojne su se duše u ovom svetom gradu prema crkvenom običaju očistile i na savršeniji život potakle. No čini nam se, da će se plodovi, koje je Jubilej ili već donio ili se nadamo, da će još donijeti, umnožati svečanom spomen=slavom sv. Franje Asiskoga. Ova se slava upriličuje među svim narodima, budući da se navršuje sedam stotina godina, otkad je Franjo zemaljsko progonstvo sretno zamijenio s nebeskom domovinom.

Ovoga je muža, kojega je Providnost Božja odredila ne toliko za to, da popravlja svoje burno doba, nego još više kršćansko društvo svih vremena, neposredni naš predšasnik stavio na čelo tako zvanoj Katoličkoj Akciji. Stoga se dolikuje, da se oni naši sinovi, koji su prema našim uputama posvetili svoje sile spomenutoj Akciji, slože sa mnogobrojnom Franjinom djecom te djela, kreposti i duh njegov tako u pamet dozivaju i uzvisuju, da svi vjernici otklone onu umišljenu sliku serafskoga muža, koja se sviđa pristašama modernih zabluda, kao i svjetovnim i razmaženim ljudima i ženama, a nasljeduju i usvoje sebi onaj uzor svetosti, što ga je on doista u sebi nosio i izradio prema čistoj i jednostavnoj evanđeoskoj nauci. Stoga i želimo, da sveti obredi i javni blagdani, govori i sastanci tečajem ove obljetnice idu za tim, da se serafski Patrijarh ne sebi protivan i drugačiji, već upravo onakav proslavi izljevima prave pobožnosti, kakav je doista i bio po darovima naravi i milosti, koje je upotrijebio, da sebe i bližnje svoje potpuno usavrši. Preuzetno bi doduše bilo, kad bi tko međusobno uspoređivao junake u svetosti, koji su se već odselili u nebesku domovinu, a od kojih je Duh Sveti svakomu namijenio posebnu zadaću među smrtnicima — ovakovo uspoređivanje dolazi ponajviše iz nesređenoga čuvstvovanja, pa je stoga i bez ploda i vrijeđa samog Boga, početnika svetosti — no ipak se može reći, da nije bilo nikoga, u kom bi se očitovala tako vjerna slika Kristova i tako sličan i izrazit uzor evanđeoskog života, kao u Franje. Zato bi s pravom onaj, koji je sam sebe zvao vijesnikom Velikoga Kralja, nazvan drugim Kristom, jer se pojavio društvu svojih suvremenika i budućim vjekovima kao na novo oživjeli Krist.

Odatle je došlo, da on još danas živi pred očima ljudi i da će živjeti kroz sve naraštaje. A tko će se tome čuditi, kada su već prvi od njegovih suvremenika, opisujući život i djela svoga Oca i Zakonodavca, smatrali ga većim i uzvišenijim negoli dopušta ljudska narav? Zašto su i naši predšasnici, koji su prijateljski živjeli s Franjom, bili uvjereni i priznali, da je on od Providnosti Božje poslan bio za spas puka i zaštitu Crkve? Zašto još i sada, nakon toliko vremena iza smrti serafskoga muža, nekim novim žarom pro=plamsava prema njemu pobožnost katolika i udivljenje nekatolika? Samo zato, što njegova pojava danas istim svijetlom obasjava duše kao nekada i jer njegova snaga i vrlina još i danas može najviše izliječiti narode, pak se poradi toga i priziva. Njegovo je naime djelo za popravak ljudskoga roda tako općenito, da je nesamo nadaleko uspostavio vjeru i neiskvarenu ćudorednost, nego je evanđeoskom ljubavlju i pravdom duboko prožeo i sav društveni i socijalni život ljudski.

Znamenitom i sretnom događaju, koji se brzim korakom približava, posve od=govara, ako Vas, časna Braćo, uzmemo za tumače ovoga našeg nagovora i da preko Vas kršćanskom puku u ovo spasonosno vrijeme dozovemo u pamet nauku i život Asiskog Patrijarha i tako u njem probudimo franjevački duh, koji se ništa ne razli=kuje od evanđeoskog duha i života. Želimo se naime natjecati u pobožnosti s našim najbližim predšasnicima, koji nijesu propustili ni kod jedne stoljetne uspomene na glavne dane njegova života, a da je ne bi kao apostolski učitelji protumačili i odredili puku, da je slavi. Tu se osobito rado sjećamo — a s nama se moraju sjećati i svi oni, koji su već prevalili dobu cvjetne mladosti — da je pred 44 godine Leo XIII. okružnicom «Auspicato», koju je izdao isto tako prigodom sedamstogodišnjice Asiskoga muža, po čitavome svijetu u puku uspirio plamen oduševljenja za Franju i njegove ustanove. Ako se pak ovaj plamen oduševljenja očitovao u mnogostrukim izražajima pobožnosti i donio željenu obnovu duša, to ne razumijemo, zašto ne bi i skori isto tako znameniti događaj imao isti uspjeh. Pače okolnosti, u kojima se danas nalazi kršćansko društvo, navješćaju još mnogo veći uspjeh. Tko naime nije opazio, da su se duhovna dobra počela sve više cijeniti, i da su narodi — poučeni iskustvom pređašnjeg vijeka, da se ne mogu nadati ni miru ni sigurnosti, ako se ne povrate k Bogu — počeli gledati prema katoličkoj Crkvi kao jedinom izvoru spasa?

Osim toga gore spomenuti oprost rimskog jubileja, koji smo proširili na čitav svijet, ne dolazi li u dobar čas istodobno s ovom stoljetnom slavom, koja se ne može odijeliti od duha pokore i ljubavi?

I. Dio. Sv. Franjo obnavlja sam sebe u duhu evanđelja.

Poznato je, časna Braćo, u kako je teško i ljuto doba Franjo živio. Priznajemo, da je kršćanska vjera bila tada dosta duboko u puku usađena. To dokazuje činjenica, da nijesu samo najmljeni vojnici, nego i građani iz svih redova, puni svetog žara, pohrlili, pod vojnim zastavama u Palestinu, da oslobode grob Kristov. Ali se uza sve to u njivu Gospodnju uvukla krivovjerja i jako uspijevala. Širili su ih poznati njihovi začetnici, a katkada tajno neki mračni mešetari, koji bi se gradili strogima te napadno isticali svoju hinjenu krepost i stegu, a time su lako zavaravali jednostavne i slabe ljude. Na taj način bacište u mase pogibeljne iskre za razvoj bune. Bilo ih je doduše, koji su sebe oholo smatrali od Boga zvanima, da Crkvu Božju očiste od ljaga, koje je na nju bacio opaki život nekih privatnika, ali se doskora, kad su ovi isti oholice zabacili nauku i ugled apostolske Stolice, jasno pokazalo, za kakvim idu ciljevima. Utvrđeno je naime, da je većina njih duboko zagrezla u opačine i bludnost, da su uzdrmali temelje vjere, vlasti, obitelji i države te tako htjeli poremetiti državni poredak. Opazilo se tada ono isto,

što se i inače tečajem vjekova u povjesti mjestimice opetovalo: da su bune naperene protiv Crkve išle uporedo s onima protiv države i da se međusobno svagdje potpomagale. Premda je katolička vjera ostala u dušama neuzdrmana ili barem nije posvema potamnjela, ipak je evanđeoskog duha skoro sasma ponestalo, a prema tome je i ljubav prema Kristu u srcima ljudskim tako ohladnila, da se već gotovo činilo, kao da je sasvim utrnula. Da i ne spominjemo borbe, koje su nastale odatle, što su jedni pristajali uz cara, a drugi uz Crkvu, dosta je spomenuti, kako su talijanski gradovi bili izmučeni unutarnjim ratovima. Nekoji su htjeli, da se oslobode iz ruku jednog vlastodršca i da se dočepaju građanskih sloboština, dok su drugi, naročito veći, nastojali, da pod svoju vlast podvrgnu manje, ili se napokon u jednom te istom gradu više stranaka otimalo za vlast. Stoga su bila na dnevnom redu grozna međusobna umorstva, paleži, grabež, pljačkanja, otimačine, progonstva i prodavanje tuđih dobara na dražbi. Premnogi nalazili su se u najtežem položaju, jer je razlika između gospode i podanika, između većine naime i manjine — kako ih se zvalo, između gospodara i kmetova bila tolika, da je premašila granice postavljene od same ljudske naravi, i jer su moćniji redovito ugnjetavali i nekažnjeno progonili slabije. K tome je pridolazila silna i bezobzirna sebičnost. Ona je svakoga, koji nije pripadao baš najgoroj sirotinji, gonila u nezasitnu lakomost za bogatstvom. Gdjegdje se događalo, da ni naročiti zakoni izdani protiv raskoši nijesu pomagali, nego je preotelo mah ludo kicošenje u odijevanju i u razmetnom priređivanju gozba i drugih kojekakvih naslada. Siromahe i siromaštvo su svi prezirali, a gubavce, kojih je u ono doba bilo mnogo, općenito su oduravali i zanemarivali. Ova pomama za nasladama i imetkom nije poštedila ni one, koji bi bili morali provoditi savjesniji vjerski život — premda ih je i među svećenstvom bilo dosta, koji se odlikovahu strogom ćudorednošću. Dakako, da se posvuda udomio običaj, da si je svatko nastojao osigurati što lakši i obilniji dohodak, na koji je god način bilo moguće. Nesamo da su nekoji silom otimali novac ili barem zahtijevali lihvarske kamate, nego je bilo dosta i takvih, koji su svoj imetak uvećavali i obogaćivali se na taj način, što su prodavali javne službe, časti, pravicu, pače i nekažnjenost krivcima. Crkva dakako nije na to šutila niti je štedila kazne, ali što je to moglo koristiti, kad su i sami carevi javno davali najgori primjer, izazivali na sebe prokletstvo Apostolske Stolice i tvrdokorno ga prezirali? Tadanji je samostanski život doduše urodio radosnim plodovima, ali se i njega dotakla svjetovna pošast, pa tako ne bijaše dosta jak za otpor i borbu. Nešto su doduše crkvenu stegu pomogle i učvrstile i nove muške redovničke zajednice, ali je za oporavak bolesnoga ljudskog društva bilo potrebno, da se na nj izlije mnogo veće obilje svijetla i ljubavi.

Da ovo društvo, kako ga ocrtasmo, prosvijetli, a napose da ga natrag privede k čistoj evanđeoskoj mudrosti, pojavio se po Božjoj odluci Franjo Asiski i zasjao kao sunce, kako to pjeva Alighieri,[1] s kojim se podudara i Toma iz Celana,[2] kad je napisao: «Odsijevaše kao sjajna zvijezda u tamnoj noći i kao jutro, što se rasprostrlo nad tminama». Pripovijeda se, da je bio obdaren bujnom i živahnom ćudi, da se kao mladić oblačio u skupocjeno odijelo, svojim bi tankoćutnim i ugodnim drugovima priređivao sjajne gozbe, te bi uz vesele pjesme običavao obilaziti ulicama svoga grada. Ali je uz to sačuvao nepokvarenost srca, čistoću u govoru i preziranje bogatstva. Poslije ropstva u Perugiji (Perudži) i neke teške bolesti on je na svoje čudo opazio, da se u duši sav promijenio, ali ipak — da izmakne iz ruku Božjih — zaputi se u Apuliju, da traži zgodu za junačka djela. No putem dobije od Boga nesumnjivi znak, da se imade vratiti u Asiz, gdje će mu se saopćiti, što ima da radi. Pošto je ovdje dugo oklijevao i borio se sam sa sobom,

1 Parad. XI.
2 Legenda I. n. 37.

Bog ga je tako nadahnuo, da je slušajući kod sv. mise ono mjesto evanđelja, koje govori o životu i poslanju apostola, uvidio, kako on mora živjeti po propisu sv. evanđelja i Kristu služiti. Od ovoga je dakle časa započeo nastojati, da se što tjesnije sjedini s Kristom i njemu postane sasvim sličan. I «čitavo nastojanje muža Božjeg, javno i privatno, kretaše se oko križa Gospodnjega, a od prvog časa, kad je za križ počeo vojevati, zablistaše mu razna otajstva križa».[1] On je doista plemenštinom i uznositošću duha svoga bio izvrstan vojnik i plemenit vitez Kristov. Želeći, da ni on ni učenici njegovi ne dođu nikad u nesuglasje s Gospodom njegovim, nesamo da je uvijek imao sa sobom knjigu evanđelja, kojemu bi kao proročištu pristupao, da ga u sumnji pita za savjet, već je pravilo Redova što ih je osnovao, izjednačio kao nitko drugi s evanđeljem, a redovnički život svojih pristaša s apostolskim životom. Zato je s pravom na čelu pravila napisao: «Pravilo i život Manje Braće jest obdržavati sv. evanđelje Gospoda našega Isusa Krista».[2] A sada, da stvar pobliže obradimo, pogledajmo, časna Braćo, kako se Franjo divno vježbao u najsavršenijim krepostima, te se tako pripravio, da služi namjerama Božjeg milosrđa i da bude prikladno oruđe za poboljšanje javnoga života.

1. Svojevoljni siromah.

Kako je žarko naš Franjo volio evanđeosko siromaštvo, to sebi možemo lako zamisliti, ali držimo, da je to preteško opisati. Opće je poznato, da je po naravi bio sklon pomagati siromasima, a kako svjedoči sv. Bonaventura, bio je tako pun dobrostivosti, da je «ne više gluhi slušač evanđelja» odlučio, da ne će nijednom siromahu uskratiti milostinje, osobito «ako bi se proseći pozvao na ljubav Božju».[3] No ovakvu mu je narav milost Božja preobilno usavršila. Stoga je, potaknut nutarnjim glasom Božjim, požalio, što je odbio jednom nekog prosjaka; on ga je odmah potražio i obilno potpomogao u njegovu siromaštvu. Kad je nekom zgodom nakon vesele gozbe, okružen četom mladića, pjevajući obilazio gradom, iznenada se zaustavi; duša kao da mu je ostavila tijelo i utonula u slatku duhovnu milinu. Čim je pak došao k sebi, upitaše ga drugovi, da li misli na ženidbu, a on je s mjesta i oduševljeno odgovorio, da su pravo kazali, jer je odlučio uzeti ženu između svih najplemenitiju, najbogatiju i najljepšu. Pod ovim je riječima mislio na siromaštvo ili na redovnički život, koji se osniva osobito na obdržavanju siromaštva. Ovu je božansku mudrost naučio od Krista Gospoda, koji je, premda bijaše bogat, postao radi nas siromašan, da se mi njegovim siromaštvom obogatimo.[4] Ovu pak mudrost ne će oboriti nikakvo bajanje ljudske mudrosti, jer ona jedina može sve obnoviti svetom novošću. Isus je naime učio: «Blaženi siromašni duhom»;[5] «ako hoćeš savršen da budeš, idi, prodaj sve, što imaš i daj siromasima i imati ćeš blago na nebu: i dođi i slijedi mene».[6] Ovakvo je siromaštvo, koje se sastoji u tome, da čovjek na poticaj Duha Svetoga dragovoljno i spremno odbaci svaki posjed, tako prigrlio naš Franjo, da ga je u najvećem počitanju i ljubavi nazivao svojom majkom i vjerenicom. Ovo je dakle njegovo siromaštvo skroz protivno onomu, koje su neki stari filozofi prisiljeno i teško snašali i oholo isticali. Zato zgodno kaže sv. Bonaventura: «Nitko nije toliko željan bio zlata, koliko on siromaštva; nitko tako brižno nije čuvao svoje blago, kao on ovaj evanđeoski biser».[7] Pa i sam Franjo izričito i jasno pokazuje,

1 Th. a Cel., Tract. de mirac., n. 2.
2 Reg. FF. Minorum, initio.
3 Legenda maior, c. 1. n. 1.
4 II. Cor., 8, 9.
5 Mat., 5, 3.
6 Mat., 19, 21.
7 Leg. mai., c. 7.

koliko cijeni i voli siromaštvo, dok u svojem redovničkom pravilu svojima preporuča i nalaže, da se osobito vježbaju u kreposti siromaštva: «To je ona uzvišenost najsvetijeg siromaštva, koje vas je, predragu moju braću, postavilo baštinicima i kraljevima kraljevstva nebeskoga, u vremenitim vas stvarima ponizilo, a u krepostima uzvisilo! To neka bude vaša baština; uz nju se posve priljubite ne hoteći u ime Gospoda našega Isusa Krista ništa drugo imati zauvijek pod nebom».[1] Ovo je siromaštvo Franjo volio osobito zato, što ga je smatrao milim drugom Majke Božje, a Kristovim ne toliko drugom, nego upravo vjerenicom, koju je sebi na drvetu križa odabrao, a na koju su ljudi poslije zaboravili, te im je postala veoma gorka i nesnosna. Dok je sam o tom razmišljao, neobično je mnogo suza prolijevao i plakao. Koga dakle da ne gane pojava ovakvog muža, koji je iz ljubavi prema siromaštvu postao luđakom u očima nekadašnjih svojih raskošnih drugova i mnogih drugih? Što da rečemo, kada se potomstvo svakim danom sve većma oduševljavalo za ovoga tolikog ljubitelja siromaštva, pače mu se dive i današnji ljudi, koji su posve daleko od pravog shvaćanja i vršenja evanđeoske savršenosti? Ovom je potomstvu svakako prednjačio Alighieri sa pjesmom o zarukama sv. Franje sa Siromaštvom,[2] u kojoj ne znaš, čemu bi se većma divio, da li veličajnim i smionim mislima ili dražesnoj krasoti pjesme.

2. *Muž poniznosti.*

No onaj uzvišeni pojam o siromaštvu i ona plemenita čežnja za njim, što se tako duboko uvriježila u pamet i dušu Franjinu, nije se mogla ograničiti samo na odricanje vanjskih dobara. Ta bi li mogao tko postići pravo siromaštvo i živjeti po njemu po primjeru Kristovu, ako ne bi postao siromašan duhom i malen krepošću poniznosti? To je naš Franjo dobro znao i zato nije nikad jednu krepost od druge odvajao, nego ih je obadvije jednako poštivao i pozdravljao: «Gospođo sveta siromaštino, Gospodin ti dao zdravlje sa tvojom sestrom svetom poniznošću. Sveto siromaštvo postiđuje svaku lakomost, škrtost i sve brige za ovaj svijet. Sveta poniznost postiđuje oholost i sve ljude ovoga svijeta i sve, što je na svijetu!»[3] Pisac zlatne knjige «Nasljeduj Krista», hoteći jednom riječi ocrtati Franju, zove ga poniznim: «Koliko je tko u očima tvojim (Bože), toliko jest i ne više, kaže ponizni sv. Franjo».[4] On je u prvom redu nastojao, da se kao najmanji i najposljednji ponizno vlada. Zato je od časa, kad je započeo bolji život, veoma želio, da svim ljudima bude ruglo i smijeh. Premda bijaše Utemeljitelj, Zakonodavac i Otac Reda Manje Braće, ipak je običavao jednoga od njih izabrati sebi za upravitelja i gospodara, da o njem bude potpuno ovisan. Čim je mogao, odložio je vrhovno poglavarstvo i nije mario za molbe i plač svojih; a to je činio zato, «da sačuva krepost svete poniznosti» i da ostane «od sada podložan sve do smrti, živući poniznije, nego itko drugi.»[5]

Kardinali i prvaci državni često su mu nuđali sjajno i veličajno gostoprimstvo, ali ga je on vazda otklanjao. Druge je ljude veoma cijenio i obasipao izrazima velikog štovanja, a među grešnicima je postao kao jedan od njih. Sam je o sebi mislio, da je najveći grešnik i često je običavao govoriti, da je Bog drugom kojem zločincu udijelio toliko milosrđe, da bi bio deset puta bolji od njega, i da treba jedino Bogu pripisati sve, što se na njemu nalazi lijepa i dobra, jer sve to potiče od Boga. Zato je brižno i pomno nastojao sakriti sve odlike i darove, koji su mu mogli pribaviti ljudsku čast i hvalu, a

---

1 Reg. FF. Minor., c. 6.
2 Parad. XI.
3 Opusc. Salutatio virtutum (Ed. 1904.), p. 20. seq.
4 L. III., c. 50.
5 Th. a Cel., Leg. II, n. 143.

naročito je sakrivao rane Gospoda Isusa, koje su mu bile od Boga u tijelo utisnute. Kad bi ga tko privatno ili javno hvalio, nesamo da se tada smatrao i priznavao vrijednim prezira i pogrde, nego bi ga tištila i neka nevjerojatna tuga, kojoj bi se često pridružili jecaji i tužaljke. Što da kažemo, kad se držao tako nedostojnim, da se nije htio dati zarediti za svećenika? Na ovoj istoj poniznosti htio je, da se kao na temelju podiže i učvršćuje red Manje Braće. Kakogod je svoju braću opomenama punim divne mudrosti neprestano poučavao, da se ne valja uzdizati ni zbog česa, a još manje radi kreposti i nebeskih darova, ipak je u prvom redu opominjao, a do zgode i korio onu braću, kojima su već njihove dužnosti po sebi donosile opasnost isprazne slave i oholosti, kaošto to bijahu propovjednici, književnici, umjetnici i poglavari samostanâ i provincijâ. Predaleko bi nas vodilo, kad bi htjeli svaku stvar napose isticati; bit će dosta, da još samo ovo spomenemo: Franjo je poniznost iz primjera i riječî[1] Kristovih pretočio među svoje sljedbenike kao poglavitu oznaku Reda; «htio je naime, da se braća njegova zovu Manja, a poglavari njegova Reda neka se zovu slugama, da se i riječima evanđelja služi, koje je obećao obdržavati, i da učenici njegovi vide iz samoga svoga imena, da su došli u školu poniznoga Krista učiti poniznost».[2]

3. *Muž katolički.*

Vidjeli smo serafskog muža, kako se prema samom pojmu najsavršenijeg siromaštva, što se nalazio u njegovoj duši, učinio tako malenim i poniznim, da se premda bijaše na čelu Reda, ipak prostodušno pokoravao jednomu, što više — možemo gotovo reći — svima od svoje braće. Tkogod se naime ne odreče samoga sebe i ne zataji svoj sud, taj sigurno nije ništa odbacio od svoga, niti se može zvati ponizan. Zato je naš Franjo svoju slobodnu volju, taj najuzvišeniji dar između sviju darova, što ih je Bog Stvoritelj podijelio ljudskoj naravi, zavjetom poslušnosti dragovoljno posvetio i posvema izručio Namjesniku Isusa Krista. O kako nezgrapnu rabotu vrše i kako slabo poznavaju Asiskog Patrijarha oni, koji sebi stvaraju nekoga novog Franju, da potkrijepe svoje izmišljotine i zablude. Ovaj Franjo, kako ga oni crtaju — gotovo čovjek ne bi vjerovao svojim ušima — protivan je crkvenoj stegi, ništa ne mari za vjerske istine, pače je preteča i vijesnik one mnogostruke i lažne slobode, s kojom se počeše ljudi u novije vrijeme nabacivati, i koja je uzrokovala toliku smutnju u Crkvi i državi. Neka stoga sam Glasnik Velikoga Kralja sveukupne katolike i nekatolike svojim divnim primjerima pouči, kako se tijesno oslanjao na crkvenu vlast, na ovu Apostolsku Stolicu i na Kristovu nauku. Utvrđeno je naime iz najvjerodostojnih književnih spomenika onoga vremena, «da je poštivao svećenike i svaki crkveni stalež volio».[3] «Na ovo je taj *katolički i posve apostolski muž* u svojem propovijedanju naročito upozoravao: da se vjera Rimske Crkve čuva neokrnjena, i da se svećenički stalež drži u najvećoj časti radi dostojanstva Gospodnjeg Sakramenta, kojega pretvaraju svećeničke ruke. Osim toga je učio, da se veoma moraju častiti učitelji zakona Božjeg, i svi crkveni Redovi».[4] Što je puku govorio s propovijedaonice, to je još ozbiljnije stavljao na srce svojoj braći. Njih je često opominjao, a naročito ih je na smrti u svojoj znamenitoj oporuci potakao, da se crkvenim dostojanstvenicima i klericima u vršenju svećeničke službe smjerno pokoravaju i da se prema njima vladaju kao sinovi mira. No što je u toj stvari najglavnije: čim je serafski Patrijarh osnovao i napisao posebno pravilo svoga Reda, odmah ga je i bez oklijevanja, u nazočnosti svojih prvih jedanaest učenika, podastr'o Inocenciju III.

---

[1] Mat. 20, 26—28; Luka 22, 26.
[2] S. Bonav., Leg. mai., c. 6, n. 5.
[3] Th. a Cel., Leg. I, n. 62.
[4] Julian. a Spira, Vita S. Franc., n. 28.

na odobrenje. Nezaboravni taj Papa, ganut riječima i pojavom siromašnog i poniznog muža te nadahnut duhom Božjim, ljubezno je Franju zagrlio, predloženo pravilo apostolskim svojim ugledom potvrdio i dao novim radnicima vlast, da propovijedaju pokoru. Ovo je isto pravilo, kako svjedoči povijest, tek malo promijenjeno, kasnije na molbu Franjinu ponovno odobrio Honorije III. Serafski Otac želi, da pravilo i život Manje Braće bude: «obdržavati sveto evanđelje Gospodina našega Isusa Krista, živući u posluśnosti, bez vlasništva i u čistoći, ne dakako po svojoj volji i vlastitom tumačenju, nego prema odredbi Rimskih Papa, koji su zakonito izabrani. One, koji žele prigrliti ovaj način života, neka Ministri savjesno ispitaju o katoličkoj vjeri i crkvenim otajstvima i da li to sve vjeruju i jesu li spremni to vjerno ispovijedati i do konca čvrsto obdržavati». Koji su u Red primljeni, ne smiju pod nikakav način iz njega istupiti «po nalogu Gospodina Pape». Klericima se nalaže, da službu Božju vrše «po propisima svete Rimske Crkve»; uopće se braći zabranjuje propovijedati na području kojega biskupa bez njegove privole i ulaziti u samostane opatica makar službe radi, ako im Sveta Stolica nije dala zato posebno dopuštenje. Isto takvo poštovanje i odanost prema Apostolskoj Stolici odaje i ono, što Franjo govori, kako treba zaprositi od nje kardinala Pokrovitelja: «Pod poslušnošću nalažem Ministrima, da zaprose od Gospodina Pape jednoga od kardinala sv. Rimske Crkve, koji neka bude upraviteljem, pokroviteljem i popraviteljem ove Bratovštine; da vazda podčinjeni i podložni nogama svete Rimske Crkve i stalni u vjeri katoličkoj vjerno obdržavamo sveto Evanđelje Gospoda Našega Isusa Krista, što smo čvrsto obećali».[1]

4. Muž pokore – Seraf ljubavi.

Ne smijemo prešutjeti ni onu «ljepotu i čistoću poštenja, koju je naročito volio serafski muž», t. j. čistoću duha i tijela, koju je čuvao i branio najstrožim mrtvenjem. Vidjeli smo, da je on još kao mladić, dok je gospodski i elegantno živio, oduravao svaku ružnu riječ. Čim se okanio naslada ovoga svijeta, počeo je strogo obuzdavati svoja osjetila, i ako bi ga kada spopale i uznemirivale požude za nasladom, tada bi se ili po trnju valjao ili usred zime skakao u mrzlu vodu. Uopće je dokazano, da je naš Franjo, hoteći iznova ljude pozvati na evanđeoski život, običavao ih sve opominjati, «da ljube i boje se Boga i da se kaju radi grijeha»[2] te je vlastitim primjerom svakoga opominjao i poticao na pokoru. On se naime oblačio u kostrijet, nosio je grubu i bijednu tuniku, hodao bosonog, kod spavanja glavu je naslanjao na kamen ili drvo, hrane je uzimao samo toliko, da ne umre, a često je miješao u nju vodu i pepeo, da ne bude tečna, pače veći je dio godine proboravio u postu. S tijelom, koje je uspoređivao marvinčetom, vrlo je strogo postupao ne pazeći, da li je zdravo ili bolesno, a dvostruko bi ga kaznio, ako se kada htjelo usprotiviti. Napokon je pod kraj svoga života postao veoma sličan Kristu, gotovo razapet na križ zbog dobivenih rana. Premda su ga tada mučile silne boli, ipak nije ni onda tijelu svome dopustio nikakve utjehe ni pokoja. Isto tako mu je na srcu bilo, da se i njegovi učenici priuče na strog i pokornički život, premda im je i u tome dao nalog i opomenu, da se čuvaju prekomjernog posta i tjelesne trapnje – «jedino se tu djela svetog Oca nisu slagala s jezikom».[3]

Tko ne bi jasno vidio, da je sve ovo proisticalo iz jednoga jedinog vrela božanske ljubavi? Ta on je, kako piše Toma iz Celana,[4] «gorio od ljubavi prema Bogu pa se uvijek laćao osobito teških djela, raširena je srca stupao putem zapovijedi Božjih

[1] Reg. FF. Minor., passim.
[2] Leg. Trium Socior., n. 33. seq.
[3] Th. a Celano Leg. II., n. 129.
[4] Leg. I., n. 55.

te želio postići najveću savršenost.» Sv. Bonaventura[1] pak svjedoči: «Činilo se, da je kao neki užareni ugljen sav obuzet plamenom ljubavi prema Bogu». Bilo je ljudi, koji su proplakali, kad bi ga vidjeli «gdje je tako brzo došao do tako žarke ljubavi k Bogu».[2] Ova se božanska ljubav tako prelijevala na bližnjega, da je siromasima, a osobito jadnim gubavcima, koje mu je kao mladiću od naravi bilo mučno gledati, svladavši sam sebe, iskazivao posebnu ljubav i milosrđe, te je njihovoj službi i njezi posvetio čitava sebe i svoje sljedbenike. Htio je također, da se istom ljubavlju i njegovi učenici među sobom ljube; zato se franjevačka obitelj podigla kao «neka veličanstvena zgrada ljubavi, u kojoj su živi kameni naslagani sa svih strana svijeta i izgrađeni u prebivalište Duha Svetog».[3]

*

Rado smo se, časna Braćo, nešto dulje zadržali u ovom promatranju najuzvišenijih kreposti, jer u ovo doba veoma mnogi ljudi, zaraženi kugom lajicizma, običavaju našim junacima otimati sjaj i slavu prave kreposti, pa ih snizuju do neke naravne vrline i vršenja neke isprazne religioznosti. Hvale ih i slave samo zato, što se doista pokazaše zaslužnima za napredak znanosti i lijepih umjetnosti, za dobrotvorne ustanove, za svoju domovinu i za sav rod ljudski. Stoga se u čudu pitamo, šta će ovo udivljenje prema ovakvom — da tako rečemo — polovičnom i krivotvorenom Franji koristiti njegovima današnjim štovateljima, koji hlepe za bogatstvom i raskoši, koji gizdavi i nakicošeni polaze vrevu ljudi, plesove, kazališta, ili se valjaju u kalu naslada, ili zanemaruju i odbacuju nauku Krista i Crkve? Ovamo izvrsno pristaje riječ: «Tko voli zasluge kojega sveca, taj mora voljeti i jednaku spremnost na poštivanje Boga. Zato ili mora nasljedovati onoga, koga hvali, ili ne smije hvaliti onoga, koga se ustručava nasljedovati. Tko se divi zaslugama svetaca, neka i sam postane divan svetošću života».[4]

II. Dio. Sv. Franjo preporađa ljudsko društvo.

Jedino se dakle onoga Franju, koga rese one kreposti, što ih spomenusmo, može u dobar čas zazivati za poboljšanje i spas vlastitih suvremenika i za zaštitu cijeloj Crkvi. U crkvi sv. Damjana, gdje je uz plač i jecanje običavao moliti, tri puta je čuo glas iz neba: «Ajde, Franjo, popravi moju kuću, koja se ruši».[5] Tajinstveno značenje ove pojave nikako nije mogao razumjeti, jer je bio tako ponizan, da se nije smatrao sposoban za velike stvari. Ali je zato predobrostivu nakanu Božju opazio i jasnije shvatio Inocencije III., koji je od Boga dobio viđenje, kako Franjo na svojim ramenima drži nagnuti hram Lateranski.

1. Sredstva za obnovu ljudskog društva.

Serafski je dakle muž osnovao najprije dva Reda: jedan, u kojemu su muževi, a drugi, u kojemu su žene nastojale postići evanđeosku savršenost.

Zatim je brzo obišao italske gradove te je sam ili po svojim prvim učenicima, što ih je oko sebe prikupio, počeo kratkim ali oduševljenim govorom naviještati puku i propovijedati pokoru. U tom je poslu polučio riječju i primjerom nevjerojatne uspjehe. Kudagod bi naime sv. Franjo u svom apostolskom poslu došao, tamo bi ga svećenstvo s pukom najsvečanije dočekivalo uz zvonjavu, skladno pjevanje i mahanjem maslinovih grančica. Pratili bi ga svi građani svake dobi, spola i staleža; danju i noću okruživali

[1] Leg. mai., c. 9., n. 1.
[2] Leg. trium Socior. n. 21.
[3] Th. a Cel., Leg. I. n. 38. seq.
[4] Brev. Rom. d. 7. Nov.: lect. IV.
[5] S. Bonav., Leg. mai., c. 2.

bi kuću, gdje se nalazio, da ga mogu vidjeti, dok izlazi, dotaći ga se, govoriti s njim ili ga barem čuti. Njegovim propovijedima nitko nije mogao odolijevati, pa ni oni, kojima se od neprestanog griješenja opačine u duši ukorijenile. Stoga se dogodilo, da se vrlo mnogi ljudi, naročito muževne dobi, upravo jatomice od želje za evanđeoskim životom odricali svega zemaljskoga, talijanski se narodi sasvim poboljšali i Franjinu se vodstvu predali. Pače toliko se umnožalo njegovo duhovno potomstvo, i svuda je u dušama usplamtio toliki žar, da idu za njim, da je napokon i sam serafski Patrijarh morao često odvraćati od namjere, da ostave svjetovni život, muževe i žene, koji se spremahu napustiti brak i obitelj. Međutim su novi propovjednici pokore išli u prvom redu za tim, da uspostave mir među pojedincima, obiteljima, gradovima i krajevima, koji su bili uzdrmani i krvarili od neprestanih razdora. I doista treba nadnaravnoj rječitosti ovih priprostih ljudi pripisati, što je u Asizu, Arezzu, u Bologni i drugim brojnim gradovima i gradićima, kadšto na temelju svečanih mirovnih ugovora, uspješno došlo do potpune sloge.

Općem pak izmirenju i popravljenju najviše je pridonio Treći Red. Ovo je doduše pravi vjerski Red, ali za ono doba nešto novo, jer nema obvezatnih zavjeta, nego mu bijaše svrha, da svima muževima i ženama dade priliku, ne samo da obdržavaju zakon Božji, nego da i postignu kršćansku savršenost. Glavna pravila ove novo osnovane družbe jesu ova: Smiju se primiti samo oni, koji žive po katoličkoj vjeri i Crkvi se najspremnije pokoravaju; uređuje se način, kako da se primaju članovi obojeg spola u Red i kako da se nakon godine novaštva obvežu na Pravilo, muž uz privolu žene, a žena uz privolu muža. Određuje se, da se svi odijevaju onako, kako to dolikuje čednosti i siromaštvu, i da se obuzdava ženska moda. Trećoreci ne smiju pribivati nečednim gozbama, predstavama i plesovima. Govori se o postu i nemrsu; kako se treba triput na godinu ispovjediti i pričestiti, a prije toga izmiriti se s neprijateljima i tuđe stvari povratiti njihovu gospodaru. Trećoreci ne smiju nositi oružja, osim za obranu Crkve katoličke, kršćanske vjere i vlastite domovine ili uz dopuštenje svojih redovničkih poglavara. Određuje se, kako se imadu obavljati crkveni časovi i druge molitve; kako se imade u roku od tri mjeseca nakon stupanja u Red učiniti pravovaljana oporuka; kako se članovi moraju spremno izmiriti, ako su slučajno međusobno ili s vanjskima posvađeni; kako da se vladaju, kad im se prava osporavaju ili krše; članovi ne smiju nikada polagati svečane zakletve, osim u slučaju takve nužde, koju priznaje Apostolska Stolica. K ovim propisima dolaze još druge isto tako važne stvari: o prisustvovanju sv. Misi, o obdržavanju skupština u određeno vrijeme, o novčanim prinosima, koje treba da pojedinci plaćaju prema svojim silama za potporu siromaha, osobito bolesnih, i za pogrebne svečanosti članova; kako će jedni druge u bolesti pohađati, ili kad griješe ili su nepokorni opominjati i popravljati; kako nitko ne će sebi povjerene službe odbijati ili nemarno vršiti; napokon kako se imadu rješavati sporovi. Ovdje smo zato navodili pojedine uredbe, da pokažemo, kako je Franjo nepobjedivim apostolstvom svojim i svojih sljedbenika, kaošto i osnutkom Trećega Reda, udario temelje novoga, to jest, prema evanđeoskim propisima sasvim preporođenog društva. Ne ćemo se obazirati na one propise, koji se odnose na službu Božju i njegovanje duhovnog života, premda su i ovi važni, svakomu je jasno, da je iz ostalih propisa moralo niknuti takvo uređenje privatnog i javnog života, u kojem je ne samo iz građanskoga drugovanja procvala bratska, na svetosti osnovana sloga, nego su i prava bijednika i nemoćnika našla čvrstu zaštitu protiv bogataša i mogućnika, a da se kod toga nije kršio nikakov red i pravednost. Budući da su Trećoreci bili združeni sa svećenstvom, odatle je morala slijediti sretna posljedica, da su ovi novi članovi uživali iste sloboštine i povlastice kao i svećenstvo.

Prema tome Trećoreci već tada nijesu polagali takozvane vazalske prisege. Ako bi bili pozvani u vojništvo ili u navalni rat, nijesu grabili oružje, nego bi se proti takozvanoga feudalnog zakona pozvali na Pravilo Trećega Reda, a protiv kmetstva na stečenu slobodu. Kad su ih međutim počeli žestoko progoniti oni, kojima je veoma stalo da se povrate stari odnošaji, uzeli su Trećorece u zaštitu i obranu Honorije III. i Gregorije IX., koji su strogim kaznama neprijateljske napadaje suzbijali. Otuda su prilike u ljudskom društvu sretno krenule nabolje; među kršćanskim narodima stala se brzo širiti nova ustanova Franje, Oca Zakonodavca, po kojoj je sve više maha zauzimao pokornički duh i ćudoredna čistoća. Oduševljeno i spremno su primali znakove Trećega Reda, a s njima i upijali evanđeosku mudrost i franjevački duh, ne samo pape, kardinali i biskupi, nego i sami kraljevi i mogućnici, od kojih su se neki i svetošću proslavili. U gradovima ponovno su oživjele najčasnije i najkrasnije kreposti; ukratko, lice se zemlje obnovilo.

A kaošto se Franjo, muž katolički i sav apostolski, divno pobrinuo za poboljšanje vjernika, tako se i za obraćenje pogana na kršćanstvo i sam brinuo i svojima naložio, da se marljivo tomu djelu posvete. Nije potrebno, da potanko spomenemo svima poznatu stvar: kako je naime naš Franjo, želeći raširiti evanđelje i mučeništvo radi njega podnijeti, s nekoliko svojih učenika pošao u Egipat te hrabro i neustrašivo stao pred sultana. A nije li u povijesti Crkve najsvečanije zapisano, koliki su od Manje Braće u njihovu početku i da tako kažemo, u njihovu proljeću, kao misijonari poubijani u Siriji i Maroku? Ovo su Franjino apostolstvo mnogi duhovni potomci Franjini tečajem vjekova nastavljali i svojom krvlju svuda tako uveličali, da je s dopuštenjem Rimskih Papa gotovo većina poganskih misija njihovoj brizi povjerena.

2. *Slava sv. Franje.*

Neka se dakle nitko ne čudi, što se tečajem ovih prošlih sedam stotina godina nikad nije mogla izbrisati i utrnuti uspomena tolikih dobročinstava, što su potekla od ovoga muža. Pače njegov život i djelovanje, što valja opjevati više nebeskom nego li ljudskom pjesmom, kako piše Alighieri, vjekovi jedan drugomu predaju i preporučuju na udivljenje i poštovanje. Tako bi Franjo ne samo radi neobične svetosti postavljen na svjetionik katoličkog svijeta, nego uživa i sjaj nekog građanskog štovanja i slave, budući da je ime Asiz po cijelom svijetu vrlo poznato. U čast naime serafskog Oca odmah poslije njegove smrti počele se svuda s privolom puka dizati crkve, divne po svojim osnovnim crtama i po krasnoj izvedbi. Najveći umjetnici se natjecahu, kako će ljepšu i dostojniju sliku Franje i njegovih djela izvesti u slikarstvu, rezbarstvu i mozaicima. Odasvud se zgrču i skupljaju došljaci k crkvi sv. Marije Anđeoske, na onoj ravnici, odakle je Franjo «siromah i ponizan u nebo kao bogataš» unišao, zatim k slavnom grobu na obronku asiskom, da na svoju korist štuju uspomenu tako znamenitog muža i da se nagledaju neraspadljivih umjetničkih djela. Osim toga je Asiskog velikana, kako vidjesmo, opjevao Dante Alighieri kao nenatkriljivi hvalilac, a i kasnije bilo je dosta ljudi u Italiji i u drugim zemljama, koji proslaviše našeg Sveca svojim književnim djelima.

Ali naročito se u naše doba razmahalo općenito udivljenje prema Franji, pošto učenjaci podrobnije proučiše franjevačke prilike i u raznim jezicima izdadoše veoma mnogo knjiga i znamenitih umjetničkih djela, koja privukoše na se pažnju inteligencije. Dakako, da ovo udivljenje nije uvijek bilo ispravno. Jedni naime gledaju u njemu čovjeka, koji je imao neku prirođenu sklonost, da svoja čuvstva tako pjesnički izražava, da se učenjaci rado naslađuju onom *Pjesmom,* koja je najstariji spomenik narodnog jezika; drugi mu se opet dive kao ljubitelju prirode, kojega se ne samo ugodno doimala veličajnost neživih stvari kao: sjaj zvijezda, ljepota bregova i dolina umbrijskih, milota

životinja, nego je i kao nevini Adam u zemaljskom raju sklopio gotovo neko bratinstvo sa životinjama i sebi ih sasvim pokorio. Neki opet hvale u njemu ljubav prema domovini, što je Italiju, prodičenu već tim, što se u njoj rodio, obogatio većim dobročinstvima nego ikoju drugu narodnost. Ima ih napokon, koji mu pripisuju u hvalu, što je nekom posebnom ljubavlju bio vezan uz sve ljude. To je sve doduše istinito, ali manje važno, a mora se dobro razumjeti: ako bi naime tko baš ovo imao pred očima bilo zato, da ispriča svoju mekoputnost, ili da time opravdava svoje krive nazore i težnje, taj bi posvema iskrivio pravu Franjinu sliku. Pravi naime i potpuni Franjo, kojega mora kršćanski puk više nasljedovati nego diviti mu se, stoji u onoj skupini junačkih kreposti, što smo ih malo prije u glavnim potezima ocrtali, u onom propovijedanju strogog i pokorničkog života, u onom mnogostrukom i marljivom radu oko poboljšanja ljudskog društva. Kao Glasnik Velikoga Kralja išao je zatim, da ljude učvrsti u evanđeoskoj svetosti i ljubavi prema križu, a ne da u njima samo razbudi ljubav prema cvijeću, pticama, jaganjcima, ribama i zecevima. Pa i ako je osjećao prema stvorovima neku nježniju ljubav i nazivao ih «makar kako maleni bili braćom ili sestrama» — ovu naime ljubav, ako ne prekoračuje granice, nijedan zakon ne zabranjuje — činio je to jedino iz ljubavi prema Bogu. Znao je, «da stvorovi imadu isti izvor kao i on sam»[1] te je u njima gledao dobrotu Božju. «Tako je on po tragovima, što ih je nalazio u svim stvarima, išao svuda za svojim ljubimcem, i od svega je znao sebi načiniti stepenice, kojima će doći do prijestolja».[2] Uostalom, zašto da se Talijani ne diče s Talijanom, kada ga i crkvena liturgija zove «svjetlošću domovine?»[3] Što smeta ljubiteljima naroda, da propovijedaju Franjinu ljubav prema svim ljudima, a naročito siromasima? Ali dok uzveličavaju sv. Franju neka se čuvaju jedni, da ne bi u svojoj pretjeranoj ljubavi prema vlastitom narodu «katoličkog muža» učinili znakom te ljubavi i tako ga umanjili; drugi opet neka paze, da ne bi iz njega načinili preteču ili pokrovitelja kojekakvih zabluda, od kojih je on veoma daleko. Napokon, Bože daj, da bi svi oni, koji se ovom neznatnom pohvalom Asiskog muža s nekim osjećajem svete pobožnosti naslađuju i nastoje s ljubavlju ovu stogodišnju svečanost uzveličati, da bi, kaošto su dostojni naše hvale, isto tako prigodom ove svečane zgode stvorili što čvršću odluku, da će izvornu sliku ovoga *nasljedovatelja Kristova* točnije promatrati i truditi se, da si pribave bolje darove Božje.

Međutim nas, časna Braćo, obuzimaju osjećaji osobite radosti radi toga, što se svi dobri složiše u jednu misao: da uspomenu blaženoga Patrijarha prigodom sedamstogodišnjice što dostojnije proslave. U tu se svrhu po cijelom svijetu spremaju građanske i crkvene svečanosti, a naročito u onim krajevima, koje je on za života uzveličao svojom nazočnošću, sjajem svoje svetosti i slavom svojih čudesa. Još većma nas veseli, što vidimo, da vi u tome prednjačite svećenstvu i stadu. U duši svojoj već sada gledamo, pače imamo pred očima guste čete hodočasnika, koji dolaze gledati i slaviti ili Asiz i najbliža svetišta kroz zelenu Umbriju, ili strme alvernijske gore i svete obronke u reatinskoj dolini. Kada pobožno pozdrave ova mjesta, u kojima kao da još danas Franjo diše i očituje kreposti svoje za nasljedovanje, nema dvojbe, da će se vratiti u domovinu još većma napunjeni franjevačkim duhom. Da se naime poslužimo riječima Leona XIII.: «Glede časti, što se iskazuju sv. Franji, treba znati, da će biti onome, kome se iskazuju, tim ugodnije, ako donesu plodove onima, koji ih iskazuju. Stalan pak i sasvim neprolazan plod se sastoji u tom, da ljudi postanu slični onomu, čijoj se dive kreposti,

---

[1] S. Bonav., Leg. mai., c. 8, n. 6.
[2] Th. a Cel., Leg. II, n. 166.
[3] Breviar. FF. Minor.

i da njega nasljedujući nastoje postati boljima».[1] Možda će tko reći, da bi trebalo, da danas dođe na zemlju drugi Franjo i da popravi kršćansko društvo. Međutim uzmimo, da se svi ljudi ponovno stanu brinuti za dobrobit duše, pa da si uzmu Franju za učitelja u pobožnosti i svetosti; uzmimo, da oni svi počnu nasljedovati primjere, što ih je ostavio on, koji bijaše «ogledalo kreposti, put pravde i pravilo ćudoređa»,[2] zar ne bi u tom bilo dosta snage i uspjeha, da se iscijeli i isiječe opačina sadašnjeg doba?

*

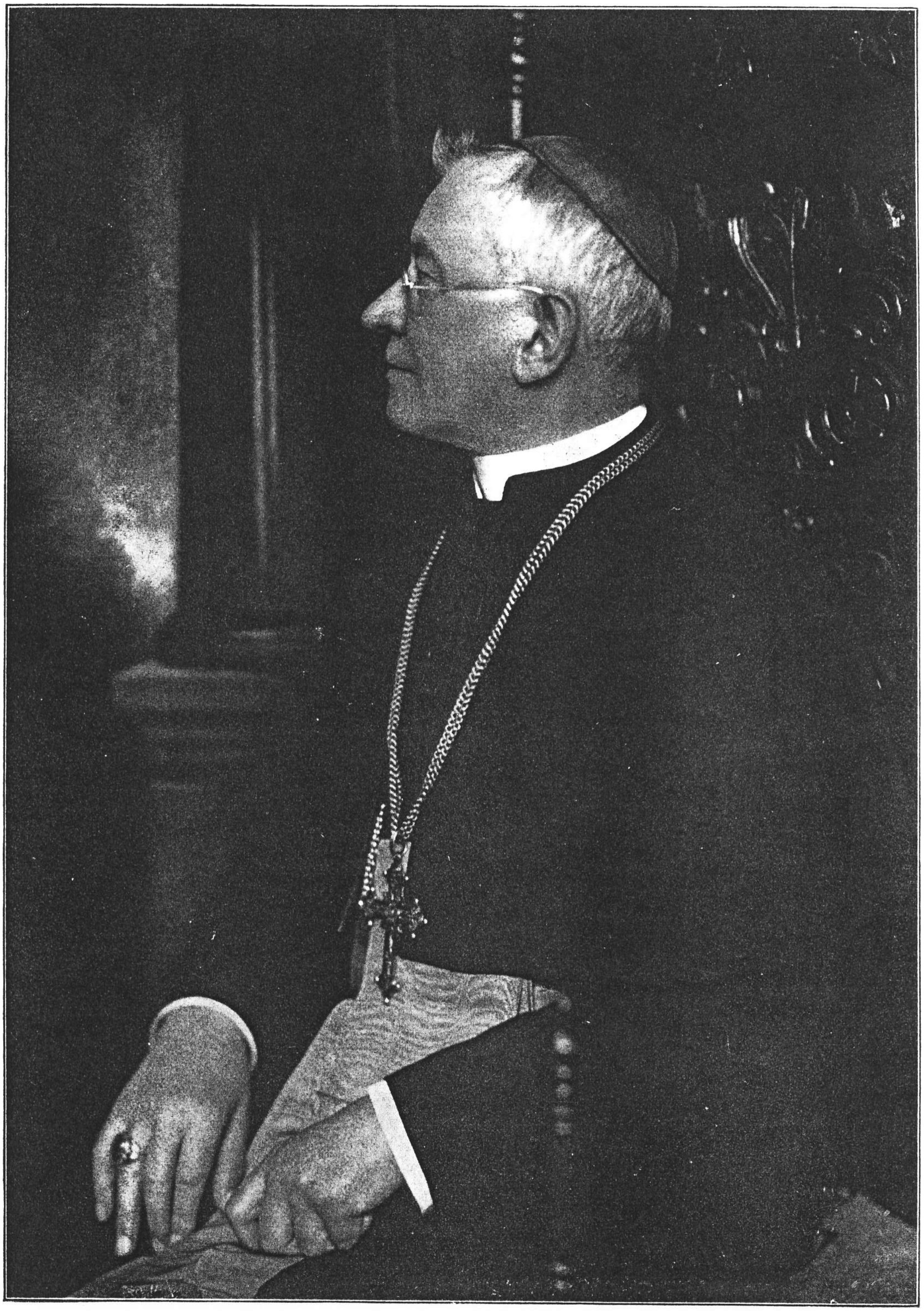
U prvom dakle redu treba da u sebi nose sliku Oca svoga Zakonodavca mnogobrojni njegovi sinovi iz sva tri Reda. U ovim Redovima, «koji se rašiřiše, dokud svijet dopire» — kako piše Gregorije IX. blaženoj Agneti, kćeri kralja češkog — «svaki se dan Svemožni mnogostruko slavi».[3] A redovnicima iz prvog Reda, kojigod se franjevačkim imenom zovu, dok srdačno čestitamo, što su iz nedostojnih progona i otimačina izišli kao zlato u vatri iskušano te svaki dan na novo dobivaju nekadašnji sjaj, ujedno želimo, da primjerom svoje pokore i poniznosti hrabro zavojšte na ovu tako raširenu požudu tijela i oholost života. Njihova neka bude zadaća, da bližnje pozivaju na evanđeoski način života, a to će tim lakše postići, ako budu na vlas točno obdržavali ono Pravilo, koje je Osnivač njegov nazivao «knjigom života, nadom spasenja, srčikom evanđelja, putem savršenstva, ključem raja, ugovorom vječnog zavjeta».[4] Serafski pak Patrijarh neka ne prestane gajiti i svakom srećom iz neba opsipavati duhovni vinograd, što ga je sam svojim rukama zasadio, i neka sokom sloge i bratske ljubavi njegove mnogobrojne ogranke tako hrani i jača, da svi postanu «jedno srce i jedna duša» te se svim žarom dadu na preporađanje kršćanske obitelji.

Posvećene pak djevice iz drugoga Reda, što živu anđeoskim životom, koji se po Klari proslavio, neka kao ljiljani u cvjetnjaku Gospodnjem šire divan miris i nastoje se Bogu dopadati nevinošću duše. Neka se što više grešnika utječe po njihovim molitvama u milosrđe Krista Gospoda, a radost Majke Crkve neka se divnim načinom poveća zbog sinova, koji se povratiše u milost Božju i u nadu vječnoga spasenja.

Konačno i sve Trećorece, bilo da živu združeni u redovničkim obiteljima, bilo u svijetu, pozivamo, da svojim apostolstvom također nastoje uskoriti dobra kršćanskoga puka. Ako su oni ovim apostolstvom već u početku zaslužili, da ih Gregorije IX. nazove vojnicima Kristovim i drugim Makabejcima, onda mogu i danas biti od iste važnosti za zajednički spas, samo ako se budu isto tako isticali nevinošću i neporočnim životom i slijedili uzor svog Oca Franje, kaošto su se brojno umnožali po čitavome svijetu. Ono pako, o čemu su već naši predšasnici Leo XIII. u okružnici «Auspicato» i Benedikto XV. u pismu «Sacra prope diem» isticali svim biskupima katoličkog svijeta, da bi im bilo veoma ugodno, ono isto se i mi, časna Braćo, nadamo, da će vaša pastirska revnost izvesti, da ćete naime franjevački Treći Red na svaki način njegovati. To ćete činiti tako, da svoje stado ili sami ili po svećenicima izobraženima i prikladnima za propovijedanje riječi Božje poučavate o svrsi, za kojom ide taj Red svjetovnih muževa i žena, koliko ga valja cijeniti, kako je lako pristupiti u tu zadrugu i obdržavati najsvetija ona pravila, kako mnoge povlastice i oproste dobivaju Trećoreci, i napokon, koja korist proističe iz Trećeg Reda i pojedincima i društvu. Koji se još nijesu upisali, neka se po vašem nagovoru ljetos upišu u ovo tako slavno društvo, a koji su zato još premladi, neka se prijave kao kandidati užonoše, da se već kao dječaci priuče na ovu svetu ustanovu.

---

[1] Enc. Auspicato 17. Sept. 1882.
[2] Breviar. FF. Minor.
[3] Ep. De Conditoris omnium 9. V. 1238.
[4] Th. a Cel., Leg. II., 208.

Dr. Antun Bauer,

nadbiskup zagrebački i metropolita — franjevački trećoredac.

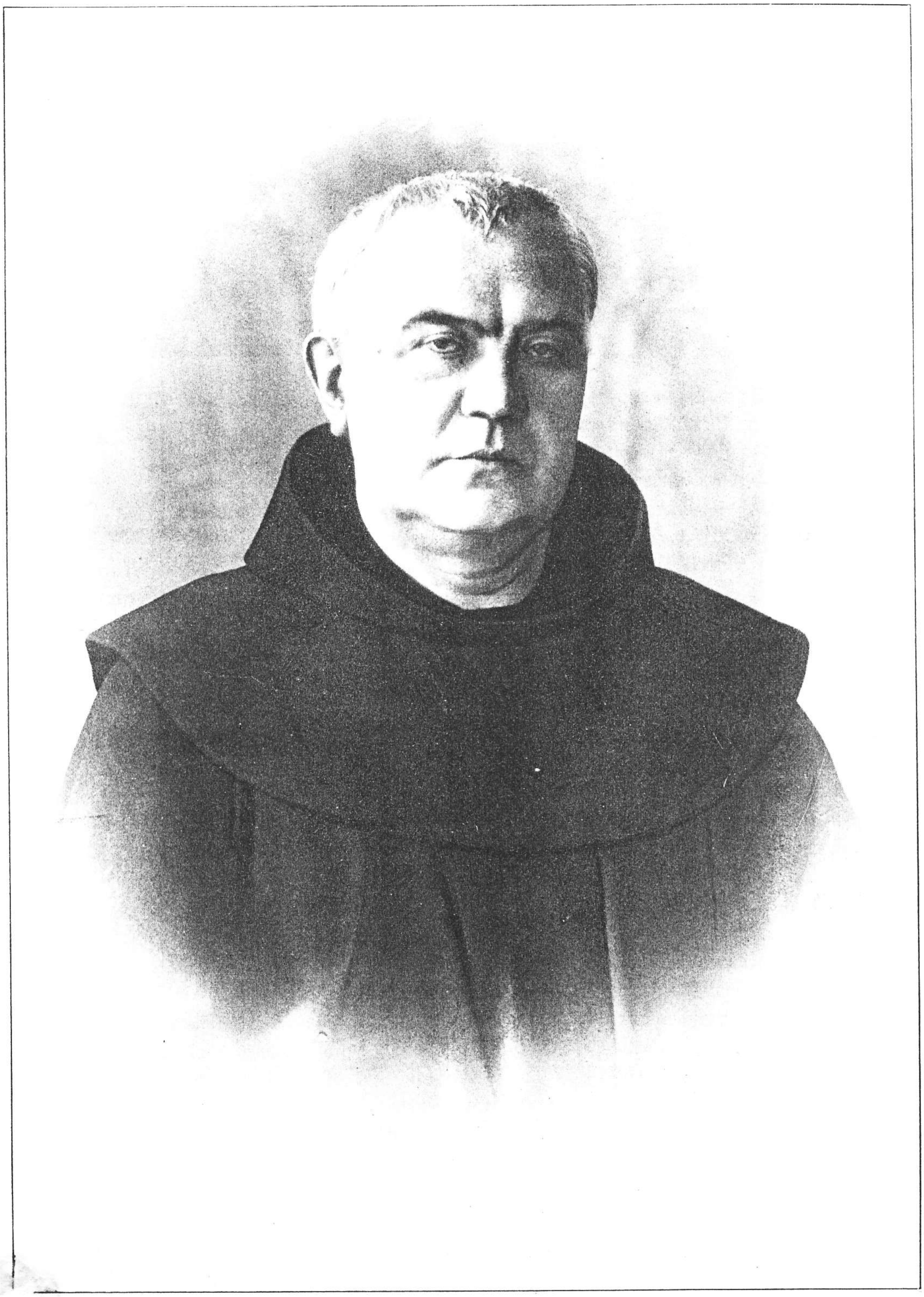
Čini se upravo, da dobrostivi Bog, dok nam tako često daje zgodu slaviti spasonosne događaje, hoće, da naše papinsko vladanje ne mine, a da ne bi pribavilo katoličkom puku radosnih plodova. Stoga s velikim užitkom gledamo, kako se sprema ova stoljetna slava Franjina, koji je «u životu svome podupro kuću, a u danima svojim učvrstio hram»,[1] i to s tim većim užitkom, što smo ga od rane mladosti vrlo pobožno štovali kao zaštitnika i što smo već onda primivši pobožno znakove Trećeg Reda bili ubrojeni među njegove sinove. Ove dakle godine, koja je od smrti Serafskog Oca sedamstota, neka Franjinim zagovorom sav katolički svijet, neka naš narod dobije takvo obilje dobročinstava, da se ta godina bude u povijesti vječno spominjala.

Međutim Vama, časna Braćo, i svećenstvu i puku Vašem od srca u Gospodu podjeljujemo apostolski blagoslov kao znamen nebeskih darova i kao svjedočanstvo naše očinske ljubavi.

Dano u Rimu kod Svetog Petra dne 30. mjeseca aprila godine 1926. i pete Našega Papinskoga vladanja.

[1] Eccli, 50, 1.

PIJO PAPA XI.

O. Bernardin Klumper,
general franjevačkog Reda.

I. DIO: ZVIJEZDA U TAMNOJ NOĆI

P. Dr. Teofil Harapin, O. F. M.

Kratki opis života sv. Franje.

I. Kralj asiske mladeži.

Divan je Bog u svojim svetima.[1] Ova rečenica sv. Pisma ispunila se osobitim načinom na svecu, čiji opis života želimo kratkim crtama iznijeti u ovoj Spomenici. Nemoj dakle, dragi čitatelju, prijeći preko ovog opisa, već ga pomno pročitaj, možda ćeš i za sebe naći koje dobro zrnce. — Nekog dana pod konac mjeseca rujna 1182. gradić je Asiz vidio malu odabranu povorku, gdje kreće u stolnu crkvu sv. Rufina. Nosili su na krštenje muško dijete, o kom su već onda kolale čudne vijesti. Cijelom je naime Asizu bilo poznato, da se to dijete nije rodilo u svojoj bogatoj kući, već u nekoj staji, koja se nalazila nedaleko od njegove kuće. To je dalo povoda kojekakvim nagađanjima. No i kod samog krštenja evo opet iznenađenja. Nekakav nepoznat putnik uporno moli, da smije mališa kod krsta držati na svojim rukama i ne popušta, dok mu toga ne dozvoliše. Nitko ne znadijaše tko bijaše i odakle dođe, niti kamo ode.

Djetetu dadoše na krstu ime Ivan.

A tko su roditelji toga djeteta? Malo znamo o njima. Za stalno znamo samo to, da mu je otac bio najbogatiji trgovac u Asizu, koji je imao svoju trgovinu razvitu gotovo po cijeloj srednjoj Italiji i koji je bio u vezi s največim trgovcima čak u dalekoj Franceskoj, naročito u pokrajini Provans (Provence). Nazivali su ga Bernardone. Neki su historičari tvrdili, da je bio porijetlom plemić i da mu je pravo ime bilo Petar di Bernardo da Morinne. A majka? U Asizu bila je poznata pod imenom Dona Pika (Donna Picca). I o njoj neki povjesničari tvrde, da je bila visoka plemkinja, porijetlom iz Provanse, a pravo da joj je ime bilo Pika grofica Burlemon (Bourlemont). Bilo to kako bilo, stalno je, da je mali Ivan već zarana naučio tepati franceski, a to ga sigurno nije naučio njegov otac, koji je rijetko bio kod kuće; a malo je vjerojatno, da bi obična talijanska građanka u ono vrijeme govorila franceski.

Kad se Ivan rodio, nije bilo njegovog oca kod kuće, jer se malo prije njegovog rođenja uputio na dulji poslovni boravak u Francesku. Kad se vratio kući, našao je već ojakog dječarca, kojega, bilo radi njegovog franceskog tepanja, bilo na spomen sretno obavljenih poslova u Franceskoj, nazva iz milja Frančesko (Francesco), t. j. mali Francez. To je ime malomu Ivanu ostalo za cijelog života tako, da mu se kasnije više ime Ivan ni ne spominje, već ga svi nazivahu jednostavno Frančeskom ili kako mi pokraćeno kažemo: Franjo. Franjo je poznije dobio i brata, kojemu je bilo ime Anđeo. O tom Anđelu povjesničari nam Franjina života gotovo ništa ne spominju, kaošto nam veoma malo govore i o samim roditeljima njegovim.

---

[1] Ps. 67. 36.

Svoje djetinstvo proveo je Franjo poput ostale asiske građanske djece, koja se većinom zadržavala na ulici vičući, galameći, igrajući se kaošto to i danas kod živahne talijanske djece na uskim asiskim uličicama zapažamo. Kod toga ne smijemo ipak zaboraviti, da je Franjina majka bila veoma pobožna i otmjena gospođa, koja je budno pazila na svoga sinčića. Tako je mali Franjo kod sve svoje pustopašnosti i dječjih vragolija sačuvao uvijek neku posebnu učtivost i veledušje, kojim se odlikovao među svojim vršnjacima. Kad je dorasao za školu, naučio je čitati, pisati, a i latinski toliko, da se mogao tim jezikom posluživati.

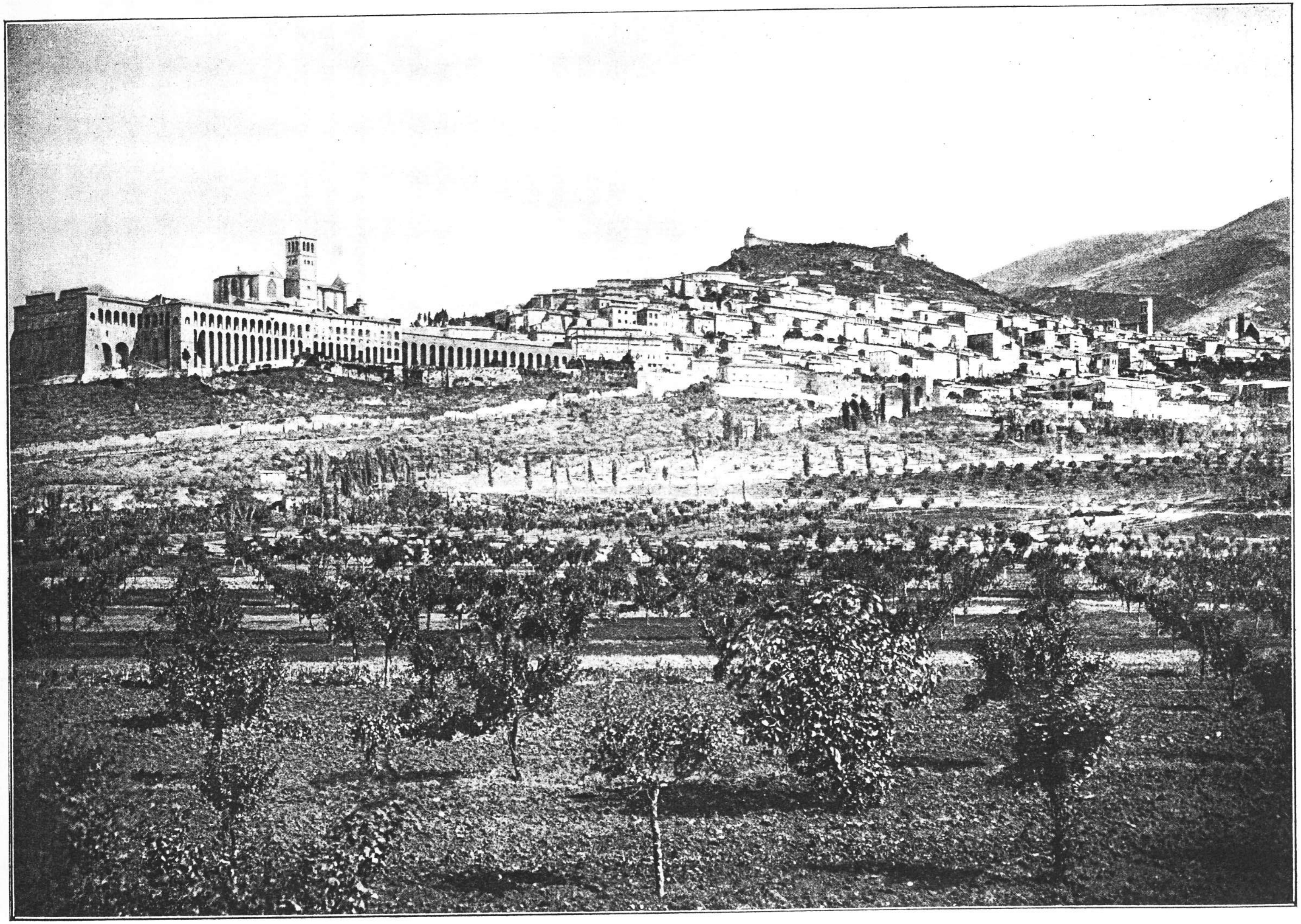
Franjo je morao brzo napustiti školu, jer ga otac naskoro povuče u trgovinu, pače povede ga sa sobom i na trgovačka putovanja, da ga upozna s trgovačkim svijetom po Italiji i Franceskoj i načinom poslovanja u trgovačkim stvarima. No premda je Franjo znao, da mu je potrebno zasluživati mnogo novaca, ako hoće da provodi bezbrižan život i da se bogato odijeva, kako je običavao, ipak mu je putem oko više zapinjalo o sve drugo, nego li o trgovačke stvari. On se više zanimao za sjajne gradove, palače, pokrajine, velike crkve i druge građevine, nego li za unosni posao svoga oca.

Vrativši se s putovanja, posta naskoro miljenik asiskih mladića, pa nije bilo moguće zamisliti veselog njihovog društva, gdje ne bi i on sudjelovao. Svojom je neobičnom živahnošću i veselom ćudi kao i svojim otmjenim držanjem osvajao sve; ali isto tako nije bilo među njima nikog, koji bi toliko novaca trošio na sjajne gozbe, zabave i raskošna odijela, kaošto je to mogao, a i činio Franjo. Tako je došlo do toga, da ga proglasiše kraljem asiskih mladića. On je dakle na čelu tih mladića često i često puta obilazio asiske ulice pjevajući s njima i svirajući, a onda opet priređujući zabave i gozbe, a često bi puta nastojao, da svoje prijatelje iznenadi kakvim izvanrednim svojim iznašašćem zabave, kao i neobičnim svojim odijelom.

Otac njegov, koji je kao pravi trgovac proračunavao i nastojao umnožiti i onako veliko svoje bogatstvo, s jedne bi se strane jedio na toliku rastrošnost sinovu, a s druge mu strane opet godilo, što njegov sin na taj način privlači na se oči sviju Asižana. Majka opet bijaše ponosna, što se Franjo u svoj toj rastrošnosti vladao otmjeno i što kod sve svoje pustopašnosti nije gubio bogoljubnosti ni poštovanja prema roditeljima, kano ni ljubavi prema bližnjemu. I uistinu, Franjo je bio već po svojoj naravi veoma dobroćudan, a napose milosrdan prema siromasima. Nekoga dana, kad je bio zaposlen u svojoj trgovini, nadođe među mnoge kupce i neki prosjak moleći milostinju u ime Božje. Franjo u onom velikom poslu razjadi se na prosjaka (danas bi rekli: postao je «nervozan»), pa ga otjera dosta oštrim riječima. No odmah osjeti grizodušje i upita sam sebe: Što ne bih učinio, da me je taj došao moliti u ime kojeg poznatog mi grofa ili baruna? A ipak on je došao moliti u ime Boga!... Smjesta dakle ostavi svoje mušterije, potrča za siromahom, pa ga bogato nadari.

No Franjo nije proveo svoje mladosti onako bezbrižno, kako bi se komu iz onoga, što smo do sada rekli, činilo. On je zaista među asiskom mladeži proveo mnogu veselu i zabavnu uru, on je znao, da je on kralj ove mladeži; ali je i uza sav posao, što ga je na veliko zadovoljstvo očevo obavljao u trgovini, sanjario. Sanjario je o velikim stvarima, kako se to njemu činilo. Sanjario je o slavnim trubadurima (putujućim pjesnicima), kako na velikim dvorovima zadobivaju ugled; sanjario je o slavnim viteškim djelima, pa ga srce vuklo, da se i on tako proslavi. Ali kada, gdje i kako? To su bile želje i pitanja, koja su kinile Franjino srce. Napokon je mislio, da je i njemu kucnuo željeni čas.

Upravo za mladosti Franjine vodila se borba između pristaša njemačkih careva za gospodstvo nad Italijom i između pristaša papinih za oslobođenje Italije od tog nje=

Pogled na grad Asiz i nadgrobnu baziliku sv. Franje. (Fot. Alinari.)

mačkog gospodstva. Uz njemačke careve pristajahu i mnogi talijanski plemići i grofovi, a isto tako i uz pape. Prva stranka zvala se gibelinskom. (Potalijančeno ime od dvorca Weiblingen, gdje su pristaše njemačkih careva zaključili, da se želja careva ima smatrati zakonom). Druga se zvala guelfima po vođi Welfu. Tako se cijela Italija podijelila u dvije stranke, pa je nastala velika opreka između pojedinih gradova Italije, što više i između stanovnika istih gradova. Jedna i druga stranka nastojala je da oružanom silom nadvlada protivnika. Nije dakle čudo, da je cijela Italija izgledala kao jedno veliko ratište. Ali to nije bilo još sve. U mnogim gradovima bunilo se građanstvo protiv plemstva i njegove premoći, pa se i tu nastupalo oružjem.

Tako je bilo i u Asizu. Njime je vladao spoletski vojvoda, pristaša njemačkog cara u tvrđi, koja se nalazila na vrhu grada. Za pape Inocenta III. taj je vojvoda bio prisiljen, da se pokori papi. On ode u Rim, da se obveže papi na vjernost. Asižani, koji su mrzili vojvodu, a htjeli su, da svoj grad očuvaju slobodnim i od papinske vlasti, navališe na tvrđu pa je sasvim razrušiše. Kako se međutim pobojaše, da će biti za to kažnjeni od pape, nevjerojatnom brzinom opkoliše cijeli grad visokim i čvrstim zidinama, da se uzmognu u slučaju navale papinskih četa lagլje obraniti. Franjo je tada imao 17 godina. Sigurno je, da je i on svim žarom radio na utvrđivanju grada, pa je tom zgodom naučio zidariju, kojom se kasnije znao lijepo poslužiti.

Veselje Asižana nad stečenom slobodom nije trajalo dugo. Građanstvo opojeno prvim uspjehom nastavilo je borbu protiv vlastitog plemstva. Tako nastaše nutarnje borbe u samom Asizu. Mnogi plemići pobjegoše iz grada. Nedaleki grad Peruđa (Perugia) upotrebi ovu zgodu, da navijesti Asizu rat. G. 1202. dođe do bitke na po puta između Paruđe i Asiza. Asižani podlegoše. Među ratnim zarobljenicima nalazi se i Franjo. No on je i u peruđijskim zatvorima ostao veseljakom, zbijao šale, pjevao pjesme, tako da su mu zarobljenici dovikivali: Zar ne osjećaš poniženja, koje nas je snašlo; zar ne osjećaš muke zatvora? On bi na to odvraćao: Ja sanjam o svojoj budućnosti; ja znam, da će me jednom svi štovati.

Tako je prošlo godinu dana. G. 1203. sklopljen bi mir i Franjo se vrati u Asiz, gdje je nastavio svoj prijašnji veseli život sa svojim drugovima. No on nije bacao novac samo u zabave, već je i nadalje bogato darivao siromahe govoreći: Ako mogu toliko trošiti na svoje prijatelje, koji mi vraćaju kojom veselicom, koliko više će me nagraditi Gospod, koji je obećao, da ne će nijedno djelo milosrđa ostati bez nagrade.

Ovom svojom postojanom dobrotom Franjo je stekao ne samo privrženost svojih drugova, nego su ga posebnim načinom ljubili i poštivali siromasi grada Asiza kao svoga neobičnog dobročinitelja. Po pripovijedanju sv. Bonaventure neki je siromah u znak svoga poštovanja uvijek, kad je vidio Franju, razastro na zemlju svoju kabanicu moleći ga, da pođe preko nje kao preko saga.

II. Na raskršću.

Bog je zaista sjajno nagradio Franjino milosrđe! Učinio je to tako, kako se ne sviđa ljubiteljima svijeta. On mu je dao ponajprije upoznati ništavilo prolaznih stvari. Nije to išlo jednim mahom, već postepeno.

U proljeće g. 1204. Franjo opasno oboli, pa se imao boriti više sedmica sa smrću. Što se u to vrijeme zbivalo u njegovoj duši, kakve su mu misli zaokupljale pamet, ne znamo. No znamo to, da je nakon ove bolesti naskoro opet provodio svoj običan život, ali nije više nalazio u zabavama i gozbama onoga užitka, što ga je nalazio prije. Izgledao je ravnodušan prema svemu, što se zbivalo oko njega.

Iz toga mrtvila probudi ga vijest, da se jedan asiski plemić sprema sa svojom momčadi da ide u pomoć glasovitom Valteru Brienskom, vođi papinske stranke. Franjo na novo usplamti. Pomisli, da je sada došao čas, da ostvari svoje sanje: da se proslavi i da postane vitezom... Pribavi si dakle bogato odijelo, sjajno oružje i vatrena konja. Neustrpljivo je čekao čas, da s ostalim bojovnicima krene na put. Napokon osvane i taj dan i Franjo, pun najboljih nada, ode s određenom četom prema Pulji. No već ga u Spoletu zadesi vijest, da je Walter Brienski poginuo i da se je vojska raspršila. Spopade ga nemila groznica, koja mu nije dala da proslijedi put, već ga prikovala na krevet. Za vrijeme groznice u noći začu neki glas, gdje ga pita: «Franjo, kamo ideš?»

«Pa idem u Pulju. Želim postati vitezom».

«Reci mi Franjo», nastavi glas, «tko ti može više pomoći, gospodar ili sluga?»

«Pa gospodar», odvrati zapanjeni Franjo.

«E, pa zašto onda ideš za slugom mjesto za gospodarom?»

Franji postane jasno, da je to glas Božji i on zavapi: «Gospode, Gospode, što želiš, da činim?»

Na to pitanje začu odgovor: «Vrati se kući, tamo ćeš saznati, što ti valja činiti».

Drugi dan Franjo usta. Groznice je nestalo. Potajno pokupi svoje oružje, osedla konja i odjaši put Asiza...

Razumljivo je, da je Franjo svojim nenadanim povratkom pobudio pažnju cijelog Asiza i da je opet bilo kojekakvog nagađanja. No kako je Franjo bio poznat sa svojih naglih odluka i promjena, naskoro se na to zaboravilo. Ali zato se na Franji pokazala velika promjena. On posta zamišljen i kao da mu duh traži nešto dalekoga, neshvatljivoga. On je, istina, još zalazio među svoje drugove, pribivao njihovim vježbama i zabavama, ali se među njima vladao, kao da se to njega ne tiče.

Neke večeri 1205. prirediše njegovi prijatelji sjajnu gozbu i izabraše ga kraljem ovoga slavlja. Franjo ne odbije njihove želje, da ne bi izgledalo, da je postao škrtac ili neotesanac. Nakon gozbe izađoše mladići po običaju u veseloj povorci, pjevajući i svirajući, na asiske ulice, a Franjo je stupao na čelu držeći u vis štapinu kao znak kraljevskog žezla, kojim upravlja svoju četu. No stupao je kao da ništa ne vidi i ne čuje. To zapaziše njegovi drugovi, pa navališe na nj pitanjima: Franjo, pa što je to s tobom? Ti nisi više onaj, koji si nekoć bio. Zar si se zaljubio? Zar se kaniš ženiti?

Franji u taj mah prođe glavom neka tajna misao i on odgovori: «Može biti! Ali ćete vidjeti, kakva je žena, koju ću odabrati. Moja će žena biti mnogo ljepša, plemenitija, bogatija, nego li vi sebi možete predstaviti». Kod toga mu se zacakliše oči i lice usplamti čudnim žarom.

Nitko od njegovih drugova ne usudi se ništa primijetiti. Ta koliko je puta Franjo znao počiniti nepredviđene stvari...

Franjo ostavi svoje drugove. Poče ozbiljno promatrati svoj dojakošnji život i zgrozi se nad njim. Istina, on nije ništa počinio, što bi pred očima svijeta zasluživalo prijekor, ali je nakon događaja u Spoletu počeo ozbiljnije misliti, kakav mu je život obzirom na kršćanski život, kako ga crta Kristovo evanđelje. I Franjo poče tražiti samoću i zalaziti u neku spilju izvan grada, gdje provađaše čitave satove u molitvi. Poput onog trgovca u evanđelju, koji je prodao sve što je imao, da kupi polje, u kom je otkrio zakopano blago, poče i Franjo tražiti, ne bi li i on otkrio takvo polje, gdje se nalazi neprocjenivo blago. I polagano mu se otkrivalo to blago. Bilo je to potpuno siromaštvo po primjeru Isusovom. I da zadobije to blago, osjeti se spremnim odreći se svega, samo da ga stekne. Kako je već prije bio po naravi dobrostiv prema siromasima, tako je postao još radodarnijim pod uplivom ove misli i utjecajem milosti Božje. Dijelio je sve,

što je imao. Kad nije više imao novaca, posegnuo bi za svojim haljinama i za svim, što je imao kod sebe.

Kad bi ugledao kojeg siromaha, postalo mu nekako voljko kod duše. Ta zar nije bio siromah Isus Krist? Zar nisu bili siromasi njegovi apostoli? Zar nije Krist htio, da se evanđelje propovijeda ponajprije siromasima? A što, mislio je Franjo, da i ja postanem svojevoljnim siromahom? Ne bi li me Krist ovako radije pripoznao i uzljubio? Ali kako da to izvedem? Da li ću ja to moći? I Franjo odluči pokušati.

Ode u Rim i sav novac, što ga ponio sa sobom, pokloni crkvi sv. Petra. Nakon toga izađe iz crkve, zamijeni svoje bogato odijelo s odijelom nekog siromaha i onako odrpan sjedne do vratiju crkve i provede cijeli dan u prosjačenju. Zadovolji se prosjačkim ručkom i komadićima hljeba... I nikada još nije osjećao u srcu tolikog zadovoljstva kao toga dana, kad je tako hrabro svladao samoga sebe. Siromaštvo mu se činilo izvorom sreće. Tako se Franjo približio ponajprije siromasima.

Kad je tako Franjo načinio prvi korak, Bog ga poveo na još veći. Franjo je često vidjevao u okolici Asiza strašne bolesnike, gubavce. Donesena je bila ova bolest u Evropu za križarskih vojna. Ove je nesretnike bolest žive izjedala. Najprije se na gubavcu pokažu bijele pjege, a onda se malo pomalo počnu izobličivati pojedina uda, narastu po tijelu kvrge, a onda počnu otpadati pojedini članci kao prsti, vršak nosa, usnice i t. d. Drugim riječima: čovjek živ trune. A može takva bolest trajati po 20–30 i više godina. No što je još najstrašnije, ta je bolest zarazna i nema joj lijeka. Nije dakle čudo, što su gubavce svi izbjegavali kao živu kugu. Pogani su ih tjerali u pustinje i šume, gdje su od glada pogibali. Židovi su ih u Starom Zavjetu tjerali u spilje i tamo im rođaci donosili hranu, a ako bi se koji usudio približiti među zdrave ljude, onda bi ga kamenovali. Kršćansko milosrđe sagradilo im je posebne bolnice i tamo su ih dvorili ljudi, koji se odrekoše ovoga svijeta iz ljubavi prema Bogu. Tako je bilo i u Asizu za vrijeme sv. Franje. Franji je bilo veoma zazorno i pogledati samo gubavca. On sam piše u svojoj oporuci o toj stvari ovako: «Dok sam bio u grijesima, bilo mi je veoma gorko vidjeti gubavce: no sam Gospod dovede me među njih i učinih im milosrđe. I kad sam se vratio od njih, ono, što mi se činilo gorkim, preokrenulo mi se u slast duše i tijela. I nakon toga potraja malo i ja se odijelih od svijeta».

Dogodilo se to ovako. Franjo je katkada prolazio mimo bolnice gubavih, no kod toga je pospješivao korak i zatiskivao nos, da ne osjeti odurnog zadaha. Ali otkada je počeo više slušati nutarnji glas, koji ga poticao na nadvladavanje samoga sebe, nastojao je, da se u svakoj prigodi svlada. Kad je jednom u takvom raspoloženju jašio mimo grada, stvori se najedamput pred njim neki gubavac, koji mu pruži ruku moleći milostinju. Franjo skoči sa sedla i položi milostinju na ruku gubavčevu, a za tim činom najvećeg samoprijegora izljubi onu ranjavu ruku. Nakon toga i opet osjeti duševnu utjehu, kakve prije nije poznavao. Naredni dan uputi se Franjo u bolnicu među gubavce. Naskoro ga okruži žalobno mnoštvo bolesnika s izjedenim licima, ispijenim očnicama, iznakaženim, nabreklim i okrnjenim udovima... Sam pogled na to bio je grozan, ali još je bio užasniji smrad, kojim je bio okužen zrak... Franju je ipak zadržala među njima nadzemaljska snaga. Dijelio je milostinju pregrštima, cjelivao najodvratnije rane, govorio riječi utjehe i bratske ljubavi. Taj je dan Franjo iznio potpunu pobjedu nad sobom i zaslužio, da čuje riječ velikog Gospodara!...

Jednog dana klečao je Franjo u maloj, zapuštenoj crkvici sv. Damjana pred Asizom, moleći svim žarom pred raspetim Spasiteljem, da mu rasvijetli pamet, da upozna, što mu je činiti. I najedamput začuje s križa riječi: «Franjo, idi i popravi moju kuću, koja se ruši!»... Franjo je bio budan, jasno je čuo riječi, koje su sizale u du-

binu njegove duše. Tronuto zavapi: «Gospode, rado ću učiniti sve, štogod tražiš od mene».

Ipak Franjo nije shvatio ovih riječi Gospodnjih. On je u prvi mah mislio, da se radi o popravku trošnih asiških crkvenih zgrada. Brzo dade svećeniku kod sv. Damjana sav novac, što ga je imao uza se. Zatim ode u trgovinu svoga oca, uze nekoliko smotaka finog sukna, pa sve to proda u Folinju (Foligno), a dobiveni novac ponese istom svećeniku za popravak crkvice. No svećenik, koji je odavna poznavao Franju i njegovu lakomišljenost, poboja se Franjinog oca, i ne htjede primiti toga dara. Tada Franjo pograbi kesu i baci je na prozor u crkvicu, a zatim se povuče u poznatu spilju, koju nazivaše «tajnom izbicom» za razgovor s Gospodom.

Međutim vratio se Bernardone s oduljega trgovačkog putovanja i saznav sve, što se zbilo, malo da ne pobjesni. Istom kad je primio natrag novac od svećenika od sv. Damjana, primiri se za čas. No jednoga dana začuje na ulici veliku halabuku. Čuli se povici: Ide luda, ide luda!... Bernardone skoči iz dućana i ima šta vidjeti. Ulična deriščad potiskuje nekog blijedog, mršavog mladića s raskuštranim vlasima i zapuštenim odijelom. Nabacuje se na nj blatom, čuje se derača: «Evo viteza, koji se vraća iz Pulje, evo onoga, koji je htio postati kraljem!» — Bio je to Franjo!...

U Bernardonu uzavri. Skoči poput ranjenog risa u onu vrevu, pograbi sina, pa ga baci u kućni zatvor u svom podrumu misleći, da će tako umekšati nekadašnjeg mekušca Franju. No dani su prolazili, a Franjo, koji je tada morao živiti o samom kruhu i vodi, ne popušta. Međutim je Bernardone morao opet na put, a majka Franjina onda pokuša, ne bi li molbama i nježnošću postigla ono, što nije mogao ni zatvor ni glad. Ali kad je opazila, da je Franjo nepokolebiv, pusti ga na slobodu, da slijedi glas Gospodnji. Tako se Franjo vrati u svoju spilju.

Kad se Bernardone vratio kući, bilo je dašta navale na siromašnu Piku, no pomalo zasnova drugi način, kojim će doći na kraj sa sinom. Obrati se na gradske konzule, tražeći razbaštinjenje svoga sina i njegov izgon s gradskog zemljišta. Franjo, koji je znao, da je izgubio sve prijatelje, izuzev biskupa asiskog Gvidu, koji je pomno pratio čitavu njegovu promjenu, odgovori izaslanicima vlasti, da će se pokoriti jedino odredbama biskupa, pošto se posvetio samo duhovnom životu. Tako je došlo do one dirljive zgode, gdje je Franjo pred biskupom i asiskim pukom svomu ocu predao ne samo sav novac, što ga je još imao, nego i same haljine, kojima je bio odjeven, veleći: «Dosada sam nazivao svojim ocem Petra di Bernardone. Odsada ću samo reći: Oče naš, koj si na nebesima!»...

Sve je proplakalo na taj prizor. Tek Bernardone ne promrsi ni bijele ni crne, već pokupi novac i haljine, pa odmagli...

Franjo sa zahvalnošću primi od biskupa nekakav stari ogrtač, načini na njem kredom znak križa i ostavi veselim srcem gradske zidine. Postao je kraljem siromaha!...

Bilo je to mjeseca travnja. Cijela Umbrija zaodjela se proljetnim zelenilom. Veseo i slobodan koracao je Franjo šumama prema gradiću Gubiju, pjevajući crkvene himne. Najednom iz neke šikare začuje prijeteći povik: Stoj! Nekoliko razbojnika skoči pred Franju pitajući: «Tko si ti?»

Franjo bez straha odvrati: «Vijesnik sam velikoga Kralja. Ali to ne spada na vas». Razbojnici ne razumješe ništa od tih tajanstvenih riječi. Promatrahu nekoliko časova toga čudnog čovjeka sa starim ogrtačem. Onda ga pograbe, izbiju i bace u nekakav prodor, gdje je još bilo visokog snijega, veleći: «Ostani samo tu, prostački vijesniče kraljev».

Kad se razbojnici udaljiše, Franjo usta, strese sa sebe snijeg i nastavi svoj put pjevajući veselo kao i prije hvalu Božju. Pod noć prispije do nekoga benediktinskog

samostana, gdje se ponudi za slugu, ne bi li sebi zaslužio malo rublja. No ne dobije ništa. Bez ikakve zlovolje nastavi put do Gubija, gdje mu neki prijatelj dade potrebno odijelo, a onda se poda u bolnicu gubavih, gdje je dulje vremena s najvećom ljubavi dvorio ove ogavne bolesnike.

No Franjo nije mogao na dugo zaboraviti crkvice sv. Damjana, zato se naskoro vrati u Asiz. Ugledavši crkvicu u onako trošnom stanju, padnu mu opet na pamet one riječi Spasiteljeve: «Franjo, idi i popravi kuću moju», pa odluči, da je popravi. Ali kako? Zidati je doduše znao, ali nije imao ni novaca ni potrebitih stvari. Odluči dakle prosjačiti opeku, pijesak, vapno i druge potrepštine. I nađe što je tražio. Dok je tako popravljao crkvicu, svećenik od sv. Damjana davao mu potrebnu, makar i mršavu hranu. Franjo je neko vrijeme zahvalno primao tu hranu, ali nekog dana reče sam sebi: «Ne ćeš vazda imati kojeg svećenika, da te hrani, a to ni ne znači živjeti poput siromaha. Ustaj i idi prosjačiti».

Smišljeno, učinjeno. O podne se uputi sa zdjelicom u ruci od vratiju do vratiju moleći malo hrane. Neki mu dadoše komadić kruha, neki što drugo, a neki ga ismijaše. No kad je Franjo napunio s dobačenim ostacima svoju zdjelicu, vidio je, da ima pred sobom mješavinu, koja se mora i prosjaku zgrstiti... Pred očima Franjinim pojavi se slika sjajno urešenih stolova s izabranim i mirisavim jelima, kakvima se nekada posluživao... Junačkom odlučnošću prinese k ustima prvi zalogaj one mješavine — i onda mirno potroši ostalo.

Na večer javi svećeniku sv. Damjana, da će se odsada sam brinuti za svoju hranu.

III. Novi život.

Asiz je imao jednoga javnog prosjaka više. Ali kakvog prosjaka? Sina bogatog trgovca Bernardona, prosjaka iz ljubavi prema siromaštvu. Toga nijesu iz početka Asižani shvaćali, a najmanje sam Bernardone. Kad bi opazio Franju na ulici, počeo bi ga psovati i proklinjati kao opsjednut. U takvim bi slučajevima Franjo dozvao prvog prosjaka, kojeg je spazio na ulici, klekao bi pred njim i molio, da ga blagoslovi mjesto njegovog oca. I brat Franjin, Anđelo, znao mu se grdno izrugivati. Jednom opazi Franju u crkvi, kako drhturi od zime, okrene se k nekom svom sudrugu i progovori glasno, da su ga mogli svi čuti: «Čuješ, idi k Franji, pa mu reci, da ti proda malo svoga znoja»... Franjo čuvši ove riječi, odgovori sasvim mirno i blago: «O, prodat ću ga mnogo skuplje svomu Gospodu»...

Međutim Franjo dovrši popravak crkvice sv. Damjana. Zatim učini isto s crkvicom sv. Petra, a napokon i s kapelicom sv. Marije od Anđela, koja je više poznata pod imenom Porcijunkule. Tako je mislio, da vrši nalog, koji je dobio od Krista, da popravi kuću njegovu.

Dne 24. veljače 1209. Franjo je pribivao sv. misi u kapelici Porcijunkule. Svećenik je čitao evanđelje, kako Krist šalje svoje učenike u svijet:... «I idući propovijedajte govoreći: Približilo se kraljevstvo nebesko. Ozdravljajte bolesne, uskrisivajte mrtve, čistite gubavce, tjerajte đavle; davajte badava, što ste badava primili. Nemajte zlata ni srebra ni novaca u svojim kesama ni obuće ni štapa, jer je vrijedan poslenik svoje hrane. I u kojigod grad ili selo uđete, propitajte se, tko je tamo vrijedan, i ostanite kod njega, dok ne odete. Ulazeći u kuću, pozdravljajte veleći: Mir kući ovoj. I ako ga je kuća vrijedna, neka sađe na nju vaš mir; a ako ga nije vrijedna, vaš mir neka se vrati k vama».

Franji se činilo, da su te riječi na njega upravljene. Uzradovan reče sam sebi: «Ta, to je ono što želim; to je što tražim, to je što žudim činiti cijelim srcem».

Nakon mise odbaci Franjo obuću i štap, zaodjene se prostom haljom, prepaše se užetom mjesto pojasa i tako odjeven uputi se put Asiza. Svakoga, koga je susretao ulicom, pozdravljao bi riječima: «Gospod ti udijelio mir!» Kad se sakupilo više svijeta oko njega, on bi se popeo na stube ili kamen, pa bi počeo jednostavnim, ali tako žarkim riječima zboriti o miru duša, koje traže Gospoda, koje se pokoravaju njegovim zapovijedima, da se jasno vidjelo, da je ljubav Božja progovarala na njegova usta, da u njemu govori žar, koji prodire u srca. I nije prošlo dugo, pa se počeli javljati pojedinci, koje je taknula riječ Franjina, da žele i oni provoditi život poput Franje. Tako se javi sin nekoga bogatog trgovca asiskog, Bernardo Kvintavalski. On rasproda sve što je imao, razdijeli siromasima i ode za Franjom. Naskoro nadođe neki svećenik, Silvestar, zatim Petar Katani, isto tako svećenik. Sva četvorica sagrade kod Porcijunkule kolibu iz granja i ilovače, pa se tu sklanjahu za nepogode i u noći. Tu im se pridruži peti drug, neki Egidije iz Asiza.

Život ovih ljudi bio je zaista evanđeoski, a svijet ih prozva asiskim pokornicima. Brzo naraste njihov broj na dvanaestoricu.

No bilo je i poteškoća i borba. Ako je i bilo ljudi, koji su rado davali milostinju, bilo je i takvih, koji su ove pokornike mrzili, navlastito njihovi rođaci. Osim toga moradoše se odseliti iz kolibe kod Porcijunkule na Rivo Torto, gdje nije bilo nikakve crkve. Svoje pobožnosti moradoše obavljati pred drvenim križem, što ga postaviše pred novom kolibom, koja im je jedva mogla poslužiti za spavanje. Asiski biskup, koji je saznao za ove poteškoće, htio je pomoći time, da se nađe kakav posjed, koji bi braći osigurao opstanak. No Franjo odvrati: «Gospodine biskupe, kad bi mi imali posjed, morali bi imati i oružje, da ga branimo. Iz vlasništva izviru raspre s bližnjima i tako se vrijeđa ljubav prema Bogu i bližnjemu». I biskup je popustio, a braća su ustrajala u najvećem samoprijegoru u svom započetom životu. Pomalo javno se mnijenje, gledajući ovaj samoprijegor, obratilo u poštovanje tolike kreposti. No Franjo nije bio miran, jer je osjećao, kolika odgovornost pada na nj. Zato se uputi u Rim, da zatraži od sv. Stolice odobrenje za novi neobičan život svoj i svoje braće.

G. 1210. uputi se mala družba Franjina put Rima. Za poglavara toj družbi postavi Bernarda Kvintavalskoga. Došav u Rim braća se najprije obrate na asiskog biskupa Guida, koji se u taj čas nalazio u Rimu. On ih preporuči pažnji kardinala Ivana od sv. Pavla, a ovaj opet papi Inocentu III. Papa je ispočetka primio dosta hladno ove nove vrsti siromahe. Prikazivao im poteškoće ovakvog života. Rekao im, da se tako može živjeti u prvom žaru i zanesenosti, ali da može lako nastupiti smalaksalost, napose kad se družba umnoži. Papa otpusti braću neobavljena posla. Oni se raziđoše po rimskim bolnicama da dvore bolesnike...

Nasljedne noći snađe papu čudan san. Vidi, gdje se ruši lateranska crkva. Zidine pucaju, toranj se ljulja. Papa gleda s užasom, kako će «glava i majka svih crkvi» za par časaka postati pustom razvalinom. Ali evo pokaže se čovuljak, kukavno odjeven, bos, prepasan užetom. Bez krzmanja poleti prama crkvi, podupre zidine svojim leđima. I o čuda! On rastijaše neobičnom brzinom sve do krova crkve i gigantskom snagom uzdrži zidove, da se ne poruše. Papa prepozna u onom siromašku Franju, kojega jučerdan otpusti neuslišana iz svog dvora...

Papa dopusti drugi dan bez krzmanja, da Franjo opet stupi pred njega. Kad je kardinal Ivan od sv. Pavla prikazao, da Franjo ne traži ništa veće, nego što su Krist i apostoli obdržavali i preporučali, pa prema tomu da želi život udesiti jedino prema evanđeoskom savršenstvu, papa se pokaza razoružanim. Još više ga zadivi priča Franjina o siromašnoj i zaboravljenoj ženi u pustinji, koju je kralj našao u pustinji i

uzeo za suprugu i rodio s njome mnogo djece. Kasnije se kralj vratio u prijestolnicu, a žena ostala s kraljevskom djecom u pustinji. Kad su djeca ponarasla, ova se žena zabrinula za svoju djecu veleći: Što mogu ja sirotica učiniti za tu svoju dječicu? I napokon pošalje svu svoju djecu ka kralju veleći im: Idite k njemu, on će vam dati, što vam je potrebno. Tako je i bilo... Sveti Oče, nastavi Franjo, ona siromašna žena jest sv. siromaština, zanemarena od cijelog svijeta. Sin Božji došao je na ovaj svijet, da je uzme sebi za ženu. Mi smo djeca ove žene, pa zar će kralj nebeski zaboraviti i zabaciti djecu svoju?...

Papa zagrli sv. Franju i blagoslovi njegovu braću. Svi klekoše pred papom i obećaše mu svečano posluh. Zatim na zahtjev papin obećaše posluh Franji, kao svomu ocu. Napokon im kardinal Ivan ostriže kosu, podijeli niže redove i povlasticu, da javno propovijedaju riječ Božju. Franjevački red bi ustanovljen.

Tako se braća nakon srećno obavljena posla vratiše u svoj Rivo Torto. Franjo je odsele slobodno propovijedao u crkvama, a biskup mu asiski dopusti, da to čini i u samoj stolnici. Narod se sve više okupljao oko Franje, jer je osjećao, da je našao u njem zagovornika i štitnika. I uistinu samo propovijedima Franjinim treba zahvaliti, da je već 1210. u Asizu došlo do sloge između plemstva i kmetstva. Kmetovi postaše slobodnjacima, a i stanovnici izvan grada zadobiše građanska prava. Došljaci i inozemci dobiše pravo zaštite, a napokon bi podijeljeno općeno pomilovanje kažnjenicima. Tako je Franjo bio već u 13. stoljeću prvi pravi ustanovitelj zdrave demokracije, utemeljene na ljubavi evanđeoskoj.

Ne ćemo ovdje opisivati, kako se brzo množio broj sljedbenika Franjinih i koji su sve bili muževi, koji su ga slijedili i kakav mi je bio način života. Budi dosta, da spomenemo bogoduhe duše: Rufina, Maseja, Junipera i Leona, o kojima su nam legende sačuvale tako dražesnih izvještaja, da se njihovom čaru ne može oteti ni najzagriženiji neprijatelj redovničkog života. Uopće, bilo je očito, da se u Asizu i okolici vratiše stara apostolska vremena i da je nadošla obnova ljudskog društva u duhu evanđelja.

IV. Novi pupolj.

U Asizu živjela je ugledna obitelj grofova Šifi (Scifi). Grof Šifi imao je više kćeri. Među ovima odlikovala se osobitom ljepotom i pobožnošću Klara. Već u petnaestoj godini imala je mnogo najodličnijih prosaca. Jedan se od ovih osobito svidio roditeljima. No Klara odbije sve redom i napokon povjeri majci, da se već potajno posvetila samo Bogu. Upravo nekako u to vrijeme Klara je slušala propovijedi Franjine u crkvi sv. Rufina. Njegove su riječi duboko zasjecale u dušu Klarinu i ona je sama sa sobom zborila: Ako Bog da, ja ću svoj život udesiti poput onoga Franjinog. Kod toga joj je išlo na ruku i to, što su dva franjevca, Rufin i Silfestar, bili u rodu s njezinom obitelji, pa je preko njih mogla saopćiti svoje nakane samomu Franji. Franjo, koji je nada sve težio za slavom Božjom i posvećenjem duša, ohrabri Klaru veleći joj otvoreno, neka slijedi svoju lijepu nakanu, da se odreče svijeta i da se posveti Kristu.

Napokon sa znanjem biskupa i Franjinim odobrenjem Klara odluči da učini posljednji korak. Pod noć 18. ožujka 1212. otiđe potajno iz roditeljske kuće i upravi hod do porcijunkulske crkvice. Ususret joj dođoše braća s upaljenim bakljama i pjevajući psalme. Sada krene ophod ravno do kapelice pred oltar Marijin. Ovdje dobije Klara mjesto sjajnog odijela grubu halju: nakon odrezanja zlatne kose redovnički veo, a noge mjesto biserom urešenih cipela jednostavne drvene sandale. Zatim se obveže na tri redovnička zavjeta i posvemašnju poslušnost prema sv. Franji. Još iste večeri odvede

je Franjo u bližnji samostan sv. Pavla, gdje su prebivale benediktinke. Plemenita grofinja Klara Šifi umrla je svijetu, a ostala je samo siromašna sestra Klara...

Njezini rođaci saznaše brzo za njezino skrovište pa nastojahu, da je bilo milom bilo silom opet odvuku u svijet. No Klara više o svijetu nije htjela ni čuti, a Franjo, da je oslobodi dalnjeg zanovijetanja, odvede je na sigurnije mjesto, u samostan benediktinaka sv. Anđela u Panco (Panzo), koji je bio udaljeniji od Asiza.

Prvi je primjer od strane ženskog svijeta bio učinjen. I on je upalio. Jedva su prošla dva tjedna od bijega Klarina, kadno se zaputi za njom i mlađa sestrica Agneza.

Do onda je grof Šifi kako tako suzdržavao svoj gnjev, ali kad je saznao i za ovaj drugi bijeg, onda se više ne znadijaše obuzdati. Ta on je upravo u Agnezu stavio najljepše svoje snove; zaručio ju s nekim mladim rođakom, pače ustanovio je i dan vjenčanja. A sada evo sve su te osnove izgledale kao kule građene u zraku.

U svom jadu pošalje bez okolišanja svoga brata Monalda s oružanom četom, da i silom dovedu njegovu kćerku iz samostana.

Benediktinke od sv. Anđela nisu ni mogle pomisliti na kakvu obranu. Agneza je bila djevojče tek od četrnaest godina, ali se ipak suprotstavi oružanoj sili. Tukli su je i zlostavljali. Napokon su je pograbili za kosu i vukli nasiljem iz samostana. Ona je vapila: Klaro, Klaro, pomozi mi!... Ali što je mogla Klara? Klečala je u svojoj izbici i žarko molila pomoć odozgo... I gle čuda! Agneza je postala odjednom tako teška, da je ni najjače mišice ne mogoše pomaknuti s mjesta. Razbješnjeli stric Monaldo podigne ruku, ali mu onaj mah ostane kao okamenjena. U toj velikoj zbrci i zapanjenosti doleti Klara i poput anđela čuvara primi u naručaj svoju sestricu Agnezu, pa je odvede u njenu izbicu. Grofovi Šifi ne usudiše se nikada više dirnuti u ove svete duše. Pače još i više. Kasnije im se pridruži i treća sestra Beatrica, a napokon iza smrti svoga muža i njihova majka grofica Hortulana.

Kad se ovako počeo množiti broj sljedbenica Klarinih, morao je Franjo misliti, kamo će s njima. Kod crkvice sv. Damjana bijaše samostančić, koji je pripadao kamaldulencima (redovnicima, koji žive poput pustinjaka). Franjo zamoli, da mu ga dadu za Klaru i družice, a oni od srca rado učiniše, što ih zamoli. Tako Franjo odvede Klaru i družice u taj samostan. Naskoro se umnoži njihov broj. Mnogo djevojaka iz najodličnijih asiskih porodica ostavi svijet i stupi u tu novu družbu, obdržavajući najveće siromaštvo, živeći u velikoj pokori, a ipak u najvećem zadovoljstvu i veselju. Samostan nije smio imati nikakvog posjeda, a sestre se uzdržavahu radom svojih ruku i milostinjom. Klara je postala na izričitu zapovijed sv. Franje poglavaricom samostana. Papa Inocent III. odobri pravila ovoga novog načina života i tako nasta drugi franjevački red, koji je poznat pod imenom reda klarisa.

Teško bi bilo opisati kratkim riječima, kolikim su kršćanskim savršenstvom živjele te bogoljubne duše, kojima je u svemu prednjačila sv. Klara. Zato je i sv. Franjo izvanredno cijenio taj samostan, kamo je često zalazio, da sestre potiče na sve viši stupanj evanđeoskog savršenstva. Za sestre je svaki ovakav posjet postajao pravim blagdanom i danom duhovne radosti. Franjo je brzo zamijetio, da sestre posvećuju previše pažnje njegovoj osobi, dok je on želio, da sve svoje nade stave isključivo u ruke Božje. Kad je dakle nekog dana opet došao u sv. Damjan, da sestrama propovijeda, zamoli sakristanku, da mu donese pepela. Sakristanka se začuđena pokori bez ijedne riječi. Franjo klekne i nakon dugog moljenja uze pepeo, prospe ga u okrug oko sebe, a napokon njime pospe i svoju glavu. Na to prekine šutnju i poče na glas moliti pokornički psalam: «Pomiluj me Bože po velikom milosrđu svome». Kad je svršio taj

Pinxit: P. Blasius Farčnik O. F. M.

Sv. Klara Asiska. — S. Clara Assisiensis.

(Zagreb. Crkva sv. Franje. — Ecclesia s. Francisci.)

psalam, ustade i ode bez ijedne druge riječi. Tako je poučio sestre, da ga imadu smatrati samo jednostavnim grešnikom...

Vrijeme je prolazilo brzo. G. 1230., četvrte godine iza smrti Franjine, Klara i drugarice doživješe užasan dan. U borbi protiv pape prodriješe čete Fridrika II. do Asiza. Među četama nalazili se i muhamedanci, saracenski strijelci. Ovi navališe na samostan sv. Damjana. Prestrašene sestre skupiše se oko Klarina ležaja, koja je bolesna ležala. Klara ih umiri svojom blagom riječi, a još više svojim mirnim držanjem. Dade se odnijeti pred zatvorena vrata samostana, a zatim dade donijeti pokaznicu iz slonove kosti s Presv. Otajstvom i žarko se pomoli pred svojim Spasiteljem. Prihvati pokaznicu, dade otvoriti vrata i držeći visoko sv. Sakramenat, pokaže se sa sestrama navalnicima... Na taj prizor zapanjiše se divlji Saraceni i gonjeni nadljudskom moći, smjesta pobjegoše od toga svetog skrovišta nejakih žena. Krist u sv. Otajstvu nije posramio velike vjere i pouzdanja sv. Klare i njenih drugarica...

Veliki svoj duh i muževnu odlučnost pokazala je Klara i u dugoj borbi s papom Gregorijem IX. Nije to bila kakva borba, u kojoj bi Klara radila štogod protiv pape, već je bila borba za sv. siromaštvo. Papa Gregorije visoko je štovao Klaru, otkada je još kao kardinal ostijski upoznao njezinu svetost i velike njene vrline. Kad je postao papom, udostojao se jednom prisustvovati objedu siromašnih sestara u sv. Damjanu. Na njegovu zapovijed morala je Klara pred njim blagosloviti hljebove, koje su donijeli za ručak. Na čudo sviju na Klarin blagoslov pokaza se na svakom hljebu jasno izražen znak križa... No osim ovog poštovanja papa je prema ovoj družbi pokazivao i očinsku brigu, zato je htio, da se samostanu osigura i kakav posjed. Upravo tome se Klara svim žarom opirala. Ona je htjela, da njezina družba ostane i živi u onakvom siromaštvu, kakvo im je namro sv. Franjo. Kad je papa sve jače nastojao, da je u toj stvari skloni na popuštanje, odgovori Klara: «Sveti Oče, odriješite me od mojih grijeha, ali nemojte me odriješivati od siromaštva, koje ja i moje drugarice prigrlismo iz ljubavi ka Kristu». Papa zadivljen tolikom postojanosti, popusti od daljnog nagovaranja.

G. 1253. dođe papa Inocent IV., nasljednik Gregorijev sa svojim dvorom u Asiz. Klara je u to vrijeme ležala na smrtnom krevetu. Ona je imala sreću, da još prije smrti primi posjet Kristovog namjesnika na zemlji i da od njega nakon svete ispovijedi dobije odrešenje svojih grijeha. Nakon toga proživila je još nekoliko dana, dok joj čista duša ne poleti za Kristom, zaručnikom svojim put nebeskih visina.

V. Moć ljubavi.

Vratimo se k Franji. Njegova velika ljubav prema Bogu rasla je od dana u dan. Ta je ljubav odsijevala u svim njegovim riječima i djelima. On je gledao svuda Boga i njegova velika djela. Zato je u svakom stvoru nalazio predmet, gdje može posvjedočiti svoju ljubav prema Bogu. Ali nadasve ljubio je grešnike, kao izgubljene ovce, koje valja privesti k ljubavi Božjoj.

Franjo je naredio braći, da blagohotno primu svakoga, tkogod dođe k njima, pa bio to prijatelj ili neprijatelj, tat ili razbojnik. Dašta, da nije bilo lako uvijek postupati prema ovoj naredbi.

Jednom dođoše k o. Anđelu, gvardijanu u samostanu Monte Kazale, tri zloglasna razbojnika i zatražiše, da im dade hrane. Gvardijan im odvrati: «Zar vas nije stid krasti hranu siromaha? Nosite se odavde svojim putem i da se više niste pokazali!»... Oni mrmljajući odoše.

Zamalo dođe u samostan sv. Franjo. Gvardijan ga smjesta obavijesti o dolasku razbojnika i kako ih je otpremio. No Franjo ga ne pohvali za njegovu hrabrost, kako

se možda nadao, već mu ožalošćen odvrati: Kako si mogao biti tako okrutan? Zar nije Krist rekao, da ne trebaju zdravi liječnika već bolesni? Zar ne znaš, da se grešnici obraćaju ljubavlju?... Zato ti nalažem pod poslušnošću, da smjesta uzmeš kruha i vina, da potrčiš za onim razbojnicima, i da im to u ime moje pružiš i zamoliš oproštenje za svoju okrutnost. Zamoli ih zatim u moje ime, da više ne čine zla, nego da se boje Boga i da ga više ne vrijeđaju. Reci im, ako ti to obećaju, da ću se ja brinuti za sve njihove potrebe...

Gvardijan posluša, a Franjo poče žarko moliti Boga, da takne srca onih razbojnika. Tako i bi. Kad ih je gvardijan dostigao i dao okrepu i poručio, što im je Franjo rekao, oni se zapanjiše. Uzeše hranu i piće, ali i popraviše svoj život i stupiše u red Franjin...

Neki su franjevci dvorili gubavce u bolnici. Među gubavcima nalazio se i jedan tako nestrpljiv i razdražljiv, da je bila prava strahota. Mjesto da bude zahvalan za iskazanu ljubav, on je svoje dobročinitelje opsipavao psovkama i pogrdama, dapače ih i tukao. Ali ne samo to. On je neprestance proklinjao Boga i blaženu Djevicu tako, da su svi držali, da je opsjednut po vragu. O toj stvari obavijestiše sv. Franju. On ode bez okolišanja do tog bolesnika i pozdravi ga svojim običnim: «Bog ti podao mir, moj brate!»

«Kakav mir mogu ja imati od Boga?», odvrati gubavac. «Bog mi je oteo svaki mir i svako dobro i učinio me trulim i smradnim». Franjo je nastojao, da lijepim riječima primiri toga bijednika, što mu je uspjelo. Napokon se spremi, da ga svega umije. Pripravi mlačnu vodu i počne prati one smradne rane... Ali o čuda! Kud je god prošla Franjina ruka, sve je postalo zdravo. Kad je gubavac to opazio, poče gorko plakati radi svojih grijeha; i kad je Franjo dogotovio pranje, gubavac je postao zdravim ne samo tijelom, već, što je još više, i dušom.

Takvi se događaji množili i Franjin je glas u toliko porasao, da ga nekog dana brat Maseo upita: «Oče, zašto cijeli svijet ide za tobom? Svatko te želi vidjeti, čuti i pokoravati se tebi. Zašto? Pa ti ipak nisi niti lijep niti imaš velikog znanja niti si plemenitaš, niti mogućnik!»...

Franjo mu isprva ništa ne odgovori već počne žarko moliti, a zatim reče: «Zar zbilja hoćeš da znadeš, zašto? Čuj, brate Maseo. Božje oči ne vidješe nikada nevoljnijeg grešnika nego sam ja. I zato me odabra Bog, da postidi oholost, ljepotu i mudrost svijeta; da ljudi upoznaju, da dobro dolazi samo od njega i da nema stvora, koji bi se mogao uznositi pred njegovim licem. Sve dobro pripada Gospodu i njemu budi hvala i slava u vijeke!»...

Međutim zanos, kojim je narod Franju susretao, počne ga uznemirivati. Ta kako je lako zanesti se za pohvalama, pljeskom i slavljenjem, kojim te narod prati! Neko putovanje, što ga poduze Franjo s bratom Silvestrom po Toskani 1212. napuni ga zabrinutošću. Ta to nije bilo apostolsko putovanje, već pravo pravcato slavlje. Narod mu je u gradovima i selima izlazio u procesijama ususret i ovako ga u slavlju vodio do župskog dvora. Donašahu mu stvari na blagoslov, često puta mogao si čuti poklik: Evo sveca!... Zalud je Franjo javno govorio, da je veliki grešnik; zalud nabrajao i svoje sadašnje manjkavosti i da sam Bog zna, da li će ustrajati u dobru i da ne treba nikoga držati prije smrti svecem: narod je ostao kod svoga... Franjo dakle pomisli, da će biti najbolje, ako se povuče sasvim u samoću i napusti propovijedanje i svaki javni rad među narodom. Ali na taj se korak ne odluči prije, nego li upita brata Silvestra i sestru Klaru za savjet. Pošalje dakle brata Maseja k obojici za savjet. Nakon povratka brata Maseja Franjo klekne pred njim i upita: «Što zapovijeda moj Gospod Isus Krist da činim?»

«Njegova je volja, da ideš propovijedati, jer te nije odabrao za tebe samoga već za spas drugih. Tako mi rekoše brat Silvestar i sestra Klara», odvrati Masej.

Franjo bez ikakvog daljnog ispitivanja ustane vedar i spreman veleći Maseju samo kratke riječi: «Ajdemo u ime Božje!»

Isti dan spremi se s bratom Masejom i Anđelom na propovijedanje u Alviano. Kod propovijedanja nakupi se okolo njega veliki broj lastavica, koje svojim cvrkutanjem tako smetahu Franju, da nije mogao propovijedati. Najednom će Franjo: «Sestrice lastavice! Vi ste govorile dosta. Sada je red na meni. Slušajte i vi tiho i mirno riječ Božju!... Na veliko začuđenje sviju lastavice zašutješe i ne maknu se s mjesta, dok nije bila svršena propovijed... Sav je narod htio za Franjom i on ga jedva primirio obećavši, da će im još reći, što treba da učine za svoje spasenje. Od toga je časa Franjo počeo misliti na osnutak trećeg reda za svjetovnjake.

Iz Alviana dođe Franjo sa svojim drugovima u neku šumu kod gradića Bevanje, nedaleko od Asiza. Franjo opazi u šumi veliki broj ptica, od kojih neke doletješe sasvim pouzdano k njemu. Franjo se sjeti lastavica u Alvianu i bez okolišanja poče govoriti: «Drage moje sestrice, hoćete li slušati riječ Božju?» I kao za potvrdu ptice nagrnuše k njemu. Bilo ih je sviju vrsta. Sve se svrstaše oko Franje bilo do njegovih nogu, bilo na bližnje grmlje, bilo na granje najbližeg drveća. Franjo im je govorio, koliko im dobra Bog čini, kad im je dao krila za lijet, kad ih hrani bez njihova truda... Kod govora Franjo je šetao među pticama, dotičući se haljinom njihovih glavica, a one pružahu vratove, rasprostirahu krila, otvarahu kljunove i upirahu oči u Franju. Napokon, kad im je rekao, da moraju svojim pijevom slaviti Gospoda i kad im je podao svoj blagoslov u znak, da mogu odletjeti, kud im se prohtije, ptice su otlepršale... Franjo je taj dan upoznao, da mu je Gospod podložio i nerazumne životinje... To je on još više puta iskusio. Jednom mu darovaše uhvaćenu divlju povodnu pticu. Ova sjedne na njegovu ruku i ne dade se otjerati, dok joj nije Franjo dao blagoslovom dozvolu, da ode u svoju slobodicu. Drugi puta pošalje neki gospodin Franji fazana (djetla). Franjo naloži, da ga odnesu u bližnji vinograd na slobodu. No fazan se vrati. Odniješe ga još dalje, on se opet vrati. Na to ga Franjo zadrži. Franjin liječnik zamoli, da mu ga dade za uspomenu. Franjo ga dade. Ali fazan postane tako žalosnim, da nije htio primiti nikakve hrane, dok ga opet ne vratiše Franji.

Takvih bi se stvari moglo još mnogo i mnogo navesti. Da spomenem još samo jedan događaj, koji pokazuje moć Franjine ljubavi nad ljudima. Na jednoj pećini gore Alverne živio je zloglasni razbojnik, komu je bilo ime Lupus, hrvatski Vuk. Taj je grabio ljude, zatvarao ih u špilje i nije ih puštao na slobodu, dok ne bi dobio ogromne svote kao otkupninu. Taj zloglasni razbojnik sretne jednom na Alverni i Franju. Isprva navali na nj, no Franjo mu poče govoriti tolikom ljubavi i ljupkosti, da ga je umekšao. Nesretni razbojnik nije mogao zaboraviti toga susretaja i nakon zrelog promišljanja počne oplakivati svoje grijehe i posta sljedbenikom sv. Franje, koji mu promijeni ime u Agnela, t. j. Janje. Tako je Franjo, koji se iz ljubavi k Bogu odrekao sviju stvari, postao gospodarom nad srcima ljudi, a što je još čudnovatije, i gospodarom nerazumne prirode, kao da je u njemu nestalo onoga prokletstva, koje je čovjek baštinio istočnim grijehom!...

VI. Obnovitelj crkve Kristove.

Kad je sv. Franjo čuo Kristove riječi: «Franjo, idi i popravi kuću moju, koja se ruši», bila su zaista žalosna vremena za Crkvu. Razdori politički zavladali su cijelom Evropom. Visoko plemstvo i svećenstvo zaboravilo je u mnogočem na kršćanski i svećenički život. Sve je gramzilo za čašću i bogatstvom, a na način nije se baš osobito

pazilo. Osim toga širila se kojekakva krivovjerja. Tako valdezi i katari zavedoše mnoge katolike u Franceskoj i Italiji. Stari crkveni redovi zaboravili su na slavnu svoju prošlost. O misijama izvan Evrope nije bilo u to vrijeme ni govora. Tako se živa zgrada Crkve Kristove rušila. Ovu je trebalo popraviti. I Bog je poslao popravitelja u osobi sv. Franje.

Kad je osnovao svoj red, mislio je prije svega na povratak k evanđeoskom životu, koji nije išao samo za savršenstvom kršćanskim već i za proširenjem kraljevstva Kristova na zemlji. Zato nije Franjo htio da usvoji pravila redova, koji su već opstojali, već je htio da stvori nešto sasvim novo i nezavisno o dosadašnjem redovničkom životu. Ova novost sastojala se u potpunom siromaštvu bilo pojedinaca bilo cijele zajednice njegova reda i u apostolatu, kojega je Franjo u svom pravilu naložio svojoj braći.

Prvi korak ovih misija bio je kod kuće, kad je slao svoju braću na propovijedanje i na popravljanje društvenog života. No on je htio, da njegova braća odu i među Saracene i druge nevjernike, da ih predobiju za Krista bez rata i bez krvi, već samom silom riječi evanđeoskih. Dobivši odobrenje od pape Inocenta III. za tu svoju nakanu, uputi se i sam u Sv. zemlju. Bura i nepogode baciše ga na tom putu na hrvatske obale, a predaja kaže, da je tom zgodom došao i u Zagreb i da je stanovao u kući neke plemenite gospoje Galović. Danas je ona sobica pretvorena u kapelicu, a odmah je kod ulaza u današnji zagrebački samostan.

Vraćajući se u Umbriju propovijedao je od grada do grada i na tom putovanju pridruži mu se 30 osoba, koje htjedoše, da ih primi u red. Među ovima nalazio se i glasoviti Vilim Divini, najglasovitiji pjesnik onog vremena, jer ga za njegove pjesme sam car Fridrik dao okruniti lovorom i podijelio mu naslov «kralj stihova». U redu je dobio ime Pacifik.

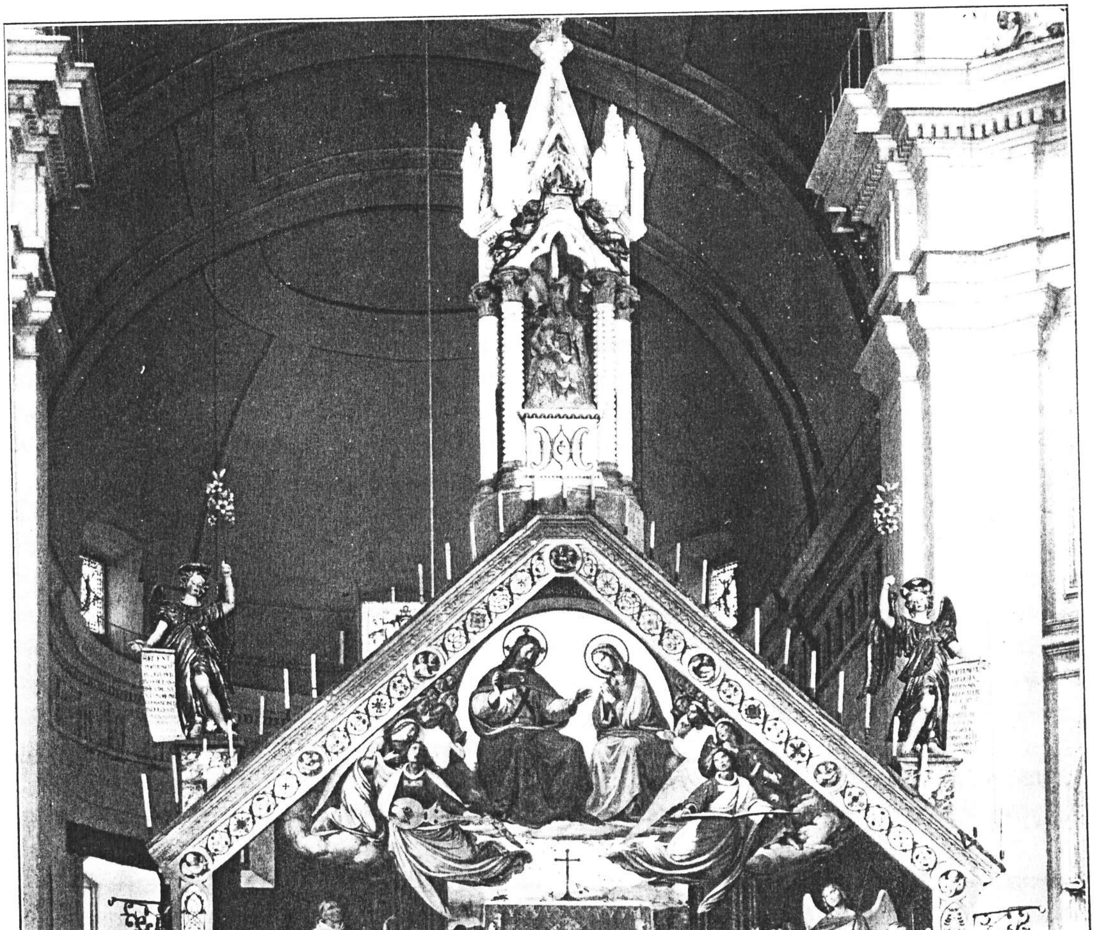
Na takvim putovanjima dođe jednom Franjo do Montefeltro, gdje se priređivala turnirska svečanost. Franjo sađe na mjesto, gdje se izvodile te viteške igre i održi tako lijepi govor o kršćanskoj borbi i viteštvu, da su mladi vitezovi bili do srca dirnuti. Tom zgodom pokloni grof Orlando katanski Franji i njegovoj braći brdo Alvernu, da se uzmognu tamo skupljati na razmatranje i molitvu. Franjo primi velikom zahvalnošću ovu veledušnu ponudu.

G. 1216. pod konac mjeseca srpnja moljaše se Franjo žarko u Porcijunkuli, da se Bog smiluje siromašnim grešnicima. Na to mu se javi Spasitelj sa svojom Majkom okružen četom anđela u nebeskom sjaju, pa mu reče: «Franjo, ti i tvoja braća mnogo ste radili za spas duša. Što hoćeš da ja učinim za vas?»

Franjo, koji je i sada mislio samo na spas duša, odvrati: «O Gospode, ja sam samo siromašni grešnik. Ali kada si tako dobrostiv prema meni, molim Te, da podijeliš oproštenje kazna za grijehe svim vjernicima, koji pokajani, dođu moliti u ovu crkvicu».

I Spasitelj ispuni Franjinu želju. Franjo zamoli kasnije papu Honorija III., da svojim ugledom ovu zadobivenu milost potvrdi. Papa nakon oduljeg razmišljanja pristane, ali odredi samo jedan dan u godini, kad će vjernici moći postati dionici tolike blagodati. Tako nasta glasovito porcijunkulsko proštenje. Franjo je u prisutnosti umbrijskih biskupa navijestio ovu veliku blagodat narodu riječima: »Želim, da vas sve pošaljem u raj»...

Dne 14. svibnja 1217. franjevci držahu svoju običajnu skupštinu (kapitul) kod Porcijunkule. Franjo je vidjevši veliki razvitak reda pomišljao na nova pravila reda, jer ona pravila, koja su vrijedila nekada za malen broj asiskih pokornika, nisu bila više podesna za ovoliki red. Isto je tako pomišljao, kako bi predao upravu reda kome drugom u ruke... U tom pogledu osta ipak sve pri starom. No s druge strane ta je skupština donijela drugi lijepi plod. Bilo je zaključeno, da se pošalju braća u Njemačku, Ugarsku, Francesku i Španjolsku. Franjo je htio, da pođe u Francesku, no u tom ga

Kapela Porciunkula u bazilici sv. Marije Anđeoske, Asiz. (Fot. Alinari.)

zapriječi kardinal Hugolin. Tako ode u Francesku mjesto njega već prije spomenuti «kralj stihova», brat Pacifik. Franjo se međutim uputi u Rim, da za svoj red izmoli u pape jednog kardinala, koji bi bio popravitelj i pokrovitelj njegove bratovštine. Taj kardinal bio je spomenuti Hugolin. Papa rado pristane, a i kardinal pristane dušom i srcem na ovu novu službu.

Već slijedeće godine 1218. predsjedaše Hugolin osobno ponovnoj skupštini reda, pa ga život ove braće tako oduševi, da im je svagdje bio na ruku, osobito, kad su polazili u misije, dajući im preporučena pisma i braneći ih od nepravda.

G. 1219. organizirano bi poslanje u Maroko. Petero braće otputovalo je među muhamedovce, da navješta evanđelje Kristovo. Sva petorica završiše mučeničkom smrti. Kad su njihovi mučenički ostanci prispjeli u Španjolsku, neki se mladi kanonik augustinac Ferdinando tako oduševi za misije, da smjesta stupi u franjevački red i uputi se u misije. Ali ga bura baci na talijansku obalu. Bio je to kasniji veliki apostol Italije i svetac cijeloga svijeta — sv. Antun Padovanski.

Međutim se i Franjo, plamteći za mučeničkom smrću, spremi, da pođe u sv. Zemlju. Veliki broj braće htio je da pođe s njim, ali mornari ne mogoše sve primiti. Franjo dozove jedno dijete i ono odabra jedanaestoricu, koji su imali poći s njim. Franjo dođe pred egipatskog sultana i pred njim propovijedaše vjeru Kristovu. Sultan se nije istina obratio, ali je Franji rekao: «Moli se za me, da mi Bog objavi, koja je vjera prava». Osim toga dopusti Franji, da slobodno propovijeda kršćansku vjeru po cijelom Istoku. Tako je Franjo dospio i u sv. Zemlju. Odonda je sv. Zemlja ostala kao najdragocjenija svetinja na brizi franjevačkog reda, koji je i danas čuvar onih mjesta, posvećenih koracima i djelima Spasiteljevim.

Franjo je morao nenadano prekinuti svoj boravak u sv. Zemlji, jer su mu stigle vijesti, da braća, kojoj je u svojoj odsutnosti povjerio brigu za red, nastoje provesti nekakve promjene u životu braće.

Franjo se vrati. Brzo se uvjeri, da je njegov dolazak bio nuždan. Zato sazove 1221. skupštinu, na koju je došlo do 5.000 franjevaca. Kardinal Hugolin nije mogao doći, pa je poslao drugog kardinala, da ga zastupa. Premda je Franjo već prije predao upravu reda bratu Iliji, ipak to nije umanjilo njegovog ugleda. No nije htio ni ovaj puta da se služi svojim ugledom, već je nastojao da mirnim načinom sačuva prvobitni strogi život. Poče dakle pisati novo pravilo, koje je istom 1223. na molbu Franjinu, koji je opet došao u Rim, papa Honorije III. potvrdio i koje još i danas vrijedi za franjevce. U tom je pravilu možda po koja ublažena točka, ali Franjo nije osobno od svoga prvašnjeg strogog života u ničemu popustio.

Nakon puta u sv. Zemlju, sv. je Franjo sačuvao posebnu pobožnost prema djetinstvu Isusovu za božićnu svetkovinu. Govorio je, da bi taj dan trebalo nahraniti sve ptice i životinje na spomen životinja kod jaslica Gospodnjih. Isto tako da bi morali bogataši taj dan obilno pogostiti sve siromahe. Zato je htio god. 1223. proslaviti taj blagdan tako, kako još nije svijet vidio. Pozove dakle svoga dobrotvora Ivana Vellita, koji je braći poklonio romantični Fonte Colombo, pa ga zamoli, da mu uzajmi vola i magarca. Na to načini kod Grečia (Greccio) u jednoj spilji jaslice, gdje je bio smješten i oltar, pozove sve okolišne ljude u ponoći na sv. misu. Sve je bilo udešeno, kao kod narođenja Kristova. Nakon pretvorbe opaze ljudi, da se u jaslicama pojavilo pravo djetešce Isus. Sv. Franjo mu se približi, primi ga na svoje ruke, a božansko ga djetešce pomiluje ručicom po njegovom garavom licu... Nakon zadnjeg evanđelja, Franjo odjeven đakonskim odijelom, govorio je tolikim zanosom o djetešcu Isusu, da je sav svijet ostao uronjen u najsvetije misli i čuvstva, kao nekada pastiri kod pravih jaslica Kristovih

u Betlehemu... Otada se proširila po cijelom svijetu pobožnost pravljenja jaslica za božićnu noć...

Kako su za Franjom hrlile mnogobrojne duše i kako su katkada cijeli krajevi htjeli da se pribroje njegovom redu, morao je Franjo misliti, kako će pomoći i onima, koji imadu obitelji i koji ne mogu stupiti u red, da se time ne poremeti društveni poredak i obiteljski život. No Franjo je bio daleko od toga, da osudi obiteljski život ili pravo posjeda kod onih, koji su jedno i drugo upotrebljavali k vječnoj svrsi. U takvim je zgodama od ljudi zahtijevao, da se odreknu mržnje i razdora, da pomažu sirotinju i da žive prema zapovijedima Božjima i crkvenima.

No kad je vidio, da narod jednog i drugog spola od njega traži, da mu pokaže stazu, kojom bi sigurnije stupao k svome vječnom cilju, osnuje treći franjevački red za svjetovnjake. Pravilo, koje im je propisao, bilo je veoma jednostavno. Tražio je, da budu neustrašivi i otvoreni katolici; da odbace svaku mržnju; da vrate krivo stečeno dobro, i da vrše neka djela pobožnosti. Osim toga trećoreci su nosili jednostavnu sivu halju, kakvu su u ono vrijeme nosili svi franjevci.

Za kratko vrijeme narasao je neočekivano broj trećoredaca. Društvo ljudsko se preporađalo, gdjegod je treći red uhvatio korijen. Crkva je Kristova ojačala, a poznate su riječi Petra delle Vigne, kancelara Fridrika II.: «Franjevci i Dominikanci ustadoše protiv nas. Oni su javno osudili naš način života i naša djela; pogazili su naša prava i naš upliv. Da unište posvema naš ugled, osnovaše dvije bratovštine, u koju primaju osobe svakog položaja: muškarce i žene. Svi nastoje da im pristupe i jedva jedvice je moguće naći osobu, koja im ne bi pripadala».

Tako je Franjo ukratko obnovio ljudsko društvo u Italiji, a kasnije njegovi sinovi i u drugim zemljama. Franjo je postao obnovitelj crkve Kristove.

VII. Sličan Kristu.

Poslije zadnjeg povratka iz Rima 1223. Franjo je očito tjelesno slabio. Već sa Istoka donije sa sobom bolest očiju, koja se zvala egipatskom bolesti očiju. Ta je bolest činila, da nije na časove ništa vidio. Osim toga nije iz ljubavi k trapnji upravo ništa prihvatio, što bi godilo «bratu magarcu», kako je nazivao svoje tijelo.

Ljeti 1224. činilo se, da se Franjo osjeća jačim i svježijim nego obično. Zato se Franjo uputi na brdo Alvernu, da tamo s nekoliko odabrane braće svetkuje Uznesenje Marijino. Već otkada je grof Orlando poklonio franjevcima Alvernu, naseliše se neka braća ondje. Međutim putem je Franjo tako oslabio, da su braća bila prisiljena pozajmiti magarca u nekog seljaka. Kad je čuo seljak u koju svrhu traže braća ovog magarca, ne htjede, da tko drugi osim njega vodi Franju. Na teškom putu ožedni seljak tako, da nije mogao dalje. On se obrati na Franju veleći: «Smiluj mi se, brate Franjo. Ako ne nađem vode, da se okrijepim, bojim se, da ću umrijeti». Franjo sjaši i poče se žarko moliti, a zatim reče seljaku: «Idi k onoj pećini i naći ćeš vodu, koju je milosrdni Isus izveo iz pećine za tebe». I seljak nađe vodu, koju nije nitko prije ni poslije kod one pećine vidio.

Grof Orlando, koji je saznao za dolazak Franjin, dođe osobno, da posjeti Franju i doveze sa sobom dosta živeža za braću. Franjo na to opomene braću, da paze, da primajući ovakve darove ne povrijede gospoje siromaštine. Zatim si dade načiniti pod nekim drvetom sjenicu i uzevši sa sobom brata Leona, povuče se sasvim u samoću. Tu se dade na gorljivo promatranje i molitvu. Jednog dana zapovjedi bratu Leonu, da na slijepo otvori tri puta evanđelje, ne bi li mu Gospod objavio, što ima još činiti. Leo učini i sva tri puta otvori onaj dio, gdje se govori o muci Kristovoj. Franjo to

shvati tako, da mu valja poći putem Kalvarije. Nasljednje noći ukaza mu se anđeo s guslama u ruci pa mu reče: «Slušaj Franjo, slušaj nebesku glazbu»... Samo jednom je anđeo povukao lučcem po strunama, a Franjo sam kasnije reče, da je ta glazba dulje potrajala, da bi bio morao umrijeti od prevelike naslade.

Iza blagdana Uznešenja Marijina Franjo se zavuče u još veću samoću blizu neke velike gudure. Nitko nije smio k njemu osim brata Leona, a i taj samo jednom danju, da mu donese kruha i vode, a jednom noću, da zajedno s Franjom moli brevijar.

Neke noći u mjesecu rujnu približio se Leo Franjinu skrovištu. Po običaju izgovori glasno: «Gospode, otvori usne moje», kako mu je zapovjedio Franjo. Ako mu je Franjo uzvratio na tu lozinku, smio se približiti, inače ne. Upravo ovog mu se puta Franjo ne odazove. Leo osta čas neodlučan, što bi. Napokon pođe naprijed. Približivši se mjestu, gdje je boravio Franjo, vidje kako Franjo kleči i moli se glasno: «Preslatki Gospode! Tko si ti, a tko sam ja, niski crv, nevrijedan sluga?»... U to zašušti grančica, koje se Leo nespretno prihvatio. Franjo ustane i upita: «Tko je?» «Ja sam, brat Leo», dobije odgovor.

«Što si došao, brate ovčico? Zašto me nijesi slušao?»

No Leo mjesto odgovora padne na koljena pred Franjom, pa mu progovori: «Oče, molim te, rastumači mi, što si ono govorio».

«O brate ovčico Božja», odvrati Franjo «Vidio sam dva svijetla. U jednom upoznah moga Stvoritelja u drugom sebe. Vidjeh bezdno dobrote Božje i žalosnu dubinu moje nevrijednosti i bijede». Tada otpremi Leona i blago ga opomene, da ga više ne uhodi.

Bilo to 14. rujna, na dan Uzvišenja sv. Križa. Već dugo za Franju nije bilo ništa ljepše no razmatranje križa i muke Kristove. Pred zoru toga dana klečaše Franjo okrenut k istoku, gdje je Krist umro na križu te moljaše iz dubine srca: «O Isuse, daj mi još dvije milosti prije moje smrti. Učini, da u svom tijelu osjetim sav bol tvoje muke; daj, da osjetim u mom srcu preveliku tvoju ljubav prema ljudima»...

I gle! U taj mah spazi, gdje mu se približava Seraf sjajnih raskriljenih krila. Franjo bolje pogleda i upozna Isusa Krista. U isti mah osjeti neizmjernu radost i neizmjeran bol... Za malo nesta Serafa... Na Franjinom tijelu se pokažu rane i čavli od mesa na rukama i nogama, a na grudima duboka rana. Kako je želio, muka se Kristova ponovila u njemu i on je usplamtio plamom ljubavi Božje...

Prvi, koji je opazio, što se dogodilo, bijaše brat Leo, premda je Franjo nastojao, da sakrije Kristove znakove. Međutim bolovi Franjini postajahu tako jakima, da je morao tražiti pomoć Leonovu. Da uzmogne micati rukama i nogama, morao ih je omatati na izbočinama čavala vazda svježim omotima. Leo je mijenjao ove omote svaki dan osim od četvrtka do subote, jer je Franjo htio, da svakog petka podnosi čim više bolova sa svojim Kristom.

No u Leonovoj duši nasta kod toga i neki strah i nemir. Osjećao je, da se Franjo uzdigao nad ostale ljude, pa mu se činilo, da sada više ne može ostati s njime, niti ga slijediti, jer je bio preveliki razmak jednoga od drugoga.

Franjo zapazi, što se zbivalo u duši Leonovoj. Uzme dakle komad pergamene i na njoj napiše s jedne strane neku pjesmu poput «Tebe Boga hvalimo». Na drugoj strani opet napisa ove riječi: «Blagoslovio te Bog i čuvao te. Neka Gospod rasvijetli nad tobom svoje lice i neka ti bude milostiv. Gospod neka okrene svoje lice k tebi i neka ti dade mir». Pod ovaj blagoslov napisa još: «Gospod neka blagoslovi — brate Leone — tebe». Zatim načini na pergameni veliko slovo T, koje naznačuje križ, znak pobjede nad smrću i paklom. Napokon uzme pergamenu i preda je Leonu riječima: «Uzmi, nosi je kod sebe sve do svoje smrti».

Od onoga časa nesta u Leonu svake žalosti i straha. Suzama u očima primi pergamenu, koju nosaše na svom srcu sve do smrti. Danas se ta pergamena još čuva, dašta sasvim trošna od duge nošnje, u Franjinom nadgrobnom samostanu (sacro convento) u Asizu. Spomen velike duše Franjine!...

Napokon se Franjo oprosti s Alvernom i s braćom na njoj. Kad je stigao na vršak gore Kazela (Casella), otkuda je mogao zadnji puta spaziti Alvernu, on se zaustavi i klekne. Gledajući onu svetu goru, blagoslovi je riječima: «S Bogom goro Gospodnja! Bog Otac, Bog Sin, Bog Duh sv. neka te blagoslovi. Ja te više ne ću vidjeti!»...

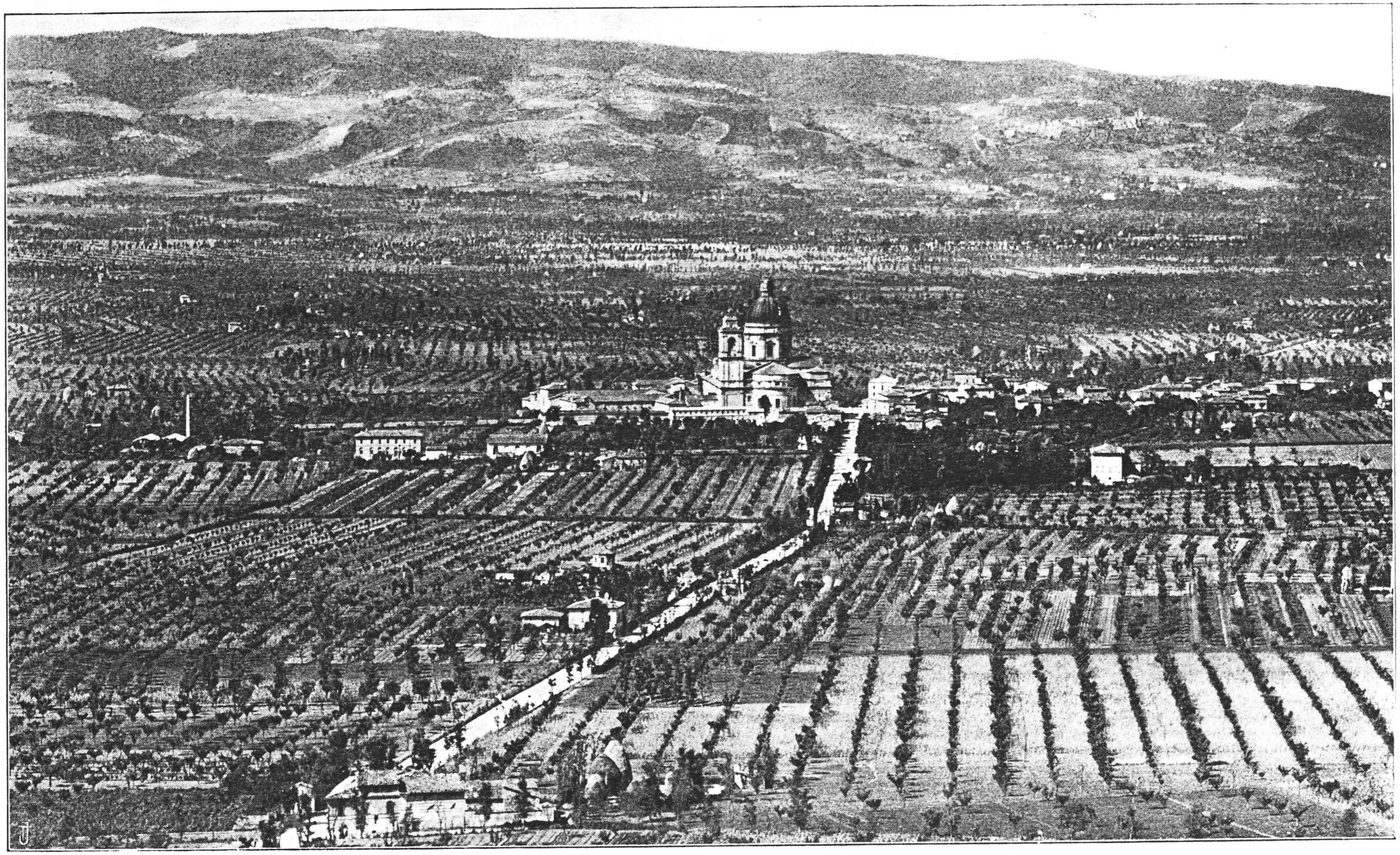
Put Franjin do Porcijunkule naličio je pravom slavlju. Narod mu je izlazio ususret grančicama uljika kličući: Evo sveca, evo sveca!... Franjo osta malo vremena kod Porcijunkule, a zatim ode propovijedati, jer se osjećao dosta jakim. No brzo ga opet ostave sile i on se povuče u samoću kod sv. Damjana. Ovdje mu sestra Klara do samostana 1225. sagradi malu kolibicu iz trstike i Franjo se nastani u njoj. Očna bolest sv. Franje postajala je sve težom; rane su ga sve više boljele. Uopće opazio je, da mu cijelo biće slabi. Uza sve to on je ostao miran i vedar među nekolicinom braće, koja su ostala uza nj. Svaka stvarčica sjećala ga na Boga. Cvijetić u polju, ptičica u zraku, romon vode, šuštaj lahorića, velebno sunce i blijedi mjesec, žarka vatra, sve je to govorilo Franjinom srcu o prevelikoj ljubavi Božjoj. Već odavna je on sve stvorove nazivao braćom i sestricama. Sada, kad se osjećao tako blizu Boga, još je više osjećao, kako je sve stvorenje određeno jedino na slavu Božju. Jednoga dana u ovakvom zanešenju ispjeva pjesmu, kojom poziva sve stvorenje, da slavi Boga. Zato se ta pjesma zove: «Pohvale stvorova» (Lodi delle creature), ali je više poznata pod imenom: «Pjesma o suncu» (Cantico del Sole).

U toj pjesmi izriče se Bogu hvala za sve stvorenje. Za sunce, koje je lijepo, koje nas rasvijetljuje i čini dan te nosi na sebi znamen Božjega veličanstva; za mjesec i zvijezde, koje su stavljene na svod sjajne, dragocjene i lijepe; za brata vjetra i za oblačinu i vedrinu; za sestru vodicu, koja je tako korisna, ponizna, skupocjena i čista; za brata ognja, koji sjaji, koji je lijep, veseo, jak i moćan; za sestricu našu majku zemlju, koja donosi razne plodove i krasnobojne biljke i cvijeće... Napokon pjeva hvalu i za sestricu našu smrt tjelesnu, kojoj ne može nitko izbjeći... Jao onima, koje će ona snaći u teškom grijehu, a blaženi oni, koje nađe u svetoj volji Božjoj, jer im druga smrt ne će moći nauditi.

Kad je svršio tu pjesmu, osjeti veliko zadovoljstvo, pa zamoli brata Pacifika, da uzevši sa sobom nekoliko braće pjeva pred svijetom ovu pjesmu. «Kad ćete otpjevati kao pravi veseljaci Božji», reče Franjo «tražite nagradu od slušatelja. A ta nagrada neka bude, da se obrate i postanu dobrim kršćanima»...

VIII. Sestrica smrt.

Papa Honorije III. dođe ljeti 1225. sa svojim dvorom u Rieti. To je dalo povoda, da kardinal Hugolin i brat Ilija nagovore Franju, da se podvrgne kod papinskih liječnika operaciji na očima. Franjo nakon dugog nećkanja privoli. Kod dolaska Franjina opet sav svijet istrči, da ga vidi. U Rietiju se nastani kod biskupa. Bolovi su mu bili upravo užasni. Kad su liječnici došli ražarenim željezom, da mu pale kožu oko očiju, braća pobjegoše od užasa iz sobe. Nu Franjo prozbori mirno: «Brate moj ognje, tako divni među stvorovima, ja sam te vazda ljubio u Gospodu, jer si lijep, koristan i pun snage. Budi dakle i ti blag ovaj čas sa mnom i pali me blago, da uzmognem snositi bol»... Kad je bila operacija gotova, rekne liječnicima: «Ako niste dosta spalili, izvolite samo nastaviti. Nisam osjećao nikakvih bolova»...

Pogled iz Asiza na Baziliku sv. Marije Anđeoske i okolicu.

Međutim bliza zima pogorša stanje Franjino i neke noći mišljahu braća, da je nadošao za nj zadnji čas od prevelikog bacanja krvi. Ali još nije nadošlo Franjino vrijeme. Odvezoše ga dakle najprije u Kortonu, gdje je bilo blaže podneblje. No Franjo je neprestano čeznuo za Asizom. Morali su dakle napraviti veliki put do Asiza, da obiđu Peruđu, jer je Franju tako svijet štovao, da se brat Ilija pobojao, da će ga Peruđani, ako se približe gradu, oružanom silom oteti. I Asiz je poslao oružanu četu ususret povorci, da brani svoje najveće bogatstvo — sv. Franju. Napokon prispješe u Asiz i Franjo se nastani kod biskupa. On brzo opazi, da biskup i načelnik rade složno, kad se radi o tome, da njegovu osobu sačuvaju za Asiz, ali da su inače u mnogim stvarima u pravoj zavadi. Kažu životopisci Franjini, da je onda dao pjevati javno na trgu iz svoje pjesme Suncu ovu kiticu:

Hvaljen budi Gospode, za one koji praštaju tebi za ljubav
I podnose slaboće i žalosti;
Blaženi, koji ustraju u miru,
Jer će od Tebe, Svevišnji, biti okrunjeni!...

Biskup i načelnik shvatiše Franjinu pouku, pa se javno izmiriše.

Franjo je sve više osjećao, da mu se približava svršetak. Braća su mu morala gotovo neprestance pjevati iz njegove pjesme kiticu o sestrici smrti. To je uznemirilo Iliju, koji reče, da će se puk sablazniti na to neprestano pjevanje. No Franjo odvrati: «Po milosti Duha Svetoga tako sam sjedinjen sa svojim Gospodom, da ne mogu prestati veseliti se i klicati u Njemu»...

Međutim je Franjo htio, da ponovno vidi Porcijunkulu. Upotrebi dakle zgodu, kad nije bilo biskupa kod kuće, pa se spremi na put. Asižani su istina pustili Franju, da ode, ali mu na put dadoše jaku oružanu pratnju. Kad su stigli u ravnicu, blizu bolnice gubavih, Franjo dade zaustaviti povorku i zamoli, da ga okrenu licem prema Asizu. Na to podigne ruku i načini prema Asizu znak križa veleći: «Budi blagoslovljen od Gospoda, o grade vjeran Bogu, jer mnoge će se duše spasiti u tebi i u tebi će stanovati mnogi sluge Gospodnje i iz tebe će mnogi biti odabrani za kraljevstvo vječno!»...

Prispjevši u Porcijunkulu, počne se opraštati od svoje braće. Najprije pošalje pismen oproštaj sestrama u sv. Danjanu, zatim je kazivao u pero svoj testamenat, u kom je izlio cijelo svoje očinsko srce prema braći i veliku ljubav prema sv. Crkvi, sv. siromaštvu i svetom evanđeoskom životu.

Prije smrti imao je još veliku utjehu, da je iz Rima došla odlična i sveta gospođa Jakopa Settesole, žena rimskog senatora, koja je već toliko dobra učinila za braću, da ju je sv. Franjo nazivao «bratom Jakopom». Upravo je poslao pismo, kojim je poziva, da dođe još pred njegovu smrt. No ona je već prije saznala za njegovu bolest i tako je došla prije, nego se Franjo nadao.

Bila je subota 4. listopada 1226. Franjo sabere opet oko sebe svoju braću, da s njima još jednom zajednički blaguje. Dade donijeti kruh, blagoslovi ga i razdijeli među braću. Zatim dade čitati odlomak evanđelja, koji se čita na Veliki četvrtak: «Prije blagdana Pashe, znajući Isus, da je nadošla zadnja ura, da pođe s ovog svijeta k Ocu, pošto je ljubio svoje, ljubio ih je do kraja».

Kad je čitanje došlo do odlomka: «Zaista dadoh vam primjer, da kaošto učinih ja, i vi tako činite», nasta po cijeloj izbi plač i jecaj braće... Ta, i Franjo bijaše cijelim svojim životom divni primjer, koliko i kako može čovjek ljubiti Boga i bližnjega...

Braća nijesu više toga dana ostavljala Franjina ležaja. Brat Anđeo i Leo moradoše više puta opetovati pjevanje pjesme Suncu, a Franjo je posebnom nasladom sam predpjevao kiticu:

Hvaljen budi, moj Gospode, za sestricu smrt tjelesnu našu...

Sunce je bilo blizu zapada.

Franjo odredi, da tlo pospu pepelom, a za tim zamoli, da ga golog polože na taj pepeo, da gol pođe s ovog svijeta, kaošto je Krist gol na križu izdahnuo svoju dušu. No kad se tome braća iz poštovanja prema svomu ocu usprotiviše, on zamoli gvardijana, da mu haljinu, u kojoj ima umrijeti, tek uzajmi za taj čas, da se ne bi moglo reći, da je u svojoj halji umro. Gvardijan pristane na to suzama u očima.

Franjo blagoslovi još jednom sabranu braću, a onda poče neobično jakim glasom pjevati psalam 141.:

«Glasom svojim ka Gospodu vapim, glasom svojim Gospodu se molim»...

Sunce se već krilo za vrške gora!...

Franjo prispije do zadnjeg stiha:

«Izvedi iz tamnice dušu moju, da ispovijeda ime tvoje, čekaju me pravednici, dok mi ne naplatiš»...

Tim riječima Franjin glas zamukne. Njegove usne zanijemiše za vazda, a duh njegov poleti u krilo Svevišnjega...

Drugo jutro sjatio se cijeli Asiz k Porcijunkuli. Svi su htjeli vidjeti Franjine rane, svi podati počast svecu. Njegovo sveto truplo prenesu u sjajnoj povorci u Asiz. Tu ga mogla još jednom vidjeti Klara sa sestricama i izljubiti mu sv. rane.

Dvije godine iza toga dođe u Asiz sam papa Gregorije IX., bivši kardinal Hugolin, koji je već prije toliko štovao ovog sveca, i koji je postao papom šest mjeseci iza smrti Franjine, da najsvečanijim načinom podigne Franju na čast oltara i da mu sam prvi poda poštovanje, koje pripada velikim svecima.

Franjo je naredio, da mu mrtvo truplo, ili kako je on običavao reći, «brata magarca», bace u grob na «Paklenskom brdu», t. j. na mjestu, gdje su Asižani bacali tjelesa lopova, koji su bili osuđeni na smrt... Franjina se želja ispunila. No ono se brdo danas zove «Rajsko brdo» (Colle del Paradiso), a nad grobom Franjinim diže se trostruka bazilika, kojoj u ljepoti nema možda premca na svijetu. U toj crkvi neumrli je kist Đotov (Giotto) nanizao najljepše prizore iz života Franjina: njegov apostolski rad, njegova čudesa, smrt i proslavu njegovih kreposti.

*

* *

Franjino truplo počiva već sedam stoljeća u veličanstvenom grobu. Ali on nije umro. On kraljuje danas na nebesima i njegov duh živi u milijunima njegovih sljedbenika sve do danas. Svijet se još i danas divi velikim njegovim djelima. Nikada se nijesu o nijednom svecu pisala tolika djela kao upravo o njemu. Njim se bave historičari, kritičari, sociolozi. Isti slobodoumnici mu se dive i hvale ga, ali se ujedno i muče, kako bi s Franje izbrisali vrhunaravni upliv milosti Božje i kako bi samo naravskim putem protumačili tok njegova života. No to je uzaludan trud. Franjo bez Boga, bez vrhunaravnog reda nije više historički sv. Franjo.

Kad će svijet shvatiti, da se nitko ne može dovinuti do one visine, do koje se dovinuo sv. Franjo, ako cijelim srcem ne prihvati nauku Kristovu i njegov križ?... Da, stultitia crucis — «ludost križa» — evo tu leži sve. Križ Kristov je ovom svijetu ludost, ali samo taj križ mogao je stvoriti onog velikana, koji se zove sv. Franjo Asiski...

P. Inocent Zrinski, O. F. M.:

Smrt Sveca.

U carstvu noći tonula je zemlja
A sanak slatki gasio je svijeće
Još jedne samo kroz talase noćne
Kraj Asiz=grada tihi drhtaj lijeće.

Svud naokolo vladaše tišina,
Ni zefir blagi nije njihao grane,
Tek divni zvuk se lio melodije
Po snenoj zemlji sa asiske strane.

Glas pjesme mili rajskoj sliči glazbi
Te nebesnika mniješ poju čete,
U manastiru Anđeoske Djeve,
U ćeliji Franje, duše svete.

Tu zvijezde čudni motrile su prizor,
Gdje čovjek mrijuć od radosti pjeva,
Gdje čovjek svijetom rastajuć se ovim
Od milja suze radosnice ljeva.

Brat Franjo, kom cijeli svijet bje bratom,
Na samrti se smrću strašnom brati.
Ta smrt za njega bila je dobitak,
Pa čemu da se njome bratit krati?

Od svete čežnje ginulo mu srce,
Da s miljenikom svojim se sjedini,
U zagrljaju Spasitelja svoga,
Da pokoj on svoj nađe jedini.

O kako nježno ljubio je Franjo
Svog Spasitelja ranjenoga Krista!

A ova ljubav bješe uvijek čista
Ko kaplja rose, što na suncu blista.

Stog zdenu smrti osjetivši ruku
Brat Franjo kliče: «Sestro smrti, zdravo,
Ah kidaj nit života, sestro,
U nebo duša da mi prhne plavo!

Ah tamo, tamo k izvoru sve sreće
I svega milja, duh mi željno hiti,
Ah tamo, tamo, gdje je sunce vječno
Ja uvijek, uvijek tamo želim biti».

Još jače bi se rasplamsalo čuvstvo,
Da tihi jecaj ne stiša ga braće,
Što oca svoga opkoliše dobrog
Koj svijetom se ovim dijeliti zače.

I braća tiho šaptala su: «Oče,
Ah, zašto od nas ti se dobri dijeliš,
Ah, kome svoje sirote ostavljaš,
U divno nebo dok se od nas seliš».

«O sinci moji», zborio je Franjo,
«Vas Višnjem samo preporučam Bogu
A blagoslov moj uvijek nek vas prati,
Njim sve vam dajem, što vam dati mogu.

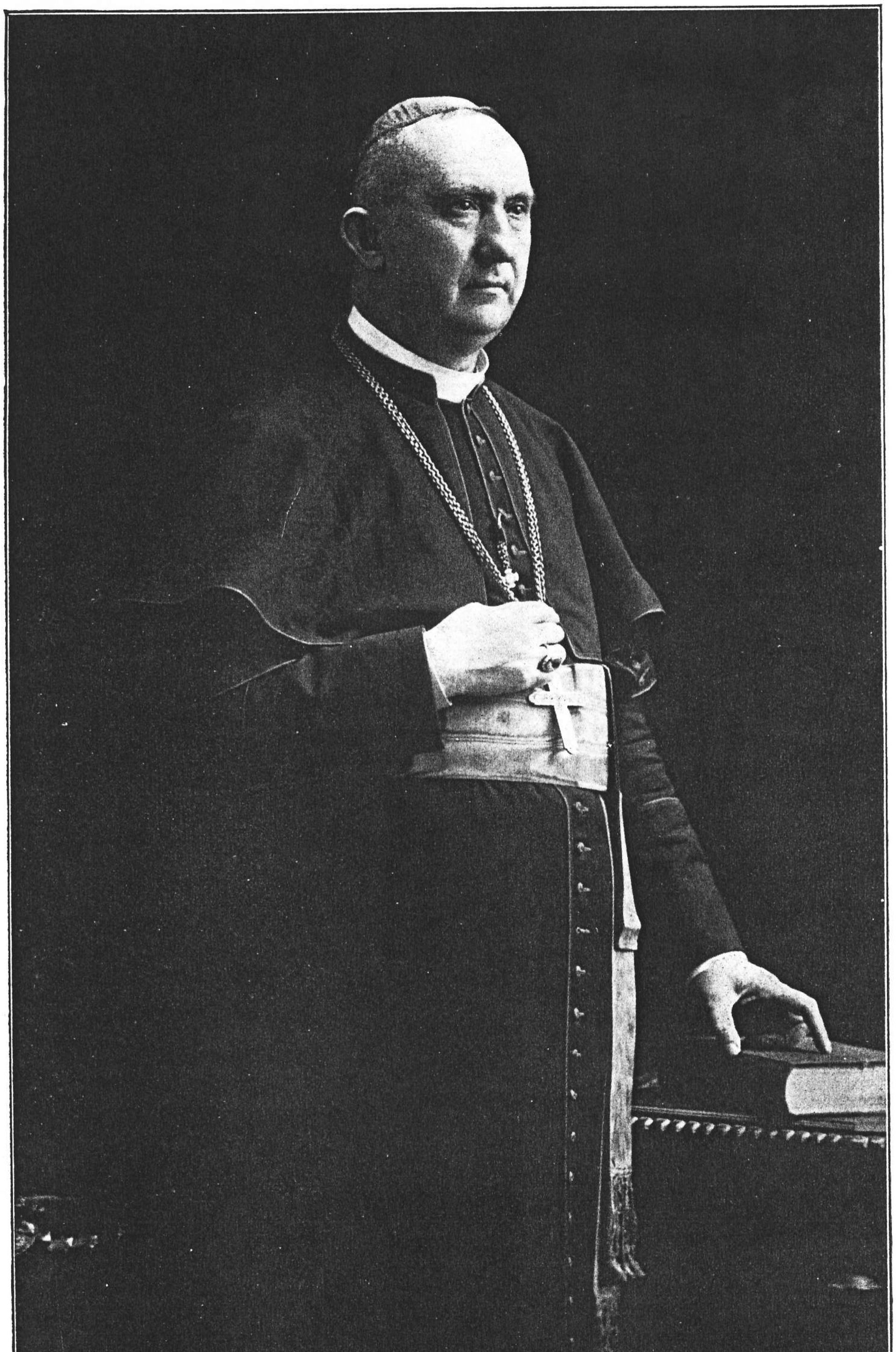
Vas i buduće blagoslivljam sinke
U redu mome što će služit Bogu.
O ljubite se sinci moji mili,
Nek Bog sačuva u vas mir i slogu!»

A jecaj bolni pratila je braće
Predivna pjesma miloglasnih ševa
Tom pjesmom duša opojena sveta
U žarkoj čežnji stala je da pjeva:

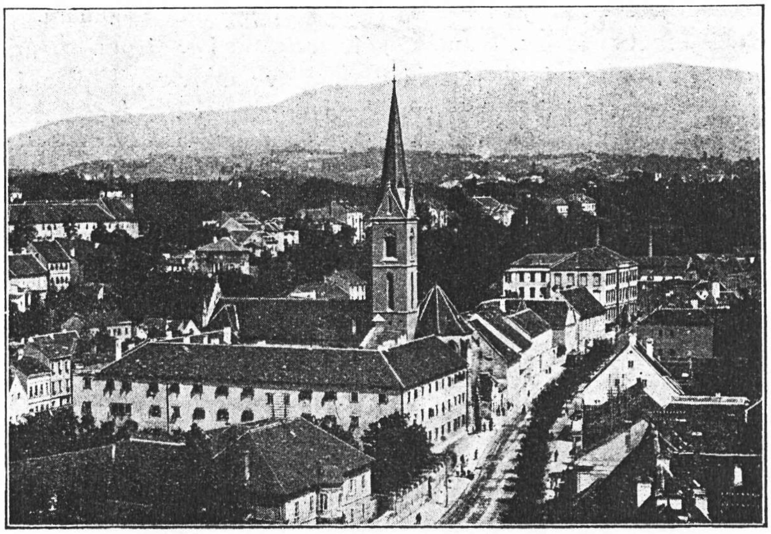
«Izvedi, Oče, ah izvedi, sveti,
Dušu moju iz tamne uze tijela!
Za tobom čezne, Tebe žeđa ona
Ko jelen vode iz bistroga vrela.

Gle, čekaju me čete pravednika
I zborovi me zovu Serafina,
Da s njim ime, Oče, tvoje slavim
Na poljanama nebeskih milina».

Još zadnji drhtaj treptio je glasa
Prenježno, divno poput harfe struna,
Kad rajsko svijetlo diljem sobe sinu
I želju Franje vjenčala je kruna.

O. Ivan Rafael Rodić, O. F. M.,
nadbiskup beograd.=smederev. i apostolski administrator banatski.

Franjevački samostan — Conventus FF. Minorum. Zagreb.

P. Apolinar Braničković O. F. M.

Sv. Franjo u Zagrebu.

Stalno se znade, da je sv. Franjo Asiski boravio neko vrijeme u hrvatskim krajevima. Bilo je to šeste godine njegova obraćenja, kada se g. 1212. poslije skupštine sv. Mihaela (29. sept.) zaputio u Svetu zemlju da propovijeda sv. evanđelje muslimanima. U lađu se ukrcao u Ascoli ili vjerojatnije u Anconi. Međutim nije došao do cilja, jer se nakon nekog vremena plovidbe digao silan vjetar i bacio lađu na slavensku obalu. Tako se Svetac s ostalim suputnicima našao na našim stranama. Ovo pripovijeda Toma de Celano, prvi životopisac sv. Franje.[1] Sv. pak Bonaventura izričito tvrdi, da se Franjo u tim krajevima neko vrijeme zadržao.[2] Ne zna se, kuda je sve hodao Franjo, dok je ovdje boravio, ali je sigurno ljudima propovijedao o ljubavi siromašnog i raspetog Isusa i upoznao ih s novim načinom evanđeoskog života.

Dok je ovdje Franjo čekao zgodu, da uzmogne nastaviti put prema Istoku ili se vratiti u Italiju, pohodio je više gradova u hrvatskoj zemlji, kako vele razni pisci. U našoj hrvatskoj franjevačkoj provinciji postoji predaja, da je sv. Franjo pohodio Trsat i Zagreb. Na Trsatu mu je bilo objavljeno, da će ovamo biti prenešena sv. kućica iz Nazareta i da će se njegovi sinovi ovdje nastaniti.[3]

Predaju, da je sv. Franjo lično pohodio grad Zagreb, među drugima navađa i i Fr. Gonzaga, stari naš povjesničar.[4] Premda je to samo predaja i nema bar za sada

---

1 I. Celano n. 55.
2 S. Bonav. Leg. maj. IX. n. 5.
3 Glavinić: De orig. Prov. Bosnae-Croatiae, fol. 8.
4 De orig. Seraph. Religionis. Venetiis 1603. p. 592.

snažnih pisanih dokaza, ipak je ne treba na temelju nagađanja naprosto zabaciti. Prema ovoj predaji došao je sv. Franjo i u Zagreb u pratnji brata Iluminata. Imućna udova Katarina Galović, rodom iz Sv. Šimuna, gdje je imala i svoj posjed, primila ga je na stan davši mu na raspolaganje dvije sobice. Ime ove udovice, kaošto i godinu i dan smrti njezine, spominje stari nekrolog zagrebačkog samostana. Kaže se također, da je sv. Franjo kod tog stana blagoslovio i bunar. Mnogi, koji su iz toga bunara pili, ozdravili su od groznice i drugih tjelesnih bolesti. Iza malo vremena vratio se sv. Franjo u Italiju, ali je ostavio u Zagrebu dva svoja nova učenika. Dok je prolazio kroz današnju vrapčansku okolicu, neki su mu zlikovci oteli plašt. Franjo se ništa nije zbog toga uzrujao, nego je samo rekao tim ljudima, da su štetni vrapci i molio je za njihovo obraćenje. To bi imao biti bio početak imenu sela Vrapče.

Poslije Franjine smrti pretvorili su njegov bivši stan u Zagrebu u kapelicu, koja i danas stoji na ulazu u samostan s kaptolske strane. Pošto ju je tečajem više stoljeća zub vremena gotovo porušio, dade je obnoviti, proširiti i ukrasiti g. 1683. druga odlična udova Helena Ručić, rođena Patačić, a svečano je posveti u nedjelju među osminom blagdana sv. Franje zagrebački biskup Martin Borković.

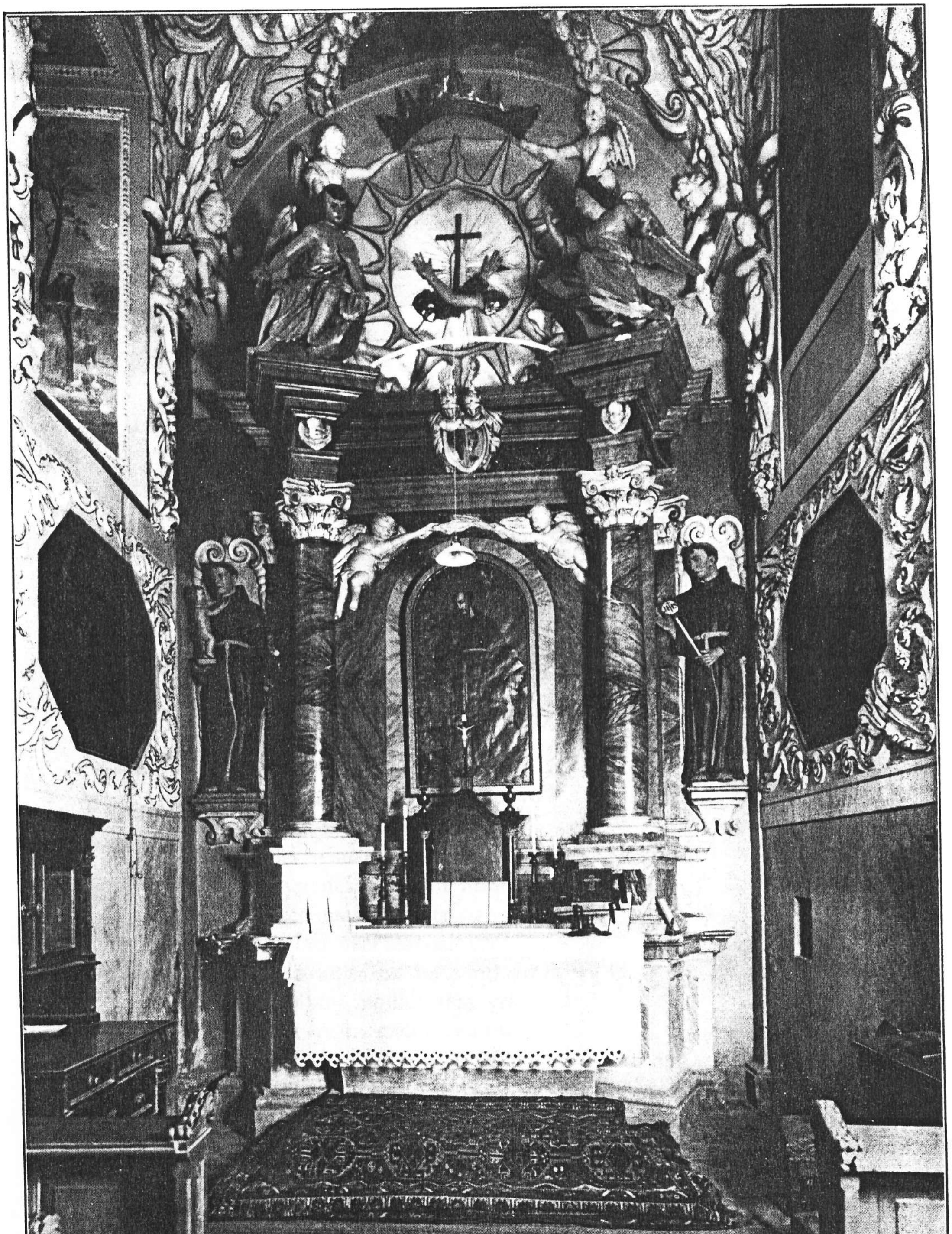
Nad ulazom u kapelu čita se odlomak ovih stihova:

Hic locus ille ipse est, humilis pauperque perennem
Quem sibi Franciscus fecit in hisce plagis,
Cum reducem Illyrium Turcis suscepit ab oris;
Nec visus talis religiosus erat.
Dat vidua hospitium hic, mendicantique negare
Non potuit, petiit quem Pater iste locum.
Ex post ornavit vidua altera. Maximus ergo
Ambabus requiem det Deus ipse suam.

(Ovo je ono mjesto, što ga je ponizni i siromašni Franjo u ovim krajevima ovjekovječio, kad se vratio iz muslimanskih krajeva u Ilirik; takoga redovnika nije se vidjelo do sada. Udova ga je ovdje primila na stan, i nije mu mogla uskratiti ovog mjesta. Kasnije je druga udova uresila ovo mjesto. Višnji Bog jednoj i drugoj podijelio pokoj vječni).

Iznutra je kapelica urešena krasnim slikarijama, koje predstavljaju razne prizore iz života sv. Franje. Osobito su dvije zanimive: 1. Franjin dolazak na hrvatsku primorsku obalu iza burne vožnje po moru i 2. njegov razgovor s Katarinom Galovićkom blizu stolne crkve zagrebačke.

Ova je kapela sv. Franje uvijek uživala veliko štovanje i kod velikaša i kod puka. Vjernici su je u velikom broju i rado posjećivali i primali u njoj po zagovoru sv. Franje mnoge milosti. Još i danas jedna stara slika u samostanu predočuje župnika iz Mrežnice, kako se zahvaljuje sv. Franji, što je po njegovu zagovoru ozdravio od teške bolesti.

Kapela sv. Franje u franjev. samostanu u Zagrebu. – Sacellum s. Francisci in Conv. O. F. M., Zagreb.
(Fot. Firšt.)

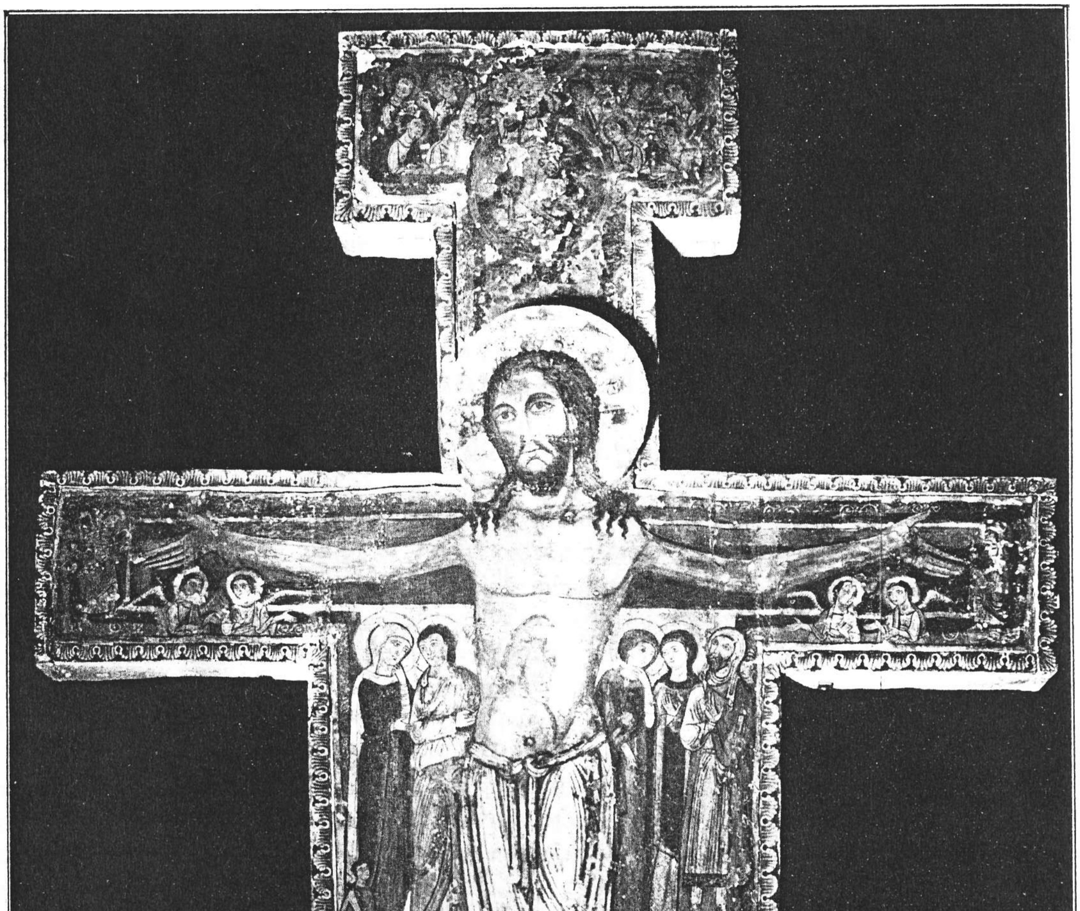
Dr. Velimir Deželić st.:

Blagoslov sv. Franje.

Po bučnim, gordim valovima morskim,
Što pjenili se bijesno u visine,
Brod moj je luto škripajući strašno
I borio se s nemanima divljim . . .
Sa umbrijskih sam cvjetnih poljana,
U sirijske već plovit prego strane,
Da glasnik budem kralja Velikog
I trnov vijenac slave Kristove
Da moje čelo krvlju okiti.
Al ti si Bože, drugo hotio,
I poslao si svoje vihore,
Da divlje tresu moje jarbole,
Da brod ponesu strmim hridinam
I pećinama mora hrvatskog.
O triput bio čas blagosloven,
Kad stupa noga na taj sveti prah,
U sunčani taj mojih sanja vrt,
Gdje žute zriju, sočne narandže,
Gdje páršće zrakom miris lahorni,
Gdje galebovi zrakom kružaju
Cikćući pjesan bratu Sunašcu.
O da ste zdravo, braćo hrvatska,
Što pobožno se Kristu klanjate.
O da si zdravo mili narode
Uz javorovih gusli sveti glas,
Koj klanjaš svom se Bogu velikom,
Ti koji si me gosta primio,
Darivajuć mi sô i krušac svoj.
Za sve to dobri platit će ti Bog.
Ja posijat ću mnoge ružice

Na tvojeg žala divne visove
I one će te uvijek krijepiti,
Kad bijesna bura svijetom zaurla.
Kad doma tvoga hrek tvoj stoljetni
Razoriti bi htjeli vragovi
Dječice moje — ruke milosne
Dizat će Bogu svijetle hramove.
Čuvat će vjeru vaših djedova,
Čuvat će djeve — vaše grlice,
Čuvat će djecu, — vaša janjašca,
Čuvat će divne vaše planinke,
Čuvat će gorde vaše divove,
Što borit će se divski za svoj kraj.
O triput bilo blagosloveno
Hrvatsko ime, hrvatski vam rod,
Da, kad će Satan pregnut, da vas satre,
U vašim grudim vječne planu vatre,
Iz tisuć krijesa jedan plane krijes.
Da u prah pane vašeg vraga bijes
A vaša slava novim sjajem svane!
To blagoslov je malog brata Frane!

Raspelo, s kojega je Krist Gospod progovorio sv. Franji. (Fot. Alinari.)
(S. Chiara, Asiz.)

II. DIO: ŽIVOT MILOSTI I NARAVI

Dr. Stjepan Bakšić:

Sv. Franjo i Krist.

Istinitost J. G. Fichteovih riječi, da su sveci i heroji vođe čovječanstva, pokazala se baš u punoj mjeri u životu asiskog Siromaha. On je pokrenuo unutarnjim životom ne samo jedne nacije, nego je postao kroz generacije i duga stoljeća kvasac plodnoga života milijuna najraznovrsnijih naroda i najudaljenijih svijetova. Kad danas prigodom 700 godišnjice njegove smrti bacimo pogled na veliko njegovo djelo, onda nam se namiće pitanje, što je milijune oduševljavalo za Franjinu ideju i što je samome Franji podalo aureolu nedostiživog ideala najuzvišenijih, najnježnijih, najsimpatičnijih i najvećih Božjih svetitelja.

Franjo sam i djelo njegovo nose na sebi na poseban i izrazitiji način, više nego ikoja ličnost u povijesti crkvenoj i više nego ikoji kršćanski pokret, težnju, biljeg i odraz Kristova mišljenja, života, trpljenja i rada, njegove veličanstvene pojave među sinovima ljudskim. Franjo je u sebi i u braći svojoj nastojao što savršenije odraziti Krista. To je posebna značajka Franje i franjevačke ideje.

Naša je ovdje zadaća, da u par slika i poteza dademo barem slabe obrise onog intimnog odnošaja sv. Franje prema Kristu — odnošaja, koji je karakterističan i za Franju, a postao je izvor nadahnuća i borbe za Franjine sljedbenike u vjekovnom teženju franjevačkog pokreta.

U svih je svetaca težnja, da budu slični Kristu. To nastoje polučiti vjernom službom, vjernim nasljedovanjem i osobitom ljubavi prema Kristu. No osebujnost Franjina odnošaja prema Kristu stoji u tome, da je svetac bio Kristov vitez. Osjećajem i odlučnošću pravoga viteza sav se posvetio službi, ljubavi i nasljedovanju božanskog Spasitelja.

Već se nekoć život pravog kršćanina ispoređivao s vojničkim životom. Sv. Pavao zahtijeva od svakog kršćanina, da bude «dobar Kristov vojnik». Dakako da su se u prvom redu Kristovim vojnicima nazivali članovi raznih redova tako, da Jeronim i Augustin i ostali sv. oci osobito vole redovnike nazivati «Kristovim vojnicima».

Za vrijeme križarskih vojni, dok je vrhunac junaštva, odlučnosti i požrtvovnosti bio izražen pojmom viteza, nazivaju se i redovnici — Kristovim vitezovima. Služiti Kristu postao je kraj toga ideal, kojim se u križarskim vojnama zaniješe i mnogi svjetovni vitezovi. Oni se ujediniše u viteške redove. Kristova služba dobiva ovime karakter one odlike, požrtvovnosti i odvažnosti, kojom su se svjetovni vitezovi isticali u borbi za svjetovne viteške ideale.

Ovim viteškim idealizmom, i to u najsavršenijem odrazu, asiski je svetac služio, nasljedovao i ljubio Krista.

I. Franjo — vitez u Kristovoj službi.

Spomenuli smo, da je duh viteštva pronicao Franjino nastojanje, da bude u službi Kristovoj. Ova Franjina crta u Gospodnjoj službi zapaža se od početka u njegovim borbama i ne gubi se kasnije, nego pojačana i izrazitija, biva sve više značajka Franjinog odnosa prema Kristu.

Za Franjine mladosti nalazila se njegova domovina u čestim političkim krizama. God. 1201. nastao je rat između Asiza i Peruđe. Asišani su bili pobijeđeni i mnogi zarobljeni. Među zarobljenicima bio je i Franjo. Za Franju su svi znali, da je sin bolje građanske obitelji, i da mu je majka plemkinja. Ova okolnost kao što i njegovo odlično vladanje razlogom je, da je Franjo u ropstvu bio dodijeljen zarobljenim vitezovima. Ovaj je saobraćaj s vitezovima učinio to, da je Franjo, vrativši se iz ropstva, uvijek tražio veze s vitezovima htijući stupiti u njihove redove. No to mu je priječilo njegovo trgovačko zvanje, jer vitezom nije mogao postati onaj, koji je sticao imanje trgovinom ili kamatnjakom. A jer se je viteška čast mogla postići vršenjem vojničkog zvanja, odluči Franjo da istupi iz očeve poslovnice te kao ratnik potraži vitešku čast, slavu i bogatstvo. Za to mu se doskora pružila lijepa zgoda, kad se je asiski vitez, grof Gentile, spremao za boj u Apuliju.

Franjo se je za ovaj put mnogo spremao. I kad je već bio spreman, vidi u snu gospodsku palaču opremljenu i urešenu raznim ratničkim oružjem i viteškim uresom. I kad je zapitao, kome pripada palača sa svim svojim bogatstvom, dobio je odgovor, da je Franjo sâm onaj plemić, na koga u palači čeka pratnja, spremna na put. Tada je Franjo uskliknuo: «Sada znadem, da ću postati veliki knez». Franjo dođe do Spoleta i tu je počeo krzmati i dvojiti, da li će mu viteško zvanje doista pružiti ono, za čim je toliko čeznuo. Kraj toga je u snu imao razgovor s čovjekom, koji ga je pitao, kuda ide. Franjo odgovori, da ide u Apuliju, da postigne bogatstvo, sreću i slavu. «Tko Ti može više dobročinstva iskazati gospodar ili sluga?» Franjo odgovori: «Gospodar». — «Zašto Ti dakle zbog sluge ostavljaš gospodara i zbog siromaka bogatog gospodara?» — Franjo: «Što hoćeš, gospodine, da činim?» — «Pođi natrag u svoju zemlju i ondje će ti biti rečeno, što treba da činiš, jer ja ću tvoju viziju ispuniti na drugi način». Ovom je vizijom Franjino obraćenje bilo svršeno. On se vrati u Asiz te tjelesno oružje zamjeni s duhovnim, a svjetsku vojničku slavu s božjim viteštvom.

Ali kao što su svjetovni vitezovi prvom zgodom morali pokazati zahvalu viteškom redu hrabrim nastupom, tako je i Franjo pristup u red božjih vitezova morao platiti gorostasnom borbom svakovrsnih neprijatelja, koji su se borili protiv promjene njegova osjećanja, mišljenja i duha. Progoni ga vlastiti otac, ruga mu se rođeni brat, a cijeli Asiz, koji ga je nekoć slavio kao vođu, prvaka i kralja mladeži, smijao se njegovoj tobožnjoj ludosti. Izrugivali mu se, smatrali ga luđakom i nabacivali se na nj kamenjem i blatom.[1]

Franjo se ispočetka «kao novajlija među božjim borcima», kako ga nazva Tomo Celano,[2] ugibao bijesu i navali neprijatelja sklonuvši se u jednu spilju. No doskora smatrao je on to kukavstvom, nedoličnim vladanjem božjeg viteza, te odluči, da se bez straha izloži navali neprijatelja. Oboružan oružjem pouzdanja u Krista i štitom vjere srnuo je u borbu za svojega Gospodina. Kao pravi Kristov vitez ne obazirući se na nepravde i progone za sve je zahvaljivao Gospodinu.[3] Uzalud ga je i đavao kušao odvratiti od njegovih namjera. On je, kako govore njegovi drugovi «kao prehrabri Kristov

[1] Cf. Thom. Cel, 1, n. 10 sq:
[2] Ib. n. 10.
[3] Ib. n. 11.

vitez prezirući đavolske pretnje molio, da Bog ravna njegovim putevima».[1] Od ovoga časa on je potpuno sve svoje prirodne viteške odlike: odlučnost, odriješitost, darežljivost, neustrašivost, veledušnost u mišljenju i radu stavio u vitešku Kristovu službu. Kao što je prije mislio jedino na to, kako će se svidjeti zemaljskim poglavicama i preko njih doći do plemstva i gospodstva, tako od sada misli samo na to, kako će što bolje upoznati i ispuniti svoju zadaću kao Kristov vitez. Držao je, da se nikad ne pokazuje dosta zahvalnim za milost i čast, što je postao Božjim vitezom. Podcikujući duhovne viteške pjesme laćao se posla, za koji je spoznao, da se u njemu vrši volja Božja.

Ispočetka je Franjo svoje viteštvo vršio iskazujući djela ljubavi najvećim siromasima, gubavcima. I kad im se prvi puta približio, oćutio je teško gnjušanje. No sjetivši se svog viteškog zvanja, reče sam sebi: «Ti ne bi bio Kristov vitez, kad se ne bi mogao svladati.[2] To reče i u viteškoj odvažnosti zagrli gubavce i dade im poljubac mira.[3] Otada su gubavci postali njegovi najbolji prijatelji.

No Franji je još manjkalo nešto, da njegova sreća u Gospodnjoj službi bude potpuna. On je želio da od Gospodina primi neku osobitu zadaću, kojoj bi posvetio svega sebe i cijeli svoj život. U tu svrhu zalazi u spilju kraj Asiza, da se ondje Gospodu moli za objavu. Gospodin ga uslišava, jer kad se jednoć molio pred raspetim Kristom u trošnoj crkvici sv. Damjana u Asizu, čuo je riječi: «Ne vidiš li Franjo, da se moja kuća ruši? Pođi i podigni je!» Franjo shvaća Gospodinove riječi kao da se radi o materijalnom popravku kapele sv. Damjana. Viteškom vjernosti odmah ide da je popravi. Novac, koji imade, daje svećeniku koji je vodio brigu za kapelu, a svoje odijelo i konja vodi u Foligno, da ga proda i s utrškom da popravi zidove crkve. Obilazi naokolo moleći građu za popravak, a sam je snaša na svojim leđima.

Kad mu je opet Gospodin kasnije objavio, da ga je pozvao na izgradnju i obnovu duhovnog doma Božjeg, latio se novog apostolskog posla žarom sv. Pavla. Poput najsmjelijeg viteza, koji ne pozna nikakvih zapreka, on se brzo odazvao pozivima Božjim ne gledajući, ne razmišljajući niti se obazirući na žrtve, koje treba da podnese. Kao hrabar vitez uvijek je «tražio da položi ruku na hrabra djela» — govori njegov životopisac T. Celano (1, n. 21). U ovoj službi, služiti Kristu, želi pretrpjeti i najgore i žali, što mu nije dano, da za svoga Gospoda podnese i mučeničku smrt.[4] I kad već shrvan radom i bolešću nije mogao da lahko hoda i vrši djela apostolata, dao se je voditi kroz sela i gradove, da ohrabri ljude za nošenje Kristova križa. I kad je sav svoj život proveo u Gospodnjoj službi, govori na koncu: «Braćo, dajte da počmemo Bogu služiti, jer smo do sada učinili veoma malo». Želio je da što više sarađuje kod spasavanja duša te je pod konac života ponovno čeznuo, da se vrati k djelima početne poniznosti, kad je posluživao gubavce, i da tijelu, već izmučenom radom i bolovima, nametne početnu strogost. Htio je, da pod Kristovim vodstvom iznese još mnogobrojne pobjede nad neprijateljem.[5]

Ovakav je evo bio sâm. Ali on je također nastojao, da i njegovi drugovi budu puni viteškog duha u službi Gospodnjoj. Kad bi koji novi drug stupao u družbu, poučavao bi ga Franjo o uzvišenosti viteštva, kojem se posvećuje. Kad ga je brat Egidije molio za redovničko odijelo, govorio mu je Franjo: «Predragi moj, Bog ti je iskazao veliku milost. Kad bi u Asiz došao kralj i udostojao se kojeg građanina izabrati za viteza, komornika ili pouzdanika, zar se ovaj ne bi morao zato mnogo veseliti? Koliko

[1] Tres. Soc. n. 12.
[2] Bonav. Leg. c. 1, n. 5.
[3] Ibid. i Thom. Cel. 1, n. 7; Tres Soc. c. 11.
[4] Thom. Cel. I. n. 55.
[5] S. Bonav. c. 14, n. 1.

se više moraš ti veseliti, kad te je Gospodin izabrao za svoga viteza i obljubljenog službenika».[1] Jednog je dana sastao Franjo u Rietiu nekog mladog viteza iz roda Tancredi, koji je jašući na ponosnom konju i narešen viteškim oružjem svraćao na se pozornost sviju. Franjo pristupi k njemu te mu kaže: «Gospodine viteže, pojas od sablje, mač i ostruge tašti su sjaj. Kako bi bilo, da vi nosite mjesto pojasa hrapavo uže, kao mač Kristov križ, a mjesto ostruga prah i blato poljsko? Slijedite me! Ja ću vas učiniti Kristovim vitezom». Vitez sađe s konja i primi viteški udarac.[2] To je bilo obraćenje brata Angela Tancredi. Ovakvim mišljenjem i osjećanjem morao je stupiti svaki novajlija u Franjin viteški red.

Franjo je nastojao, da njegovim učenicima uvijek lebdi pred očima viteški ideal. Stoga im je dozivao u pamet slavne viteške likove Karla Velikoga, Rolanda i Oliviera i mnogih drugih, koji su se junački borili za Kristovu vjeru.[3] Jednako im je rado govorio o junacima kralja Artura iz priče sv. Grala poređujući svoje učenike s ovim viteškim junacima. Franjo je bio pravi Kristov vitez. Stoga su vitezovima morali postati i svi oni, koje je on izabrao za svoju braću. Morali su postati ljudi puni svetog zanosa, veledušnosti, odvažnosti i požrtvovnosti u Gospodnjoj službi.

II. Sv. Franjo — vitez u nasljedovanju Krista.

Glavna je odlika i uvjet viteštva, da vazal svome gospodaru bude posvema poslušan. Viteška oznaka i čast stoji u nazivu homo legalis, lojalan, vjeran muž, koji sa svojim svjetovnim knezom polazi u boj te se ni za čas od njega ne udaljuje, ma u kakvoj se nevolji gospodar nalazio. Viteška vjernost treba da je čvrsta kao vjernost Bogu. Nevjernost je najveća poruga, koja se može dobaciti vitezu. Felonija, povreda dužnosti: biti vjeran, teško je žigosala viteza te se kažnjavala smrću, a viteška je poezija ovakve nevjernike bacala u pakao, u društvo đavla i onih, koji gore u sumpornoj vatri.[4]

Najveća odlika i zadaća duhovnog viteza jest prema tome vjerno nasljedovanje i štovanje Krista, najvišeg gospodara. Dakako Krist ne zahtijeva od svojih vitezova, da prolijevaju krv na bojnim poljanama narodnih bojeva. On je došao da donese mir u srca ljudska i u društvene zajednice, da kao «knez mira» vlada nad rodom ljudskim. Vitezovi Kristovi imadu dakle drugu zadaću. Oni treba da se naoružani duhovnim oružjem vjere, istine i kreposti, bore protiv nevjere, laži i nemorala, protiv đavla i kraljevstva njegova. Na ovom području duhovnog carstva i duhovnih dobara donio je i Krist oštri boj. Stoga govori: «Nemojte misliti, da sam došao da donesem mir nego mač». On je taj boj poveo prvi i svakome, koji ne će da ga kao vođu slijedi, dovikuje: «Tko ne će da ide za mnom, nije mene dostojan».[5]

Krist je postao naš vođa i uzor u svakoj savršenosti. On nam je ostavio primjer i pokazao put, kojim treba ići. On opetovano naglasuje potrebu, da ga slijedimo. «Ja sam svijetlo svijeta. Koji ide za mnom, ne hoda u tami nego će posjedovati svijetlo života».[6] Dao sam vam primjer, da, kao što sam ja činio, činite i vi». Doista nema za Kristova viteza više tražbine, veličanstvenije zadaće, dublje sadržine. Biti sličan Kristu najveća je odlika. «Jer koje naprijed pozna, one i preodredi, da budu jednaki slici Sina njegova, da on bude prvorođeni među mnogom braćom».[7] Pravi Kristov vitez

1 Vita Fr. Aegidlii p. 75.
2 Wadding, Annales ad a. 1210. n. 3.
3 Spec. perf. c. 4.
4 Rolandslied 2,378, 2,398.
5 Mt. 10, 34, 38.
6 Iv. 8, 12.
7 Rim. 8, 29.

treba stoga da ide za Kristom korak za korakom, da ga nikad ne ostavlja, da Kristov život pretače u sebe tako, da konačno može da kaže: «Živim, ali ne ja, nego Krist živi u meni».[1]

Sveti Franjo sav je izgarao od čeznje, da bude pravi, vjerni Kristov vitez i da druge pouči o nuždi biti vjeran Kristov sljedbenik. Svoje je učenike trajno opominjao na promatranje evanđelja, no osobito im je uvijek iznosio pred oči primjer i osobu Isusa Krista, u kojem je utjelovljeno sve, što je u evanđelju najljepše i najuzvišenije. Za tim Kristom treba da uvijek čeznu i njega da vjerno slijede. Tako su već u prvotnom pravilu reda stajale riječi: «Pravilo i život braće jest ovaj: naime da žive u poslušnosti, u čistoći i bez vlasništva te da slijede nauku i stope našega Gospodina Isusa Krista». U pravilu opet od g. 1221. opominje Franjo: «Držimo se riječi, života i nauke i sv. evanđelja onoga, koji se je udostojao moliti za nas kod Oca i objaviti svoje ime. Ništa drugo ne tražimo, ništa drugo nemojmo htjeti, ništa drugo ne smije nam se sviđati niti nas veseliti nego naš Stvoritelj, Otkupitelj i Spasitelj».[2] Generalni kapitul zaklinje: «Čujte, moja gospodo i braćo i razumijte moje riječi. Priklonite uho svoga srca i slušajte glas Božjeg Sina. Čuvajte iz sveg svoga srca njegove zapovijedi i ispunjajte potpunom odvažnošću njegove savjete. Veličajte ga, jer je dobar i slavite ga u njegovim djelima. Zato vas je poslao u svijet, da rječju i činom dadete za nj svjedočanstvo».[3]

O vjernom nasljedovanju Gospodina govori svetac jednom drugom zgodom ovako: «Svi mi, braćo, poštivajmo dobrog pastira, koji je za spasenje svojih ovaca pretrpio boli križa. Ovce Gospodnje slijedile su ga u tuzi i progonstvu i sramoti, u gladi i žeđi, u bolesti i kušnji i mnogim drugim mukama i zato su primile od Gospoda vječni život».[4]

Sa samrtne postelje saopćuje Franjo svoje odredbe sv. Klari i njezinim kćerima: «Ja maleni brat Franjo hoću da slijedim do konca život i siromaštvo našega gospodina Isusa Krista i njegove presvete majke. I ja molim vas, moje gospođe, i savjetujem vam, da vi po ovom presvetom životu i njegovom siromaštvu živite. I čuvajte se dobro da vas od toga ne odvrati bilo čija nauka ili savjet».[5]

Tako je sv. Franjo kao pravi vitez ustrajao u vjernoj Kristovoj službi do posljednjeg časa. Toma Celano piše: «Njegovo najviše nastojanje, njegova najodličnija želja i njegovo vrhovno načelo bilo je, da u svemu i nada sve pazi na sv. Evanđelje te da savršeno, sa svim žarom, sa svom čežnjom naravi, sa svim žarom srca sluša nauku našega gospodina Isusa Krista i slijedi njegov primjer. U trajnom promatranju sjećao se njegovih riječi i u najoštroumnijem spominjanju dozivao si je u pamet njegova djela».[6]

Tajna je sv. Franje, da je Krista nasljedovao u čitavom njegovome životu, u htijenju, mišljenju i djelovanju i to ustrajno, neprekidno, sa golemim samoprijegorom i požrtvovnošću. O njemu kaže Görres: «Ako je Spasitelj od apostolskih vremena našao takvog čovjeka, koji bi ga slijedio na svim njegovim koracima, u svim njegovim naukama slijedio njegov primjer i sa svim se moćima svoje duše na njega oslonio, to je bila ova (Franjina) duboko nadahnuta narav, koja je sunčajući se neprestano na njegovome svijetlu, konačno sama postala svjetlonošom, koji nije odrazio samo njegova sjaja nego i njegovu sliku».[7]

---

1 Gal. 2, 20.

2 Regulae antiquissimae fragmenta. Gl.: Boehmer, Analekten 88; Kybal, Die Ordensregeln des hl. Franz von Assisi 11.

3 Regula I. c. 22, 23, Opusc. ed. Boehmer 22 sq., Lemmens 36, 60.

4 Verba admonitionis c. 6, Opusc. ed. Boehmer 44, Lemmens 9 sq.

5 Ultima voluntas, quam scripsit sororibus s. Clarae, Opusc. ed. Boehmer 35.

6 Thom. Cel. I. n. 84.

7 J. Görres: Der heilige Franziskus von Assisi, ein Troubadour, in: Katholik XX. (1826).

Jest Franjo je po iskazima najstarijih životopisa bio potpuna slika božanskog Spasitelja. Tako T. Celano kaže: «Po mojem mišljenju bio je sv. Franjo najsvetije zrcalo svetosti našega Gospodina i slika njegove savršenosti».[1] Ta je sličnost bila takova, da je za sv. Bonaventuru gotovo posve razumljivo, što je svetac postao konačno i po ranama sličan svome propetom uzoru. On kaže: «Kao što je Božji čovjek postao Kristu sličan u životnim djelima, tako je morao postati sličan u kušnjama i bolovima njegove muke prije nego li prođe iz ovoga svijeta na drugi. I premda je usljed velike stege svoga dosadanjeg života i trajnog snašanja Gospodnjeg križa tjelesno bio već oslabio, ipak se nikako nije prestrašio, nego se još hrabrije oboružao za snašanje mučeništva. Jer on je bio raspaljen neugasivom vatrom ljubavi k dobrom Isusu».[2]

III. Sv. Franjo — vitez Kristove ljubavi.

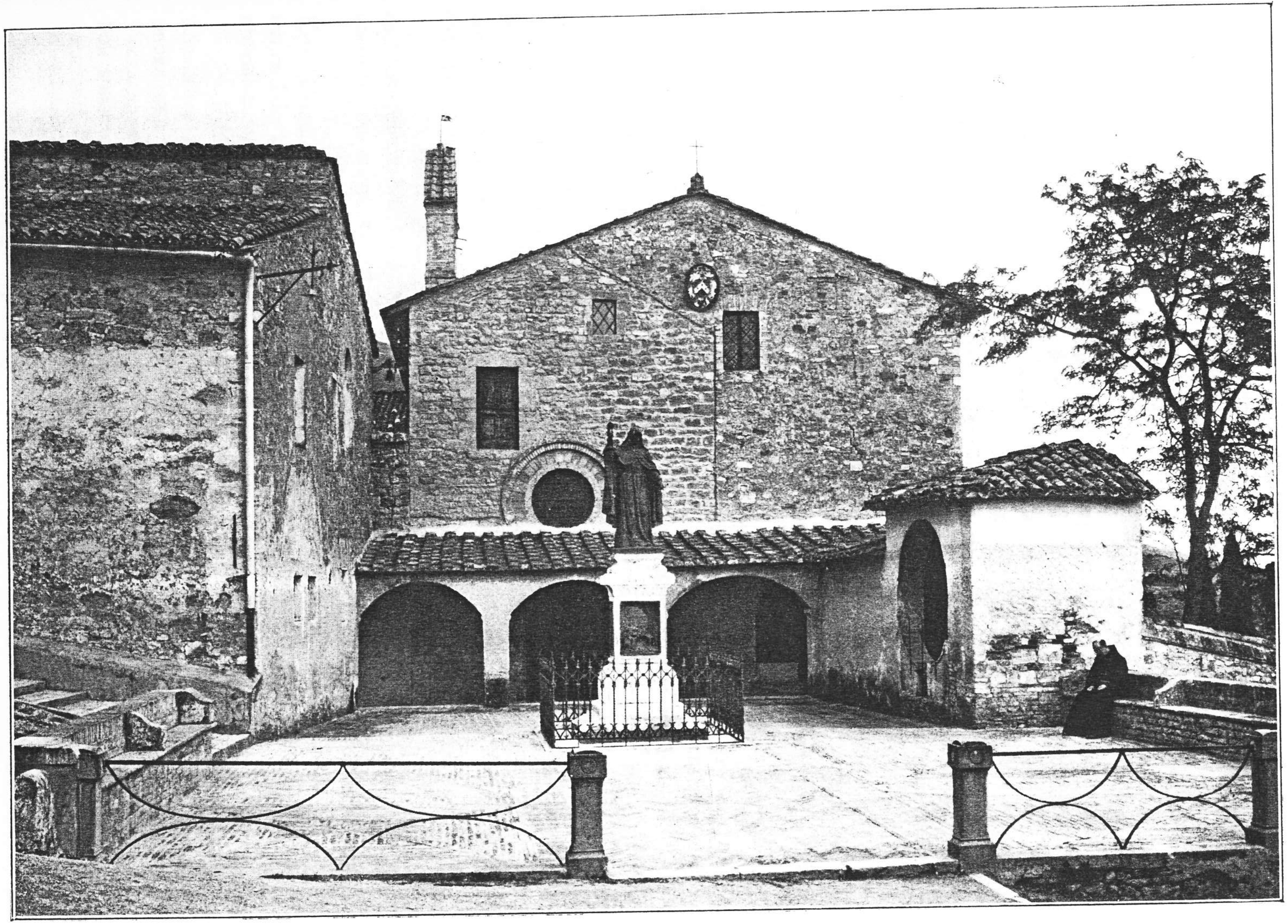
Ljubav prema Kristu bila je izvor, odakle je Franjo crpao svu snagu u nasljedovanju i službi Kristovoj. Franjo je bio od prirode sklon na gorljivu ljubav. Zato vidimo u njegovim mladim danima oduševljenje za neobična djela viteštva i trubadursku poeziju. Kad je doživio potpuni unutarnji duševni preokret, prenio je svu zemaljsku ljubav na Krista. Njegova braća izvješćuju: «Počevši od svoga obraćenja do svoje smrti ljubio je Krista iz sveg srca. Dok je u srcu nosio na nj trajno spominjanje, veličao ga usnama i slavio dobrim djelima. Tako je toplo i srdačno ljubio božanskog Spasitelja, da je, čim se spomenulo njegovo ime, bio sav u nutrinji dirnut i uskliknuo: nebo i zemlja neka se poklone pred imenom Gospodnjim».[3] Na generalni kapitul pisao je jednoć: «Ako čujete izgovoriti ime Isusa Krista, padnite ničice na zemlju i poklonite mu se, jer je njegovo ime najuzvišenijeg Božjeg Sina».[4]

Tomo Celano pripovjeda, da su braća znala ganutljivim riječima pripovijedati, kako je Franjo dnevno bio u toplom saobraćaju s Gospodinom i kako su slatke i nježne bile njegove riječi, kad bi govorio o Gospodinu. O Franji govori isti životopisac: «Njegov je jezik govorio upravo iz punine srca i rijeka prosvijetljene ljubavi, koja je ispunjala svu njegovu unutrašnjost, previrala je napolje. Uvijek je bio zabavljen Isusom. Isusa je uvijek nosio na srcu, Isusa na ustima, Isusa u ušima, Isusa u očima, Isusa na rukama, Isusa u svim svojim ostalim udovima. O, koliko je puta kod stola zaboravio tjelesno jelo, ako je ime Isusovo čuo ili izgovorio ili na nj pomislio. Tada gledajući nije vidio i slušajući nije čuo. Često također, ako je putem promatrao o Isusu ili o njem pjevao, zaboravio je na put i pozivao sve elemente da hvale Isusa».[5]

I u svojim molitvama tražio je Gospodina milost, da mu dade potpunu ljubav: «Neka, o Gospode, molim, vatrena i medena snaga tvoje ljubavi duh moj odvuče od svega, što je pod nebom, eda ja iz ljubavi k tvojoj ljubavi umrem, jer ti si iz ljubavi k mojoj ljubavi htio umrijeti». Ljubav je njegovu rasplamsala osobito pomisao na Kristovo utjelovljenje i njegovo trpljenje. Toma Celano kaže: «Poniznost Isusova rođenja i ljubav njegova trpljenja tako su okupljale dušu svečevu, da mu je mučno bilo misliti na što drugo».[6] Jaslice i križ, to su uopće dva pola svečeve pobožnosti. A os, oko koje se pokretao sav njegov unutarnji religiozni život, bila je vječna ljubav. Ljubav progovara preko jaslica, ljubav izvire iz križa. Zato su serafskom svecu jednako dokaz

---

1 Thom. Cel. II. n. 26.
2 S. Bonav. c. 13, n. 2.
3 Tres soc. n. 68.
4 Epist. ad Capit. gener., Opus. ed. Boehmer 57.
5 S. Bonav. c. 13. n. 115.
6 Thom. Cel. I. n. 84.

S. Damjan, Asiz. (Fot. Alinari.)

božanske ljubavi jaslice i križ. Plan božanskog otkupljenja prepleten je veseljem i boli. Zato Franjo punom odanosti i ljubavi prislanja na grudi božićno djetešce, odraz veselja i radosti, ali jednakim osjećajem ljubavi diže ruku prema križu, da primi na sebe i prožme u sebi sve, što je sadržano u simbolici križa. «Svetkovinu rođenja djeteta Isusa, piše dalje isti T. Celano, slavio je većim duševnim veseljem i ćutljivijom ljubavi i pobožnosti nego li ostale velike svetkovine. On ju je nazivao svetkovinom nad svetkovinama, jer je u njoj najuzvišeniji Božji Sin postao siromašno ljudsko dijete. Sliku Kristovih povoja on bi poljubio golemom požudom duha, a sažaljenje s njime, koje se prolilo u njegovo srce, činilo je, da je on poput djeteta tepao riječi pun slatke raskoši».[1] Jest preveliku nježnost, jednostavnost duše i golemu ljubav pokazao je Franjo štovanjem djeteta Isusa u jaslicama. Kako pripovijeda brat Leo, koji je uvijek bio uz njega, često je govorio: «Kad bih mogao govoriti s carem, zamolio bih ga, neka iz ljubavi prema Bogu i meni izdade posebni zakon za zaštitu božićnog mira. Nikome ne smije biti dozvoljeno ubiti sestre ševe ili im učiniti zlo. Sva poglavarstva u gradovima, tvrđavama i selima neka potiču ljude, da sestrama ševama i drugim pticama pospu hrane po putu, da na božićnu svetkovinu ne moraju trpjeti gladi. I jer je presveta Djevica Marija u ovoj noći božjeg Sina u jaslama sklonila među volom i magarcem, morao bi svatko, tko imade vola ili magarca, dati mu u toj noći najbolju hranu. I svi bi siromasi morali na taj dan biti od bogataša nasićeni dobrom hranom. Svi bi se pak kršćani u ovo vrijeme morali u Gospodu radovati».

U božićno doba g. 1223. otišao je u Greccio u dolini Riete, gdje je imao veoma otmenog i dobrog prijatelja Ivana. Po Franjinoj želji naredio je Ivan u nedalekoj šumi jaslice te doveo onamo jednog vola i magarca. Braća te susjedni muževi i žene dođoše sa svijećama i bakljama i probdješe ondje cijelu noć pjevajući u čast Gospodinu. Franjo je cijelu noć iz prepunog srca molio pred jaslicama. Tamo je služena i sv. misa, a Franjo je u liturgičkom odijelu propovijedao o tajnama upućenja. Kad bi spominjao ime betlehemskog djetešca zapinjao bi mu od ganuća jezik.

S jednakom je nježnošću ljubio i poštovao Kristovo trpljenje. Što više, Franjo je, čini se, većom dubljinom nježnosti i osjećajnosti bio privezan uz Kristovo trpljenje nego uz rođenje, jer se u trpnji Kalvarijskog junaka odrazuje u svoj veličini i punini djelotvorna ljubav, iskazana čovječanstvu.

T. Celano piše: «Sav javni i privatni život Božjeg čovjeka bio je upravljen na Gospodinov križ i od prvoga časa, kako je postao vitez Propetoga odražavale se na njemu na razne načine tajne križa».[2]

Sv. Bonaventura pripovijeda, da se je Franji jednog dana prikazao propeti Krist. Franjina se duša tom zgodom napunila tolikom ljubavi i miljem i tako je odonda uvijek bilo živo njegovo sjećanje na Kristov križ, da nikad nije smio razmišljati, a da ne provali u suze i uzdisaje.[3]

Jednoć je u razvaljenoj crkvi sv. Damjana klečao pred raspelom. Tada začuje Spasiteljev glas i oćuti u sebi milje Božje milosti. T. Celano o ovoj zgodi kaže: «Od onoga sata probola ga sućut s Propetim tako, da je tokom svoga čitavoga kasnijega života nosio u svome srcu svete rane, koje su mu kasnije i tjelesno utisnute. Kristove boli stajale su uvijek pred njegovim očima i napunjale ih neprestanim suzama. Putevima i stazama čulo se njegovo jecanje, on je bio neutješen sjećajući se Kristovih rana».[4]

---

[1] Thom. Cel. II. n. 199.
[2] Tract. de mirac. n. 2.
[3] S. Bonav. c. 1, n. 5.
[4] Thom. Cel. II. n. 10 sq.

Drugom je opet zgodom prolazeći mimo Porciunkule glasno jaukao. Sastao ga jedan prijatelj i zapitao ga, što mu se dogodilo. Franjo odgovori: «Trpljenje dragoga Spasitelja». «Ja oplakujem trpljenje propetoga Spasitelja, i ja bih mogao tako plačući, a da se za to ne stidim, proći čitav svijet i napuniti ga žalbom zbog Gospodnjeg trpljenja». To je rekao s tako snažnim osjećajem boli, da je i prijatelj počeo s njime glasno plakati.[1]

Muku Gospodnju težio je uvijek da iskusi na sebi. Njegova je najvrućija želja bila da bude sličan «mužu boli». U ovoj težnji nije poznavao nikakve mjere. On se je bez prestanka mrtvio duševno i tjelesno. Dok je ustajao od molitve, znale su mu oči biti pune suza, a jelo i pilo prikraćivao bi si dnevice.

Franjo se je i izvana pokazao kao pravi vitez, koji u trpljenju hoće da naslje-duje Propetoga. Njegovo je odijelo imalo izgled križa. Najstariji njegov životopisac kaže: «Htio je da uniđe u križ, dok je izabrao pokorničko odijelo, koje je prikazivalo sliku križa. Kolikogod je ovo odijelo izabrao zato, jer je najbolje odgovaralo siromaštvu, ipak je ono trebalo da osobito izražava tajne križa. Čitavo njegovo tijelo trebalo je izvana da obuče Kristov križ, kao što je njegov duh iznutra obukao propetoga Gospodina. I jer je Bog moć pakla u ovom znaku križa pobjedio, trebalo je da i franjevačka vojska pod ovim znamenjem vrši za Gospoda vitešku službu».[2]

Međutim sam je Bog potvrdio Franju kao Božjeg križara. Brat Pacifik vidio je jednog dana tjelesnim očima, kako je znak užeta u blistavom zlatnom sjaju odsjevao s čela Oca reda. Brat Monaldo vidio je jednoć pred sobom Franju propeta na križ, dok je Antonije iz Padove propovijedao o natpisu na križu.[3] Brat je Silvester opetovano opazio, kako je iz svečevih usti izilazio zlatni križ, koji je visinom izrasao do neba, a ruke mu dopirale do kraja zemlje.

Sveti Franjo ljubio je sve, što ga je sjećalo na trpnju i strpljenje Propetoga. Zato je n. pr. ljubio ovce, koje su ga sjećale na božansko janje, koje je bilo tako milo i tako strpljivo trpjelo.

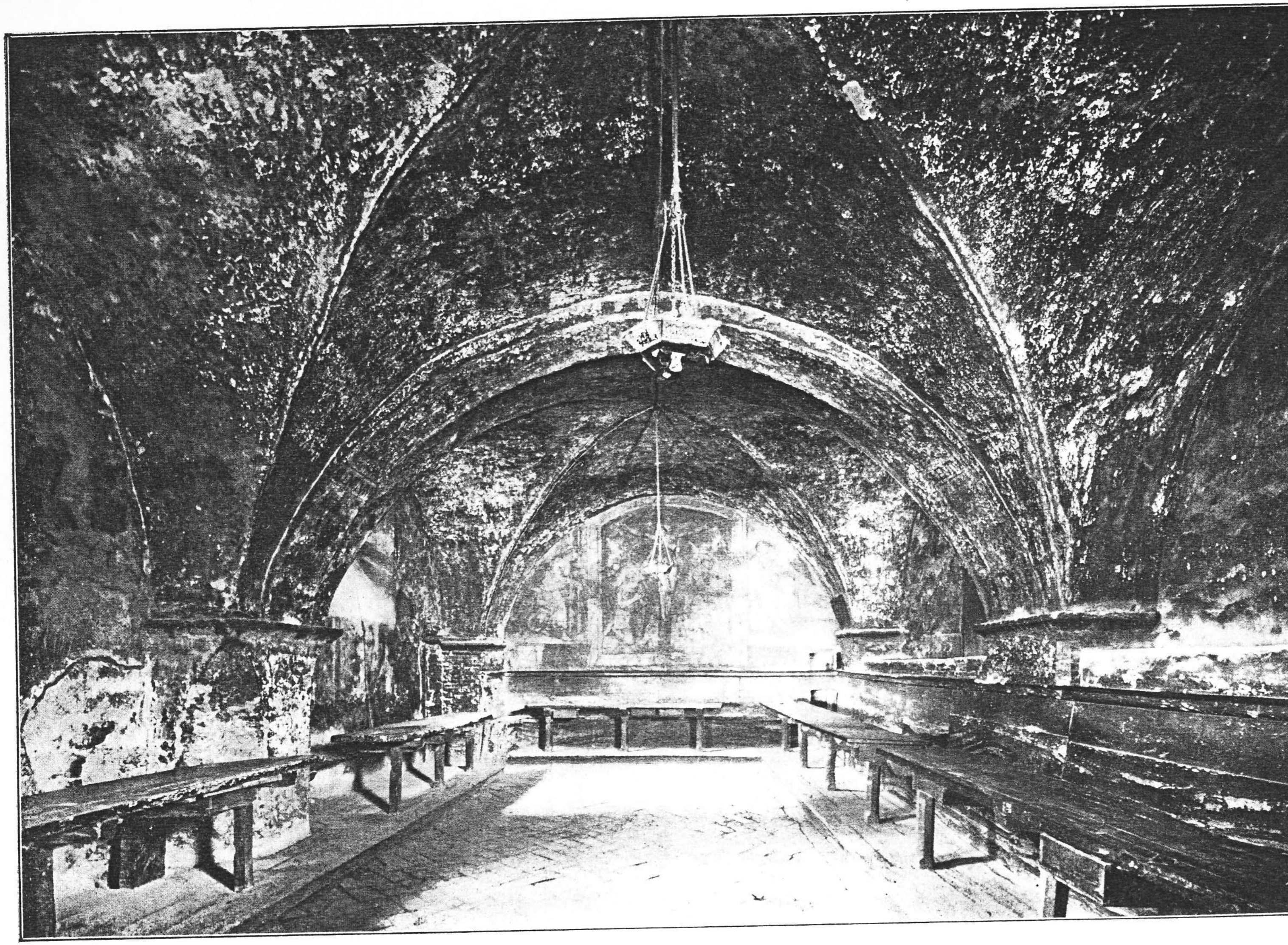
Kad bi se zagledao u raspelo, bio je često opojen ljubavlju i sažaljenjem. Tada bi počeo najnježnije melodije, koje su strujale njegovom nutrinom, najprije polagano, a onda sve jače pjevati. Na koncu bi uzeo dva komada drva. Jedan bi oslonio na vrat, kao da je kakvo glazbalo, a drugim bi kao lukom prevlačio. Kraj toga bi pjevao francuske trubadurske pjesme o ljubavi Isusa Krista, sve dok ga nisu obuzela čuvstva. On bi tada provalio u suze i glasno naricanje. U ovom naricanju ostao bi tako dugo, dok ne bi zaboravivši na strune i luk, pao u ekstazu i lebdio povišen nad zemljom.[4]

No doskora je Franjo u punoj mjeri morao oćutjeti svu bol svoga neizmjerno ljubljenog Spasitelja.

U ljeti naime g. 1224. otišao je Franjo u šumsku saminu na brdu Alverna, da ondje po svome običaju posti 40 dana na čast arkanđela Mihaela. Pratilo ga samo nešto braće. Post je započeo 15. augusta. 14. septembra slavila se svetkovina uzvišenja sv. Križa. Franjo se toga dana osobito zadubio u molitvu i razmatranje. Govorio je žarko: «Gospodine Isuse Kriste molim te, da mi dvije milosti udijeliš prije nego umrem. Prva je to, da u svojoj duši i svome tijelu, u koliko je moguće, uzmognem oćutjeti bol, koju si ti, o blagi Isuse, u svome trpljenju podnio. Drugi je milosni dar taj, da ja, koliko je moguće, u svome srcu uzmognem oćutjeti onu golemu ljubav, kojom si

---

[1] Tres. Soc. n. 14; Spec. perf. c. 92.
[2] Thom. Cel., Tract. de mirac. n. 2.
[3] Th. Cel. De miraculis n. 2.
[4] Thom. Cel. II, n. 127.

(Fot. Alinari.)

Blagovaonica u sv. Damjanu iz vremena sv. Klare, Asiz.

ti božji Sine bio raspaljen i koja te je uz to nagonila, da dragovoljno toliko trpiš za nas grešnike».[1]

I što je više molio za ove darove i što je pobožnije promatrao muku Kristovu i beskonačnu njegovu ljubav, postao je žar njegove pobožnosti sve jači i snažniji, dok se iz samilosti i ljubavi prema Kristu nije u njemu sav izgubio. I dok je ovako sav u zanosu molio, imao je u osvit blagdana uzvišenja viziju. Zagledao je čovjeka, poput Serafa sa šest krila, gdje je raskriljenim rukama i sastavljenim nogama pribijen na križu. Dva se krila podigla nad glavom, dva su bila raskriljena za lijet, a sa dvjema je bilo zastrto cijelo tijelo. No najednoć zapazi Franjo pribijanje na križ. Slika je bila neopisiva. Duša mu je bila ispunjena s jedne strane veseljem, a s druge strane prevelikom boli. Lik je Gospodnji tako milim i blagim očima gledao na Franju, da je on od milja skoro umro. I dok je promatrao viziju, koje si nije znao protumačiti, stanu se na njegovim rukama i nogama pokazivati znakovi čavala, kako je to malo prije gledao i promatrao na čovjeku, koji mu se prikazao u viziji. Njegove ruke i noge bile su kao probodene čavlima, čije su glavice stršile na unutarnjoj strani ruku i gornjoj strani nogu. Desna strana bila mu je kao kopljem probodena sa brazgotinom, iz koje je često isticala krv natapajući mu tuniku.

Iza stigmatizacije Franjo je postao potpuno čovjek Križa. Nije mu bilo dosta da na sebi nosi rane Gospodnje, nego je želio da oćuti svu puninu križnih boli. I doista to mu je bilo dano. Tijelo mu postade izvrženo najtežim bolima. Zadobije najprije očnu bolest, koja ga ne ostavi do smrti i usljed koje je bio gotovo slijep. Zadnjih šest mjeseci njegova života jedva je bilo mjesta, koje bi bilo zdravo. Oboli za tim na želucu, jetrima i nateče mu tijelo, ruke i noge. Bio je slika najvećeg patnika i mučenika. Probuđivao je samilost kod sviju. Stoga mu jednoć reče jedan brat u svojoj priprostosti: «Oče, moli Gospodina, da s tobom blaže postupa, jer te njegova ruka preteško pritište». Franjo ga odbije i usklikne: «Kad ne bih poznavao tvoje bezazlene čistoće, ja bih odmah prekinuo s tobom svako zajedinstvo, jer hoćeš da prekoravaš božje odredbe na meni». Izmoren i iscrpen znao se baciti na zemlju i govoriti: «Zahvaljujem ti Bože moj i Gospodine, za sve ove moje muke i molim te, da mi ih još stostruko više pošalješ, ako se tebi sviđa; jer to će mi biti najugodnije, da me ti nemilice kažnjavaš; svijest, da tvoju volju vršim, moja je utjeha prevelika».[2]

Kad ga je jednoć upitao jedan brat, što bi rađe pretrpio: dugu i dosadnu bolest ili mučeničku smrt pod krvničkom rukom, odgovorio mu je: «Moj sine, meni je bilo i bit će uvijek ono draže, slađe i ugodnije, što moj Gospodin i Bog po svojoj volji dopusti da se u meni i na meni događa. Moje se nastojanje upravlja jedino na to, da u svakom obziru budem podložan i pokoran njegovoj volji. Ipak mi se u isporedbi bilo s kojim mučeništvom čini teže podnositi ovu bolest makar samo tri dana».[3] Što su drugi jedva mogli i pogledati, to je on podnosio dobrovoljno i veselo do zadnjega časa.[4] Njegov je ispovjednik mogao s pravom o njemu reći: «da je on otkako mu se Propeti pokazao u crkvi sv. Damjana, do smrti uvijek bio sličan trpljenju Kristovu».

Još više. Kao što je u životu bio sličan živome, na samrti umirućem Spasitelju, tako je iza smrti ostao sličan mrtvom tijelu Spasiteljevu.[5] Sada, kada je sve pretrpio i ležao na golu podu, bila je pred svima očita i jasna njegova sličnost sa Spasiteljem. Do sada je znao s tako dosjetljivom poniznošću sakrivati svoje rane, tako, da su za

---

[1] Fioretti, 3a Considerazione delle Sante Istimmate.
[2] S. Bon. c. 14, n. 2.
[3] Ib.
[4] Tres. Soc. n. 15.
[5] S. Bonav. c. 14, n. 4.

njih znala samo najpovjerljivija braća.[1] Sad je tisuću svjedoka pak gledalo i doticalo se njegove serafske rane te se činilo, kao da je Franjo evo na sad skinut s drveta križa. Tako su svježe i žive bile rane na rukama i bokovima. U službi, nasljedovanju i ljubavi svoga najvišega kraljevskoga Gospodina on je živio i umro. Bio je doista naj= vjerniji vitez svetoga Grala. Usuđujemo se s toga s pravom reći, da je iza slavnog doba mučeništva Franjo prvi i najveći ljubitelj križa. On je na osebujan način ušao u misterij Kristove trpnje. On je živio Kristovim životom: životom njegove boli, muke i patnje. Jest Franjo je bio Kristov vitez, koji je Krista nasljedovao u svemu. Sve je pak njegovo viteštvo prožimala ljubav — koja ga je ganjala do mučeničke samozataje i trpnje, dok se na njegovoj duši i tijelu nije konačno potpuno odrazila slika propetoga Krista. Unijeti propetoga Krista u sebe i cijelo čovječanstvo to je posebna značajka velikog Franje i duhovnih sinova i kćeri diljem vijekova i zemalja, koji stupaju stazom svoga nenatkriljivog vođe i Kristovog viteza.

Bogoljub Strižić D. I.

Sv. Franjo — sasvim katolički i apostolski čovjek.

Ni o kojem svecu katoličke crkve, sva je prilika, nije se toliko pisalo, naročito u 20. vijeku, koliko o sv. Franji Asiskom. I u tom je sličan svome Božanskom Uzoru — Gospodu Isusu Kristu. I modernisti, koji hoće da je religija samo u čuvstvu, pozivaju se na sv. Franju, kao svojeg preteču. I protestanti prikazuju ga u svojem svijetlu. Šta više i monisti, anarhisti i boljševici gledaju u njemu bar donekle svojeg čovjeka. To je sve očit dokaz, da je sv. Franjo veoma velik čovjek, kad je svima pomenutim mnogo do toga, da bude u njihovu kolu. Ali i mnogi katolici, koji se dive sv. Franji, ne znaju ga. Sve one stvari, koje čestoput ističu na njemu, kao na pr. njegovu ljubav i osjećanje za prirodu, pa njegovu veselost, ljupkost, vedrinu i t. d., zapravo su samo dodaci nje= govoj ličnosti. I bez tih stvari bio bi Franjo u bistvu velik, i ako ne tako mil i ljubezan, gotovo za svakoga privlačljiv, svetac.

I njegova ljubav za prirodu i veselost i vedrina i t. d. jesu samo zrake, koje se pokazuju, da tako reknem, na periferiji, površini njegove ličnosti, a izlaze iz sre= dišta — iz Franjina velikog duha. Taj je duh, kako ćemo vidjeti, sasvim katolički i apostolski. Franjo je, kako veli Papa, vir catolicus et totus apostolicus.

Franjo, da nije postao ono, što jest: veliki katolički svetac, bio bi, sva je prilika, ostao obični trubadur, stekao možda kakvu vojničku, vitešku slavu, priređivao gozbe, dijelio milostinju siromasima, možda napredovao u trgovini, a povijest valjada ne bi za nj ni znala. Ovako je sv. Franjo velik svetac i velik reformator nesamo društva svojeg vremena nego i kasnijih vremena pa i današnjih. No njegova reforma nije bila uperena protiv Crkve. Nije išao za tim, da dade kršćanskome društvu kakav novi oblik života. Naprotiv sav svoj život i rad žrtvovao je, da duh crkveni — duh Kristov, od mnogih odbačen, opet procvate u ljudskom društvu. Stoga je najprije samoga sebe sasvim re= formirao, udesio prema evanđeoskome duhu, a onda je potražio i drugove, koji će zajedno s njime reformirati druge u tome istom evanđeoskom duhu. Svekoliko Franjino djelovanje zbiva se u Crkvi, sa crkvom i za Crkvu. Uistinu Franjo je potpuno katolički i apostolski čovjek. Za tu tvrdnju dostaje iznijeti iz njegova života samo neke činjenice.

[1] Thom. Cel. I, 95; II, 135—139.

I. Sv. Franjo je katolički čovjek.

1. Sv. Franjo i crkvena nauka. Sve, što je sv. Franjo govorio, pisao, uradio, jest u skladu s naukom svete rimokatoličke Crkve. Njegova braća treba «da navješćuju riječ Božju... Propovijedat će pak svemogućega Boga Oca, Sina i Duha Svetoga, Stvoritelja svih stvari, Isusa Krista, Spasitelja i Otkupitelja, krst, kršćanstvo i t. d.». Tako govori u jednom svom pravilu.[1]

Sveto Pismo, naročito Evanđelje, neprestano je čitao, pa ga je znao gotovo naizust. Pravila, što ih je sastavio, naročito ona prva, nijesu bila gotovo ništa drugo negoli ulomci iz Evanđelja, pa su zato i bila preopširna, i sam je vidio, da ih valja sastaviti u ožetom obliku.

Sv. Franjo cijeni propovjednike, ali štuje još više učitelje svetoga bogoslovlja, jer «bogoslovi tumače Objavu Božju, i tako nam preko njih dolazi duh i život.»[2]

Kako je bila velika Franjina ljubav spram *presvete Euharistije,* pokazuju nam na pr. ove njegove riječi, što ih pred smrt u svojoj oporuci napisa: «Gospod me nadari tako jakom vjerom u onoga, koji prebiva sakriven u svetohraništu, da sam mu se neprestano klanjao, slaveći njegovo Božanstvo i govoreći mu u najdubljoj poniznosti: Klanjam ti se, presveti Gospode Isuse Kriste, ovdje i u svim crkvama tvojim, koje su na zemlji, slavim te, što si svijet otkupio svojom svetom mukom».[3] No njegova je vjera i ljubav spram Isusa u presvetom oltarskom Sakramentu tako žarka, da se opet iza nekoliko rečenica poslije tih spomenutih riječi vraća njegova misao k Euharistiji: «Nad svim pak najdublje se klanjam presvetome oltarskom sakramentu i želim, da se sveta hostija uvijek čuva u dragocjenim kaležima i svetohraništima».[4]

Poslije Isusa najveću je ljubav imao prema njegovoj *Majci Mariji.* «Ona je, govorio je, Božje veličanstvo učinila našim bratom».[5] Ljudski jezik, veli prvi Franjin životopisac Toma Celano, ne može iskazati, kako je žarkom ljubavi gorjelo njegovo srce prema toj prečistoj Djevici, koju je držao za svoju majku, i djetinjom je nježnosti ljubio. Nju je odabrao za pokroviteljicu svojemu Redu.[6]

Štovao je svete *anđele,* naročito svetoga Mihaela i Čuvare, koji se s nama i za nas bore, dok živimo u smrtnoj sjeni. Štovanje i ljubav iskazivao je Franjo i *Svetima Božjim,* naročito svojemu zaštitniku sv. Ivanu Krstitelju i onima, koji se istakli u svojoj ljubavi spram Isusa, apostolima, a među njima u prvom redu sv. Petru i Pavlu. Uvelike je poštivao i *svete moći.* Došav jednoga dana u Monte Casale zapovjedi tamošnjoj braći, da otiđu potražiti svete moći u jednoj zapuštenoj crkvi. «Ima, reče im, dugo vremena, da trpim i gledam one svete kosti lišene dužne im počasti. Prenesite ih dakle sa što većim počitanjem u crkvu našega samostana».[7]

Religioznost dakle sv. Franje nije bila, kako bi htjeli modernisti, samo u čuvstvu, nego je njegova veza s Bogom bila i osvijetljena jasnim i određenim dogmama rimokatoličke Crkve. Vjerske istine, kako ih uči Crkva, rasvjetljivale su stazu njegova svetog života. Uz to služio se Franjo i drugim vrelom Božje milosti, primajući često *svete sakramente,* naročito sv. Pričest, i pribivajući svaki dan i dvjema sv. misama. Njegovu su religioznost raspirivale i sve druge pobožnosti, što ih katolička Crkva vrši i prepo=

---

1 Monnier=Brković, 294 s.
2 Ibd. II. 56., Oporuka sv. o. Franje.
3 Monnier II. 259.
4 Ibd.
5 Ibd. II. 150.
6 Ibd.
7 Ibd. II. 151. s.

ručuje svojim vjernicima. Podsjećamo samo, kako je sv. Franjo rado slušao propovijedi, žarko molio svoj brevijar.

2. *Sv. Franjo i priroda.* Poseban smisao i osjećanje Franjino za prirodu upotrebljuju monisti, ne bi li kako sv. Franju prikazali svojim čovjekom. Dakako sasvim krivo! Istina, Franju zanosi ljepota prirode. On voli krasno cvijeće, veseli se zelenim lugovima i šumama, bistrim potočićima i rijekama. More i one male zlatne zvjezdice na krasnom umbrijskom svodu nebeskom napunjaju mu dušu zadivljenjem. Bez sumnje, sv. Franjo pjeva Suncu ili bolje stvorovima. Životinje, naročito jagnjad, ptice i pčele, kao i druge stvorove zove milo svojom braćom i svojim sestrama. Šta više, on se razgovara sa stvorovima, pticama propovijeda. A stvorovi ne bježe od njega kao od drugih ljudi, nego mu pokazuju svoju pokornost i veselje. Ptice na njegov nalog pjevaju i opet prestaju pjevati, oko njega lete, i na nj sjedaju. Stvorovi, čini se, kao da razumiju ono, što im sv. Franjo govori ili nalaže. To sve stoji. Ali sv. Franjo ne poima prirode monistički, nego sasvim katolički. Predobro on zna, koliki je razmak među Bogom, Stvoriteljem i prirodom, stvorom. Franjo ne poistovjetuje Boga s prirodom, kako to čine monisti; ali i ne rastavlja prirode od Boga, kao da ona ne bi bila djelo ruku njegovih, jer, govorio je «isto imaju počelo kao i mi, te im upravo kao i kod nas dolazi život iz misli i ljubavi Stvorčeve».[1]

Franjo ljubi Boga svagdje, ljubi ga i u njegovim najmanjim stvorovima. Njemu je Gospod već na ovom svijetu, koliko je to moguće, sve u svemu. Franjo poziva sve stvorove, da hvale i slave Gospoda. Njegova pjesma Suncu ili upravo stvorovima, nije ništa drugo nego slobodno ponavljanje Davidovih psalama i one pjesme triju mladića u ražarenoj babilonskoj peći; u kojima se stvorovi pozivaju da slave Gospoda. To isto čini i sveta Crkva svaki dan dvaput ponavljajući pjesmu spomenutih triju mladića: Blagoslivljajte sva djela Gospodnja, Gospoda!

Franjino poimanje prirode i, da tako reknem, neko osjećanje s njome pokazuju, da je on čovjek Božji. Što je naime čovjek bliže Bogu, to jače osjeća, kako je svojina Božja i kako je u vezi s drugim Božjim stvorovima. Čovjek vjere ne promatra u svom konačnom duševnom pogledu stvorove izolirane, nego ih slaže u prekrasnu mozaik-sliku, gdje svaki stvor ima svoje mjesto i svoj život, ali je u vezi s drugima, s kojima istom čini kosmos. Ili možda bih smio upotrebiti ovu sliku. Franjina religioznost jest osnovna misao, osnova njegovog duševnog tkiva, u koju su utkane sve druge spoznaje o stvorovima. Franjina svijest nije pocijepana kao u moderna čovjeka. Njegova je svijest jedinstvena. On sve gleda, kako bi to rekao sv. Augustin, u svijetlu vječnosti. Njemu je priroda samo sredstvo, kojim se diže do njezina Stvoritelja. Cvijeće, žarko sunce, mjesec, plavi svod nebeski dižu njegove misli k Bogu, kao i sv. Augustinu. Takvo katoličko poimanje o prirodi lijepo je izrekao i naš pokojni Josip Torbar, tadašnji predsjednik planinarskoga društva, u svom govoru kod blagoslova piramide na Sljemenu, dne 7. srpnja 1889. «Ova piramida, reče, namijenjena je ponajprije onome općinstvu, koje imade smisla i osjećanja za ljepote prirode, njezine divne prizore i veličanstvene pojave, te u njima nazrijeva moć onoga, koji je svjetlost obukao kao haljinu, nebo razapeo kao šator, vodom si pokrio dvorove, oblake učinio da su mu kola, a leti krilima vjetrova». Zato je i sv. Franjo htio, da u vrtovima Manje braće bude i cvjetnjaka, jer je «zelena trava imala sjećati braću na ljepotu nebeskoga Oca, a cvijeće im je moralo davati predosjećaj vječne radosti, ugodnosti i miline». Njemu služi priroda za pozadinu i kulise natprirode. I spram crva goji poštovanje, jer se naš Gospod Isus Krist poredio sa

---

[1] Monnier II. 180.

Pinxit: prof. Bauer. *(Fot. Fr. Filip Oštir, O. F. M.)*

Sv. Franjo u prirodi. – S. Franciscus inter animalia.

(Zastor na pozornici samostanske dvorane na Trsatu. – Proscenii velum in aula Conventus, Trsat.)

crvom: «Crv sam a ne čovjek».[1] Naša svijetla, svijeće, luči smatra Franjo znacima vječnoga svijetla, te ih pobožnom radošću gledao kako gore, budući da je Isus rekao: «Ja sam svijetlo svijeta».[2] A jer sv. Ivan Krstitelj nazva Isusa «Jaganjcem Božjim«,[3] Franjo od svih životinja najviše voli jaganjce.[4]

Tim, što stvorovi Franju slušaju i pokoravaju mu se, dočarava nam se slika onih rajskih dana i prirodnih veza, koje su postojale, dok još čovjek nije bio raskinuo veze sa svojim Stvoriteljem i Ocem. Franjina duša obrativši se sasvim Bogu, donekle povrati i onu pravu vezu s ostalim stvorovima.

Jednom riječi Franjo ispuni onu zadaću, što je ima čovjek kao član prirode i njezin svećenik. O tom lijepo reče Bossuet: «Sva priroda hoće da štuje Boga i da se, koliko to može, klanja svojemu počelu. A budući da nema razuma, predočuje nam samu sebe, da nam pokaže svojega Božanskog Početnika. Tako ona nesavršeno i samo na svoj način slavi nebeskoga Oca. Ali da usavrši svoje klanjanje, čovjek mora biti njezin posrednik: na njega spada, da cijeloj vidljivoj prirodi dade glas, razum, srce, što gori ljubavlju, da tako u njemu i po njemu ljubi nevidljivu ljepotu svojega Stvoritelja».[5]

3. Sv. Franjo i crkveno poglavarstvo. Imajući sv. Franjo neprestano na umu, što sveto Evanđelje govori o crkvenim poglavarima, naročito o vrhovnom poglavaru, bio je uvijek Crkvi najodanije i najposlušnije dijete.

Do IV. lateranskoga sabora nije bilo u Crkvi zakona, koji bi zahtijevao, da redovnici moraju tražiti odobrenje u Rimu za svoja Pravila i redovnički život. Ipak sv. Franjo ovako govori svojim prvim drugovima: «Braćo! ja vidim, da Bog hoće svojom milosti i dobrotom umnožiti našu malenu obitelj. Ajdemo dakle k našoj općoj Majci, sv. rimskoj Crkvi, i obznanimo *sv. Oca,* što se Bog udostojao po nama početi. Tad ćemo po njegovoj naredbi i volji nastaviti svoje djelo.[6] A kad Papa Inocencije III. usmeno odobri Pravila i reče malenoj Franjinoj družbi: «Idite s blagoslovom Gospodnjim i propovijedajte svima pokoru, kako vam to Bog nadahne . . .», pade Franjo Papi pred noge i obeća mu poslušnost, te ode zahvaljujući Gospodu, što je sklonuo prema njemu srce svojega namjesnika na zemlji.[7]

U Honorija III. isprosi (1216. god.) t. z. Porciunkulski oprost; zatim da njegova malena crkvica bude posvećena; dalje izmoli, da njegov Red primi pod zaštitu biskup Ostijski, kako nas o tome svemu izvješćuju prvi životopisci i drugovi sv. Franje Toma Celano i Tri druga.[8]

Isti Honorije preporučuje dvaput nadbiskupima, biskupima i drugim crkvenim glavarima, da rado primaju i za prave katolike drže braću toga Reda, koji su se odrekli svjetskih ispraznosti i prigrlili život, koji je odobrila rimska Crkva. Pored toga pisao je Papa i posebna preporučna pisma i pojedinim kraljevstvima.

I svoj Treći red stavlja sv. Franjo pod zaštitu Crkve. Jedan članak Trećoredskih Pravila glasi ovako: «Ako bi se dogodilo, da bi feudalna gospoda i vlastela pokušali nepravedno povrijediti prava i povlastice braće, mjesni će se sluga (gvardijan) obratiti na biskupa i druge duhovne poglavare».[9]

---

1 Ps. 21. 27.
2 Jo. 9. 5.
3 Jo. 1. 36.
4 Monnier II. 183.
5 Ibd. II. 186.
6 Ibd. I. 97.
7 Ibd. I. 108.
8 Ibd. I. 232–257.
9 Ibd. II. 18.

Papa Grgur IX. uze ih u zaštitu protiv nepravednih tražbina feudalne vlastele. Šta više, čini se, da je on kao kardinal zajedno s Franjom u Florenciji sastavio Pravila Trećega reda. Isto tako druga, kraća Pravila Manje braće, sastavio je sv. Franjo uz pomoć istoga toga kardinala Ugolina. Ta Pravila potvrdio je posebnom bulom Honorije III.

Trećoreci Franjini ne će nositi bojnoga oružja, osim za obranu rimske Crkve, kršćanske vjere i svoje domovine, ili s dopuštenjem poglavara.[1] Braća Trećoreci neka ne čine svečanih zakletava, osim ako je potreba, i tu potrebu prizna Sveta Stolica.[2]

Katolički duh sv. Franje divno se zrcali u njegovu Pravilu, što ga ustanovio za Manju braću. Zbijeno to iznosi Pijo XI. u svojoj enciklici o 700 godišnjici blažene smrti našega Sveca. Ovako govori Papa: Serafski patrijarh hoće da Pravilo i život Manje braće bude takav, da izvršuju «Evanđelje Gospoda Našega Isusa Krista živeći u poslušnosti, bez vlasništva i u čistoći», ne po svojoj volji i tumačenju, nego kako to hoće Rimski biskup, zakonito odabrani. Kojigod žele «ovaj život prigrliti... Ministri treba da ih pomno ispitaju o katoličkoj vjeri i crkvenim sakramentima, i da li sve to vjeruju, i hoće sve to vjerno ispovijedati i sve do kraja čvrsto ustrajati». Koji u red stupe, ne smiju iz njega nikako izaći «prema zapovijesti Gospodina Pape». Klericima se zapovijeda, da vrše službu Božju «prema redu sv. rimske Crkve». Braća uopće ne smiju propovijedati na području kojega biskupa bez njegova dopuštenja. Ne smiju pohoditi službe radi samostane svetih djevica bez posebne dozvole Apostolske Stolice. Pa opet: «Pod poslušnost nalažem ministrima, da mole u Gospodina Pape jednoga kardinala Rimske Crkve, koji neka bude upravitelj, zaštitnik i opominjalac ovoga bratstva, da vazda podložni i pokorni nogama iste svete Rimske Crkve, postojani u vjeri katoličkoj ... vršimo sveto Evanđelje Gospoda Našega Isusa Krista, što tvrdo obećasmo».

Kad je sv. Franjo na sastanku blizu Gubija proglasio Pravila, pripovjedi, kako ga Papa lijepo primio i Pravila odobrio, a onda reče: «Sada ona moraju više nego ikad biti za nas knjiga života, nada spasenja, jezgra Evanđelja, put k savršenstvu, rajski ključ, ugovor vječnoga zavjeta».[3]

Iz ovo nekoliko navedenih činjenica jasno se vidi, kako je sv. Franjo štovao, ljubio i slušao glavu svete katoličke Crkve — svetog Oca Papu. Samo to dostaje, da svatko vidi, kako je Franjo potpuno katolički čovjek.

Pored Pape sv. je Franjo štovao i ljubio i druge crkvene poglavare. Poznat je Franjin uprav prijateljski odnos spram već spomenutoga kardinala Ugolina, kasnijega Pape Grgura IX. Uz Ugolina bio je Franjin zaštitnik i pomagač kardinal Ivan od sv. Pavla. Tri druga vele: «Da nije bilo Ivana od sv. Pavla, možda Red Manje braće ne bi bio ni zasnovan, a bez kardinala Ugolina ne bi se bio onako raširio, niti bi mogao tako lako opstojati».[4]

Poslije Pape iskazuje sv. Franjo svoje štovanje, ljubav i poslušnost *biskupima,* naročito svome asiskom biskupu. Kad je biskup asiski Gvido pozvao preda se Franju na tužbu njegova oca, Petra Bernardona, odmah se odazva govoreći: «Da, otići ću k biskupu, jer je on Otac i pastir duša».[5] Biskup je Gvido Franju odmah ispočetka zavolio i tu svoju ljubav sačuvao do njegove smrti. Kad se pak radilo o tome, da Klara ostavi svijet, utječe se opet Franjo s najvećim pouzdanjem biskupu.

Franjina uprav djetinja odanost biskupima očituje se u onoj zgodi s biskupom u Imoli. Došao naime Franjo u gradić Imolu, pa hoće propovijedati. Ode zato do

[1] Treć. Pravila, glava VII.
[2] Ibd. glava XII.
[3] Monnier II. 78.
[4] Ibd. I. 228.
[5] Ibd. I. 54.

biskupa, da ga zamoli za dopuštenje. Biskup mu hladno odgovori: «Brate moj! Ja propovijedam u svojoj biskupiji, to je dosta». Franjo se ponizno nakloni i ode. Za jedan sat eto opet našega Franje kod biskupa. Ovaj mu oštro reče: «Šta hoćeš? Šta tražiš?» — «Presvijetli gospodine, odvrati mu Franjo, kad otac istjera svoga sina na jedna vrata, ovaj se povrati na druga». Nato će mu biskup: «Imaš posve pravo; odsele ti i tvoja braća slobodno propovijedajte u mojoj biskupiji, ja vas za to ovlašćujem».[1] Tako je sv. Franjo svuda propovijedao s dopuštenjem biskupa onoga kraja, gdje je navješćivao riječ Božju.

Franjo i njegova braća uvelike su štovali nesamo biskupe, nego i njihove pomoćnike, *svećenike*. Sam Franjo ostao je đakon ne hoteći poradi poniznosti primiti svećeničkoga reda. «Budite, često je govorio svojim drugovima, ponizni i maleni pred svima, osobito pred svećenicima, jer su njima povjerene duše, a mi smo samo njihovi pomoćnici u onom, što oni ne mogu učiniti. A ako smo pomoćnici, treba da im budemo podložni, jer će istom onda biti sloga među njima i nama; a sloga među svećenstvom jest najbolje i najjače sredstvo, da se duše privedu k Isusu».[2] Drugom opet zgodom ovako bi govorio svojima o svećenicima: «Oni su pastiri, koje je Bog odabrao, da dijele vjernicima sv. sakramente, pa su uprav stoga vrijedni našega štovanja. Zato gdjegod ih sretnemo, moramo im se duboko nakloniti i poljubiti ih nesamo u ruku, već ako bi dopustili, još i njihova konja u nogu. Što se mene tiče, kad bih susreo sveca s neba i svećenika, najprije bih ovoga poljubio u ruku, a svecu bih rekao, ma bio on i sv. Lovro: oprosti, sv. Lovro! Ruke se ovoga svećenika dotiču Riječi života; one su vrijedne veće časti nego ruke prostih ljudi».[3]

Poučna i dirljiva je ova zgoda iz svečeva života. Kad se jednom nalazio Franjo u Lombardiji, među narod se umiješali i mnogi Katari, krivovjerci, i naumiše smesti Franju i poniziti katoličku vjeru. Jedan od njih pristupi k Franji i reče mu: «Dobri čovječe! šta ti misliš o pastiru ove župe? On javno živi u grijehu. Moramo li ga štovati i vjerovati njegovoj riječi?» Naš Svetac razumje dobro, da mu stavljaju zamku, te zapita uprijevši prstom u nazočnoga župnika: «Je li ono svećenik, o kojem mi govorite?» — «Da, to je on», odvrate Katari. Sluga Božji pristupi k župniku, klekne preda nj, te prihvativ ga za ruku povikne: «Ja ne znam, da li su ove ruke okaljane grijehom, nego samo to smijem slobodno reći, da njihovo nedostojanstvo nije moglo umanjiti kreposti i moći svetih sakramenata, makar one i bile oskvrnjene, kako vi to mislite. Bezbrojna su se dobročinstva preko njih izlila na kršćanski narod, zato ih ljubim, jer sam uvjeren, da štujem Boga, kad štujem onoga, koga je on odabrao sebi za slugu». Rekavši to s najvećim poštovanjem cjeliva rečenoga svećenika u obadvije ruke. Kad to vidješe krivovjerci odoše zastiđeni, jer se uvjeriše, da se ne mogu suditi djela Božja po opačinama ili zaslugama ljudskim.[4]

I u svojoj oporuci vraća se Franjo na ovo štovanje spram svećenika. Ovako napisa: «Zatim dade mi, a još mi i sada daje Gospod tako živu vjeru u svećenike, koji žive po zakonu svete katoličke Crkve, da sam vlasti radi, što su je baštinili od Isusa, uvijek kod njih tražio zaštite, makar da ih je bilo, koji su me progonili. Da sam mudriji od Salamona, ipak se ne bih usudio ni u najsiromašnijoj crkvici propovijedati bez župnikove dozvole. Ja sam svakoga i sve župnike štovao i ljubio, kao da su moji poglavari. Neka mi nitko ne govori o njihovim grijesima, jer u svakom od njih priznajem namjes-

---

[1] Monnier I. 125.
[2] Ibd. I. 189.
[3] Ibd. I. 199.
[4] Ibd. I. 214.

nika Sina Božjega, i štujem ga, kao da je moj glavar. To činim stoga, što sam posve uvjeren, da ništa nema na svijetu, što bi očevidnije dokazalo nazočnost Sina Božjega na zemlji, nego li je vlast, koju su svećenici baštinili od njega, da mogu presveto njegovo tijelo i krv posvećivati, blagovati i drugim vjernicima dijeliti».[1]

Ove i slične riječi, što ih je sv. Franjo često ponavljao o svećenicima i njihovu dostojanstvu, podobne su, da i danas u kršćanskom narodu raspire štovanje i ljubav spram svećenika svete Crkve. Same pak svećenike treba da potaknu, da kao namjesnici Sina Božjega nastoje i svoj život što više udesiti po životu Isusovu, te budu nesamo po svećeničkom dostojanstvu nego i po svojem životu drugi Krist, kao što je to bio sv. Franjo u neobično velikoj mjeri.

4. Sv. Franjo i svjetovni mogućnici. Najzad da suzbijemo i anarhiste i boljševike, jer se i ti u svojoj zaslijepljenosti i bezbožnosti znadu pozvati na Franju, kao da je i on bio neke ruke prevratnik. Istina, sveti je Franjo, a možda još više kardinal Ugolin, kasnije Papa Grgur IX., osnivajući Treći red pomogao sirotinji protiv nepravednih zahtjeva tadašnje feudalne gospode. Ali se on nije bunio protiv njih i nijekao njihove vlasti, kao što su to činili ondašnji krivovjernici, nazovipreporoditelji ljudskoga društva, i kako to čine današnji prevratnici. «Čuvajte se, govorio je naš Svetac svojim učenicima, klevetanja i oholih ukora: mogu naime i oni steći milosrđe kao i mi. Bog, koji je nas pozvao, može pozvati i njih. Zato bih želio, da bogataše zovete svojom braćom i gospodarima. Naša su braća zato, jer imaju istoga Stvoritelja kao i mi, a ujedno su nam i gospodari, jer bez njih ne bismo mogli dugo ustrajati u siromaštvu, na koje smo se obvezali».[2]

Sveti Franjo ne niječe poput komunista prava vlasništva, i on ne propovijeda, da se dobra ovoga svijeta imadu tobože jednako porazdijeliti, nego milo poziva više primjerom nego riječima velike duše, da se Isusu za ljubav odreknu vlasništva i da žive u potpunom siromaštvu. Kad bi se mnogi odrekli vlasništva kraljevstva nebeskoga radi, a drugi kad bi dijelili blago svoje svima potrebitima, tad bi bilo riješeno socijalno pitanje.

I Franjina vjera osnovana na dogmama katoličke Crkve i njegovo upotrebljavanje svetih sakramenata i drugih crkvenih duhovnih dobara i njegov odnos spram crkvenih i svjetovnih glavara kazuju nam, kako je Franjo bio cio katolički čovjek.

II. Sv. Franjo je apostolski čovjek.

Već otud, što je Franjo bio cijelom dušom katolik, izlazi, da je bio i apostolski čovjek. Svako dobro ide za tim, da se priopći. No on nije bio apostolski čovjek samo u običnoj, recimo i u velikoj mjeri, nego uprav u vanrednoj.

Do njegova doba bilo je mnogo vrsti redovnika, ali se svi oni pretežno starahu za posvećenje svojih duša. Time ne mislimo reći, da se redovnici prije sv. Franje nijesu brinuli za spasenje i drugih ljudi. Jesu. Neki pače vrlo mnogo. Bili su upravo apostoli. Tako na pr. sv. Ćiril i Metodije, apostoli slavenskih naroda, sv. Bonifacije, apostol Nijemaca, i drugi. Ali njihov redovnički život, općeno govoreći, bio je tako udešen, da je uglavnom bio posvećen kontemplativnom životu – životu molitve. I opet se time ne veli, da njihovo moljenje nije apostolski djelovalo. Pače. Apostolski izvanji rad bez molitve ne donosi ploda, jer se upravo molitvom i pokorom isprašа milost obraćenja. Svaki katolik, a naročito oni u redovničkom staležu, svojim primjerom, svojim molitvama i osobito trpljenjem i te kako djeluju apostolski za spasenje ljudskih duša.

[1] Monnier II. 259. s.
[2] Ibd. I. 199. s.

No sv. se Franjo nije samo takvim apostolskim radom zadovoljio, nego je htio da se njegov Red Manje braće uz vlastito posvećivanje svom dušom dadne i na vanjski apostolski rad, da propovijeda i širi kraljevstvo Božje. Sam sv. Franjo bio bi možda skloniji kontemplativnom načinu redovničkoga života. Ali se on nije obazirao na svoju sklonost, nego na ono, za što je mislio, da će biti od veće koristi za opće dobro.

Odmah, pošto mu je njegova redovnička Pravila usmeno odobrio Papa Inocencije III., skupi oko sebe svoje prve drugove u šumi blizu Asiza, pa im stane ovako govoriti: «Znajte, braćo moja draga, da nas Bog nije pozvao, da radimo samo za svoje spasenje, nego još hoće, da vojujemo i za spasenje drugih, da idemo po svijetu, te više izgledom nego li riječju nagovaramo narode na pokoru, na ljubav k Bogu i bližnjemu i na kršćansko savršenstvo».[1]

Drugom nekom prilikom reče svojima: «Mi nijesmo pozvani samo za svoju duševnu korist, nego je volja Božja, da i druge u svijetu obraćamo».[2] Tu bi misao često ponavljao. Prije drugih misija opet sv. Franjo govori svojima: «Idite, dva i dva, navješćujte mir ljudima, propovijedajte pokoru na oproštenje grijeha... Budite strpljivi u nevoljama, gorljivi u sv. molitvi, ustrajni na poslu. Pokazujte čednost u govoru i vladanju, a zahvalni budite za primljena dobročinstva. Ljubezno odgovarajte svima, koji vas štogod zapitaju, praštajte onima, koji vas usprogone i kraljevstvo će Božje t. j. mir i vječna radost biti vaša plaća».[3]

Da uzmogne Franjo apostolski raditi, odluče se jednodušno on i njegovi drugovi, pošto su se na tu nakanu prije molili, da će stanovati u gradovima, gdje se dade mnogo više učiniti za spasenje duša. Iznova se opet o tom vijećalo, da li će živjeti u samoći provodeći kontemplativni život, ili će propovijedati ljudima Evanđelje živeći životom apostolskim. Na tu su nakanu imali po želji sv. Franje moliti osobito fra Silvestar, prvi svećenik među njegovom braćom, sv. Klara i njezine družice u samostanu sv. Damjana. I fra Silvestru i sv. Klari objavi Isus, da je njegova volja, neka Franjo ostavi samoću i ide propovijedati sv. Evanđelje. Kad to javiše Franji, reče: «Ajdemo na posao u ime Gospodnje».[4]

Iz pomenutoga se vidi, kako je sv. Franjo veoma promišljeno radio mnogo se moleći i vijećajući sa svojima, da upozna volju Božju.

Sa svetom gorljivošću i s Papinim odobrenjem naumi Franjo otići sultanu damaštanskome i babilonskome, ne bi li riječju Božjom predobio te ljute neprijatelje kršćanstva. No kad mu nije pošlo za rukom doći k nevjernicima na Istok zbog nevremena na moru, obrati svoje apostolske oči k nevjernicima na Zapadu, u Španjolskoj i Africi. Došav srećno u Španjolsku osnuje tamo nekoliko samostana. Spriječen svojim slabim zdravljem morade se opet vratiti u Italiju.

Najzad mu uspije doći do Egipta, gdje se nalazila kršćanska vojska pod vodstvom Ivana Brienskoga, brata Gvaltiera, čija ga slava nekad zanosila, te se ono bio dao da ode pod njegovu zastavu u Apuliju.

Međutim Franjo nije mogao obratiti sultana Malec=Camela, premda mu se svojom neustrašivošću i iskrenošću svidio. Sultan bi se bio možda i obratio, da nije bilo njegovih krivovjerničkih službenika.

Franjo je težio, da propovijedanje riječi Božje potvrdi svojom krvi, ali to nije bila volja Božja. Zato je presrećan, kad je čuo, da se njegovi drugovi ovjenčaše u

1 Monnier I. 80.
2 Ibd. I. 179.
3 Ibd. I. 88. s.
4 Ibd. I. 182.

Africi mučeničkom krunom. Često bi ponavljao: «To su naši prvijenci i slavno cvijeće Manje braće».[1]

Da sačuva poniznost i da se mogne dati samo na propovijedanje, odreče se Franjo (1220. god.) na Miholjskoj skupštini službe vrhovnoga starješine. Izatoga napisa Pravila za pokus, a onda ode propovijedati riječ Božju u Markiju Jakinsku. I poslije, kad je bio vrlo slab, sjeo bi na magarca i obilazio bliža mjesta, gdje bi propovijedao više svojim živim primjerom nego riječima. Na mnogim mjestima rekao bi samo koju rečenicu, a ljudska se srca obraćala Bogu.

Franjina se apostolska duša vidi i u tom, što osnova Treći red (1221. god.) za one, koji su u svijetu živjeli, da se što lakše spase i ne propadnu u izopačenom svijetu.

*

* *

Sv. je Franjo svojim katoličkim i apostolskim životom i radom «popravio kuću Božju».[2] Dušu je mnogih kršćana, koja se bila nagnula k zemaljskim stvarima, pridigao i obratio k vječnim dobrima.

On je divan primjer naročito radnicima u katoličkoj akciji, kako im valja raditi sa Crkvom za Crkvu. Stoga ga sv. Crkva i postavi zaštitnikom katoličkoj akciji.

Crkva je po sv. Franji i njegovim duhovnim sinovima učinila i čini velike stvari. Zato da je blagoslovljena naša Mati sveta rimokatolička Crkva u velikom svom sinu svetome Franji!

---

[1] Monnier I. 291.
[2] Eccli 50. 1.

Pinxit: Dr. Izidor Kršnjavi.

Sv. Franjo propovijeda pticama. – S. Franciscus inter aves.

(Zagreb, Crkva sv. Franje. – Ecclesia s. Francisci.)

Dragutin M. Domjanić:

Sestrice ševo!...

Sestrice ševo, po polju je pokoj,
Ravna daljina još spava,
Teška pod rosom se pognula trava,
A tvoja pjesma već ozvanja jasno
Gore tik neba plava,
Ko da se rasuto biserje roni.
Nosi nam jutarnje radosti rane,
Budi nam luge i ptice sa grane!
Pjevaj, da rosa sa trave se runi,
Da naše srce sve jutrom se puni,
Sestrice ševo, o, pjevaj nam glasno!

Ovdje je na zemlji mutno nam oko,
Ti nam donesi vedrine,
Ovdje u magli se luta i gine,
A nebo čista je beskrajnost sreće.
Sunca nad lazurnim bezdani plove,
Titraju zvijezde ko srebreno cvijeće.
Sve je tu radosno, sve ko da zove:
Krijesnice sestre i mliječni svi puti,
Zovu nam ubogo srce, što šuti,
Da se i u njemu probudi ševa,
K nebu da leti i pjeva i pjeva...

Sestrice ševo, pod brazdom iz tmine
Zlatna će pšenica nići
Makov će kalež se dići.
Sve će to težit u neba modrine,
Sve će to slavit Onog, koj stvori
Ljubav, u svakomu srcu da gori,
Radost, da zipke i groblja se zlate.
Pjevaj nam ševo, nek pjesme ti prate
Molitva naših golubice bijele,
One k Dobrote bi Izvoru htjele.

Letite skupa u beskraje plave,
Pjevajte psalme veselja i slave,
Letite, skromne ko djetinje sanje,
Širom daljina za jatima jata.
Slavite spomen svog najdražeg brata,
Svetog i dobroga brata Franje.
Molite Njega, da pogleda na nas,
Da nas se sjeti, da moli za nas!

Dr. Stanislav Steinfl:

Sv. Franjo i gospođa siromaština.

Poruka zadnja serafskog patrijarha sestrama kod sv. Damijana, zadnja oprosna riječ upravljena preko sv. Klare svim onima, koji hoće da u Kristu Gospodu koriste ne samo sebi samima već i cijelom svijetu glasi: «Ja brat Franjo, želim nasljedovati život i siromaštvo našega vrhovnoga Gospoda Isusa Krista i želim u tome ustrajati do konca».[1] I zaista! Otkako ga je otac razbaštinio, pa sve do dana, kada je u Porciunkuli pokrit samo trošnim habitom ležeći na tvrdom tlu predao pjevajući dušu u ruke Gospoda, nije se ni na čas iznevjerio «zaručnici, gospođi, majci svojoj» svetoj siromaštini. Tako umre radosno i smireno vitez Božji, križar Kristov, a da «nije ostavio više na zemlji, nego što je donio na svijet».

Sedam stoljeća je minulo, otkako je ovaj «u istinu katolički i potpuno apo= stolski muž» preminuo s ovoga svijeta. Stoljeća prohujiše zemljom i svijetom, carstva i kraljevstva nastadoše i propadoše, narodi se rodiše i nesta ih, pojaviše se velikani svijeta i zaminuše, a ličnost serafskog patrijarha i danas stoji živa pred zadivljenim očima svijeta i danas još zaokupljuje interes najraznoličnijih, najviših i najširih krugova, i to ne samo katolika već i inovjeraca. Literatura o sv. Franji preogromna je, a svakom stoljeću, svakom razdoblju u kulturnom razvitku čovječanstva čini se, kao da nije kazana posljednja riječ.

Sav Franjin život od toga časa do časa blažene smrti savršeno je nasljedovanje Krista i nada sve čisti i izraziti uzor evanđeoskog života. «Svom dobu kao i svim kasnijim pokoljenjima ukazao se «quasi Christus redivivus» kao na novo oživljeli Krist. Zato nam je i danas živ pred očima i biti će za sva vremena». Tako je posve shvat= ljivo, da je baš sv. Franjo po blagopokojnom papi Benediktu XV. proglašen zaštitnikom katoličke akcije, pokreta, koji ide za time, da obnovi ljudsko društvo u Kristu, da pri= pravlja i utire puteve kraljevstvu Kristovom na zemlji, da pribavi ispaćenom čovje= čanstvu «mir Kristov u carstvu Kristovom». Jer, «blagoslovljeno djelovanje njegovo (sv. Franje) protegnulo se u tolikoj mjeri na savkoliki ljudski rod, da je ne samo na daleko obnovio čistoću vjere i ćudoređa, nego i dublje prožeo sav društveni i socijalni život duhom evanđeoske ljubavi i pravde, te ga upravio pravom stazom».

Salcburški biskup dr. I. Rieder naglašava u ličnosti sv. Franje Asiskog dvije osnovne značajne crte: njegovo potpuno preziranje svih vidljivih dobara zemaljskih i njegovu serafsku ljubav spram Krista=Spasa; sv. Otac Pijo XI., u svojoj predivnoj poslanici prigodom franjevačkoga jubileja, u namjeri, da sliku Franjinu u potpunoj du= hovnoj i religioznoj čistoći obrani od raznih nastrana, kojima je urodilo opće udivljenje prema Franji, što prema ogromnoj literaturi kao i raznolikosti pisacâ nije čudo, ističe kao osnovne crte njegova značaja i njegove duše: ljubav spram siromaštva, poniznost, pokornost Kristu, Crkvi Njegovoj i njenoj vrhovnoj vidljivoj Glavi sv. Ocu papi, čistoću srca i tijela, strogost u pokori i mrtvenju te ljubav spram Boga i bližnjega. «Sve na= stojanje ovoga muža Božjega i javno i privatno, kretaše se oko Križa Gospodovog; i od prvog časa, kada je otvoreno počeo za Raspetoga vojevati, proplamsaše na njem tajanstvenosti Križa».

Takva jedna tajanstvenost Križa jest i Franjina nadčovječna vrhunaravna sa= vršena ljubav spram sv. siromaštva. Nitko ne bi mogao tako strastveno žuditi za bo=

[1] Ultima voluntas, quam scripsit sororibus s. Clarae, Opusc. ed. Boehmer 35.

gatstvom i zlatom, kako je težio sv. Franjo za siromaštvom; niti bi itko s više tjeskobne brige čuvao kakvo dragocjeno blago, nego što je on štitio i čuvao ovaj alem-kamen, o kome pripovijeda sv. evanđelje.

Kolikogod se trudili i uspijevali predstavljajući si ovu bezgraničnu predanost u ruke Božje, ipak nam je teško potpuno shvatiti Franjinu radost u siromaštvu, još teže dostojno ju opisati. Van svake je sumnje, da je već po naravi sv. Franjo bio sklon pomagati siromahe. Jednom otpravi, zabavljen poslom, siromaha ne nadarivši ga po običaju. Za čas ga ali savjest i ljubav nagna, da potrči za istim siromahom, i stignuvši ga, nadari ga obilno: ta molio je milostinju u ime Krista, Gospoda nad vojskama.

No milost tek dovela je do savršenog sazrijevanja, što je već po naravi bilo. Ne će biti na odmet, ako se makar u par crta pokuša ocrtati svu veličinu te nježne i savršene ljubavi spram sv. siromaštva, ove uz ljubav spram Krista Spasa bitne i osnovne crte značaja sv. Franje.

Kao uz kolijevku svih velikana svijeta, tako je uz kolijevku i prvu mladost sv. Franje bdila i strahovala nježna puna ljubavi majka. Majka je očito rukovodila njegovim prvim odgojem. Ona je u njem odgojila duh viteški upoznavajući ga s viteškim romancama i pričama o kralju Artusu, o sv. Gralu i drugima, u kojima se ocrtava ideal srednjevjekovnog viteštva. Od majke je baštinio onu vitešku ćud i divnu nježnost, kojima se je, uza sve strogo shvaćanje poziva svoga, svega svog života odlikovao. Majci imademo zahvaliti, što je mladi Franjo snatreći težio da pođe što uzvišenijom stazom života, a milost odozgo učini, da je pošao najuzvišenijom stazom, stazom savršene ljubavi, ljubavi spram Boga i bližnjega.

Otac Franjin, bogati trgovac Petar Bernardone, bio je zastupnik ideja mladog i punog poleta i nadâ, ali više u materijalnom smislu, građanstva. U ono doba počimao je mladi građanski stalež da iz ruku omlohavilog viteštva preuzima vodstvo u pitanjima svjetske duševne i materijalne kulture. Preduvjet mu je bilo bogatstvo, cilj raskoš i blještavi izvanji sjaj.

Mladi Franjo trebao je poći stopama oca, majka je sanjarila gledajući ga vitezom u krugu plemića; ta bili su ugledni, bogati, od sviju čašćeni građani. Vidimo dakle Franju, gdje marno i s uspjehom pomaže oca u poslu; vidimo ga u društvu plemića; vidimo ga kao prvaka zlatne mladeži asiske, gdje uživa radosti ovoga svijeta; vidimo ga kao hrabrog sjajnog viteza-ratnika. Pa taj mladić, vedar, veseo, pun života, da si izabere za zaručnicu gospođu siromaštinu, da joj se sasma u službu dade, tko da to potpuno shvati, dostojno oriše?! Tu gotovo staje um nama, koji smo zapleteni u mrežu nada, želja i briga ovoga zemnog života. Unatoč protivljenja oca, usprkos suza majčinih mladi Franjo ustraje u svojoj odluci i ne sustaje na putu savršenstva, jer Gospod ga je izabrao, Gospod ga je pozvao. «Franjo! popravi kuću moju, ta ne vidiš li, ruši se!» Pošao je dakle sv. Franjo da propovijeda Krista riječima i životom svojim. Pošao je Saul iz Asiza na jug na konju i u sjajnoj opremi da stekne viteštvo, vratio se u Asiz iza rasula apulske vojske Pavao u kostrijeti i bosonog, da bude vitez Božji, vitez Krista Raspetoga. Sin bogatuna odrekao se svijeta prezrev njegove slasti i lasti, da prigrli siromaštinu. I to kakvu?! Siromaštinu djeteta, što dođe na svijet, golotinju i nemoć Raspetoga. Tajnoviti su puti Tvoji Gospode i blago onome, koji ne otvrdne srca svoga čuvši Tvoj glas, uzme križ svoj i pođe za Tobom, jer «teret Tvoj je lagan, a jaram je Tvoj sladak».[1]

Veliko je bilo djelo, na koje je Providnost u svom tajnovitom planu pozvala sv. Franju. Između toliko subornika jedinog Franje se propast Waltera tako duboko

[1] Mat. 11. 30.

doima, on jedini u toj propasti vidi jasno smisao i cilj svih zemaljskih nada. Veliko djelo, a da se izvrši, iziskivalo je gotovo nadzemaljsku snagu i potpunu predanost u volju, u vodstvo Svevišnjega. Sv. Franjo bio je pozvan, da svijetu, kojim je ponovno obvladala mahnita pomama za bogatstvom, za vlašću, za slastima i lastima ovoga svijeta, dade primjer pravoga načina života i čiste evanđeoske mudrosti. Razvrat svake vrsti, neutaživa žeđa za udobnostima i užicima ovoga svijeta bili su već uzdrmali — kao i danas — temeljima vjere, društva ljudskog uopće i obitelji. Najkruća sebičnost zavladala je svijetom, a s njom bijahu na dnevnom redu divlja ubijanja, palež, grabež, pljačka: dapače pod vidom zakonitosti. Ovome društvu, u kome je poremećenje moralnog poretka uslijed pomračenja vjerskih istina u najširim krugovima izazvalo i u materijalnom svijetu metež i bunu, trebao je po nedokučivoj namisli Providnosti sv. Franjo da dade primjer, živi primjer pravog i istinskog nasljedovanja Krista. Buntovnom duhu svoga vremena, a i svih poznijih, suprotstavlja sv. Franjo potpunu pokornost, oholosti savršenu poniznost, a mjesto bogatstva, dobitka i uživanja ovoga svijeta prigrlio je sv. Franjo potpunu siromaštinu. Tako je pokazao svijetu, koji je zabavljen požudom za materijalnim dobrima zalutao, na nježan, dirljiv a ipak tako uzvišen način, da je «unum solum necessarium» — jedno je samo potrebno[1] —, da se potpuna sreća i savršena radost mogu postići i u ovom životu i u životu preko groba jedino u nasljedovanju Krista, u održavanju Njegovih zapovijedi, u ljubavi spram Boga i bližnjega. A pokazao je to na nadčovječan herojički način. Zašto je Franjo siromaštinu tako ljubio? Zašto nije htio ma pod nikakav način da posjeduje išta?

«Bog moj i sve moje!» Sin čovječji, kralj svijeta i vijeka nije na ovoj zemlji imao gdje da skloni glavu svoju, a Franjo, pjevač Božji, najneznatniji sluga Njegov, kako se rado nazivaše, vitez Križa, da posjeduje ma išta! Nakon milosti vjere dobio je i punoću milosti ljubavi. Za čime pak čezne ljubav više, negoli, da sa uzorom svojim, predmetom (objektom) svojim bude jedno, da mu se što više i u što većoj mjeri približi? Sve što bi ga i na čas moglo toj jedinoj ljubavi otuđiti, što bi ga ma i najmanje moglo smetati, zadržavati na putu, kojim je pošao, ili čak odvraćati od cilja, koji mu je postavljen, sve to je Franjo odlučno odbacio, odrekao se i oca i majke i braće i prijatelja, bogatstva i svake ma i najmanje udobnosti, samo da bude što više dostojan božanskoga uzora svoga. Neposredno nakon te goleme žrtve, ta i mile se je majke odrekao za ljubav Krista, podnijevši tako najveću i zacijelo najtežu žrtvu za svoje nježno i puno ljubavi sinovsko srce, prolazi gorom u nebeskom zanosu pjevajući. Oćutio je svu gorkost, koju pjeva psalmista: «Stranac postah braći svojoj i tuđin sinovima majke svoje»[2] pa ipak duša Franjina je uznesena, on pjeva, klikće svim srcem i svom dušom svojom. Jer se je tako posvema predao u ruke Božje, Gospod mu je udijelio neiskazane radosti duševne, vanredna utješenja. To je bila već na ovom svijetu nagrada za posvemašnje savršeno odricanje. Svaka gorkost pretvorila mu se u neizrecivu radost, kako i sam kaže u svojoj oporuci pred smrt: «Ono što mi prije bijaše odvratno, postade mi slatko za dušu i tijelo». Tik pred smrt reče on čedno, ponizno i milo: «Ja sam milošću Duha Svetoga tako usko sjedinjen s Bogom, da se smijem u Njemu radovati i veseliti». Zato je i mogao slaviti Gospoda «radi sestrice naše smrti tjelesne, zato je i predao dušu svoju u ruke Vječnog oca pjevajući: «Educ de custodia animam meam — Izvedi iz tamnice dušu moju, da pjeva slavu imenu Tvome. Čekaju me pravednici, dok me nagradiš!» Mogao je to učiniti, jer je bio jedan od rijetkih, koji su već za života po posebnom otkrivenju bili sigurni vječnog spasa.

---

[1] Luka 10. 42.
[2] Ps. 68. 9.

Franjo ljubljaše i slavljaše siromaštvo kao nešto nada sve dragocjena, jer srce čini slobodnim od hiljadu ovisnosti, koje ga tako lahko odalečuju od pravoga cilja, od Boga. Ljubljaše i slavljaše siromaštvo, jer omogućuje srcu onu radosnu bezbrižnost, o kojoj ni ne slute oni, čiji duh je upravljen samo na skupljanje zemaljskih dobara». Siromaštvo se činilo sv. Franji zalogom mira unutarnjeg i vanjskog. Kada ga je biskup asiski upozoravao, kako si je pretešku zadaću preuzeo, i da je odrekav se svakog posjeda uzeo na se teret, koji prelazi ljudsku snagu, odgovori sv. Franjo: «Kad bi držali posjede, trebali bi oružja, da ih branimo, jer dobra ovoga svijeta nijesu nikad bez parnicâ i prepirakâ, iza kojih nadođe rat. To ugasuje u nama ljubav prema Bogu i bližnjemu, zato ni najmanje ne marimo za prolazna svjetska dobra».

Franjo se je iz ljubavi spram Krista, koga je nada sve žarko svim srcem i svom dušom ljubio, tako zanio siromaštinom, da ju je povrh svega štovao nazivajući je «kraljicom lišenom prijestolja i žrtvom nepravednog preziranja». Smisao ovih riječi otkriva nam Franjina molitva: «Gospode! Smiluj se meni i mojoj gospođi siromaštini. Eno je sjedi na buništu — ona, kraljica svih kreposti, i tuži se, da su je odbacili njezini prijatelji i urotili se protiv nje. Spomeni se, o Isuse, da si Ti sašao s neba na zemlju i odabrao ju za vjerenicu, da s njom i po njoj uzdržaješ savršenu djecu. Ona je stanovala u smjernom srcu Tvoje Majke, ona je bila u jaslicama, gdje si ležao kao dijete, i pratila Te kroz cijeli Tvoj život, te pazila, da ne imadeš, gdje bi glavu naslonio, a kad si onaj veliki boj bio za naš spas, ona Ti je poput vjernog štitonoše o boku stajala. U Tvojoj Te muci ona jedina nije ostavila. Marija, istina, stajaše pod križem, na kojem si visio, ali dolje: no siromaština popela se s Tobom na križ gore, da Te ondje štiti do posljednjeg hipa. Ona nije dopustila da se Tvoj Križ krasno izdjela, niti da bude čavala u dostatnom broju, a prosto ih je izradila, da bolje posluže nakanama Božjim. Kada si stradao od žeđe, ona Ti je poput brižne vjerenice podala ocat sa žučju. U njezinu si zagrljaju ispustio dušu, pače ne iznevjeri Ti se ni mrtvu. Ona nije dopustila, da se Tvoje tijelo ukopa u drugi, nego upravo u tuđi grob. Napokon Te je u grobu grijala i po njoj si slavno uskrsnuo iz njega. Tko dakle da povrh svega ne ljubi gospođe siromaštine!»[1]

*
*   *

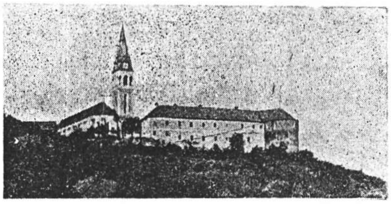
Bio je sv. Franjo svojem doba učitelj ljubavi; učitelj ljubavi neka bude i današnjem, jer je i njemu značajka neobuzdana pohlepa za vlašću, imanjem, bogatstvom i užitkom ovoga svijeta. «I pod nama se je zemlja potresla, i sve zvijezde ugasnuše». Pojedinci, obitelji, pojedini staleži, cijeli narodi stoje danas nad ruševinama nekadanjeg blagostanja, u očaju mnogi, a u nemoći svi. Ne vele to samo moralisti već i državnici kao Stegerwald, koji očekuje obnovu Evrope i ljudskog društva, ako se u njoj, opet kao nekad, probudi živi i djelotvorni franjevački duh; veli to i bivši ministar Luzatti, koji raspravljajući o općoj gospodarskoj krizi reče, da bi današnjem svijetu trebao više jedan sv. Franjo negoli kakvi bankovni direktor ili ženijalni ministar financija. «Samo je», veli, «lakše naći tisuće bankovnih direktora i ministarâ financija negoli ciglog jedinoga sv. Franju».

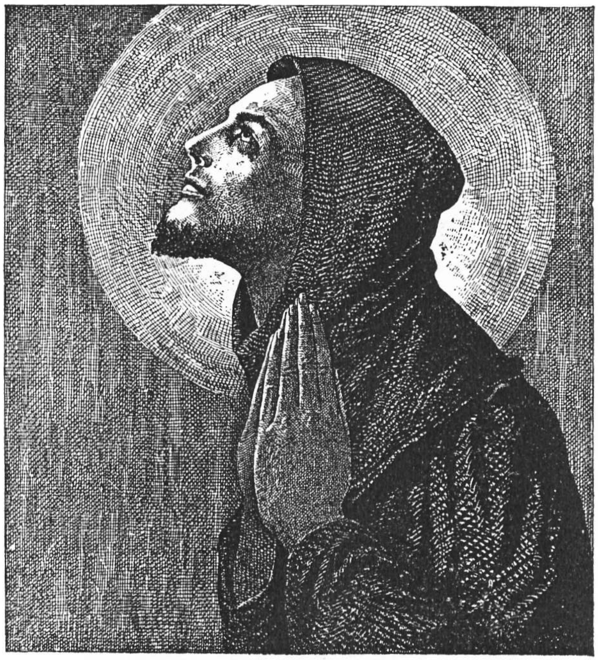
Savršeno siromaštvo je ideal, heroizam pak stvar rijetkih pojedinacâ. No razlika je, kako se tegobe dnevnoga života snašaju: poput roba, koji stenje pod jarmom, škripa zubima i stišće u nemoćnom bijesu pijesti, na ustima hula, u srcu očaj i zavist; ili ako čovjek stoji u duši iznad siromaštva zemnog života, znajući da je ovaj život pred Bogom

---

[1] P. Rederstorff O. F. M., Die Schriften des heil. Franziskus v. Assisi. Regensburg. Pustet 1910. str. 209. s.

tek puka igra. Ne stoji do toga, da li si ti prosjak, bogatun ili mogućnik ove zemlje, već kako ti ovdje na zemlji svoju ulogu i u kojem duhu je vršiš. Sve ovo je samo zgoda, da pokažeš i očeličiš značaj svoj, sve to je tek kušnja, da ju podneseš u strpljivosti i u predanosti u volju Božju. U tome je sv. Franjo Serafski veliki odgojitelj i veliki učitelj, koji primjerom i duhom svojim dokazuje, da je moguće nasljedovanje Krista. On nam jasno kaže, da je duša sve, a ostalo da je samo sporedno. Duh treba da vlada materijom, a ne da materija zarobi dušu. Budućnost i sreća čovječanstva ovise o tome, hoće li doći do novog procvata franjevačkoga duha, duha ljubavi, samoodri=canja i mira, ili će paklene vlasti još jače zarobiti dušu čovjeka i cijeloga društva, da ga konačno bace u propast. O redu vrednota u ljudskoj duši ovisi svaki poredak u vanjskom svijetu. Tu neka nam sv. Franjo Serafski bude vođa i učitelj.

Medović O. F. M.

Sv. Franjo u zanosu — S. Franciscus in exstasi.

Ivan Petar Bock D. I.

Bog moj i sve moje.

Serafski naučitelj crkveni sv. Bonaventura priznaje u svom životopisu Franjinu sam sebe nemoćnim, da dostojno iskaže onu žarku ljubav, kojom je plamtio prijatelj božanskog Zaručnika, sv. Franjo Asiski. A mi, koji smo slabi patuljci i djeca prema duhovnom divu Bonaventuri, šta ćemo mi govoriti o toj kraljevskoj kreposti Franjinoj? — No tješimo se onom Rafaelovom: «Časno je otkriti i hvaliti djela Božja».[1] I što nam je teže dostojno raspravljati o serafskoj ljubavi Svečevoj i o divnim plodovima njezinim u duši pa i u samom tijelu mističnog ranjenika, to više razloga imamo, da ne šutimo, nego da barem dječjim tepanjem i divljenjem svojim uputimo štovatelje asiskog patrijarha na ovaj život života njegova.

Doista, ljubav Božja, ta veza savršenstva,[2] bila je duša duše Franjine i kraljevska krepost njegova, kako to krasno ističe Svetac u omiljelom uzdisaju svome: „*Deus meus et omnia! Bog moj i sve moje!*"

Na jednoj poznatoj slici vidimo sv. Oca Franju, gdje nogom svojom gazi i riva od sebe kruglju zemaljsku, a raširenim rukama svojim u srdačnoj ljubavi obuhvaća

[1] Tob. 12, 7.
[2] Kol. 3, 14.

Spasitelja, koji se s križa spušta k njemu. Salcburški nadbiskup Ignacije Rieder[1] gleda tu zgodan izraz dviju glavnih karakterističnih kreposti Svečevih: njegova prezira zemaljskih dobara i njegove serafske ljubavi prema raspetom Spasitelju. No kolikogod bi se mi pravom divili nečuvenoj i dirljivoj ljubavi Franjinoj prema «Zaručnici i Gospođi njegovoj, svetoj Siromaštini», veća je ipak svesilna, djetinjska i vedra ljubav njegova spram Gospodina Boga i Spasitelja našega, jer baš u njegovoj prežarkoj ljubavi Božjoj imamo ključ, da odgonetnemo i razumijemo onu gotovo nepojmljivu ljubav prema siromaštvu i sve druge tajne života Svečeva. Pokušajmo to razjasniti i osvrnimo se malko na veličajni razvitak ove kraljevske kreposti Franjine na putu očišćenja i prosvijetljenja do najužeg sjedinjenja sa raspetim Spasiteljem u potresnom prizoru primanja svetih rana.

I. U kušnjama na putu očišćenja.

Bilo je oko g. 1209. kad je Franjo već upoznao svoje zvanje i očekivao prve drugove, koje će mu slatka Providnost Božja poslati. U Asizu je tada živio učeni i ugledni plemić Bernardo Kvintavalski. Kroz dvije godine je on pazljivo motrio novi život Franjin, i što je dulje promatrao čovjeka Božjega, to ga je srce više vuklo, da pođe stopama njegovim. No kako je Bernardo razborit bio, izbliza je motrio našega Sveca u zgodama i nezgodama svakidašnjeg života. Zato bi ga često pozvao u svoj stan, da ga tu svestrano prouči i upozna. Jednom ga u istoj tajnoj namjeri zamoli, da i preko noći ostane kod njega. A kad je Franjo na to pristao, Bernardo mu je prostro postelju po tadašnjem običaju u svojoj spavaćoj sobi. Poslije večere obojica legoše, svaki na svoje mjesto, da spavaju. Bernardo se naskoro pričini, kao da je usnio slatki sanak. I gle, iza nekog vremena Franjo, misleći da domaćin tvrdo spava, ustade iz postelje, te kleknuv na tle, raširi ruke i digne oči k nebu pa počne najvećim žarom svog plemenitog srca uzdisati: *„Bog moj i sve moje!"* Tako se Bernardo još više uvjeri o užganoj ljubavi Božjoj, koja je buktjela u srcu Franjinu, i reče sam sebi: «Zaista toga je čovjeka Bog poslao». Brzo se iza toga pridruži Svecu u potpunom siromaštvu i u čistoj ljubavi Božjoj, i postao je prvorođenac franjevačke obitelji».[2]

Onim noćnim uzdisajem svojim «Bog moj i sve moje» Franjo je nehotice otkrio glavnu pokretnu silu svega života svoga. Već kod t. zv. obraćenja 25-godišnjeg veselog «Kralja svjetskih zabava» ljubav Božja vršila je glavnu ulogu, premda tada još nije bila posve pročišćena od svake sebičnosti. Prvim svojim učenicima običavao bi Franjo reći, kako nije nikad mogao čuti, da tko prosi milostinju *za ljubav Božju*, a da ga to ne bi duboko u srce dirnulo. Još u svjetskoj periodi znao je ovako bodriti samoga sebe: «Franjo, ti si uljudan i podatljiv prema ljudima, koji ti za to mogu učiniti samo prolazno dobro. Stoga dolikuje, da budeš isto tako prijazan i dobrotvoran prema siromasima poradi Boga, koji hiljadu puta naplaćuje».

Jednoć je stajao u dućanu svoga oca, te je imao ruke pune posla, kadli uđe neki prosjak, koji je molio milostinju. Silno zaposleni Franjo ovaj put ga odbije. No brzo osjeti nemir u svojoj savjesti i stade sam sebe oštro prekoravati: «Da je taj prosjak nešto prosio za velikog grofa ili baruna, ne bi mu ništa odbio. Kud i kamo manje si to smio učiniti, kad je on molio za Kralja kraljeva i za svemogućega Gospodara».[3]

Dakle i usred svjetskog uživanja mladi je Franjo nada sve ljubio Boga; a «Gospodin je, veli sv. Bonaventura, na osobit način vazda bio uz njega, i tako njegovo tijelo, koje je jednom imalo na se primiti rane Spasiteljeve, očuvao čisto i neokaljano».

---

[1] Schönere Zukunft 1926/7 br. 1. str. 4.

[2] V. Lav le Monnier-Brković, Povjest sv. Franje Asiskoga I, 70.—72. Ovaj mi je životopis najviše služio kod izradbe ovog članka, i ondje, gdje ga izričito ne spominjem.

[3] Gustav Schnürer, Franz von Assisi, 16.

Vrhunac gore Verna, na kojem se s druge strane nalazi samostan.

Nevino, veselo i bezazleno srce Franjino bijaše upravo stvoreno za ljubav. Nekom intuitivnom pronicavošću svoga razuma mladi je Francesco Bernardone dobro shvatio i plemenitim srcem svojim silno obljubio ljepotu Božje prirode kao i sve, što je bilo odlično i uzvišeno u junačkim pjesmama onoga vremena. Pa kako mu je majka bila plemićkoga roda, razumljivo je, da se i u mladom Franji stao pobuđivati neki plemićki i viteški ponos.[1] U ostalom, kaže sv. Bonaventura, njegova umiljata krotkost, uzorno vladanje, strpljivost, neprispodobiva prijaznost, prevelika darežljivost, sve je to otkrivalo dobru njegovu narav i pripravljalo ga za obilni blagoslov, koji ga je čekao».

Milost Božja ne ruši prirode, nego je pretpostavlja i usavršuje. Na temelju krasnih prirodnih svojstava Franjinih Bog je divno svetište svoje ljubavi podigao u duši njegovoj, čim joj je u zrelijoj mladosti *po kušnjama* kucnuo čas posebnih milosti. Za vrijeme godišnjeg teškog sužanjstva u Peruđi, a još više za vrijeme dugotrajne bolesti «promijeni se Franji smjer misli». On izgubi gotovo svaki ukus i nasladu u izvanjskim stvarima, koje ga bijahu prije upravo začaravale. Sanjajući po tom o viteškim djelima, što će ih izvršiti u Apuliji na obranu papinu u službi vojskovođe Gvaltiera Brienskoga, primio je Franjo u dvostrukom snu mig, da se vrati u svoje rodno mjesto, gdje će mu se kazati, što ima činiti, jer je dosada krivo razumio svoju slavnu budućnost.

Iza zadnje sjajne gozbe, koju je Franjo poput carinika i apostola Mateja na rastanku priredio svojim dosadašnjim prijateljima, Bog ga je osobitom milošću svojom pohodio. Spasitelj mu pokaza svoju božansku ljepotu i napuniv ga slatkim veseljem i mirom, zanio ga je tolikom ljubavlju k svetoj Siromaštini svojoj, te ju je Franjo sebi odabrao kao najplemenitiju Zaručnicu i Gospoju. Ponovne su milosti Božje srce njegovo postepeno sve više odljepljivale od svjetskih taština; i što je on jasnije upoznao sliku Spasiteljevu, to ju je više nastojao utisnuti u svoju dušu. Bogu za ljubav Franjo je sve obilnije stao darivati siromahe, poimence siromašne svećenike. Isto tako Bogu za ljubav htio se je u predvorju crkve Petrove u Rimu umiješati u prosjačkom odijelu među siromahe i s njima prositi milostinju, s njima dapače i najesti se proste hrane, koju im vjernici bijahu udijelili. Tu je kao početnik na stazi savršenstva «pretrpio onaj žalosni i kukavni svjetski stid, koji ne može podnositi pogrda, premda ih je osobno posvetio Sin Božji».[2] No ljubav Božja sve bolje pripravlja ovu posudu odabranu. «Franjo, kaže mu Spasitelj, ako hoćeš saznati moju volju, treba da prezireš sve, što si u svijetu ljubio. Što više budeš napredovao u tom preziranju, tim će ti se lakše učiniti gorkim, što ti je dosada bilo slatko, a što si smatrao nesnosnim, obratit će ti se u ugodnost, lakoću i radost.[3] Franjo se velikodušnom ljubavlju odazvao sve većim milostima Božjim. U dva maha svladao je prirođenu gnjusobu od gubavaca, prviput uz otpor naravi, drugiput uz silno veselje, poljubiv gubavce u ruke, iza kako ih je obilno nadario. U svojoj oporuci Svetac o tom ovako govori: «Meni bratu Franji udijeli Gospodin milost, te sam ovako počeo svoj pokornički život: Dok sam god grešno živio, grstilo mi se pogledati gubavce. Ali kad me Gospodin dovede među njih, ja ih počeh milovati i ljubiti. I kad sam ih ostavio, ne prestadoh ih ipak ljubiti, i otada postade mi sve slatko za dušu i tijelo, štogod mi je prije bilo gorko i žuhko».

S ovim sjajnim pobjedama nad samim sobom rasle su mu i nutarnje kušnje. U gorskoj špilji, kamo bi se često povukao na razmatranje, borio se sav uzrujan u duši i tijelu protiv straha i protivnih misli, što su mu u pamet dolazile. Tu je također oplakivao izgubljeno vrijeme i isprazno veselje svoje mladenačko. Da je on to više iz

---

[1] Schnürer, 17.
[2] Le Monnier-Brković, I, 39 po Bossuet-u.
[3] Ibid. po «Povijesti trojice drugova».

ljubavi učinio nego iz nižih motiva, to je posve sigurno, jer je iza toga prešao na razmatranje ljubavi Božje, kličući sa sv. Augustinom: «Kasno sam te upoznao, vazda stara i vazda nova Ljepoto!» U toj ljubavi ojačale su mu sve moći duševne, a dobro primjećuje Le Monnier: «Sad dakle znamo, gdje treba tražiti *izvor i početak* onom svetom ognju, kojim je toliko plamtio, onom neizrecivom oduševljenju za potpuno siromaštvo, koje je osobita značajka njegove svetosti.[1]

Kušnje su đavolske i dalje trajale. Kako nas Celano izvješćuje, nečastivi je mašti Franjinoj nametao utvaru o vrlo grbavoj babi, kojoj će on tobože biti nalik, ako ustraje na tom pokorničkom putu. I ovu je napast Franjo velikodušno svladao, predavši u ruke Božje svoje tijelo i svoju dušu uz čvrstu odluku, da će Bogu za ljubav na se primiti svaku grdobu, ako se tako svidi njegovoj Providnosti.

Taj oganj ljubavi, koji je malo pomalo preobrazio Franju u novoga čovjeka, našao je svoju sveudiljnu hranu u čestim i dugim razmatranjima, što ih je Svetac obavljao u svojoj spilji. Tu mu je uvijek na pamet dolazila slika našega Spasitelja, što ga je Franjo živo sebi predstavljao pružena kao žrtvu na sramotnom drvetu. Govorio bi onda: «O Isuse, daj da slatka sila tvoje žarke ljubavi otrgne mene od svega, što je zemaljsko i da me svega sažeže, da umrem od ljubavi prema tebi, jer si ti umro od ljubavi prema meni». Jednom u takvom razmatranju ukaza mu se Spasitelj, na križu raspet. Franjo se u velikom strahu sav potrese; no po tom ljupko pogleda njegovo tako žalosno i tako krotko lice. Pa kako veli sv. Bonaventura, to se božansko lice toliko utisne u njegovo srce, te on više nije mogao pomisliti na muku svoga Otkupitelja, a da ne bi bolno uzdisao i suze ronio.

Tako se dakle Franjo na putu očišćenja postepeno preporodio po uzorslici raspetog Spasitelja. Duh Božji posve uđe u dušu njegovu, dok se ona napokon odrekla svake želje za svjetskom slavom. Došao je čas, da Franjo jasno upozna i provede svoje zvanje, i da ljubav njegova, očišćena u vatri nutarnjih i vanjskih kušnja, orijaškim koracima napreduje na putu prosvjetljenja.

II. U višnjem svijetlu na stazi prosvjetljenja.

U lijepom članku o sv. Franji protestantski pisac F. W. Foerster zgodno veli: «Franjo je mnogo više htio, nego da samo proslavi materijalno siromaštvo. Ideal njegov o siromaštvu uopće je srčanost, kojom je prihvatio i postavio u središte i na glavno mjesto ono, što je bitno u životu; nadalje srčanost, kojom je pomaknuo na drugo mjesto ono, što je nuzgredno; i srčanost, kojom je odlučno od sebe odrinuo sve suvišno»...[2]

Najbitnije je u moralnom životu vršenje glavne zapovijedi: «Ljubi Gospodina Boga svim srcem svojim i svom dušom svojom i svim silama svojim». Što je serafski Svetac više napredovao u toj čistoj, nesebičnoj ljubavi Božjoj, to ga je Spasitelj više prosvjetljivao. Pri tom se Gospodin služio raznim simboličnim predmetima i događajima, da Franju zornim načinom postepeno uputi u zadaću njegovu i reda njegova. Klečeći jednoć g. 1207. pred žrtvenikom i slikom raspetog Isusa u trošnoj crkvi sv. Damjana, Franjo začuje otajstven glas iz slike: «Zar ne vidiš, Franjo, kako se ruši kuća moja? Idi dakle i popravi je!» — «Drage volje, odvrati Franjo, misleći u prvi mah samo na crkvicu, u kojoj je klečao. Odmah se stao zanosno i uspješno zanimati za popravak ove crkvice; ali se ujedno silno zamjeri svome ocu, trgovcu Petru Bernardonu. Pobjegav ispred njega u omiljelu svoju spilju, primi utješnu riječ Isusovu: «Ja ću biti s tobom; ničega se ne boj!» I Franjo se ohrabri, te našav očinskog pokrovitelja u

[1] Ibid. I, 43.
[2] Schönere «Zukunft» 1926/7, br. 4. str. 81. po časopisu «Menschheit» 1926, br. 41.

asiskom biskupu, preko njega vrati svom ccu i samu odjeću svoju, da odsad uzmogne slobodno i istinito reći: «Oče naš, koji si na nebesima!» Tako je jasno svijetlo nebesko dušu njegovu obasjalo, te nije više ni najmanje sumnjao o svom zvanju. Javno je, dapače i pred razbojnicima u šumi, stao u proročkom duhu pjevati hvalu Bogu, govoreći: «Ja sam glasonoša najslavnijega Kralja». I kad su ga zato nečovječno izmlatili, veselo je dalje pjevao i radovao se, što je mogao trpjeti za Isusa.

Vježbajući se dalje u heroičnim djelima kršćanske ljubavi, ujedno je krasno uspio, da uz pomoć dobrih ljudi obnovi nesamo crkvicu sv. Damjana, nego i kapelicu sv. Petra i crkvicu Gospe Porciunkulske, vlasništvo benediktinaca, što mu ga ovi redovnici rado ustupiše. Kraj ove crkvice sagradio je sebi sobicu, i prosvijetljen po evanđelju o savršenom apostolskom siromaštvu, točno se je držao i samoga slova te riječi evanđeoske, te je stao uz odobrenje biskupovo propovijedati pokoru, anđeosku savršenost i osobito mir. Nutarnji mir, taj krasni plod Duha Svetoga i savršene ljubavi odsijevao je sa lica Franjina i tako se moćno ozvanjao iz svake riječi njegove, te je on postao najuspješniji apostol mira Božjega u ono ratovima i bunama tako rastrovano vrijeme. Propovijedajući tako «mir i dobro», stekao je prve svoje učenike, kojima je rekao: «Znajte, ljubezna braćo moja, da nas Bog nije pozvao, da radimo samo za svoj spas, nego još hoće, da vojujemo i za spas drugih, da idemo po svijetu, te više izgledom negoli riječju nagovaramo narode na pokoru, na ljubav k Bogu i bližnjemu i na kršćansku savršenost».

Dok je Bog čudesnim načinom blagoslivljao apostolski rad njegov i njegovih drugova, Franjo je velikim zadivljenjem promatrao puteve Božje i smatrajući sebe nedostojnim oruđem, stao se jednoć u samotnoj šumi silno plašiti svoje zadaće, te bi prekinutim glasom zavapio: «Smiluj se, Gospodine, meni grešniku!» Duša mu zaroni u more žalosti. Ali naskoro Franjo osjeti upliv Božje dobrote, te božansko svijetlo iz njegove duše posve rastjera one guste tmine uvjeriv Sveca, da je posve očišćen od svojih grijeha. Ujedno ga je Bog toliko prosvijetlio o sjajnoj budućnosti njegova reda, te je Svetac posve razdragan rekao braći svojoj: «. . . Vidio sam u duhu bezbrojno mnoštvo izabranika, koji dođoše k nama, da se zaodjenu odijelom, kakvo je naše, i da živu, kako mi živimo» . . .[1]

Brzo je družba Franjina narasla do dvanaest članova, a većinu ih je stalno privukla slavna bezazlenost Svečeva i njegov dosada nečuveni prezir novaca Bogu za ljubav.

Ljubav Božja bila je vrhovni zakon u novoj zadrugi. Franjo je priprosto braću svoju poučio: «Molit ćete: Oče naš, koji si na nebesima», i opet: «Klanjamo ti se, presveti Gospodine Isuse Kriste, ovdje i u svim crkvama tvojim, koje su po cijelome svijetu, i blagoslivljamo te, jer si svetim križem svojim otkupio svijet». I kod sastavljanja prvih pravila na temelju čistog evanđelja i kod sinovskog pouzdanja te «kraljevskog»[2] držanja u audijenciji pape Inocenta III. nadahnula je Franju nehinjena i pouzdana ljubav Božja, onako lijepo izražena u priči o kralju i siromašnoj djevojci. Veliki papa vidio je u toj kraljevskoj kreposti potvrdu svog noćnog sna i uskliknuo je: «Zaista, taj je čovjek pozvan, da podupre i preustroji Crkvu Božju».

Zaređen u đakona i vrativ se sa svojom braćom u blizinu grada Asiza, Franjo je htio, da mu učenici pokažu «veliko srce u malenoj kućici». Prednjačio im je sam u tom pogledu i usred prirodnih divota umbrijskih krajeva uputio ih je, kako su stvorenja prava knjiga, u koju je Stvoritelj upisao svoje ime, da ga upoznamo i uzljubimo, klanjajući se divnim njegovim djelima. «Tu se (u priprostim pučkim propovijedima)

[1] Le Monnier-Brković I, 87. po prvom životopisu Celanovu.
[2] Schnürer, Franz von Assisi, 51.

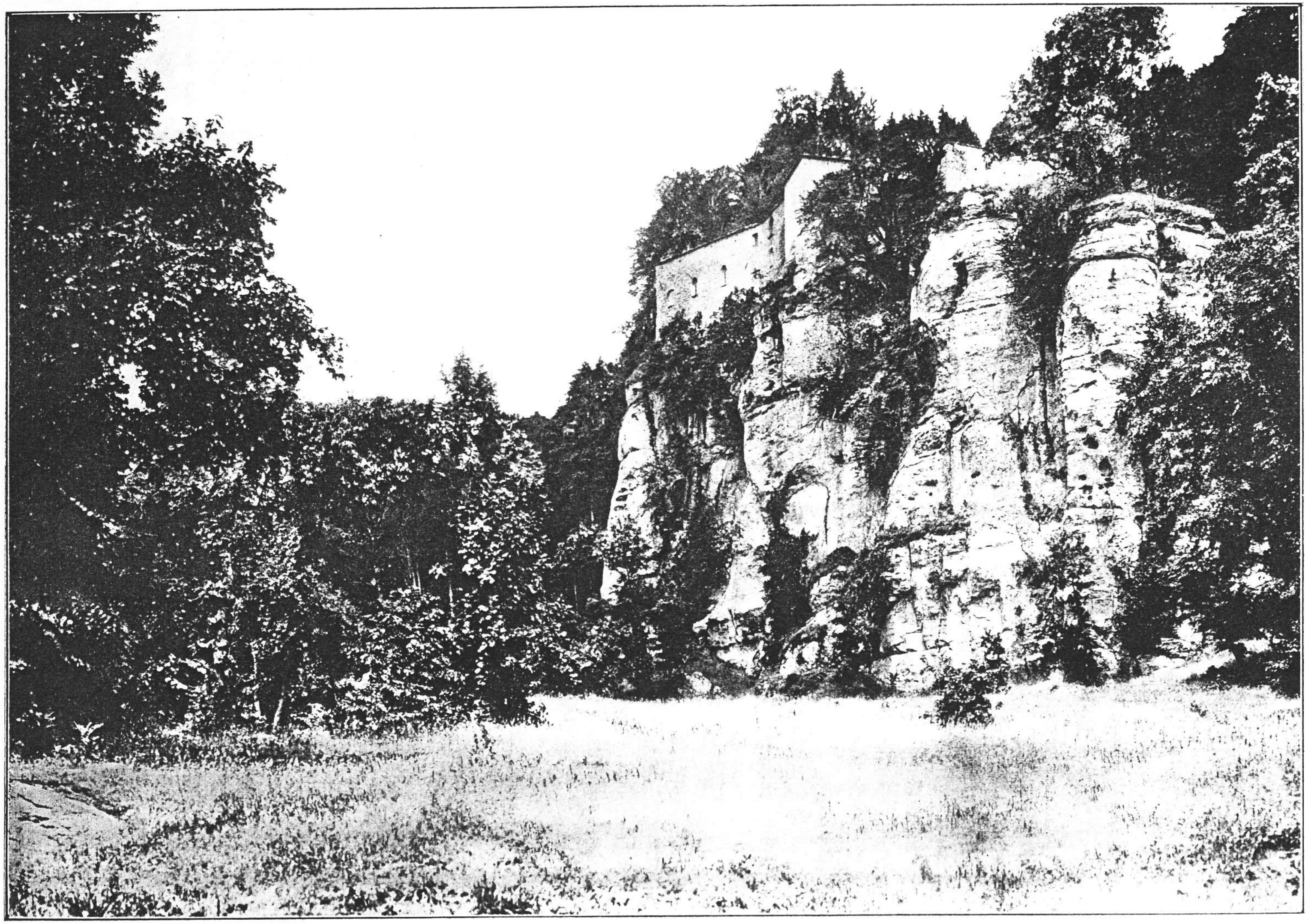
krasno mogla razviti bogata pjesnička žica ljubimca trubadurâ, komu je uvijek pjesma bila u ustima, i koji o dobroti i veličini Božjoj nije mogao govoriti nego samo pjevati».[1] Što je tri stoljeća kasnije sv. Ignacije Lojolski sustavno obrazložio u svojoj kontemplaciji o ljubavi Božjoj, u tom se je intuitivni duh Franjin praktično vježbao i za rana je stekao divnu vještinu, da se uz nebeske ljestve stvorova munjinom brzinom uzdigne Gospodu Bogu svome. «Posizajući umom, veli sv. Bonaventura, do prvog počela svih stvari smatrao je stvorena bića kao izašla iz očinskog krila Božjega. Budući dakle da svi imaju jedan isti izvor, držao je, da još i pravo bratimstvo postoji među njima... Stoga je posve ozbiljno govorio: «Naša sestra vatra, naša braća janjad, naša sestra voda, naše sestrice ševe, naša majka zemlja». A nije samo uzveličavao bića Božja, nego im je još i neko štovanje iskazivao te ljubav svoju prema njima sjedinjivao s prvom ljubavlju, izvorom svih stvari».[2] Kao što Franjina ljubav prema Bogu nije mu dala, da ostavi na zemlji komadić papira s imenom Božjim napisanim, što bi ga prolaznici mogli pogaziti, tako ne bi on ni crva pogazio, što bi ga na putu našao, nego bi ga nježno maknuo na stranu, da ga ne zgnječi neoprezni putnik.[3] Osobito mu je cvijeće misao k Bogu ushitjelo i sjetilo ga neizmjerne ljepote našega Stvoritelja. Celano nas izvješćuje kao očevidac, kako je neizrecivo bilo ushićenje Franjino, kad bi promatrao žarko sunce, krasni mjesec, zlatobojne zvijezde, divni svod nebeski, te mu se činilo, kao da mu ogromna tjelesa nebeska dovikuju: «Jako je dobar onaj, koji nas je stvorio».

Poznata je pjesma Franjina,[4] u kojoj poziva brata sunce i sestru lunu (mjesec) i zvijezde i brata vjetar i sestru vodu i brata oganj i majku zemlju i sestru smrt na hvalu Božju. U ovoj pjesmi, proizašloj iz promatranja prirode u svijetlu Božjem i iz djetinjske molitve, uvaženi književnik otac Aleksandar Baumgartner[5] D. I. gleda jedan od najstarijih spomenika talijanskog pjesništva, temeljni akord potonje franjevačke poezije i najpobožniji preludij Dante-ovoj «Božanskoj Komediji». Isti pisac ističe (str. 62.), kako je asiski Poverello bio od neizmjernog zamašaja za talijansku književnost, u koliko ju je napunio divnim žarom najiskrenije ljubavi Božje, uputio je u svojoj siromaštini i čovjekoljubivosti na nove socijalne staze te je natrag priveo iz školskih soba do djetinjskog veselja u prirodi. «Franjo, kaže Baumgartner (str. 64.), gledao je sve stvari ne po vanjskom zemaljskom fenomenu nego u svijetlu vječnosti, donekle po samim očima dragoga Boga, komu je jedinome upravljao sve misli i težnje svoje... Sam Krist, jedina ljubav njegova, kao da u osobi Franjinoj opet živ hoda na zemlji, jer je on živio samo u njemu i za njega. Poput Učitelja svoga proputovao je krajeve siromašan i čineći dobro, poučavajući neuke, predobivajući grešnike, iscjeljujući bolesnike, pomirujući zavađene. Već primjer njegov zanio je sve. Znaci i čudesa potvrdiše ga kao poslanika Božjega. Staro prokletstvo, koje je kao posljedica grijeha teretilo prirodu, za njega kao da je bilo ukinuto. U svim stvorovima gledao je samo stope božanstva, u svima je ljubio Boga, a sve je ljubio samo poradi Boga».

III. Serafski ranjenik na meti najužeg sjedinjenja s Kristom.

«Isus je, veli Celano, Franji bio sve, Isus u srcu, Isus u ustima, Isus u očima, Isus u ušima i u rukama i u cijelom biću». Nasljedujući stope Kristove obukao je Franjo samoga Krista, mislio i čuvstvovao ono, što bijaše i u Kristu Isusu. Među svim

[1] Dante, Paradiso XI.
[2] Le Monnier-Brković II, 180.
[3] Ibid. po prvom životopisu Celanovu.
[4] Pjesmu sunca i stvorova spjevao je Franjo pod konac svog života u zahvalu na primljenim ranama Kristovim. No sadržaj nas nuka, da je već ovdje spomenemo.
[5] Geschichte der Weltliteratur, VI. svezak, 65.

La Verna=pećina, na kojoj je sv. Franjo primio rane Isusove. *(Fot. Alinari.)*

otajstvima života Kristova najvolio je tajne porođenja, muke i presvete Euharistije. Uz izričitu dozvolu pape Honorija III. već je nekoliko godina prije smrti svoje (1223.) dirljivo slavio Božićnu polnoćku pred jaslicama u grećijskoj šumi uz zanosno učestvovanje obližnjeg naroda, i tako je postao pokretač zornog prikazivanja Božićnog otajstva. Betlehemsko mu je Djetešce bilo utjelovljena ljubav Božja, koja se ukazala ljudima. Znao je reći Isusu: «Ti si se rodio iz ljubavi, ne iz tijela; ti si ljubav učinjena čovjekom, da spaseš ljude». Božićno ga je otajstvo tako ushitjelo, da mu se činilo, kao da na taj blagdan svatko mora plamtjeti većom ljubavlju. Češće bi rekao bratu Leonu: «Kad bih mogao govoriti s carem, molio bih ga, da za ljubav Bogu i meni izdade posebni zakon u zaštitu mira Božićnoga»...[1]

Jednako je ljubio Isusa u presv. sakramentu. Zato je želio, da svi kršćani po mogućnosti hrle svom Spasitelju na svakidašnju sv. misu, a sam je obično po dvije slušao. Jedva će se naći ikoji starodrevni ili moderni svetac, koji bi se tolikom ljubavlju brinuo oko sjaja kuće Božje, oko čistoće crkve, oltara, crkvenog posuđa i ruha — ovdje kao da nije znao za siromaštvo — jedva je ikoji drugi svetac misnicima iskazao tako duboko i iskreno poštovanje kao što sv. Franjo Asiski. Kad je primao sv. pričest ili kad je kao đakon pjevao evanđelje, zadivio je sve prisutne svojom pobožnošću. Još u oporuci svojoj veli on: «Najdublje se klanjam presvetom oltarskom sakramentu i želim, da se sv. hostija uvijek čuva u dragocjenim kaležima i sahranilištima».[2]

No vršak ljubavi Franjine i mističnog sjedinjenja njegova s Kristom vidimo u nepobitno dokazanom prizoru primanja svetih rana na gori Alverni. Franjo se bijaše uvijek odlikovao nježnom ljubavlju prema raspetom Isusu. Već na početku svoga obraćenja bijaše pred prekrasnim raspelom u crkvici sv. Damjana primio uz vanredne milosti i nalog, da popravi kuću Božju. «Već tada, veli Schnürer (str. 25.), pobožnost prema raspetom Spasitelju bijaše najmilija njegova pobožnost, koja ga je sama od sebe uputila u asketski život. Gospodin, koji je toliko trpio za nj, htio je da mu bude sluga. Kako su užasne rane četiriju čavala i rana na boku! Zar će Franjo tražiti bolju sudbinu nego gospodar njegov, koji je poradi njega na se uzeo one muke? Nipošto. Trpjeti nalik na Isusa, to mu bijaše najvruća želja. U toj želji nije više znao za granice, i od onoga vremena počeo se je toliko mrtviti i trapiti, te je time pospješio svoju smrt, kako je sam priznao, govoreći u zadnjoj bolesti svojoj, da je puno sagriješio protiv svoga «brata tijela».

Želja za patnjama iz ljubavi k raspetom Isusu neprestano je odsada gonila sv. Franju i urodila u srcu njegovu onim vrućim čeznućem za krvavim mučeništvom, za kojim je uzalud težio na trostrukom putu u zemlju nevjernika. Ne mogavši krv svoju proliti za Isusa i za spas duša, serafski je Svetac to više obljubio nekrvno mučeništvo neprestanog trapljenja, da Spasitelju svome vrati milo za drago. Baš iz ove žarke i požrtvovne ljubavi k raspetom Isusu potječe ona neizreciva ljubav njegova prema svetoj siromaštini, nadalje ljubav prema skrajnjim bolovima i poniženjima. Ova je zadnja ljubav Franjina našla prekrasan izraz u srdačnom razgovoru Svečevu s bratom Leonom o savršenoj radosti, što ga «Fioretti» pripovijedaju prema zbirci «Život dvadeset i četvorice generala».[3] Franjo završuje taj razgovor ovako: «A sada, brate, čuj zaključak: Od svih darova Duha Svetoga, što ih Isus podjeljuje svojim prijateljima, najizvrsniji je ovaj: svladati sam sebe i za ljubav Kristovu zato trpjeti muke, nepravde, pogrde i uvrede». U svijetlu ovog duševnog raspoloženja Franjina donekle barem možemo razumjeti, kako

1 Schnürer, 110.
2 Le Monnier-Brković, II, 260.
3 Vidi razgovor preveden u djelu Le Monnier-Brković, I, 121.—123.

je Spasitelj serafskom ljubimcu svome dao najočitiji dokaz svoje izvrsne ljubavi time, što mu je utisnuo svojih pet rana i tako ga učinio drugim raspetim Kristom ili bolje posve ga sjedinio sa sobom u mističnom jedinstvu.

U ljetu g. 1224. Franjo pođe u šumsku samoću gore Alverne, da tamo sprovede običajni post od 40 dana u čast sv. Mihovila arhanđela. Bio je boležljiv, a ljetna mu je žega još više otegotila naporni put uz brdo. Braća mu dakle priskrbiše mulu, koju je Franjo uzjašio. Prispjev na vrh gore, posve se ushiti, gledajući prirodne krasote i slušajući pjevanje ptica, koje su veselo oko njega skakutale. «Vidim, braćo, reče Franjo razdragan, volja je Božja, da mi ovdje popostanemo neko vrijeme, jer se naša braća i sestre ptice toliko vesele našemu dolasku». Na Veliku Gospoju Svetac ovdje poče postiti, dok je duh njegov posve zaronio u kontemplaciju i molitvu. U to osvanu svetkovina Uzvišenja sv. Križa (17. rujna), koja se u ono vrijeme križarskih vojna osobito svečano slavila. Franji bijaše to povodom, da se još većma zadube u razmatranje propetog Spasitelja. Ranim jutrom na ovaj blagdan imao je glasovito viđenje, što ga Celano četiri godine kasnije u svom prvom životopisu Franjinu ovako pripovijeda:

«Vidio je Franjo iznad sebe muža, nalik na Serafa šesterokrilnoga, kojemu su razapete ruke i noge pribite bile na križ. Dva se krila dizala nad glavom, dva su bila raširena, da leti, a dva su zastirala cijelo tijelo. Kad je blaženi sluga Božji to vidio, obuzelo ga je najveće zadivljenje. Ali nije znao, što bi značilo to viđenje. Najviše ga obradova mili i slatki pogled, što ga je upirao u njega Seraf, čija je ljepota bila neopisiva. Ali ujedno ga je preplašilo prikovanje na križu i gorka bol u ovom mučnom prizoru. I tako je tu stajao žalostan i radostan, jer su se radost i žalost izmjenjivale u njegovoj duši. Zabrinuto stade razmišljati, što znači ovo viđenje, te se njegov duh mučio, kako bi to razumio. Nije ipak mogao tajnu sebi razjasniti. Pa dok je novost ovoga prizora silno uzbuđivala njegovo srce, stali su mu se na rukama i nogama pojavljivati znaci čavala, kako je to malo prije vidio na raspetom mužu iznad sebe. Franjine su ruke i noge u sredini bile kao čavlima probodene; glavice čavala virile su na dlanu i na gornjoj strani nogu, a zavinuti šiljci čavala na protivnoj strani. Znaci na dlanu bili su okrugli, izvanjski pak znaci dugoljasti, a vidio se je po komadić mesa, nalik na zavinuti šiljak čavla, iznad ostalog mesa. I desni bok bijaše kao kopljem proboden, te se vidjela rana, iz koje je krv često curila i kvasila odijelo Franjino».[1]

Još važnije svjedočanstvo imamo u izvornoj bilješci pouzdanika Franjina, brata Leona, koji je iznad rukopisnog blagoslova Svečeva napisao ove riječi: «Blaženi je Franjo dvije godine prije smrti svoje držao post od 40 dana u čast bl. Djevice i Bogorodice Marije i sv. Mihovila arhanđela, od Velike Gospoje pa sve do svetkovine sv. Mihovila u rujnu. I ruka se Gospodnja položi na nj: Iza kako mu se ukazao Seraf i utisnuo mu rane Kristove u tijelo, Franjo je sastavio ovaj hvalospjev, što ga je on vlastitom rukom napisao na drugoj strani ove artije, da zahvali Bogu na iskazanoj milosti».[2] Taj hvalospjev «Laudes Dei», otisnut u prijevodu kod Schnürer-a (str. 113.–114.), veliča savršenstva Božja i nada sve ljubav i milosrdnost Spasiteljevu. Kasnije je Franjo spjevao «pjesmu stvorova ili sunca», koju su mu braća i u zadnjoj bolesti njegovoj morala opet i opet pjevati.

*

*   *

[1] Schnürer 112–113.

[2] Ibid., gdje se nalaze i fotografije jedne i druge strane onog rukopisa.

I tako je serafski pjesnik i ranjenik ljubavi Božje životom i smrću svojom dokazao, kako je ljubav «jaka poput smrti»,[1] dapače jača od smrti. Doista žar ove ljubavi Franjine bio je «žar ognjeni i plameni». «Vode mnoge» raznih teških kušnja, pa i zadnje premučne operacije oko bolesnih očiju Franjinih «ne mogoše ugasiti ljubavi» i nebeske radosti njegove. Odavna je on «za ljubav Božju žrtvovao i prezreo kao ništa omnem substantiam domus suae, sve blago svoje i sva dobra zemaljska. Ostao mu je «Bog njegov i sve dobro njegovo». A na umoru slavodobitno je vapio: «Izvedi, Gospode, iz tamnice dušu moju, da pjevam hvalu imenu tvojemu!»[2]

1 Pjesma nad pjesmama, 8, 6—7.
2 Ps. 141, 8.

Fr. Teodor Marković, O. F. M.

Sv. Franjo u ognju ljubavi

Oh! Ne mogu. Vatra. Oganj. Suha mi usna gori.
Grudi sažiže mi plamen i žar ih Tvoj pali.
Sve hoće, da Ti radosno klikne i himnu Ti ori –
Ah, – a ja ne mogu. Oganj taj jaki, molim Te, stišaj i zali.

Odviše, odviše moćna je vatra Ljubavi Tvoje!
Oh, kako to žeže – žari . . . O zašto tako ljubiš mene?
– Evo i sestrice ptice od umora padaju na hvoje.
I potoci i cvijeće – i brat hrast, – sve, – sve vene . . .

Sve gori. Sve sažiže se u Ljubavnom ognju, o Isuse!
Zelena travka plamenom gori na suhoj grudi . . .
Oh, ne mogu! Što ću? O prestani! Sva stvorenja sažižu se

U vatri, ognju, žaru. O milostiv, milostiv budi,
Jer svaki Tvoj stvor plamenom gori, a najviše moje grudi.
O prestani! Stani! Tà opet ću se dići Tebi . . . opet ću . . saći . u se.

Pinxit: P. Blasius Jarčnik O. F. M.

Sv. Franjo prima rane Isusove. — Stigmatizatio S. Francisci.

(Zagreb. Crkva sv. Franje. — Ecclesia s. Francisci.)

† Dr. Izidor Kršnjavi.

Razvitak Reda iz asiske bratovštine pokornika.

Osnovati kakav red nije sv. Franjo iz početka mislio. On je svečano izjavio, da kani živjeti i djelovati na način Isukrstovih apoštola. Kad mu se s više strana savjetovalo neka primi koje starije redovničko pravilo, on se naročito na to pozivao, da ni apoštoli nisu imali nikakav samostan, pače ni *mjesto*, gdje su se prva Franjina pokornička braća sastajala, nije bilo stalno određeno. Tečajem vremena to se je mjesto ustalilo te se je nazivalo *Konvent*. Ti su konventi po vremenu postali udobniji, pače kažu, da je Franjo dao porušiti takav konvent, što ga je asiska općina za njega i njegovu braću dala sagraditi; ali se je običaj stanovanja u konventima još za Franjina života ustalio, dakako uz njegov protest, primjerice u Bologni, gdje je dao deložirati sve, koji su se nastanili u lijepoj velikoj kući, što ju profesor Pepoli poklonio bio Minoritima.

Tom je prilikom kardinal Ugolino prviput istaknuo ideju, da je ta «Kuća Minorita» zapravo *crkveno dobro*, a da su Minoriti dobili tek dozvolu stanovanja u toj kući. Ti su bili prvi «Konventualci».

Franjo se pokorio na temelju zavjeta poslušnosti kardinalovu tumačenju, ali za svoju osobu ostao je vjeran načelu potpunoga i ličnoga i zajedničkoga siromaštva. On je bio prvi «Observant» i ostao je takav do posljednjega časa života. Zanimljivo je motriti, kako su se pravni pojmovi razvijali u samomu svetomu Franji.

Vodeća mu je misao potpuno provedenje života i djelovanje Isusovih apoštola. Oni su bili siromasi, a sam Isus nije imao kamo da položi glavu, te ga siromaština nije ni u smrti ostavila, jer su ga gola propeli, a odjelo njegovo su sebi rimski vojnici prisvojili. Franjo se odrekao svakoga imetka, a isto tako njegova prva braća.

Prvi čin tih novih apoštola bio je: raspoklanjanje imetka Bernarda Kvintavalskoga.

Franjo sudjeluje kod toga čina i dijeli Bernardove novce medju siromahe kao da su njegovi. On je u tom slučaju mandatar Bernardov, ali on prekoračuje pravo mandatara, kad iz imetka svoga mandanta nadoplaćuje popu Silvestru kamenje, što ga je prilikom gradnje crkvice Sv. Damjana od njega prejeftino kupio bio. On je to kamenje kupio kao privatna osoba a nije imao formalno pravo da nadopunjuje cijenu sa tudjim novcem, koji je bio odredjen za siromahe, ali je naravno predpostavio, da vlastnik šuteći pristaje na njegov čin.

Tim što su se prva četiri člana pokornikâ iz Asiza odrekli svakoga imetka, izvadili su iz pojma juridičke osobe ono, što Brinz drži da je njezina duša, a to jest u stalnu svrhu odredjen imetak (Zweckvermögen).

Da je Franjo shvatio pravnu konstruciju juridičke osobe kao *universitas personarum,* dokazuje kod primanja Egidija u svoju družbu. On mu kaže, da ga prima kao novoga viteza medju Vitezove Okruglога Stola kralja Artusa.

To je romantična formula za juridičku misao *korporacije,* koja se u stalnu svrhu organizovala i to u ovome slučaju u svrhu, da će tražiti kupu Svetoga Grala, kojom se svi neprijatelji pomiriti mogu. Drugim riječima Franjo kaže: da je Egidije primljen u družbu, koja je sebi stavila zadaću: uspostaviti mir i slogu u cijelomu svijetu.

Članovi nove korporacije naglo su se množili pa su sebi nadjenuli ime *Asiška pokornička Bratovština.*

Franjo je smatrao podlogom za uspjeh svojega nastojanja oko sveopćega mira, da se ljudi pokaju za sve svoje dosadašnje opačine i da se odreknu svake sebičnosti te da se tim pripravе za kraljevstvo nebesko, t. j. za vladu ljubavi već na ovome svijetu.

Prvo ime nove korporacije nije dakle odgovaralo pravoj svrsi njezinoj.

Franjo je s jedne strane mislio na kralja Artusa i njegov okrugli stol, a s druge strane na Isusove apoštole, koji nisu u prvo vrijeme bili organizovana korporacija.

Prvi početak redovništva bilo je neorganizovano pustinjaštvo. Pojedini dobri, pošteni i pobožni ljudi u Egiptu odoše u pustinju, da svoju dušu spase od napasti pokvarenog svijeta i da askezom svoje tijelo svladaju te se učine dostojnima ući u kraljevstvo nebesko.

Sv. Pahomije († 340.) sjedinio je sve egipatske pustinjake u jedan Red u kojemu su živjeli po stalnom pravilu (canon) na poseban se način odijevali, zajednički se Bogu molili. Kako muški tako su se i djevojke i udovice organizovale u Redove na zajedničku molitvu, njegovanje bolesnika i pomaganje siromaka. Razni ti redovi sjedinili su se na Istoku pod svetim Bazilijem († 378.) a na Zapadu pod sv. Benediktom iz Nurzije (480.—549.).

Članovi tih redova bili su većinom lajici. Njima se pridružiše *Kanonici* (od canon), takodjer većinom lajici; istom su kasnije morali biti svećenici.

Za vrijeme križarskih vojnâ nastadoše raznoliki viteški Redovi, i svi laikalni.

Svi su ovi Redovi — osim Križarskih — bili *asketski* zamišljeni, ali je zajednički imetak mnogih manastira doveo do toga, da su manastiri vrlo obogatili, pa se askeza u bogatstvu utopila.

Reakcija protiv toga bogatstva viših slojeva uzrokovala je socijalističku organizaciju siromašnih slojeva pučanstva; ona su pohlepno primila krivovjerske nauke Katara i Valdeza, koji su stali rušiti autoritet klera, a time i Crkve.

Dva su katolička reformatora *istupila* na spas Crkve, prihvativši načelo siromaštva i zabacivši *svaki,* dakle i *zajednički* imetak, te su utemeljili dva prosjačka Reda za provedenje čiste evanđeoske nauke.

Walding (Apologeticus p. 458) ističe, da je *Dominik* utemeljio na temelju augustinskoga pravila dominikovski red (ordinem canonicum) Propovjednikâ (sacram Religionem Praedicatorum) i da nije mijenjao ni *odijela* ni jedamput primljeno Pravilo za temelj svojega Reda.

Za Franju kaže: da je bez položenoga fundamenta, utemeljio svoj novi Red, da je mijenjao odijelo i Pravilo a da nije zadržao ni ma kakav trag ustanovâ, prema kojima se je svečano obvezao, da će živjeti.

Ovo je nepravedno.

Franjo je protiv svoje volje popuštao promijenjenim odnošajima, jer je uvidio, da je velik broj raznovrsnih novih članova Reda promijenio i zadaće reda. On je vodio računa i s proširenim dužnostima svoga reda.

U drugomu *ženskomu* Redu Klarinih sestara doživio je potpunu potvrdu, da se njegovo načelo može provesti. I on ga je i svojim primjerom potvrdio te u svojemu testamentu preporučio svima, koji su kadri slijediti njegov primjer.

Već kad je papa Inocent III. zahtijevao, da si asiska pokornička braća izaberu pročelnika, pa su izabrali Franju, pretvorilo se poluorganizovano društvo u korporaciju. Čim je Franjo primio na sebe dužnost, da će odgovarati za sve članove svoje bratovštine i za sebe, a čim je papa preuzeo lično nadzor nad tom korporacijom, postala je ona crkvenom pravnom institucijom.

Kad su svećenici (Silvestar i Leo) pristupili «bratovštini», oni su otvorili put klerikalizovanju te laikalne korporacije.

Franjo je htio označiti podređenost svoje bratovštine, kad joj je dao ime Minorita pa je tim udario pečat demokratizma na budući Red na veliku korist Reda i Crkve. Tim je naime zauvijek otvorio put najširim slojevima pučanstva u svoju korporaciju.

Velik korak k organizaciji svoje bratovštine u redovništvo učinjen je, kad su razdijelili Italiju u deset provincija pa su na čelo provincije postavili ministre.

Dalji korak na tom putu učinjen je izaslanjem braće u tuđe zemlje izvan granicâ Italije, ali je tek konačno nekadašnja bratovština pokornička postala pravi prosjački Red, ma da svoje Pravilo života nije razvilo na temelju kojega starijega Reda, kad je godine 1223. potvrđena bulom *Solet annuere* pape Honorija III. Tim je postala *juridičkom osobom pod tutorstvom pape.*

Red Minorita samo je *universitas personarum,* a nema svojega imetka. Sva njegova imovina jest vlasnost Crkve, koja svoje pravo vlasnosti vrši preko Sv. Oca pape. U ime sv. Oca pape obavlja u franjevačkim samostanima sve funkcije, koje su skopčane s pravom vlasništva, njegov zamjenik, apostolski sindik, koji biva za čitav red imenovan od franjevačkog generala, a za pojedine samostane od provincijala. Apostolski sindik uzima se iz svjetovnog klera ili katoličkih lajika, koji su voljni iz ljubavi do Boga uzeti na se teret, koji sa sobom donosi ovo pravno zastupanje i uprava crkvenog vlasništva danog franjevcima na porabu.

Minoriti Konventualci jedan su ostatak iz prošle periode Reda, gdje su sebi Mala braća prisvojila bila pravo vlasnosti.

Dominikovci su to učinili na temelju posebne papine pismene dozvole, franjevački Minoriti na temelju pojedinih dispenzacija, iz kojih je nastalo običajno pravo. Od vremena do vremena ustajali su pojedini Minoriti koji su obnovili Franjin zavjet potpunoga siromaštva, nje su nazivali Minoritima *observantima* t. j. Minoritima, koji se drže strogo pravila potpunoga siromaštva.

Između Konventualaca i Observanata vodile su se dugo godina žestoke borbe, dok ih nije Leo X. (1517.) rastavio i tim uspostavio mir između jednih i drugih nasljednika sv. Franje.

Jedni i drugi imali su jednoga zajedničkog generalnoga ministra (Minister generalis totius Ordinis Minorum) u znak, da jedni i drugi ostaju jedna franjevačka familija.

Taj zajednički generalni ministar bio je preslaba karika. Konventualci su sebi birali po vremenu vlastitoga generalnoga ministra, te su na temelju papinskoga privilegija postali poseban franjevački Red.

Ipak Observanti imadu prvenstvo (Leo XIII. ih naziva: Ordo Princeps) i njihov je generalni ministar tečajem stoljeća vazda bio priznat kao pravi nasljednik sv. Franje.

Konventualci nijesu prihvatili bulu Leona XIII. od 4./X. 1897., ali je većina Minorita pristala na reformu, po kojoj je uspostavljeno načelo sv. Franje o siromaštvu, a to znači velik uspjeh, jer je: *negacija egoizma.*

P. Aleksije Benigar O. F. M.:

U sjaju Svetih.

Crkva katolička nosi biljeg majke, koji joj je utisnuo sam božanski njezin Osnivač. Kao majka uzgaja Crkva svoje članove za krepost, za ćudoredne značajeve, za sljedbenike propetoga Otkupitelja ljudskoga roda. U tu svrhu snabdjeo je Isus Krist svoju Crkvu snažnom ćudorednom moći i utisnuo joj natprirodni biljeg, povjerivši joj zalog vječnih istina i ćudorednih načela, koja nijesu podvrgnuta slaboći i promjenljivosti čovječjeg elementa u njoj, nosioca naime doktrinalnog auktoriteta — crkvenih poglavara. Učeća crkva, time što taj božanski elemenat rasađuje i predaje potomcima ljudskog roda neprevarljivim svojim učiteljstvom i time, što ga postojanom svojom pastirskom službom čuva i ne da u nj dirati, postavlja ćudoredni život svojih članova na čvrst temelj božanske istine neprevarljivo sačuvane. I djeca katoličke Crkve, koja se užive u te vjerske istine i ćudoredne zasade, koja se dadu od nje uzgajati, donijet će izvanredne plodove ćudorednog heroizma — prave svetosti. Nije dakle ništa čudno, uzevši u obzir svetost nauka kao i svetost sredstava, kojima katolici taj nauk na život primijenjuju, da Crkva uvijek s ponosom pokazuje na veliki broj svojih članova, koji se odlikuju svetošću života.

Taj osobiti broj ćudorednih velikana u katoličkoj Crkvi još je shvatljiviji, sjetimo li se, da Crkva zvanično goji i njeguje krepost i ćudoredni heroizam u redovničkom staležu. Redovnici jednoga i drugog spola «najsnažnije pomažu duhovnim pastirima i trude se oko promicanja i ustaljivanja Kristovog Kraljevstva. Trostruku naime svjetsku požudu svladavaju vršenjem triju zavjeta, a svojom obvezom na savršeniji život postizavaju to, da sve većim sjajem plamsa i blista pred očima sviju ona svetost, za koju je božanski Osnivač htio da bude biljeg Crkve».[1] Redovnički je stalež prema tome sveučilište, u kome se vjernici obvezuju da se uče kreposnom životu izvršivanjem triju savjeta, koje je sam Isus Krist dao. U samostanima pruža Crkva vjernicima skloništa, gdje će moći postići savršenost i svetost vršenjem Isusovih savjeta i nasljedovanjem njegova primjera. U samostanima se imadu naučiti, da se ne brinu samo za svoj spas, već i za duhovnu i materijalnu blagodat svojih suvremenika. Samostani imadu biti žarišta duhovnog života, rasadišta sviju kršćanskih kreposti, zato se i uvijek našlo po samostanima ljudi, koji su nesamo ljubili Boga nadasve, već postali dikom i ponosom ljudskog društva. Takav nazor o redovničkom staležu imala je Crkva već u prvim vjekovima, dok je još bila u svom razvitku. Sv. Jeronim († 320.) nazivao je redovnički stalež «cvijetom i dragim kamenom u nakitu Crkve».[2] Takav nazor vlada i danas. Papa Pijo X. ističe, da su redovnici obojeg spola «najdraži Crkvi».[3]

U najvećoj različitosti forma redovničkog života, u koje se Kristova Zaručnica — katolička Crkva — zaodjenula, pridonose i franjevački redovi nemalo ćudorednoj ljepoti i uzvišenosti Zaručnice Gospodnje.

I djelo sv. Franje Asiskog — tri reda, što ih je osnovao — škola su svetosti, sklonište dušama, koje je ranila strelica Božje ljubavi. Asiski je naime Svetac stavio svojim sljedbenicima kao bazu života vršenje sv. evanđelja. Franjevačko je pravilo ekstrakt sv. evanđelja «jezgra evanđelja»,[4] pa kao takvo imade životnu snagu posvećivanja.

---

[1] Papa Pijo XI. Litt. enc. «Quas primas» od 11. XII. 1925.
[2] Epist. 46. n. 10. P. L. 22. 489.
[3] Allocutio consist. d. d. 14. novembris 1904.
[4] Monnier, Povjest sv. Franje Asiskoga. Sarajevo 1905. II. 78.

Pogled na umbrijsku dolinu sa rijekom Teša prama jugozapadnoj strani. — Bazilika sv. Franje sa sjeveroistočne strane.

I doista! Zavirimo li u anale i menologij franjevačkog reda, otvara nam se pred očima golema galerija mnogobrojnih svetačkih portreta. Iz životnog korijena, franjevačkog pravila, razvilo se kroz sedam stoljeća krošnjato stablo ćudoredne svetosti i heroičkog mučeništva, te nam pokazuje djelo sv. Franje kroz svih sedam stoljeća «u sjaju svetih».

Letimični pogled kroz sedam serafskih vjekova pružit će osvjedočenje, da je franjevački red i danas ostao vjeran svojoj tradiciji: biti nosiocem i posrednikom ćudorednog ideala među samostanskim zidinama, ali i u vrevi posala i svagdašnjih dužnosti u svim staležima u svijetu.[1]

I. Savremenici sv. Franje.

Ljubiti Boga nada sve stvoreno, a bližnjega kao samoga sebe ideal je kršćanskog života. Nastani li se ova ljubav u srcu čovjeka, nicat će iz nje kao iz korijena sve kreposti. Sveti je Franjo Asiski, sam pun te ljubavi, našao način, kako će ljubav preliti u svoje sljedbenike. God. 1212. vratio se sv. Franjo sa svoga neuspjelog misijonskog putovanja prema istoku. Ideja misijonskog rada među poganima, koja se tom zgodom tako snažno izrazila, privukla je k Svecu idealnoga mladog plemića Berarda Leopardija, koga je sam Franjo obukao u redovničke haljine. Godina 1219. vrlo je znamenita u franjevačkoj povijesti. Te godine razdijeliše se braća na velika misijonska putovanja. Sv. Franjo zadrži za sebe Palestinu, a mladog Berarda posla s bratom Petrom iz plemićke obitelji Cattani, Otonom, Akurzijem i Adjutom na zapad, da tu šire evanđeosku nauku. Mlada se družba, žedna mučeništva, zaputi u *Seviglu (Sevilju)*. Iz Španije se prevezu u Marok, gdje počnu među Maurima neustrašivo propovijedati protiv muslimanske vjere. Kralj ih maurski osudi na smrt; no na molbu svog sina promijeni im smrtnu kaznu u izgon iz Maroka. Mladi Berardo, budući da je dobro poznavao arapski jezik, počeo je na ulici vatreno propovijedati. Kako su bili ponovno izagnani, pobojali su se ovi Kristovi vojnici, da će im se to misijonsko poduzeće svršiti bez željenog mučeništva, zato se vrate krijomice natrag te počnu jednog petka opet propovijedati. Ovajput im se ispuni želja srca. Baciše ih u tamnicu i najokrutnije išibaše; no kad ni iza toga nijesu prestali naviještati blagu vijest, odrubi im sam kralj glave. Kad je sv. Franjo čuo za to divno junaštvo, razigra mu se srce, što se razabire iz njegove izjave: «Sad mogu kazati, da imadem petoricu prave braće». Mrtve ostatke prenese Don Pietro, španjolski infant, u Conimbriju u Španjolsku. Pogled na ostatke tih kršćanskih junaka probudi u mladom Antunu, kanoniku sv. Križa u istom gradu, živu želju za mučeništvom te ga privuče u franjevački red. Tako je iz krvi prvih franjevačkih mučenika proklijao ljiljan, koji još i danas širi svoj miomiris — sv. Antun Padovanski. Vijest o tom mučeništvu poprimiše posvuda Franjina braća s oduševljenjem. Godinu dana iza smrti sv. Franje zatraži kalabrijski provincijal Daniel za sebe i za šestoricu svoje braće: Anđela, Samuela, Domna, Leona, Hugolina i Nikolu dopuštenje od brata Ilije, tadanjeg generala reda, da smije poći na pozorište prvoga franjevačkog mučeništva. Putem se zadrže u Ceuti, jednom od glavnih gradova maročke države, gdje ih zapadne 10. oktobra iste godine mučenička palma. Nekoliko godina kasnije (1231.) postignu u Španjolskoj istu mučeničku slavu učenici sv. Franje bl. Petar iz Sasso Ferrata i Ivan iz Peruggie, a 1242. bl. Stjepan iz Narbone i Rajmundo iz Carbone u Avignonu, vršeći službu papinskih inkvizitora protiv Albigenza.

No ne bijaše samo prolijevanje vlastite krvi za širenje Kristovog kraljevstva na zemlji način, kako su se franjevci vinuli do idealizma kršćanskog života. I tihi samo-

[1] Podaci o pojedinim svecima, ukoliko se izvori ne navode, uzeti su iz knjige P. Leone-Gianini Marcucci, Aureola Serafica. 4 Tomi. Quaracchi 1898.

stanski život u vršenju svagdašnjih dužnosti, kao i nastojanje koristiti drugima jest način, kojim se redovito djeca sv. Franje posvećuju.

Iza svog povratka iz Palestine propovijeda sv. Franjo god. 1220. na blagdan Velike Gospe u Bologni. Dva sveučilišna slušača: Peregrin iz plemićke obitelji dei Faleroni i Ricerije, potaknuti njegovim riječima, zamoliše Sveca, da ih primi u red. «Služit ćeš Bogu u poniznom staležu lajika te ćeš se nadasve vježbati u poniznosti», reče sv. Franjo bl. Peregrinu, koji doista ponizno i spremno posluša Svečevu odluku te usprkos svoje velike naobrazbe ostane bratom lajikom i postigne u tome staležu svetost. Blaženog pak Ricerija zarediše za svećenika, a sveti ga Franjo postavi za provincijala u Anconi. Ovaj blaženik imao je sreću, da bude s prostodušnim bl. Egidijem i bl. Andrijom da Spello nazočan kod smrti sv. Franje. Sličnom zgodom u Kortoni sluša Sv. Franju grof Gvido Vagnotelli, koji ga primi k sebi na stan. Nato ga Franjo primi u red, a on rasproda sva svoja imanja te obdržavajući siromaštvo i baveći se kontemplativnom molitvom postigne aureolu blaženih.

Medu ostalim učenicima sv. Franje vidimo časnika Benvenuta, gubijskog viteza, koji vrši najniže poslove u poniznosti, poslušnosti, čednosti i siromaštvu te najspremnije dvori povjerene mu od Franje gubavce, župnike bl. Andriju da Spello i bl. Kristofora, vrsnog propovjednika bl. Bentivolija de Bonis, čiji primjer slijedila su još osmorica iz njegove najbliže rodbine, prvoga pariskog provincijala bl. Agnela iz Pise i prvog engleskog provincijala bl. Rogerija de Todi, duhovnog vođa klarise bl. Filipe Marerije, revnoga pučkog misijonara i eremitu bl. Gandulfa di Binasco, koga spremno poslušnu lastavice, kad ih je zamolio, da svojim cvrkutanjem ne smetaju sabranosti braće, kao i skromnoga bl. Petra da Treia i grofa Liberata Brunforte. Vršenje službe vrhovnoga generala reda posveti bl. Ivana iz Parme, koji je svojom ljupkošću te blagim i skromnim nastupom kao papinski poslanik u Carigradu veoma mnogo pridonio, da je 1274. došlo na općemu crkvenom saboru u Lionu do crkvenog sjedinjenja zapadne crkve s istočnom. Služba profesora, generala reda i pastirska biskupska dužnost posveti velikoga serafskog učitelja sv. Bonaventuru, o kom se zbog velike njegove čistoće savjesti izjavio njegov učitelj u Parizu Aleksandar Haleški, da se čini, kano da u Bonaventuri nije Adam sagriješio. Vršenje pastoralne biskupske dužnosti dovelo je do velike svetosti sv. Benvenuta, o kom se papa Urban IV. izjavio, da je čovjek po njegovom srcu, kao i sv. Ljudevita Anžuvinskoga — Alojzija franjevačkog reda.

Sveti Franjin život potakne kćer uglednoga asiskog grofa Scifia (Šifri) Klaru, da i ona pođe tim stopama. Sedamnaest dana iza njenoga tajnog bijega iz očinske kuće u benediktovački samostan slijedi je mlađa sestra sv. Janja, a konačno je slijedi najmlađa sestra bl. Beatriče, a iza smrti svog muža i bogoljubna mati bl. Hortulana. Od tada posta S. Damiano, kamo je smjestio sv. Franjo ovu sv. obitelj, utočištem Gospodnjih zaručnica. Siromašne ove «done» (gospođe) baciše iskru duhovnog pokreta u čitavi ženski svijet. Njih slijedi iz grofovske obitelji Marerijâ bl. Filipa, čiju dušu vodi sam sv. Franjo za svog života, a iza smrti serafskog Oca preuze duhovno vodstvo nad njom njegov učenik bl. Rogerije. Iz plemićke obitelji Enzelmina pohrli u samostan bl. Helena, mnogo izkušana bolestima, koju su češće u njezinim bolima okrijepile vizije božanskog Spasitelja, bl. Djev. Marije i sv. Franje. Taj duhovni pokret prodre i u kraljevske kuće. Bl. Izabela, sestra francuskog kralja sv. Ljudevita IX., bl. Saloma, žena Kolomana, bivšega galičkog kralja, kasnije hrvatskog hercega, kao i nećakinje njezinoga čistog muža: bl. Kunegunda i Jolenta, te sestrična njihove tetke sv. Elizabete Türinške bl. Janja, kći češkoga kralja Otokara I., zamijeniše kraljevski grimiz s koprenom siromašnih duvna, a sjajne dvorove sa sirotinjom samostanske ćelije.

Uzgibani val pokreta u duhovnom idealizmu zahvati i vjernike u svijetu, kad je sv. Franjo osnovao Treći red za one, koji su svojim položajem spriječeni stupiti u samostan. Tim gestom svojim bacio je sv. Franjo zapaljenu zublju ljubavi Božje u svijet, koji je željno čekao, da mu kakva idealna pojava utre put do sjedinjenja s Bogom u savršenoj ljubavi. I pod barjak Franjinih ideja okupljaju se muževi i žene, djevice i pokornici iz svih staleža, željni višega duhovnog života, na koji ih je tako snažno poticao Franjin ideal nasljedovanja siromaštva i poniznosti našega Gospoda Isusa Krista. Uz bogatog trgovca bl. Lukezija vidimo eremitu bl. Torella da Poppi, uz obrtnike: postolara bl. Novelona i češljara bl. Petra iz Siene, moćne kraljeve: kastiljskog sv. Ferdinanda III. i francuskog sv. Ljudevita IX., uz viteza bl. Gerarda iz Villamagne udovicu sv. Elizabetu, landgroficu türinšku i bl. Humilijanu da Cerchi (Čerki), uz svete djevice: Veridijanu i osamnaestgodišnju Rozu iz Viterba, skrušenu pokornicu sv. Margaretu Kortonsku. Taj val duhovnog pokreta prodre i u svjetovni kler, te ideje sv. Franje posvete u duhovnoj pastvi radine župnike: sv. Bartola iz S. Geminiana i bl. Davanzata, koji «sam sebe posvećivaše za dobro svoga duhovnog stada».

II. Vijek borbe oko ispravnog shvaćanja siromaštva.

Smrću sv. Franje i njegovih učenika te suvremenika nije u njegovim redovima iščeznuo njegov duh, već ti redovi pobaštiniše taj duh kao dragocjenu ostavštinu svoga sv. Oca. Trzavice, koje nastaše u redu još za života serafskog Patrijarha zbog ispravnog shvaćanja siromaštva i duhovnog izvršivanja sv. pravila, postigoše svoju kulminaciju koncem XIII. i početkom XIV. stoljeća. No duh Božji nije prestao ni u to doba, tako nepovoljno za stvaranje svetaca, raspirivati Franjin idealizam u njegovoj djeci. U to je vrijeme na glasu svojim svetim životom bl. Konrad iz Ascolâ, vršnjak i nerazdruživi prijatelj Jeronima iz Ascolâ, kasnijega generala reda i pape Nikole IV. Ovaj blaženik nosi kao neutrudivi misijonar zublju sv. vjere po Africi, da rasvijetli one, koji sjede u tminama i smrtnoj sjeni, kasnije predaje kao vrsni profesor na Sorboni u Parizu i postane pratiocem svoga prijatelja Jeronima, kad bi ovaj poslan kao papin legat na pariski dvor. Evo i drugih svetih misijonara: bl. Odorika iz Pordenone, koji prema svjedočanstvu Bolandistâ proputova cio svijet i pokrsti preko 20.000 nevjernika, bl. Tomu Tolentinskog, koji s tri svoja subrata upravo na prvu stogodišnjicu franjevačkih prvomučenika postigne palmu mučeništva među Turcima, te bl. Gentila iz Matelike, koji svoje misije zapečati mučeničkom smrću u Perziji. Eremitski život posveti bl. Andriju iz veoma ugledne grofovske obitelji di Segnijâ, koja je dala Crkvi pape: Inocencija III., Gregorija IX., Aleksandra IV., ujaka našeg sveca, zatim njegovog nećaka Bonifacija VIII., i Inocencija XIII., koji potvrdi kult svoga svetog rođaka. Iz svoje samotne ćelije na brdu La Verni izlazio bi od vremena do vremena bl. Ivan Vernski, da po Toscani širi riječ Božju. Uz uzorne svećenike bl. Konrada iz Offide, prijatelja bl. Petra iz Treje, komu vizije bl. Djevice Marije i djeteta Isusa bijahu nešto obično, te bl. Franju iz Fabriana, osnivača prvih knjižnica u redu, komu učenik sv. Franje bl. Anđeo Tancredi još u djetinjstvu proreče, da će stupiti u franjevački red, kao i plemića bl. Bartola iz Montepulciana, koji u poodmakloj dobi stupi u red, vidimo na vrhuncu kreposti i poniznu braću lajike: magistra novaka bl. Sankta iz Urbina, kuhara bl. Benvenuta iz Recanatâ i grofa bl. Rajnerija iz Arezza, koji od brata Maseja sazna potankosti o podjeljenju porciunkulskog oprosta te ih posebnim dokumentom preda potomstvu. Mnogo se trudi među sjevernim Slavenima oko privođenja pravoslavnih crkvenom jedinstvu bl. Jakov, nadbiskup u Kaliczu u Poljskoj, potomak ugledne poljske plemićke obitelji, koji je bio preteča onih brojnih franjevačkih radnika na polju sv. sjedinjenja.

Na to drugo serafsko stoljeće mogu i hrvatski franjevci s ponosom gledati, jer je franjevačko pravilo posvetilo i naše djedove upravo u tom stoljeću. U Bosni djeluje bl. fra Peregrin a Saxonia kao prvi vikar bos. franjevaca, a od 28./I. 1349. bos. biskup. Dvadeset i drugog aprila 1334. postigne palmu mučeništva franjevac Stjepan iz Petrovaradina[1]. Ovoga časnoga Božjeg slugu radi propovijedanja sv. vjere Tatari najprije izbatinaše, zatim ga objesiše za desnu ruku i nogu, a na lijevu mu stranu objesiše teško kamenje, da mu time tijelo rastrgnu. Tako je visio čitav dan od jutra do mraka. Nato počeše novim načinom mučenja. Objesiše ga za obje ruke, a za noge mu privežu težak teret. Kada ga skinuše, započe opet novo mučenje. Objese ga opet za vrat, a pod njim nalože vatru te ga nemilo izbičevaše. Ovako na smrt izmučena bace u tamnicu. Druge ga noći bace u ražarenu peć, no ujutru ga nađoše u njoj živa, gdje se klečeći moli. Izvukavši ga iz peći zatvore ga u jednu kuću nakanom, da mu kasnije glavu odsijeku. Međutim neki Tatarin razbije na kući vrata, provali u nju i rasiječe mučeniku sjekirom prsa, drugi mu opet nožem raspori trbuh. Nato dovedu konja te mu za rep privežu iznakaženo tijelo Božjeg ispovijedaoca. No Stjepan čudesnim načinom ustane i prestigne konja noseći u rukama svoju utrobu. Ljutiti Tatari bace ga zatim u neku zapaljenu kuću. Međutim kad mučenik uđe u tu kuću, vatra se ugasne. Puni bijesa navale na nj, kamenuju ga i bace opet u vatru; no on opet izađe iz vatre neozlijeđen. Taj veliki Božji atleta dovrši svoju borbu pod sjekirom. – Odmah iza odlaska ugarsko-hrvatskog kralja Ljudevita Velikog iz Bugarske zauzme Vidin rumunjski vojvoda Vlajko. Raskolnom je svećenstvu i kaluđerstvu u Vidinu bila prva briga, da odstrane iz mjesta desetoricu franjevaca, koji se ovdje nastaniše, jer su im smetali pobjeđujući ih u raspravama. Provale stoga u njihovu crkvu te jednoga od njih smjesta ubiju, a drugu četvoricu odvedu na Dunav, gdje ih pogube. Ljetopisci pripovijedaju, da se povrh njihovih tjelesa vidjela velika svjetlost i čuo melodičan pijev. Tjelesa bace u Dunav, no ovaj ih izbaci, a katolici ih ukopaju.[2] Godine 1391. završi u Palestini mučeništvom svoj misijonarski rad drugi franjevac Hrvat bl. Nikola Tavelić, potomak plemićke obitelji iz Šibenika.[3] Kao mladić stupi u franjevački red. Zbog učenosti i svetosti života poslaše ga poglavari najprije u Bosnu, gdje se 12 godina trudio, da privede pravoslavne crkvenom jedinstvu, i pobijao bogumile. Žudeći za mučeničkom krunom izmoli od poglavara dopuštenje, da smije u Palestinu, gdje kroz neko vrijeme proživi u bogoljubnosti učeći arapski jezik. Jednog dana pođe, duhom Božjim gonjen u mošeju, gdje pred sabranim Arapima počne pobijati muslimansku vjeru. Zbog te smionosti izbatinaše ga Arapi tako silno, da je gotovo pod mukama izdahnuo. Arapi ga zatim zatvore u tamnicu i bace u gvožđe. Tu ostane dva dana bez jela i pila. Treći dan izvedu ga iz tamnice, odsijeku mu na ulici glavu, a tijelo rasijeku na komade. Papa Leon XIII. potvrdi 6. lipnja 1889. kult ovoga svetog Hrvata, duhovnog sina sv.

[1] Lemmens O. F. M., Cathalogus ss. Fratrum. Romae 1903., pag. 41. i 46. Istog mučenika, čije mučeništvo je opisano u spomenutom djelu, spominje i P. Joseph a Possega. O. Min. u «Saecula Seraphica». Essechii 1777. među «Fidei testes» između god. 1308.–1407. Mjesto naslova «Hungarus», koji mu daje stariji kodeks M. S. iz Bibl. Oxoniensis, djelomično objelodanjen u djelu P. Lemmensa, daje mu P. Joseph u svojoj knjizi pridjev «de Petrovaradino», što ne će sigurno u sumnju dovesti identičnost lica, kad se znade, da se upravo taj dio naše domovine u starije doba navodi pod imenom «Hungaria». Tim više je ta identičnost sigurna, što se prema P. Josephu a Possega smrt tog mučenika događa u god. 1334., a stari manuskript oksonske biblioteke navodi, da se dogodila za generalata Gerarda Otona, koji je upravljao redom od god. 1329.–1342.

[2] Dr. Jelenić fra Julijan, Kultura i bosanski franjevci. Sv. I. str. 57. Isto mučeništvo navodi P. Lemmens, op. c. str. 47.

[3] Ibd. str. 53.; Wadding, Annales O. F. M. Tom. IX. pag. 100. I., 103. I.; Breviar. Rom. Seraph. Ad Claras Aquas 1920. pag. 24*.

Franje. Uz te mučenike, hrvatske franjevce, nalazimo u analima reda imena franjevaca, potomaka našeg naroda, koji se u mirnom samostanskom životu posvetiše. Pije X. potvrdi kult istarskog franjevca bl. Julijana[1], koji se kao svećenik trudio mnogo u Gospodnjem vinogradu i u nemirno političko doba izmirivao svoje sugrađane. U Poli je živio i umr'o franjevac Oton[2], kome je red dao naslov blaženi, jer su se mnoga čudesa dogodila na njegovu grobu. U Kopru pak življaše bogoljubni provincijal Monaldo, auktor Summe, po njemu nazvane Monaldina. U franjevačkom menologiju spominje se pod nazivom «blaženi», a spomen mu se slavi 9. novembra.[3] Na otoku Cresu leži franjevac Mijo[4] znamenit zbog svetosti života i čudesa, koja su se događala na njegovu grobu. Turcima propovijeda evanđelje franjevac Antun, biskup u Draču, a njegovo propovijedanje potvrdi Bog čudesima. Antunov se pratilac Adam još i danas u franjevačkom martirologiju spominje dne 31. jula kao blaženik.[5]

Među klarisama postigne svetost života bogata plemkinja bl. Matija iz obitelji Nazzarei-â kao i bl. Klara iz Riminâ. Među svjetovnjacima uzgoji Treći red u tom vijeku čiste djevice: sv. Klaru iz Montefalco i bogoljubnu pastiricu bl. Ivanu iz Signe, bračne drugove grofovske: sv. Elzeara i bl. Delfinu, koji i u braku uščuvaše lijer djevičanstva, udovice: ekstatičnu sv. Brigitu, bl. Angelu iz Foligna, bl. Mihelinu iz Pesara i sv. Elizabetu, nećakinju sv. Elizabete Türinške i portugalsku kraljicu, koja postigne svojom dugotrajnom ustrpljivošću, molitvama i miroljubivošću obraćenje svoga preljubnog muža i izmirenje dvaju kraljeva.

Duhu sv. Franje zahvaljuju heroizam u krepostima i sv. župnik Ivo, mladi grof sv. Rok, svetac tako popularan u našem narodu, imućni posjednik sv. Konrad, kao i osnivač misijonskog kolegija za istočne crkve i veliki misijonar bl. Rajmund Lullus, koga je zapala sreća, da je mogao mučeništvom zapečatiti svoj život.

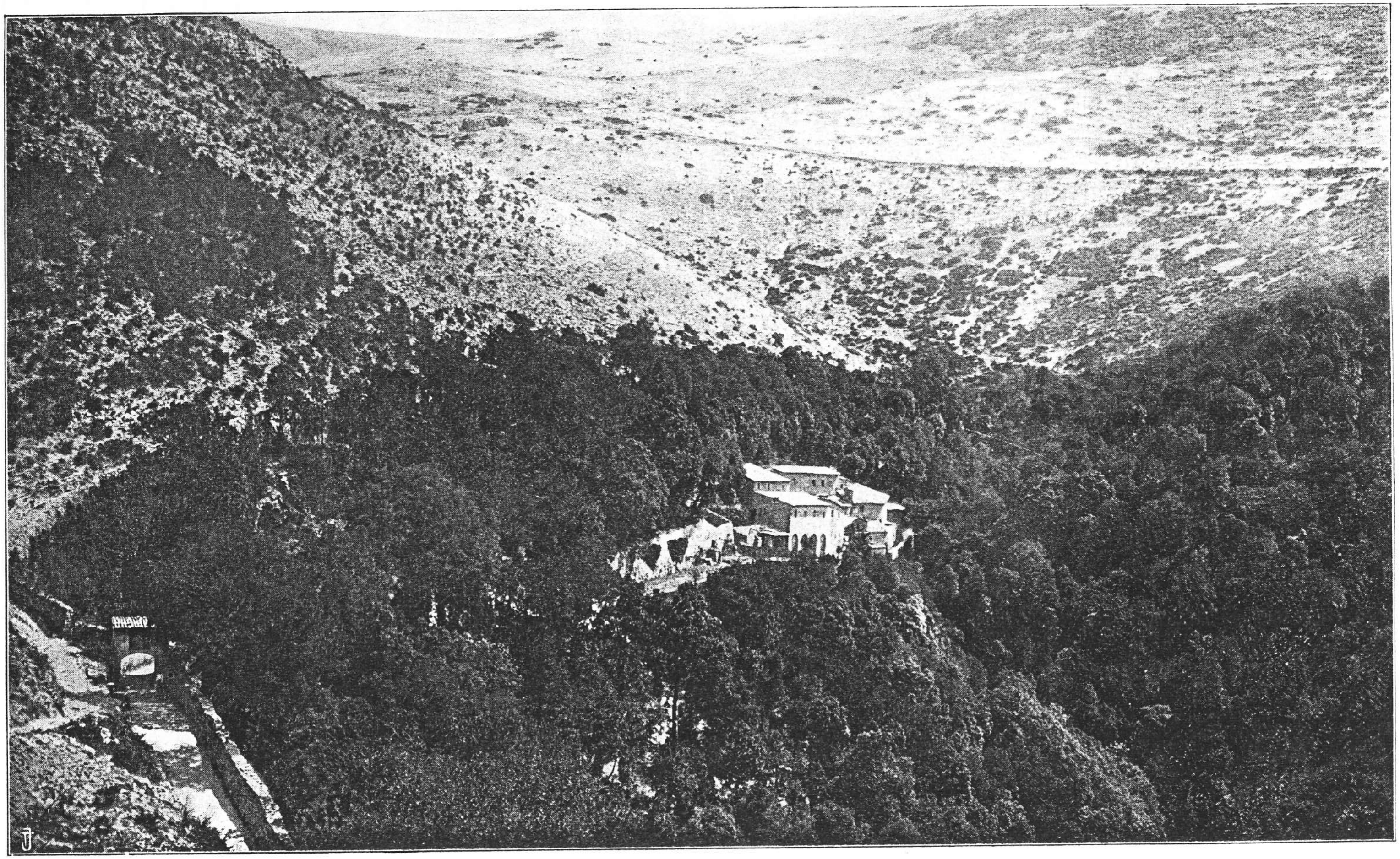
III. Vijek reformnog pokreta u redu.

Za slijedeće XV. stoljeće može se punim pravom kazati, da se je krijesilo sjajem svetaca. Pošto je crkveni sabor u Kostanzu uveo opet crkveno jedinstvo na zapadu, nastade veliki pokret oko nutarnje reforme u Crkvi t. j. oko reforme pojedinih članova. Taj opći pokret zahvati i franjevački red. Sav je pokret silno nastojao oko promicanja savršenog izvršivanja siromaštva, jer je mar za nj na mnogim mjestima u netom minulom stoljeću ohladnio. Pokretači nazovu se observantima te bijahu velika utjeha sv. Crkve u to doba. Bog podiže u franjevačkom redu kao četiri glavna stupa tog pokreta: sv. Bernardina Sijenskog, Ivana Kapistrana, Jakova Marhijskog i bl. Alberta iz Sarteana. Što bijaše sv. Bernardo iz Clairvauxa za cistercitski red, to je bio za franjevački red veliki mariofil, neutrudivi pučki misijonar, učeni lektor sv. Bernardin Sijenski. Kod njegovog oblačenja u redovničko odijelo proreče bl. Ivan Ristori njegovu svetačku i misijonarsku karijeru. Novicijatske strogosti okusi mladi Bernardin pod vodstvom bl. Ivana iz Stronconia. Kao mladome svećeniku povjeri mu se služba magistra klerika i lektora bogoslovlja. Iz ustiju tog sveca crpli su svoje bogoslovsko znanje, a iz primjera i pobuda njegovih svetost života njegovi đaci: sv. Ivan Kapistran, sv. Jakov Marhijski i bl. Marko iz Bologne. Škola svetih! Pod vodstvom i upravom svoga divnog učitelja započela su prva dvojica i svoj misijonski rad, koji blagotvorno protegnuše i na našu domovinu.

1 Wadding, tom. IX. pg. 195 (XXXIX.); Breviar. Rom. Seraph. pg. 325*.
2 Wadding, tom. III. pg. 26. Martyrolog. Francis. Venetiis. 1879. pg. 208.
3 Wadding, tom. VII. pg. 135 (IX.); Martyrolog. Francis. Venetiis. 1879. pg. 180. Archivum Fracisc. Histor. An. I. fasc. II. et III. Ad Claras Aquas.
4 Wadding, tom. VIII. 105. (X.).
5 Ibd. tom. IX. 105. (XXXIII.); Martyrolog. Franc. pg. 124. i 43.

Sv. Ivanu Kapistranu ima se zahvaliti pobjeda kršćanske vojske nad Turcima kod Beograda. Nakon jedne propovijedi, koju održa sv. Ivan Kapistran u Krakovu, prijavi mu se 130 mladih ljudi, da ih primi u red. Bilo je tu plemića, profesora i sveučilišnih đaka, koji usprkos najljepših izgleda na dobru karijeru zamijeniše te nade s franjevačkim habitom. Među njima bijahu bl. Simon iz Lipnice i bl. Ladislav iz Gielnova, koga sv. Ivan postavi za poglavara novoj obitelji. Isti blaženik vrši kroz dugi niz godina službu provincijala. Kod posljednje svoje propovijedi, koju održi na Veliki petak, bi u ekstazi zanesen i dignut sa zemlje u zrak na svetu stravu svojih slušalaca. Slični odziv nađe sv. Ivan Kapistran u Varšavi, gdje mu se pridruži bl. Ivan iz Dukle, koji je već dulji niz godina bio konventualac i vršio u svom redu službu gvardijana i kustoda. Taj blaženik radio je veoma mnogo oko crkvenog jedinstva te priveo veliki broj raskolnih Armenaca i Rusina posluhu prema rimskom biskupu. Sveti se Ivan Kapistran nakon mnogih apostolskih putovanja i trudova preselio u nebo u našoj domovini u franjevačkom samostanu u Iloku. Sv. Jakova Marhijskog poslaše poglavari kao generalnog vizitatora i provincijalnog vikara dvaput u Bosnu, gdje učvrsti u samostanima vršenje redovničkih pravila i obrati mnoge bogumile. U Padovi obuče u redovničko odijelo isti svetac sveučilišnog studenta bl. Bernardina iz Feltre, sastavljača divne molitve «Dušo Kristova, posveti me», koji pobaštini misijonarski duh svoga sv. Imenjaka. Sv. Jakov prisustvuje i smrti svoga milog učenika bl. Gabriela Ferettija, poniznoga ankonskog provincijala, koji potječe iz iste obitelji, iz koje se kasnije rodio papa Pije IX. Na svome apostolskom putovanju prima sv. Jakov u Njemačkoj 200 mladića u red te obraća oko 50.000 krivovjeraca. Na tim putovanjima prati ga bl. Petar iz Mogliana, vrsni duhovni vođa i kasnije provincijal. Kao generalni vikar reda naslijedi sv. Ivana Kapistrana bl. Marko Fantuzzi iz Bologne, koji kao takav vizitira i naše samostane u Dalmaciji, Bosni i Istri, gdje ostavi za provincijalnog vikara bl. Bernardina Akvilskog[1], čovjeka anđeoske čistoće, neutrudivog propovjednika i bogoljubnog promatrača Gospodnje Muke. U tri maha upravlja bl. Marko franjevačkim redom i brani, pun muževne odlučnosti, načela stroga života opservanata te ih opravdava pred samom rimskom kurijom, kad je ona gotovo popustila blažoj struji u redu. U službi generalnog vikara naslijedi ga učeni bl. Anđelo iz Chiavassa, koji stupi u 33 godini kao senator i dvostruki doktor u red one iste godine, kad je umr'o sv. Bernardin Sijenski. Kao vrsni lektor bogoslovlja sastavi on Summu, po njemu nazvanu «Angelica»; kao duhovni vođ mudro je upravljao duhovnim životom Karla I., savojskog vojvode, bl. Paule Gambare i sv. Katarine Genovske, a jednakom je razboritošću i čvrstoćom upravljao čitavim redom u četiri maha. Kao poglavar odlikovao se osobitom ljupkošću, slatkoćom i blagošću, kojom je podnoseći slaboće podložnika, njih i najsigurnije ispravljao. Uz velike svete pučke misijonare: Bernardina, Kapistrana i Jakova neutrudivo propovijeda o Muci Isusovoj i bl. Herkulan iz Piegara, kroz 19 godina uspješno misijonari i bl. Pacifik iz Cerana, učeni bogoslov, koji je napisao Summu, nazvanu po njemu «Pacifica». Kao strogi reformator discipline u kleru nastupi bl. Matej, biskup u Girgentima, koji prijeđe od konventualaca među učenike sv. Bernardina Sijenskog, mudro vodi dušu Matilde grofice Calafato, majke trećoredice blažene Eustohije i obuče u redovničko odijelo plemića bl. Arhanđela Piacentini. Dok su se ovi veliki svećenici iz franjevačkog reda trudili oko podizanja ćudorednog života među kršćanskim pukom na različitim svojim misijonskim putovanjima, dotle su u samostanskoj tišini prizvali blagoslov na njihov rad svojim krepostima i svojom molitvom njihova subraća, sv. lajici. Propovijed bl. Ivana Stronconio u Firenzi privuče u franjevački red veliki broj mladića, a među drugima i bl. Tomu Firentinskog, lajika, koji provede,

[1] Dr. Jelenić fra Julijan, Kultura i bosanski franjevci. Sv. I. str. 117.

Carceri, samostan za duhovnu samoću u gori Subazio nad Asizom.

obrativši se od lakoumnoga svog života, sve dane svoga života u heroičkoj poslušnosti, koja se nastavila i poslije smrti. Kako su se na njegovu grobu događala mnoga čudesa, nastalo je govorkanje, da će biti probitačno, da se provede proces za njegovo proglašenje svetim, e bi on zajedno s Bernardinom Sijenskim mogao biti kanoniziran. U tome je vidio sv. Ivan Kapistran, tadanji generalni vikar reda i najglavniji pokretač kanonizacije sv. Bernardina, jednu okolnost, koja bi mogla otegnuti kanonizaciju njegovog učitelja. Došavši na grob bl. Tome naloži mu, da prestane zasad s čudesima, da se ne otegne proces kanonizacije sv. Bernardina. Ponizni ga Toma posluhne, i čudesa prestadoše. Bl. Tomi povjeriše uzgoj novaka. Kao njihov magistar imao je on divnih uspjeha usprkos svoje neškolovanosti. Iz njegovog novicijata izađoše uzor-redovnici, među ostalima i nježni bl. Antonije iz Stronconia, koji stupi u red u 12. godini, pa usprkos svoje izobrazbe ostane poput svog magistra čitav život u lajičkom staležu. U dvadesetšestoj godini odrede ga poglavari za pomoćnika njegovom sv. magistru u uzgoju novaka. Taj uzorni novicijat uzgoji bl. Ladislava iz mađarske kraljevske kuće i bl. Polidora iz bogate rimske patricijske obitelji. Posljednjih 30 godina svoga života provede bl. Antonije u samoći asiskog samostančića «Carceri» u nježnom prijateljstvu s bl. Gasparom Firentinskim i bl. Antunom Sijenskim. U tom skromnom staležu lajika postigne u to doba svetost i naš zemljak bl. Jakov, rodom iz Zadra, koji je ljubio samoću i razmatranje te je i u vrijeme priređivanja jela u kuhinji razmatrao u ognju štednjaka vječni oganj u paklenim mukama. Papa Klement XI. potvrdi njegovo štovanje i blagdan za 27. aprila. Svetim životom odlikuje se u tom stoljeću i pravoslavni konvertit o. Anđeo Zvijezdović[1] koji prvi od Bošnjaka stupi u red franjevački, a franjevački menologij mu daje pridjev «blaženi». Taj redovnik, uzor svetosti, obrati više patarena i raskolnika i izradi slobodu ispovijedanja vjere u Bosni od sultana Muhameda II. Iza njegove smrti događala su se čudesa, koja se pripisuju njegovom zagovoru. — Godine 1523. pogube Turci deset franjevaca u Sarajevu, pošto su im prije razrušili samostane u Fojnici, Visokome, Kreševu i Sutjesci.[2] A još prije provala Turaka u Bosnu postigne mučenički vijenac pet franjevaca, koje smaknuše bogumili u Visokom. Na grobovima su se njihovim vidjevale zapaljene svijeće.[3] U to doba procvatu i na Pirenejskom poluotoku prvi cvjetovi svetosti u franjevačkom redu sv. Petar Regalat i ponizni brat kuhar sv. Didak.

Samostani klarisa uzgoje u tom stoljeću sv. Koletu i sv. Katarinu iz Bologne, čije je tijelo još i danas neistrunuto sačuvano. Iste godine, kad umre sv. Bernardin, premine i bl. Feliks Meda, izmučena i iskušana đavolskim vizijama. Pod duhovnim vodstvom sv. Kapistrana vine se do svetosti bl. Antonija Firentinska. Zabačena od svog muža nađe mir srcu u samostanu klarisa u Pesaru grofica bl. Serafina Sforza.

Među trećorecima tog stoljeća vinu se do svetosti udovica sv. Franciska Rimska, s kojom na najfamilijarniji način opći njezin sveti Anđeo čuvar, zatim bl. Katarina, pretposljednja bosanska kraljica, koja je umrla u Rimu 25. listopada 1478. i bi pokopana u franjev. araćelskoj crkvi. Ona je prije smrti oporukom ostavila Bosnu Sv. Stolici, ako joj se sin Sigismund i kći Katarina ne bi povratili s islama na katoličku vjeru. Među ostalima eno svete grofice: bl. Paulu Gambaru i bl. Anđelinu Marsciano, te bogoljubne pustinjake: bl. Hugolina Magalotti i Vilima Sicilskog, sv. djevice: Elizabetu von Waldsee i Luciju iz Salerna, danskog kralja bl. Henrika i bl. Ivana della Pace, koji se cio posveti djelima ljubavi i milosrđa, jer je bio vrlo imućan.

[1] Dr. Jelenić fra Julijan, Necrologium Bosnae Argentinae. Sarajevo 1917. str. 23; Martyrolog. Francisc. pag. 92.; Acta O. F. M. an. 1920. p. 49 sq.; Batinić, Franjevački samostan u Fojnici, Zagreb 1913., str. 129.—131.

[2] Jelenić, Necrologium str. 19.

[3] Ibid., str 23; Martyrolog. Francisc, pag. 49.

IV. Era mučenika,

U XVI. stoljeću, u kojemu je veliki dio evropskog zapada otpao od katoličke Crkve, uzeo je Bog od tih naroda podijeljene im talente, ali ih je dao drugima, koji su umjeli bolje s njima sudjelovati. Vijek je to Luthera, Kalvina, Zwinglia, Henrika VIII., ali i vijek sv. Ignacija, Franje Borgie, Filipa Nerija, Karla Boromejskoga. U to žalosno i burno doba vjerskih nemira i franjevački redovi pridoniješe mnogo tome, da je objektivna svetost Crkve našla svoj odsjev u najboljoj svojoj djeci. Iz ispravnog vladanja i muževne ustrajnosti Katarine, žene engleskog kralja Henrika VIII, koji je otcijepio cijelu Britaniju od posluha prema sv. Ocu Papi, da opravda pred svijetom svoju preljubničku ljubav, može se razabrati, kako je razborit, muževan i pun katoličkog duha morao biti njezin ispovijednik bl. Ivan Forest, provincijal engleskih franjevaca. Kao što neustrašivi biskup John Fischer i nepokolebivi državni kancelar Toma Morus, član Trećega franjevačkog reda, tako je i provincijal bl. Forest morao svoj katolicizam zapečatiti vlastitom krvlju. Divni primjer postojanosti i vjernosti prema Sv. Stolici i primjer žive vjere u stvarnu nazočnost Isusa Krista u presv. Euharistiji dadoše u Holandiji god. 1572. gorkumski gvardijan sv. Nikola Pick i desetorica njegove svete braće: samostanski vikar sv. Jeronim, 90 godina stari otac sv. Wilhaldo, sv. Teodorik, Nikazije, Godfrid, Antun van de Werden, Antun van de Hornaire, Franjo van de Rhodes, te dva brata lajika: sv. Petar i Kornelije. Njihov sveti gvardijan Nikola ne samo da ih ohrabri na ustrajnost, već i prvi junački podnese smrt. Ganutljivo je bilo vladanje starca sv. Wilhalda, koji je na svaki udarac krvnika bogoljubno izustio: «Deo gratias», a krvniku sućutno prišapnuo: «Prijatelju, molit ću se za tebe». Divnoj toj četi Gospodnjih mučenika podijeli papa Pije IX. god. 1867. čast svetaca. Dvadeset i pet godina nakon ovog mučeništva u Holandiji razmaše se krvavi progon kršćana u dalekom Japanu. Taikosama u pohlepi za vladom skuči pod svoju vlast različite manje japanske vlastodršce. Mikado, podjaren od poganskih svećenika «bonaca» protiv isusovaca i franjevaca, tobožnjih preteča evropejske prevlasti nad njegovim carstvom, izdade nalog, da se imadu misijonari uhapsiti, a malo zatim izreče smrtnu osudu. Razuzdani su vojnici vucarili franjevačkog komisara sv. Petra Baptistu s petoricom njegove braće, sv. isusovca Pavla Mikija i sedamnaest članova Trećeg reda od grada do grada, da im se tako pogani što više narugaju. Konačno na brežuljku primorskoga grada Nangasakija dovrši ova sveta četa sinova sv. Franje i sv. Ignacija svoje mučeništvo pjevajući Bogu pjesme i psalme. «Mučenički brežuljak», kako se i danas zove pozornica njihovog mučeništva, postade za prve japanske mučenike njihovom Golgotom. I kako su ova dva reda u bratskoj ljubavi prvi širili poznavanje Isusa Krista u Japanu, tako im pribavi i Providnost zajedničku smrt, a njihovim članovima zajedničku slavu. Taj vijek nam govori i o vjerskom heroizmu naših bosanskih franjevaca. God. 1523. 1. jula ubiše Turci u Sarajevu deset franjevaca iz mržnje na katoličku vjeru, a 21. aprila 1557. doživi Rama ubistvo šestorice braće franjevaca, počinjeno od Turaka s istoga razloga. Imena te braće su danas nepoznata[1]. U isto vrijeme, kad su u Bosni i na dalekom istoku ovi sveti mučenici franjevačkog reda svojom krvlju izvojštili palmu mučeništva, zadivljuje u Španjolskoj svojom dubokom kontemplacijom, čestim ekstazama i neshvatljivo strogim pokorničkim životom svoje suvremenike sv. Petar Alkantarski, čije se štovanje i po našim krajevima u prošlim vjekovima mnogo širilo. Nazvan punim pravom «čudovištem pokore» uvede on u franjevački red posebnu strogu struju opservanata, koje po njemu nazvaše «alkantarinima». Poslije smrti vidje ga sv. Terezija,

[1] Jelenić, Necrologium str. 18. i 23. Martyrolog. Francisc. pg. 65.

Bura baca sv. Franju na hrvatsku obalu. — Adventus s. Francisci ad ripam Illyrii. *(Fot. Repnin.)*

(Zidna slika u kapeli sv. Franje u franjev. samostanu u Zagrebu. — Imago depicta in muro sacelli s. Francisci in Conv. O. F. M. Zagreb.)

kojoj je bio za života duhovnim vođom, u velikoj slavi te začu, gdje joj veli: «Pokora mi je pribavila toliku slavu!» To zlatno doba za katoličku Crkvu u Španjolskoj rodi mnogo velikih franjevaca. Uz velikoga američkog misijonara sv. Franju Solana, koji putuje s lozinkom na ustima: «Glorificetur Deus» — «Bio Bog slavljen» prašumama peruanskim i limanskim te hiljade nevjernika obraća kršćanstvu, tu je i veliki biskup-državnik kardinal Ximenes, dva nježna prijatelja: ponizni lajik sv. Paskal Baylon i ekstatični svećenik bl. Nikola Faktor. Divan bijaše gest pape Leona XIII., kad je priprostog brata lajika sv. Paskala postavio za zaštitnika ne samo svih euharističkih društava, već i današnjih veličanstvenih euharistijskih kongresa, pa i punim pravom, jer je sv. Euharistija bila izvorom čitavoga duhovnog života, svih kreposti čistoga Paskala. Uz ovoga svetog lajika spominje nam crkvena povijest Španjolske i drugu svetu braću lajike: velikog čudotvorca bl. Salvatora iz Orte, bl. Andriju Hibernona te bl. Julijana, koji je bio najprije otpušten iz redovničkog novicijata zbog prevelike svoje strogosti, koja se nije držala stalnom krepošću. Kasnije ga ipak primiše ponovno u red, kad je vlastitim odijelom obukao siromaha i time dokazao stalnost u krepostima. Na Siciliji uzgaja redovnički podmladak u novicijatu sv. Benedikt, zbog tamne pûti nazvan crncem. U Italiji žive kontemplativnim životom bl. Egidije i Vinko, koji u velikoj strogosti sprovode svoj život pokraj groba sv. Bernardina Sijenskog. U našoj domovini odlikuje se svetošću života u varaždinskom samostanu franjevac Petar iz grofovske obitelji Zrinski[1], koji je bio obdaren proročkim duhom. Još danas živi u varaždinskom samostanu usmena predaja o tom svetom čovjeku, kao i anekdota o požaru, koji je uništio čitavi samostan, a poštedio jedino onaj dio, u kojem je taj sveti franjevac stanovao. U to doba rodi prvi izvanredni plod svetosti serafinskom redu njegov novi ogranak kapucinski red, sv. Feliksa iz Cantalizzia. Ovaj veliki prijatelj sv. Filipa Nerija, apostola grada Rima, i kardinala sv. Karla Boromejskoga, proživi sav svoj vijek u poniznom staležu braće lajika proseći milostinju po gradu Rimu. Neopisiva djela duhovnog milosrđa i ljubavi učini taj svetac među stanovnicima grada Rima. Braća lajici, koji se u svome poniznom staležu posvete, blagoslov su doista za redovničke zajednice, ali ujedno i dokaz, kako redovničko pravilo imade snagu posvetiti isto tako priproste, neuke, obrtnike i radnike ručnog posla kao i one, koji svoj život posvetiše knjizi i nauci, da se usposobe za revne radnike u vinogradu Gospodnjem.

Među klarisama toga vijeka istaknu se divnom poniznošću bl. Ludovika, kći bl. Amadeja, savojskog vojvode, koja nakon sveto provedenog života na dvoru svog oca i kasnije svog muža Huge, kabilonskog kneza, obilazi pragove kuća, moleći milostinju za samostan te uživa, ako zapazi, da je preziru ili kore. U samostanu u Mantovi postigne svetost u službi samostanske predstojnice bl. Paula Montaldi, a u samostanu u Urbinu bl. Baptista Varani, kćerka Julija Varanija, kamerinskog vojvode. Čitavo nastojanje ove vjerne učenice božanskog Srca Isusova išlo je za tim, da uroni u promatranje Gospodnje Muke, i da na sebi oćuti njegovu Muku, podnoseći ustrpljivo i ponizno sve tegobe života. Sav njezin život ne bijaše drugo, nego razmatranje Isusa u smrtnoj muci i polagano izgaranje od serafskog ognja. Često bi ponavljala molitvu: «Pozdravljam Te, slatki Isuse, koji si pun milosti i milosrđa; bila blagoslovljena Tvoja gorka Muka i predragocjena Krv, koja je iz Tvojih svetih rana curkom curila. Molim Te, smiluj se grešnoj mojoj duši!» Ova sv. djevica zahvaljuje taj divni duh svetosti mudrom duhovnom vodstvu bl. Petra iz Mogliana, kao i bl. Marka iz Montegalla, svetih franjevačkih poglavara.

---

[1] Wadding, tom. XXI. pag. 306. Anno Christi 1581; Ružičnjak 1907. Str. 39.

U tom burnom vijeku stavio je i Treći red svetačku aureolu na glavu svojih članova. Tu je u bračnom životu teško iskušana sv. francuska kraljica, Ivana de Valois, koja osnuje, pošto bi brak njezin proglašen ništetnim, družbu redovnica Navještenja Marijina. U tome vijeku živi i osnivačica uršulinskog reda sv. Anđela Merici. Sedamnaestorica Japanaca zajedno sa sv. Petrom Krstiteljem na križu svjedoče istinitost kršćanske vjere. Bogata rimska udovica, bl. Lujza Albertoni, troši svoj golemi imetak u karitativne svrhe. I dok se broj otpadnika od sv. katoličke Crkve množao u tom vijeku iz dana u dan, djeca sv. Franje shvatiše svoje zvanje, koje nije drugo bilo već njihovo posvećenje.

V. Stoljeće kapucinskih svetaca.

Kao što može XV. stoljeće zabilježiti golemi broj ćudorednih heroja iz Opservancije, koju je pokrenuo sv. Bernardin Sijenski, tako nam historija u XVII. stoljeću pokazuje izvanrednu plodnost u svetosti u novom ogranku franjevačkog reda, prozvanom kapucinskim. Uz svetu braću lajike sv. Serafina iz Montegranarija, bl. Bernardina iz Offide i bl. Bernarda iz Corleone, dade kapucinski red katoličkoj Crkvi velikog sveca u ličnosti svoga generala sv. Lovre iz Brindizâ i njegovog tajnika na putovanjima bl. Benedikta iz Urbina. Sv. Lovro, taj veliki poliglota i neutrudivi misijonar, pobaštini duh sv. Ivana Kapistrana te poduzme akciju protiv Turaka. Oslobođenje Beča, a kasnije i Pešte od turskog jarma, ima se većim dijelom pripisati ovome drugom Kapistranu, koji je pod bečkim zidinama izveo isti posao, kakav je Božja Providnost namijenila sv. Ivanu Kapistranu pod beogradskim zidinama. Uz toga pučkog misijonara zabilježila nam je povijest i misijonare među krivovjercima i Turcima, koji su okusili Gospodnju čašu i posvjedočili mukama i smrću istinitost kršćanstva. U Carigradu dugo djeluje apostolski sv. Josip iz Leonisse, koga Turci za probodenu desnu ruku i nogu objesiše o gredu nad naloženom vatrom, da bi se u dimu ugušio. Kad je ovako okusio čašu Gospodnjih muka, ne dopusti mu Božja Providnost, da ondje završi svoj život, jer ga je čekao još misijonski rad u domovini, kamo se vrati čudesno ozdravljen od anđela. U Švicarskoj pada pod mačevima krivovjeraca kalvina prvi mučenik sv. Zbora za raširenje sv. vjere sv. Fidel iz Sigmaringena, u Etiopiji pak bl. Agatangel i Kasijan. Uz blažene i svete iz kapucinskog ogranka urode plodom svetosti i konventualci, davši Crkvi sv. Josipa Kupertinskog, čovjeka ekstatične molitve, i bl. Bonaventuru iz Potenze. Sedamnaesto stoljeće imalo je cijelomu franjevačkom redu pribaviti opet novi broj mučeničkih palama. Iza prvog mučeništva u Japanu god. 1597., bilo je neko vrijeme mirno doba za Crkvu na dalekom istoku. Kroz mirnih 15 godina umnožao se ondje broj kršćana na 2,000.000, kadli se iznova razmahalo strahovito krvavo progonstvo, u kome padnu žrtvom hiljade kršćana. Bilo je tu članova iz vladalačke kuće, bogatih dama, nevinih djevica, čistih mladića, slabih staraca i nejake djece. Između 1617., kad se progonstvo razmahalo, pa do god. 1632. imade 202 dokumentima dokazana mučeništva i blaženima proglašenih mučenika. Od tih imade 18 iz franjevačkog reda, na čelu s bl. Apolinarom, provincijalom, a 27 iz Trećeg reda sv. Franje. Nekako u isto vrijeme prolije svoju krv za Isusovu vjeru u Maroku, nakvašenom krvlju prvih franjevačkih mučenika, eksprovincijal španjolske provincije sv. Didaka bl. Ivan de Prado. U tom vijeku prolijevaju svoju krv za vjeru Isusovu i franjevci u našoj domovini u velikom broju. U Gornjoj Tuzli poginu dva oca: gvardijan Bernardin, koga Turci usmrtiše bodežem, i župnik O. Luka, koga Turci spališe g. 1682.[1] Nekoliko godina kasnije (1687.) umre u Feričancima

[1] Jelenić. Necrologium, str. 19.

mučeničkom smrću domaći sin, mladi svećenik o. Silvestar Ivanović. Kad je nekome bolesniku dijelio sv. poputbinu, uhvatiše ga Turci, svezaše mu uže oko vrata, izmučiše na sve načine i prisiliše ga, da je morao sav ogrezao u krvi puzati do feričanačke kapele sv. Bartola. Tu su ga pred kapelom htjeli Turci pribiti na križ, ali jer je raspelo bilo od kamena, nijesu to mogli učiniti, zato su ga na nj objesili. Iste godine uhvate Turci u istoj župi isto tako domaćeg sina, mladog franjevca o. Damjana Vukšića, dok je sahranjivao mrtvaca. Turci ga grozno istuku, izmrcvare i bace onako u krvi ogrezla u grob, da ga s mrtvacem živa ukopaju. No jer su mislili, da još nije bio dosta mučen, izvukoše ga iz groba i počeše nanovo mučiti, dok ga napokon ne objese u kapeli za uže, o kojem je svjetiljka visjela. Svijet je svake godine hodočastio na grob tih Božjih mučenika u velikom broju, dok mu se početkom prošlog stoljeća demoliranjem kapelice sv. Bartola, gdje bijahu pokopani, nije zameo trag.[1] Godinu dana kasnije iza tih događaja ubiše Turci u Iloku cijelu redovničku obitelj šarengradskog samostana. Gvardijanu o. Gasparu oguliše kožu, vikara nabiše na kolac, a ostale kojekako pogubiše.[2] U Sarajevu ubiju Turci iz mržnje na kršćanstvo god. 1700. župnika o. Simona Vladimirovića s još nekoliko kršćana.[3] U našičkoj pak samostanskoj crkvi leži pokopan prvi đakovački biskup franjevac o. Nikola Ogramić,[4] koga su ubili pravoslavni iz mržnje na katolicizam. Kraj Budima ubiše Turci o. Andriju Iločanina, jer se nije htio odreći sv. vjere, a u Slavoniji kod Remetice bijahu smaknuti: oo. Bariša iz Pleternice, Pavao iz Narda kraj Osijeka i Petar iz Đakova, jer su krijepili vjernike vjerskom utjehom.[5] Dok su ovi junaci svojim životom posvjedočili svoju ljubav prema Bogu, njihova su se braća posvećivala izvršivanjem pravila u svagdašnjemu mirnomu samostanskom životu. To su sveti lajici, dika i ponos reda: bl. Humil iz Bisignana, koga su pape Gregorije XI. i Urban VIII. osobito voljeli, bl. Bonaventura iz Barcelone, osnivač sv. recesâ u Rimu i Sabini, te bl. Karlo iz Sezze, kome jednoć za vrijeme podizanja zraka iz sv. hostije probode serafskom ljubavlju srce, koje se još danas čuva neistrunuto u posebnoj pokaznici u rimskom samostanu «S. Francesco a Ripa». U našim se krajevima spominje kao čovjek izvanredne kreposti o. Franjo Drašković, koji pun zasluga umre u Zagrebu. Pripovijeda se, da su njegovo tijelo nakon 30 godina našli neistrunuto.[6] Stara usmena predaja pripovijeda, da je u Zagrebu živio i bogoljubni o. Jerko Horvat, koga su češće za vrijeme sv. mise vidjeli uzdignuta nad zemljom, a tijelo mu našli nakon više godina neistrunuto u grobu.

U Trećem redu posveti se mlada lakoumna i nestašna grofica sv. Hijacinta Mariscotti, koja iz početka kroz duže vremena provodi život u samostanu pun taštine i svjetskih nazora, dok ju konačno ozbiljna riječ ispovijednika ne privede k ispravnom životu. Uz spomenutih već 27 japanskih trećoredaca, koji dadoše svoj život za Isusa zajedno s bl. Apolinarom, spominje nam povijest tkalca bl. Hipolita Galantina, koji utemelji Bratovštinu kršćanskog nauka sa zadaćom obučavanja zapuštene djece.

VI. Vijek francuske revolucije.

Dolazi vijek t. zv. prosvjete, vijek enciklopedista. I upravo u tom vijeku racionalizma i državnog prevrata podiže Božja Providnost velikoga pučkog misijonara sv. Leonarda iz Porto Maurizio, koga sv. Otac papa Pio XI. proglasi nebeskim zaštitnikom

1 Vlašićak, Hrvatska duša. Zagreb 1923., str. 268.
2 O. Barbarić, Crtice iz prošlosti Šarengrada str. 44. — Jelenić. Necrologium str. 20.
3 Ibd. str. 23.
4 Ibd. str. 17.
5 Batinić, Djelovanje franjevaca u Bosni i Hercegovini. Zagreb 1883. Sv. II. str. 26.
6 Barbarić, Kratka povijest crkve i samostana franjevačkog u Zagrebu. Zagreb 1906.

svih pučkih misijonara i njihovih poduzeća. Privučen izvanredno čednom pojavom dvaju franjevaca stupi on jednog dana kao mladi student medicine u crkvu sv. Bonaventure u Rimu na Palatinu, kad začuje redovnike franjevce, gdje započinju moliti kompletorij riječima: »Converte nos, Deus, salutaris noster«, — «Obrati nas, Bože, Spasitelju naš.» Kao zraka svijetlosti prodru te riječi u njegovu dušu te učine kraj njegovu kolebanju. Energično sam sebi kaže: »Haec requies mea in saeculum saeculi, hic habitabo«, «tu je moj pokoj u vijek vijeka, tu ću stanovati». Kao mlad svećenik oboli bez nade u ozdraljenje. U toj nevolji obeća bl. Djevici Mariji, da će upotrijebiti sve svoje sile za apostolski rad, ako ozdravi. Čudesno ozdravljen započne svoje misijonsko djelovanje. Preko 40 godina neutrudivo propovijeda po gradovima sjeverne Italije, na Korsici i u Rimu u nazočnosti cijeloga kardinalskog zbora i pape Benedikta XIV. Taj neutrudivi misijonar imao je prema planu Providnosti do konca života ustrajati na misijama, gdje ga zatekne posljednja bolest. Mladomu pak učenom lektoru filozofije i revnom propovijedniku sv. Pacifiku iz Sanseverina odredi Božji Promisao zadaću, da bude poput Joba svojoj braći uzor ustrpljivosti u dugotrajnoj bolesti, prekinuvši ovako blagotvorno njegovo djelovanje u školi i duhovnoj pastvi. U Napulju svijetli divnim primjerom evanđeoskog siromaštva sv. magistar novaka Ivan Josip od Križa, koji je iz ljubavi do siromaštva nosio čitav život jedan habit sav zakrpan, zbog čega ga i nazvaše »Padre cento pezzi«, »Pater sa sto krpa«. Oko osnutka samostana za kontemplativni život trude se bl. Toma iz Corija i bl. Teofil iz Corte. Dok se sv. Leonard trudio u svom misijonskom radu u sjevernoj Italiji, dotle je južnu Italiju apostolskim svojim radom rasvjetljivao kapucin bl. Anđelo iz Acrâ a Španjolsku bl. Didak iz Cadice. Primjer pak sv. Feliksa iz Cantalizzia preduzeli su nasljedovati sv. braća lajici: bl. Krispin iz Viterba i Feliks iz Nikosije.

U našim su se krajevima nastavila mučeništva franjevaca i u tom stoljeću. U Sinju ubiše Turci o. Stjepana Vučenilovića[1], u Šiklošu pak ubiju g. 1704. pravoslavni zbog ispovijedanja katolicizma Zagrepčanina o. Ljudevita Cvetkovića i Dominika Horvata.[2] Iste godine su bili pogubljeni s istoga razloga u Pečuhu svećenik Varaždinac o. Pavao Fabijančić[3], te braća lajici: Pavao Pramec[4] i Joahim Matić[5]. Svetošću života među franjevcima u našim krajevima odlikovali su se uz te mučenike: bl. fra Petar Zlojutrić, sofijski biskup, rodom iz Gradovrha kod Tuzle († u Gradovrhu 4./4. 1623.), o. Petar Lašvanin[6] na čijem su se grobu vidjevale zapaljene svijeće i događali drugi čudesni znaci, o. Lovro Budimski[7] koji umre u Budimu na glasu svetosti. U tom stoljeću eto časnog sluge Božjega Simona Filipovića[8] rodom iz Seone u Bosni. 23 godine proživi u Bosni u misijonskom radu, posljednjih pak 20 godina provede u Ripatrausonu, recesu ankonske provincije, gdje je često uživao nebeske radosti u razgovoru s bl. Djev. Marijom. Svojim je svetim životom bio na pobudu nesamo svjetovnjacima, već i najrevnijim redovnicima, prema izjavama kojih časni je Filipović vjerno nasljedovao primjer prvih franjevaca. Na njegov se pogreb zgrnu čitav grad, ne toliko, da se za nj moli, koliko, da se njegovim molitvama preporuče. Habit mu i tuniku razreže taj narod ponesavši te krpice sa sobom kao relikvije Božjega sluge. — U Pupnati se na Korčuli čuvaju smrtni ostaci o. Marka Tvrdeića, koji je preminuo na glasu svetosti u samostanu sv. Marije

[1] Jelenić, Necrologium, str. 23.

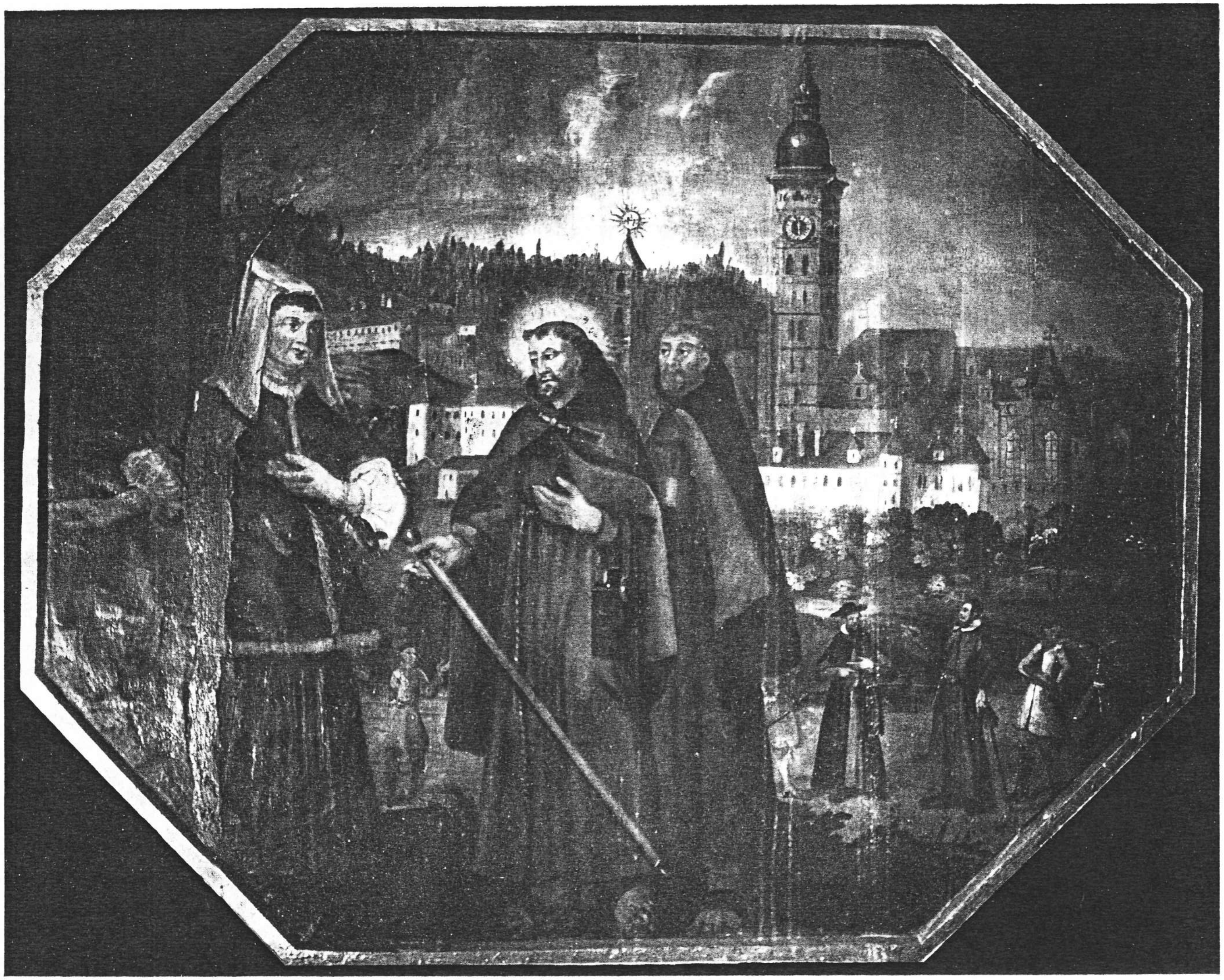
[2] U rukopisu sačuvan popis preminule redovničke braće u zagrebačkom franjev. samostanu za dan 24. marta 1704.

[3] Ibd. Za dan 27. marta iste godine; [4] za 31. marta, [5] za 30. marta.

[6] Jelenić, Necrologium, str. 13.

[7] Ibd., str. 7.

[8] Ibd., str. 10.; Idem, Izvori za kulturnu povijest bosanskih franjevaca. Sarajevo 1913. str. 81. i dalje. Osmrtnica č. fra Šimuna Filipovića, u kojoj se opisuje njegov strogi život u recesu u Ripatrausonu u Italiji.; Acta O. F. M. an. 1918. pag. 184.

Katarina ud. Galović prima sv. Franju na konak, na njegovom prolazu kroz Zagreb. *(Fot. Reputin.)*

S. Franciscus Zagrebiae a Catharina Galović hospitio recipitur.

(Zidna slika u kapeli sv. Franje u franjev. samostanu u Zagrebu. — Imago depicta in muro sacelli s. Francisci in Conv. O. F. M. Zagreb.)

u Riminima u Italiji. Narod ga nazivlje blaženim, premda ga ne časti kao blaženika ni kao sveca. No u prijašnje vrijeme ga je više častio i štovao.[1] Na Otoku kraj Korčule preminu 1792. O. Bonaventura Mirošević Dubaj, o kome veli samostanski nekrologij, da je bio revan za spas duša, pun poniznosti i svetačkog života, a u narodu se i danas još mnogo priča o njegovoj izvanrednoj svetosti.

Stigmata i različite druge mistične pojave pridoniješe u redu klarisa sv. Veronici Julijani mnogo do usavršenja duhovnog života, ali bijahu joj i zgoda, koja je imala ovu svetu djevicu staviti na tešku kušnju. Zbog tih njezinih izvanrednih pojava bila je držana nesamo zanešenom, već i u svezi s nečastivim. Bijaše to prigoda za mnoga trpljenja, u kojima se njezina sv. duša pročistila. Francuska revolucija pribavi sestrama klarisama junačku mučenicu bl. Jozefinu Leroux, koju je papa Benedikt XV. zajedno s drugaricama uršulinkama proglasio blaženom. Svetost postigne među njima i bl. Marija Magdalena grofica Martinengo.

Treći red uzgoji uz svete djevice: sv. Mariju Francisku od pet rana Isusovih i teško iskušanu bl. Krescenciju Höss iz Kaufbeurena, izvanrednog prosjaka toga doba sv. Benedikta Labrea, koji je ubrzo zadivio sav Rim svojim krepostima, a iza svoje se smrti proslavio velikim čudesima, da su ga za kratko vrijeme postavili na čast oltara.

VII. Sedmi franjevački vijek do danas.

Sedmo franjevačko stoljeće pada u doba podjarmljivanja Kristovog zamjenika na zemlji i zametanja njegovih prava. Vijek je to, u kojemu različite države ukinuše mnoge samostane, a redovnike prisiliše, da se povrate u svjetovni život. No i taj je vijek imao sreću, da uživa blagoslovni utjecaj sv. Franje preko najvrednije njegove djece. Iste godine, kad je zauvijek zaklopio svoje oči sv. Leonard, veliki misijonar XVIII. vijeka, zaodjenuo se haljinom Asiskog Prosjaka bl. Leopold iz Gaichâ, koji pobaštini apostolski duh sv. Leonarda. Kao mladi svećenik poučava on kroz četiri godine u filozofiji i bogosloviji redovničku mladež, dok ne započne svoj apostolski rad. Kroz punih 47 godina svoga misijonskog rada održi on 230 formalnih pučkih misija i propovijeda uz ostali naporni misijonski rad kroz četrdeset korizmi. Blagoslov pak na apostolski rad toga velikog misijonara prizivao je sveti brat lajik bl. Egidije od svetog Josipa molitvama, mrtvenjem i savršenim vršenjem svojih dnevnih dužnosti. Taj dugogodišnji samostanski vratar bio je savršeni uzor pravog redovnika. Osobitim bi počitanjem susretao svoju subraću svećenike i klerike. Uza svu svoju krotkost i ljupkost odlučno odgovori Napoleonu s energičnim: «Nije!», kad ga ovaj zapita: da li mu je vladavina stalna. Ni u tome vijeku nije nedostalo sv. mučenikâ. Dne 3. februara 1807. ubiše Turci kod Turića (župa Tremošnica) u Bosni o. Lovru Milanovića, rodom iz Sarajeva.[2] Grob toga franjevca postao je za naš narod iz Bosne i Slavonije mjesto, na koje se svake godine hodočasti, jer ga narod štuje kao Božjeg mučenika. Isto tako 30. svibnja 1835. pogube razbojnici fra Petra Čujića kod Travnika. U Kini umre za sv. vjeru bl. Ivan iz Triore, a god. 1860. padoše kao žrtva turske mržnje na kršćanstvo osmorica franjevaca bl. Emanuel Ruiz, gvardijan u Damasku, sa svojom braćom. Sv. Otac Pije XI. proglasi ove mučenike upravo u ovoj jubilarnoj franjevačkoj godini blaženima. Kina je dala i na početku XX. stoljeća franjevačkom redu veći broj Gospodnjih mučenika. Uz franjevačke biskupe-mučenike: Gregorija Grassija, Antonina Fantosattija, Franje Fogolle, Teotima Verhaegena postigoše palmu mučeništva belgijski franjevci misijonari o. Viktorin Delbrouk, o. Florentin Robberecht, o. Fridrik Verhaegen,[3] brat

[1] Crte na uspomeni života O. Marka Tvrdeića. Split 1880.
[2] Jelenić, Necrologium str. 15. [3] Acta O. F. M. an. 1917. pg. 204. Status Causarum 1918. pg. 185.

biskupa Verhaegena, sedam franjevki misijonarki i mnogo trećoredaca. God. 1922. ubila je o. Adonsa[1], Belgijca, fanatička kineska sekta, koja je sebi preduzela gojenje mržnje na kršćanstvo. Ove pak jubilarne franjevačke godine pade kao žrtva mržnje na tuđince i kršćane španjolski misijonar o. Aurelije Maiques[2]. Među ostalima, koji se odlikovahu u najnovije doba svetošću života, spomena su vrijedni: franjevac Augustin Miletić[3] († 8. VII. 1831.), apostolski vikar, koji se odlikovao svim krepostima, vršenjem redovničkih pravila, duhom bogoljubnosti i pravom apostolskom revnošću u biskupskoj službi, o. Valentin Paquay[4] Belgijac, o čijoj se beatifikaciji sada živo radi, kao i sv. biskup hvarski o. Fulgencije Carev. Rodi se on u Kaštel Gomilici kraj Splita god. 1826. od siromašnih no bogoljubnih roditelja. Godine 1840. stupi u dalmatinskoj provinciji sv. Jeronima u franjevački red. Već kao mladomisnik bi zbog sveta života postavljen za gvardijana. Kao svećenik razvio je vanrednu djelatnost za spas duša. Po Istri išao je od grada do grada, od sela do sela propovijedajući. O njegovom kreposnom životu sazna i Papa Pije IX., te ga usprkos sviju njećkanja imenova nadbiskupom u Prizrenu. Kroz deset godina svog boravka na tome mjestu preporodi taj narod svojim apostolskim radom. Mnoge djevojke oduševi za djevičanstvo, pa se odrekoše svijeta i povukoše u razne samostane. Za sirotinju sakuplja milostinju, da joj ublaži bijedu. Sam bi gladovao, samo da im pomogne. Njegovu je svetost Bog i čudesima potvrdio. Prigodom tijelovske procesije, koju je obavljao sv. biskup u Prizrenu u crkvenoj avliji, neki Turčin, popevši se na zid crkvene ograde, ugleda u rukama o. Fulgencija mjesto bijele hostije, dijete rajske ljepote. 1889. godine bi imenovan biskupom na Hvaru. Tu ustraje u apostolskom radu do svoje smrti 1901. Papa Leo XIII. bio se o njemu jednoć ovako laskavo izrazio: «Uistinu o. Fulgencije Carev je pravi svetac».

Od članova Trećeg reda podigla je sv. Crkva na čast oltara svećenika torinške biskupije bl. Josipa Cottolengo[5], osnivača karitativnih zavoda, a lanjske jubilarne godine arškog sv. župnika Ivana Vianneya, te sv. Mariju Magdalenu Postel, osnivačicu milosrdnih školskih sestara. Naša je domovina tako sretna, te se može ponositi i u najnovije vrijeme svojima svetim svećenicima, koji bijahu članovi Trećeg reda: Matijom Stepincem te općenito omiljelim i poštovanim našim biskupom Josipom Langom[6], ocem sirota, velikim štovaocem bl. Djevice Marije i presv. Euharistije, mužem mrtvenja i izvanrednoga apostolskog rada. Njegovom se zagovoru pripisuju uslišanja mnogih molitava i događaji, koji graniče s čudesima.

*

* *

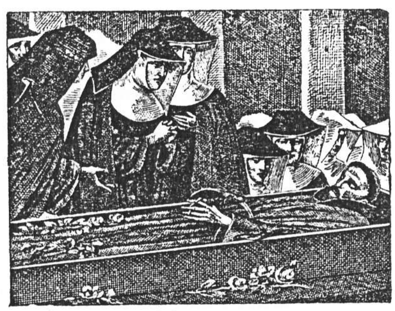
Kratki ovaj pregled kroz sedam vjekova, u kojima su živjeli franjevački redovi, pokazuje očito, kako je djelo sv. Franje uvijek ostalo vjerno svojoj zadaći: posvećivati svoje članove. Gledajući u duhu neprekidnu falangu svetih franjevačkih mučenika, od kojih ovdje nijesu ni izdaleka svi navedeni, razabire se, kako ima pravo Henrion, kad veli, da je franjevački red «obitelj sv. Franje, koja je rasipavala svoju krv»[7]. Iz velikog pak broja svetih učenjaka i biskupa, revnih misijonara, skromnih lajika, čistih djevica, bogoljubnih vladara i velikaša, te priprostih građana, kojima su pojedini franjevački redovi pospješili i osigurali put u nebo do dandanas razabire se životna snaga

---

1 Acta O. F. M. an. 1922. pg. 115.
2 Acta O. F. M. an. 1926. pg. 299.
3 Jelenić, Necrologium, str. 16.
4 Status Causarum, Acta O. F. M. an. 1918. pg. 185.
5 Breviarium Rom. Seraph. pg. 292.
6 S. M., Biskup Dr. Josip Lang. Zagreb 1925.
7 Henrion, Allgemeine Geschichte der kath. Missionen II. 641.

tih redova, koju njima daje duh njihovoga serafskog Osnivača. Taj su oni duh usprkos najrazličitijih zgoda i nezgoda kroz sedam vjekova sačuvali. Duh je to duhovne slobode i pokornosti spram Crkve, duh pobožnosti i djetinjega prostodušnog veselja, duh svete ljubavi. Svjesni, da su kao djeca serafskog Sveca trubaduri, koji imadu dizati srca ljudi i poticati ih na duhovno veselje[1], išli su vojnici ove divne Franjine čete bosonogi uzduž čitavog svijeta pazeći, da ne siju trnje već sjemenje, koje niče cvijećem najdivnijih heroičkih kreposti. Tu svoju misiju zadržalo je djelo sv. Franje i danas. I danas u moderno doba žele franjevački redovi, puni životne snage, dizati idealizam kršćanskoga ćudorednog života i zaodjenuti svoju majku, katoličku Crkvu, sjajem svetih. Sveti su naime redovnici najveća slava reda, modeli za život drugima, znak su, da u redu nije izumr'o duh sv. Osnivača, dokaz su savremenosti reda.

[1] Hammer O. F. M., Im Spiegel der Vollendung. Regensburg 1922. Str. 152. «Der selige Franz pflegte nämlich zu sagen: «Was sind die Diener Gottes anders als Spielleute des Herrn, die den Menschen das Herz leicht machen und sie die Freude lehren sollen. Besonders aber sind die Minderbrüder Spielleute des Herrn».

Fra Pacifik Jančula, O. F. M.:

Plameni križ Asiskog siromaška.

Iz rana je lizao plameni sijev
Već slušalo uho mu rajski je pijev
Tad oči se sklopile na slatki san
Ko golub duh prhnuo u vječni stan.

No stišao plamen se silni nije
Ta već se do obzorja neba vije
U križ. Od istoka do kraja svijeta
Je zemlja plamnim mu granama speta.

Led i sad još križa tog traci pale
Ko tad što su ruže na polu cvale
A masline nikle u svakom dolu
I liticu zelen prekrila golu.

Taj krst je ljudma Noema duge sijev
Znak spasa, oblak plameni Mojsijev
Što ko stup puk Božji pustinjom vodi
K obećanoj zemlji, k željnoj slobodi.

U onoj zemlji, gdje mlijeko i med teče
I vjera prestati i nada i sve će,
No žar taj plameni sve će veći biti
I ognjem duše uz Višnjega sve sliti.

Dr. P. Teofil Harapin. O. F. M.:

Tragom apostola.

Franjevačko apostolsko djelovanje tako je prostrano, da se Heimbucher[1] o njemu ovako izrazio: «Od svog postanka djelovao je franjevački red veoma uspješno na polju dušobrižništva. Nikakvi drugi redovnici nisu postali tako pučki kao sinovi sv. Franje, koji posvetiše puku sile i život u ispovijedaonici, na propovijedaonici, u školi i na bolesničkom krevetu kao i u službi gubavih i okuženih». Ali ne samo dušobrižništvu kod kuće, već franjevački se red posebice posvetio apostolskom djelovanju među inovjercima, navlastito poganima. Dapače možemo reći, da je franjevački red prvi misijonarski red, jer sv. Franjo je prvi ustanovitelj nekog reda, u čijim se pravilima uzimaju u osobiti obzir misije katoličke Crkve.

O franjevačkom misijonarskom radu napisane su cijele knjižurine. Mi se ograničujemo lih na nekoliko povjesnih činjenica i na današnje stanje franjevačkih misija. Ovdje se ne obaziremo na djelovanje kapucina i konventualaca, jer nam podaci nisu pri ruci.

Afrika. – Oko 1344. godine nalazimo franjevce na afričkom kanarskom otočju, a sto godina kasnije na Madeiri i Azorima. Drugom polovicom 15. stoljeća dospješe već na otočje rta Verde, u Gvineju, na Kongo (kasnije ustupljeno oo. isusovcima i kapucinima), Melindu i otočje Sokotra. Između godine 1686.—1690. proputovao je franjevac o. Petar Farde središnju Afriku uz takve doživljaje, da bi nazvan «franjevačkim Robinsonom Crusoe». Od godine 1922. vode belgijski franjevci upravu apostolske prefekture Lulua i srednjega Katanga u belgijskom Kongu. Ovo mlado misijsko poduzeće daje mnogo nade u uspjeh. — Na istočnoj afričkoj obali u Mosambiku djeluju već od 15. stoljeća portugalski franjevci među trim milijunima pogana. U najnovije se doba iz narodnih motiva odlučila i slobodnozidarska portugalska vlada, da te misije financijalno podupre.

U Maroku, Tuniziji, Libiji, Egiptu i Abesiniji kršćanstvo je bujno cvalo za vrijeme sv. Ciprijana, Augustina i Atanazija Velikog. Nešto veliki otpad u krivo-

[1] U knjizi: Die Orden und Kongregationen der katholischen Kirche. Paderborn, Schöningh. 1907 II. Bd 424.

vjerje, a još više upad Vandala i Muhamedovaca u te zemlje uništio je posve kršćanstvo u tim krajevima tako, te je u XIII. stoljeću, kada su ovdje svoje misijonsko djelovanje započeli franjevci, bilo to tlo najneplodnije za misije, a ostalo je takvo do dana današnjega. Od prvih franjevačkih mučenika, koji su godine 1221. u Maroku dovršili svoj život do dana današnjega bi proliveno u tim zemljama mnogo franjevačke krvi. Godine 1315. bi ovdje bl. Rajmund Lullus kamenovan, 1631. pako godine prolije tu svoju krv za Krista bl. Ivan Prado. Bl. Konrad Askolski (umro 1289.) obrati u tim zemljama oko 6000 muhamedovaca. Misijska se djelatnost franjevaca ograničila tu na otkupljivanje zarobljenih kršćana i dušobrižništvo doseljenih kršćana. U glavnome misijonsko djelovanje franjevaca nije ni danas drugo u tim zemljama.

Azija. – Franjevci dospješe u Aziju dosta rano. Svoje su misije započeli uz obale Crnog mora, zatim u Perziji i Armeniji. Koliki im je bio tamo upliv, najbolje pokazuje činjenica, što je oko godine 1295. armenski kralj Aito II. napustio prijestolje i sâm postao franjevcem. U to vrijeme opstojao je u Armeniji priličan broj samostana, koji bijahu ishodišne točke daljnom prodiranju u misijonskome radu. Sav franjevački misijski rad u Armeniji razoriše Mongoli, koji ju godine 1390. sa svojim poglavicom Tamerlanom osvoje, a u 15. stoljeću Turci je do kraja unište. Već u prvom franjevačkom stoljeću zapečatiše neki franjevci djelatnost svoju u Armeniji mučeničkom smrću. Poznat je pak postupak Mladoturaka s kršćanima i misijonarima za vrijeme zadnjeg svjetskog rata i neposredno iza njega u toj zemlji.

No franjevci dospješe i dalje. Već godine 1245. franjevac Ivan da Pian Karpino dospije u Mongoliju, a za njim dođe i Flamac o. Vilim Rubruk (Ruysbroeck) 1265. u Karakorum u Mongoliji i tako otvoriše put u najdalji Istok. Taj je Vilim opisao sav svoj put – Itineraria – i tako stvorio najveće zemljopisno remekdjelo srednjeg vijeka kako tvrde učenjaci.

Papa Nikola IV. posla pod konac XIII. stoljeća franjevca Ivana Monte Korvino u Kambalik (današnji Pekin), gdje je djelovao preko 30 godina. On je sagradio mnogo crkvi, samostana i škola. God. 1307. posta nadbiskupom i dobi na pomoć još 6 biskupa franjevaca. Preveo je na kineski jezik Novi Zavjet i Psalme. Njegovo biskupsko područje brojilo je tada 30—40.000 katolika. – Godine 1325. bl. Odorik Pordenonski proputova cijelu azijsku obalu, stigne u Japan a odanle u Pekin. Iz Pekina opet se vrati preko cijele Kine, Tibeta, Perzije, Male Azije i Carigrada u Evropu. Taj je sigurno zaslužio, da ga uvrstimo među najveće pješake srednjega vijeka. Kod tadanjih loših prometnih sredstava i pomanjkanja putnih pomagala na takva putovanja mogla je potaknuti te franjevce jedino velika misijska ideja samoga serafskog Oca Franje.

Još više puta su pape slali franjevce u Kinu bilo kao svoje poslanike bilo kao misijonare ili biskupe. Isto tako služiše se mongolski kani franjevcima kao poslanicima na papinski dvor. Tako je bilo godine 1336., 1354., 1368. i 1370. No kada je došla na kinesko prijestolje narodna dinastija Ming, uništene su franjevačke misije, pak je istom god. 1653. pošlo za rukom franjevcima iz Filipina da ih obnove.

U Indiji propovijedao je u XIII. stoljeću veliki kineski misijonar i prvi pekinski nadbiskup O. Ivan Monte Korvino. 50 godina kasnije umriješe u blizini Bombay-a četiri franjevca mučeničkom smrću. Najpoznatiji među njima bio je njihov vođa bl. Toma Tolentinski. U vrijeme otkrića novoga svijeta – oko godine 1500. – prispjeli su s portugalskom ekspedicijom ponovno franjevci u Indiju. Njihove su misije lijepo napredovale osobito u gradu Goa, kad su taj grad zadobili Portugalci godine 1510. U tom je gradu dočekao raskriljenih ruku franjevac biskup Albuquerque isusovca sv. Franju Ksaverskoga, kad je došao kao misijonar u ove krajeve. Pomalo su franjevci

raširili svoje misije na sve veće otočje i poluotočje Azije: Malabar, Koromandel, Cejlon, Sumatru, Borneo, Javu, Celebes itd. Njihovo djelovanje u tim krajevima bi uništeno po holandeškim kalvinima.

Godine 1577. osnovaše španjolski franjevci misije na Filipinima. U razdoblju od 10 godina obratiše oko 250.000 pogana, te sagradiše crkve i škole. Već oko godine 1580. O. Ivan da Plosencia napisa zanimivo djelo o običajima urođenika, slovnicu, rječnik i katekizam u tagalskom jeziku. Franjevci izgradiše tamo ceste, mostove i natapahu suhe krajeve. Isto tako naučiše urođenike, kako se goji duhan, kakao, svilene bube i druge veoma korisne stvari.

Godine 1583. dođe franjevac Ivan Pobre u Japan. Njegov je sveti život djelovao tako na Japance, da ovi zamoliše na Filipinima još nekoliko misijonara. Tako je došao Petar Baptista s drugovima u Japan, gdje ga sam mikado primi s velikim počastima. No ne potraja dugo i zlobni jezici osumnjičiše ove vjerovjesnike kod mikada i tako je došlo do užasnoga progona 1597., u kojem zaglavi Petar Baptista s drugovima, mnogo trećoredaca i 3 isusovca. Franjevci se ipak nekako održaše do godine 1608., kada ponovno buknu progon, iza kojega nije smio u Japan stupiti nijedan katolički misijonar sve do godine 1873. Te godine bijahu u Japanu ukinuti zakoni izdani protiv kršćana. I odmah na to pojaviše se misijonari. Godine 1906. preuzeše franjevci iz Fulde područje Sapporo u sjevernom Japanu kao polje svog rada, a pred par godina franjevci iz Kanade u Sjevernoj Americi područje Kagošima.

Najljepši ipak i najdragocjeniji alemkamen franjevačkih misija u Aziji sačinjavaju sv. mjesta u Palestini. Prema Sv. Zemlji uputio se sv. Franjo god. 1219., nakon što je 1212. uzalud pokušao prispjeti onamo. Pred sultanom u Egiptu propovijeda on Krista raspetoga, predlaže, da će za dokaz istinitosti kršćanske vjere proći kroz vatru. No uspio mu nije ni pokušaj obraćenja sultana ni postignuće mučeničke krune. No srčani nastup Sveca pred sultanom i put njegov na Istok imao je drugi uspjeh. Tim gestom svojim bacio je sv. Franjo iskru ljubavi i oduševljenja spram misijskog djelovanja u svoje duhovno potomstvo, koje je temelj budućeg misijskog rada franjevačkog reda. Nedugo iza smrti Svečeve (godine 1230.) osnovaše franjevci u tim svetim krajevima nekoliko samostana, a papa Gregorije IX. povjeri im časnu zadaću, da budu čuvarima svetih mjesta. Ovu su zadaću franjevci vršili sedam dugih vjekova. Kroz to vrijeme žrtvovalo je svoj život više od 2.000 franjevaca u obrani svetih mjesta pogubljeni što od muhamedovaca a što opet od raskolnika, a oko 6.000 umrlo ih je kao žrtva ljubavi prema bližnjemu u dvorbi okuženika. Pravom je dakle već pred sto godina rekao glasoviti Chateaubriand: «Braća su franjevci upućeni, da se dan na dan gotovo sami brane od neprestanih napadaja i surovosti svojih neprijatelja. Nema tog načina istočne samovolje, koji ne bi bio upotrijebljen za njihovo mučenje. Što to koristi, ako si pribaviš carske fermane za skupi novac, ako poslije za njih nitko ne mari? Uistinu, ne poznajem mučeništva, koje bi se moglo usporediti s njihovim; pa ipak njihove pjesme i njihovo slavljenje odjekuje na sv. grobu».

Amerika. – Što se Krištof Kolumbo mogao opremiti na daleki put u Ameriku, što je otkrio taj novi kontinent već god. 1492., imade se možda u prvome redu zahvaliti franjevcu O. Juanu Perez de Marchena, koji je kao gvardijan u samostanu sv. Marije della Rabida kod Sevilje Kolumbu pomagao svojim geografskim znanjem, a kao ispovjednik kraljice Izabele ishodio, da mu se dadu potrebni brodovi za tako daleki put. God. 1493. pođe sam Perez i još dvojica njegovih drugova s Kolumbom u novu zemlju i prvi je na otoku Haiti 8. prosinca iste godine u Americi prinesao nekrvnu žrtvu u nazočnosti mnogih Indijaca. Već god. 1523. rade franjevci kao misi-

jonari u Meksiku, god. 1580. u Novom Meksiku, Arizoni i Teksasu. Kako su brojno franjevci pohrlili u novi svijet razabire se odatle, što je Južna Amerika u godini 1650. posjedovala osam bujnih redovničkih provincija sa 135 samostana i više stotina misijskih postaja. Slično je bilo u sjevernoj i srednoj Americi i Filipinima. Prema statistici iz godine 1786. nalazilo se u španjolskim kolonijama 5.000 franjevaca, t. j. više nego danas imadu isusovci, dominikovci i franjevci u svim svojim misijama. Iste godine sama španjolska Amerika (bez Brazilije i većeg dijela današnjih sjedinjenih Država i Kanade) imala je 17 redovničkih franjevačkih provincija sa 269 samostana i 324 većih misijskih postaja, 17 misijskih kolegija i 227 manjih misijskih postaja. Poznato je, da je jedan od prvih misijonara u Meksiku bio brat lajik Petar iz Genta, rođak cara Karla V., a prvi nadbiskup franjevac Ivan Zumarraga. Imena bl. Antuna Margila, apostola srednje Amerike, i Junipera Serra, komu su 1923. u Sjedinjenim Državama podigli peti spomenik, dobro su poznata i izvan franjevačkog reda. – Napose bujne misije imali su franjevci u Kaliforniji od god. 1769. U toj zemlji sazidaše divne crkve, uvedoše obrt i poljodjelstvo među urođenike, obrađivahu sve vrste žitarica i voćaka, baciše temelje racijonalnom gojenju goveda. Među Indijcima živjeli su franjevci patrijarhalno u najljepšem prijateljstvu. Blagošću, ljubavlju i umjerenošću umjeli su sebi steći povjerenje, privrženost i ljubav Indijaca. Sekularizacija od godine 1833. razori svojim bezbožnim zakonima sav dugogodišnji blagoslovni njihov rad.

Poznato je nadalje, da je prvi misijonar među Mohawk-Indijcima bio franjevac Le Caron; da je franjevac Hennepin prvi istražio Velika jezera i došao na slapove Niagare; da je franjevac Ivan Torres vodio Sotosa kod otkrića Misisipija i da je prvi biskup u Sjedinjenim Državama bio franjevac P. Garcia de Padilla (g. 1508.), a poznato je i to, da je najveći apostol Južne Amerike bio franjevac sv. Franjo Solan.

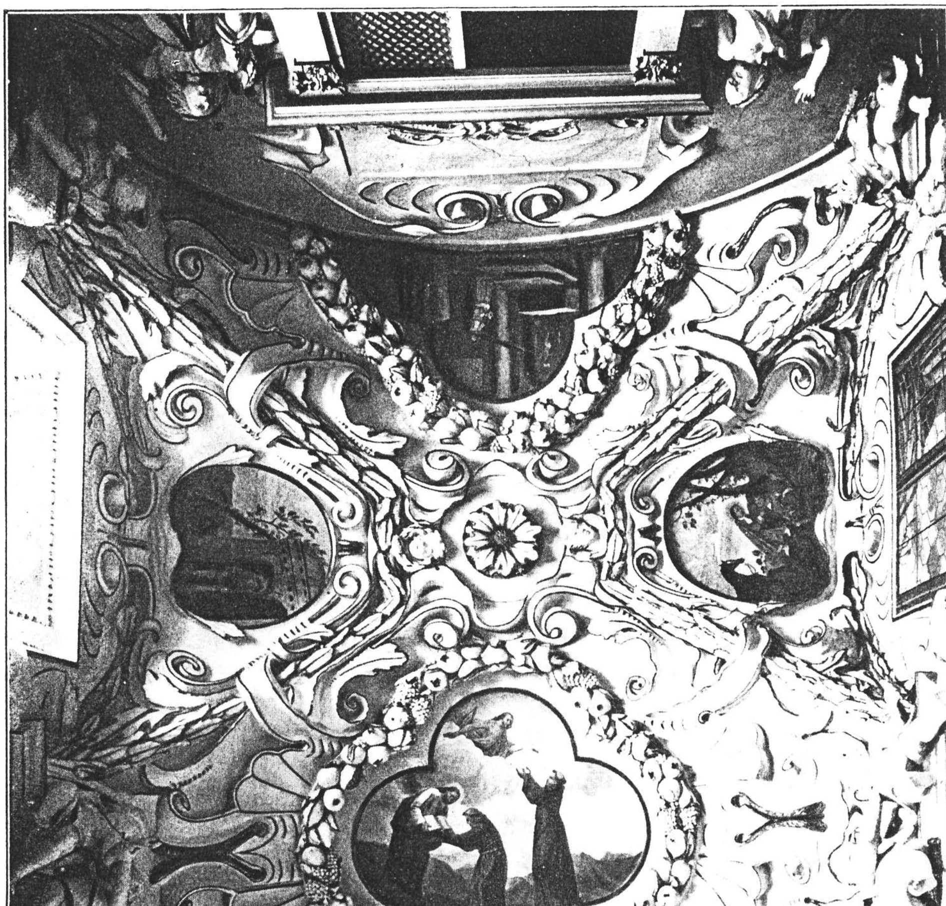
Australija. – Franjevci su započeli svoj apostolski rad u Australiji već god. 1680., ali nisu uspjeli, kao nijedan drugi red, da tamo osnuju samostalne misije. Istom u najnovije vrijeme, od g. 1850., uspjelo je franjevcima Ircima, da tamo osnuju 4 samostana, kolegij sa 110 učenika i 10 škola sa 1200 dječaka. Imadu na brizi oko 7.000 katolika.

Evropa. – Već za života sv. Franje razišli su se njegovi duhovni sinovi gotovo po cijeloj Evropi, pa su imali već u 13. stoljeću cvjetnu djelatnost gotovo u svim balkanskim krajevima: Albaniji, Crnoj Gori, Bosni, Srbiji, Bugarskoj i Hrvatskoj. Djelatnost njihova u tim krajevima morala je biti izvanredna. Papa Bonifacije IX. godine 1402. potvrđuje, da se koncem 14. stoljeća u Bosni obratilo preko 50.000 nevjernika. Papa Inocencije IV. piše god. 1245. bugarskom knezu, da mu šalje franjevce za misije, jer misli, da su za taj posao najsposobniji, budući da nasljeduju poniznost božanskog Otkupitelja. Navalom Turaka u ove krajeve, njihovo je djelovanje ovdje uvelike nastradalo, pa su se održali samo još u Bosni, Hercegovini, Hrvatskoj i Slavoniji. Strašne su bile njihove patnje pod turskim jarmom, pa je Leo XIII. g. 1881. javno slavio njihovo junaštvo i postojanost veleći, da se ima samo njima zahvaliti, što se u tim krajevima pod turskim gospodstvom sačuvala katolička vjera.

Za vrijeme luterovskog i kalvinskog pokreta u 16. stoljeću i dalje u sjevernoj je Evropi poginulo na stotine franjevaca mučeničkom smrću za katoličku vjeru, napose u Nizozemskoj, Engleskoj, Švedskoj i Norveškoj.

Danas imadu franjevci svoje misije u slijedećim zemljama:

1. *Evropa:* Albanija, Crna Gora, Bosna, Hercegovina, Carigrad i Norveška sa 324 misijonara.
2. *Amerika:* Sjeverna Amerika ne ubraja se više među misijske zemlje, osim nekih indijskih naseobina, ali u Južnoj Americi djeluje još i danas 319 fra-

Svod u kapeli sv. Franje u franjev. samostanu, Zagreb. (Fot. Tonka).
Fornix sacelli s. Francisci in Conv. O. F. M., Zagreb.

njevaca misijonara među urođenicima u Ekvatoru, Boliviji, Peru=u, Čile, Argentini, Braziliji, Kubi, Guatemali.

3. *Afrika:* Kongo, Maroko, Libija, Egipat gornji i donji, Mosambik sa 334 misijonara.

4. *Azija:* Palestina i Cipar, Sirija, Armenija, Rod, Kina (13 velikih pokrajina: Čen=si centralni, Čen=si sjeverni; Čan=si sjeverni, Čan=si južni, Čan=tong sjeverni, Čan=tong istočni; Hu=pe istočni, Hu=pe [Wuchang], Hu=pe istočni [Puchi], Hu=pe sjevero=zapadni, Hu=pe jugo=zapadni; Hu=nam južni; Hu=nan [Jung=chowfu]), Indija, Japan, Sibirija, Filipini sa 792 misijonara. Među njima jesu i dvojica iz naše hrvatske franjevačke provincije: oci Ivan Prado Triplat i Vladimir Horvat.

5. *Australija:* Sydney.

Svega ukupno: 58 misijskih područja.

U svim tim misijskim područjima prema najnovijim podacima[1]) ima: 2.825 franjevaca=misijonara, koji pastoriraju 4,109.127 vjernika sa 177.310 katekumena. t. j. pripravnika za sv. krst; 3.115 različnih škola sa 144.287 učenika i učenica; 25 muških bolnica sa 7.202 bolesnika; 13 ženskih bolnica sa 2.113 bolesnica; orfanotrofija za dječake 18 sa 1335 dječaka, za djevojčice 52 sa 3.879 djevojčica; brefotrofija (zavod za othranu djece) 33 sa 6.711 djece; drugih dobrotvornih zavoda za muške 18 sa 823 muškarca i 21 za ženske sa 693 žena; radione za muške 23 sa 298 dječaka, za ženske 49 sa 2072 djevojke; tiskara 14 sa 169 tipografa. Prošle godine bilo je u tim tiskarama otisnuto 492.754 različitih djela. Ljekarna imade 87, iz kojih je bilo liječeno 661.410 slučajeva bolesnih.

Osim misijonara franjevaca imade u tim zemljama 709 svećenika trećoredaca, 45.000 svjetovnih trećoredaca i 2.315 sestara različitih redovničkih družba, kojima upravlja franjevački general. Prošle je godine bilo pokršteno 15.587 odraslih i 149.385 djece; potvrđenih 81.125; ispovijedi 4,392.138; sv. pričesti 7,822.516; vjenčanja 21.327; izrečenih propovijedi 376.529. Evo ogromnoga polja, ali i utješnog djelovanja duha sv. Franje preko duhovnog si potomstva u najudaljenijim zemljama u jednoj samo godini.

No nisu samo statističke brojke ovdje od važnosti, već tu više vrijedi sam rad i duh, kojim se u misijama radi. Kroz sedam stoljeća opstanka franjevačkog reda bilo je svakojakih vremena: perioda cvata, ali i pada; no da u glavnom duha sv. Franje nije manjkalo, dokazuje ogromni broj pravih franjevačkih mučenika, koji poginuše za vjeru, a čija suma prema znanstvenim istraživanjima iznosi 1046 žrtava. Što se u to vrijeme sve moralo pretrpjeti, podnijeti i žrtvovati, može se slutiti samo onda, ako se istakne, da je život misijonara trajna žrtva.

---

1) Acta O. F. M, Mense Julio 1926.

Dr. P. Teofil Harapin, O. F. M.:

U kreposti znanje...

Ljubav sv. Franje k poniznosti nadahnula ga, da je u desetom poglavlju franjevačkog pravila napisao ove riječi: «A oni, koji ne poznaju znanosti (latinski: litterae) neka se ne brinu, da uče znanost, već neka nastoje, da imadu ono, za čim valja nadasve težiti: duh Božji i njegovo sveto djelovanje»... Evo dakle užasnoga kamena smutnje! Franjo je htio, vele neki, da njegovi fratri budu neznalice, zalupanci, nepismeni; pa šta onda govorite o tom Franji, kao nekakvom do onda neviđenom svijetlu!?.. Ali polako! Neki su htjeli, da iz tih Franjinih riječi čak izvedu, da je Franjo želio, da njegovi fratri ne znadu ni čitati. Koliko je to krivi zaključak, vidi se već iz toga, što se i sam Franjo služio pisanjem, premda nije nikada postao svećenikom. Osim toga kaže u oporuci svojoj braći, da imadu veoma štovati bogoslove (a tu se imadu razumijevati i redovnici, sve= ćenici reda) kao one, koji nam poslužuju životom i duhom. Želio je, da njegova braća budu propovjednici, a to nije moguće bez učenja. Napokon je sam Franjo videći veliku učenost sv. Antuna Padovanskoga, ovoga postavio profesorom bogoslovlja svojim fra= trima. Da prije navedene riječi nisu protiv znanja, dokazuju nam najbolje veliki učenjaci franjevačkog reda, koji su živjeli neposredno iza smrti sv. Franje. Tako Aleksandar Haleški, Bonaventura i drugi, koji su zasjeli na najglasovitije katedre u Evropi, koji su ujedno svijetlili svojim svetim životom. Oni su sigurno najbolje poznavali duh onih Fra= njinih riječi. Dakle je tu nešto drugo po srijedi. Franjo je dobro razlikovao između zna= nosti i znanosti, kao i neznanja i neznanja. Upravo kao i danas, tako je i onda bila razlika između takozvanih naobraženih krugova i nenaobraženih. Ima naobraženih krugova, gdje vlada veća neukost obzirom na vječne istine, negoli kod zadnje nepismene bakice u selu. Da, ima krštenih učenjaka, koji ne poznavaju temeljnih istina katoličke Crkve i moralnog života, pa se ipak naduvaju svojom znanosti.

Za Franju je prava mudrost, pravo znanje savršen kršćanski život, život ljubavi prama Bogu i bližnjemu, a takav život nije uvijek plod proučavanja i naobrazbe. Da= pače upravo obratno, znanost shvaćena krivo; znanost, koja naduva čovjeka, jest zna= nost, koja čovjeka kvari, a najmanje ga oplemenjuje. Često bi zbilja bilo bolje za mnoge ljude, da nisu nikada zavirili u ono. što se tako rado nazivlje pompoznim ime= nom znanosti. Ima učenjaka, kojima bi bila mnogo korisnija «Molitva Habakukova za neznanje»[1], negoli neukima, da mole za znanje, kakvo imadu takvi učenjaci.

Jest, Franjo je htio imati svoje sinove daleko od znanosti, kakva se u ono vrijeme pod tim imenom krila. On je htio da se njegovi fratri ne bave djetinjom dija= lektikom i brbljavom kazuistikom, kakva se onda u školama prodavala, da se ne bave pjesništvom, koje nije sadržavalo ništa nego sastavljanje stihova kojekakvim dulcinejama ili smušene napola kršćanske napola poganske pjesme, koje su potjecale iz legenda o Okruglom Stolu. On nije htio, da mu se fratri bave nepotrebnom heraldikom onoga vremena ili proučavanjem kojekakvih novotarija, koje su sadržavale i hereze. Tko se nije svim tim tricama bavio, taj je bio neznalica, a tko je u njima bio verziran, taj je bio naobražen čovjek. Eto to su bile te «litterae», od kojih je Franjo zazirao.

Ali Franjo, ako i nije bio znanstven čovjek, dade novi pokret znanosti. On je bio pjesnik ljubavi Božje; on je pokazao do kakve se visine može popeti čovjek dobre volje i bez velikoga znanja; on je bio umjetnik, koji je u naravi vidio tragove Božje

[1] Habak. gl. 3.

dobrote i mudrosti. On je sve to pretočio u svoje sljedbenike i iz njegovog primjera nastalo je novo pjesništvo, koje se uzdizalo do nebeskih visina, kao kod Jakopona, Dantea i drugih. Slikarstvo našlo je u njemu uzor za sasvim nova stvaranja. Bogoslovlje i filozofija zadobiše posebno obilježje prednosti volje nad razumom; mistika se razvila do vrhunca pod perom Bonaventure, koga je Leo XIII. nazvao knezom mistike. Sve je to bilo prožeto novim duhom, koji je išao za što višim usavršenjem čovjeka. Ne, franjevački duh se ne protivi znanosti, kako nam to dokazuju toliki učenjaci toga reda na svakom polju ljudskog istraživanja, ali taj duh hoće, da ta znanost ne bude isprazna znanost, već da diže ljudski duh i spaja s Izvorom Mudrosti.

Predaleko bi se zavezli, a trebali bi napisati i veliku knjigu, kad bi htjeli barem donekle potpunije prikazati djelovanje franjevačkog reda na polju znanosti i umjetnosti. Zato ovdje navodimo samo neke znamenitije ličnosti i to iz same prošlosti.

Luka Wadding († 1657.) već u svoje vrijeme navodi u svom glasovitom djelu «Scriptores Ordinis» 11931 pisca iz reda franjevačkog (sva tri ogranka).

Duga stoljeća nije u Evropi bilo nijedne znamenitije više škole, gdje ne bi franjevci imali katedre, osobito u teologiji i filozofiji. Tako je bilo u Parizu, Oxfordu, Cambridge-u, Bologni, Kölnu, Tolosi, Alcali, Salamanci, Erfurtu, Wiennu, Heidelbergu, Fuldi. Velika sveučilišta u Oxfordu, Parizu, Cambridge-u imali su zlatna vremena, kad su na njihovim katedrama naučavali veliki franjevci: Aleksandar Haleški, Ivan Duns Skot, Adam Morisco, Peckham i Ockham. Najveći ipak teolog i filozof franjevačkog reda bio je Ivan Duns Skot, koji je pravi osnivač posebne franjevačke škole. I sam sv. Alfonz smatrao je, da se njegov ugled ima pretpostaviti ugledu sv. Tome Akvinskog i sv. Bonaventure, a poznati pisac našega vremena Haureau pravom kaže, da je nepravda našeg vijeka, kada niječe počast i poštovanje ovom mužu, koji punim pravom zaslužuje i jedno i drugo. Glasoviti egzegeta (tumačitelj Sv. Pisma) bio je Nikola Liranski († 1340.). Kardinal franjevac Ximenes izdao je glasovitu višejezičnu bibliju «Polyglotta Complutensis». Prva konkordancija Sv. Pisma potječe od sv. Antuna Padovanskog, a isto tako i prvi biblijski rječnik (Mammotrectus) od franjevca Ivana Marchesino di Reggio († 1300.).

Prva enciklopedija, koja je zasluživala to ime, potječe od engleskog franjevca fra Bartolomeja u XIII. stoljeću. Bio je naslov: De proprietatibus rerum, a smatrali su je remekdjelom sve do svršetka XVI. stoljeća, pa je bila prevedena i na razne jezike.

Glasovita je latinska gramatika «Doctrinale puerorum» u stihovima, koju je sastavio fra Aleksandar de Willedieu (†1250.). Doživjela je do 300 izdanja i bila je u porabi gotovo u svim školama Evrope sve do XVI. stoljeća.

Nadasve odlikovali su se franjevci u povijesti. Mnogi moderni povjesničari duguju im mnogo u poznavanju političkih i društvenih prilika prošlih vjekova. Tako već Wadding navodi 127 franjevaca, koji su živjeli prije 1650 g. i koji su pisali životopise svetaca, a 159 njih, koji napisaše veću ili manju opću povijest. Tako su glasoviti pisci: Albert di Stada, s djelom «Annales Staderi» (oko g. 1600.), gdje se nalazi povijest svijeta do g. 1226. Glasovita je «Kronika» od Salimbene († 1288.), «Život sv. Ljudevita franceskoga» od Vilima di S. Pato; «Povijest cara Fridrika II.» od Ivana Winterthur; «Kronika» od Mihajla Eisenharta; «Opća povijest interesa Nove Španjolske», prva je povijest Mexika od Bernadina Sahagunskog (1590.). Franjevci Hugo Ward (1635.), Ivan Colgan i Mihovil O'Clery napisaše povijest Irske. Da se ne obaziremo na povjesničare života sv. Franje, spominjemo samo glasovite kroničare XVI. stoljeća: Jakova Oddi, Ivana Komorowskog, Nikolu Glasbergera, Marka Lisabonskog, a iz XVII. stoljeća Franju Ledesma, Franju Gozanga, Dominika Gubernatis i Luku Waddinga, čije je «Anale» nastavio naš zemljak o. Euzebije Fermedžin, član zagrebačke akademije.

Na polju prirodnih znanosti odlikovao se Rogerije Bacon († 1294), koji zaslužuje, da se naziva ocem iskustvenih znanosti, i o njemu piše The ecclesiastical review: «Bacon (Beikn) je stvorio put pedagoške obnove na filozofskom i teološkom polju, postavio je temelj zdravom tumačenju Svetog Pisma i povjesne kritike».

Sličan mu je bio Egidije Zamorski († 1280.), koji je zaslužio ime Bacona II-og.

Fra Bertold Schwarz izumio je pušćani prah, kojega su kasnije ljudi nažalost upotrebili za ubijanje svojih bližnjih.

Fra Luka Pacioli († 1512.) prvi je spojio algebru s geometrijom.

Fra Ivan T. Mullock († 1869.), kasnije biskup newfoundlanski, prvi je zamislio, a i pokazao, kako bi se mogao ostvariti podmorski kabel, da se spoji Amerika s Evropom.

Prof. A. G. Little drži, da je prvi posjetio sjeverni pol i mjerio zemlju astrolabijem engleski franjevac Ivan Somer († 1380.).

U geografiji odlikovali su se Ivan di Pian Carpino (1252.) i Vilim Rubruk, koji su ostavili svoje putopise o Mongoliji. Isto tako opisao je svoje putovanje po Kini bl. Odorik od Pordenone († 1331.). On je bio prvi Evropljanin, koji je prošao Tibet, a napose Lhasu. Fra Franjo Quaresmius izdao je 1613. glasovito djelo: «Elucidatio Terrae sanctae» (Objašnjenja o Sv. Zemlji).

Botaničari bili su: fra Elekt Zwinger, koji je 1661. izdao djelo: Knjiga o cvijeću sv. Zemlje»; Karlo Plumier († 1701.), fra Giraldi, koji je Evropu upoznao s mnogim novim vrstama biljki iz Kine, i drugi.

Veliki su pjesnici reda: u prvom redu sâm sv. Franjo, fra Pacifik, koji je prije ulaska u red bio okrunjen od Fridrika II. kao «kralj stihova»; Toma Celanski, od koga potječe potresni «Dies irae»; fra Jakomino Veronski († 1290.), koji je napisao pjesmu «O paklu i raju», koja je kasnije poslužila Danteu, za njegovu «Divnu Glumu»; Jakopone da Todi poznat je cijelom svijetu sa svojom pjesmom «Stala majka pod raspelom». Isto tako je danas izvan sumnje, da je glasovito djelo engleskog pjesnika Miltona: «Izgubljeni raj» nastalo na temelju djela «Izgubljeni Adam» od franjevca Serafina della Salandra iz godine 1647. Milton je iz tog djela pobrao ne samo misli, već riječi, izreke i cijele stranice. Danteovu «Divnu Glumu» preveo je prvi na latinski po želji konstantskog sabora franjevački biskup Ivan Bertoldi di Serravalle. Gotovo nije ni potrebno, da ovdje spomenem naše pjesnike Andriju Kačića Miošića i fra Grgu Martića, jer su njihova imena svima poznata.

Na polju glazbe ima toliko franjevačkih imena, da ih ne možemo ovdje navesti. (Vidi Novu Reviju 1926.) Zato spominjemo tek neke stvarce. Za teoriju glazbe znamenita su već djela spomenutog Rogera Bacona, zatim Bonaventure iz Brescie, fra Petra Camurri i Franje iz Brugesa. Fra Darnelli Mantovanski († 1500.) izrađivao je veoma tražene gusle i harfe, a Konrad Rottembarški, Leonard Marce i Urban Venecijski bili su glasoviti graditelji orgulja.

Ljudevit da Viadana (1627.) bio je glasoviti komponist, od koga potječu «Concerti sacri» i koji je visoko podigao čast crkvene glazbe.

Prvi, koji je u glazbu uveo brojčane, note bio je franjevac Ivan Jakov Soutrait († 1670.).

Guido iz Arezza dade notama imena: do, re, mi, fa, so, la, si i četverocrtnom crtežu za note doda petu crtu kao i gama-ključ.

Ovdje moramo spomenuti i Petra Singera († 1882.), koji je izgradio posebni instrumenat «Pansymphonicum», koji se razlikuje od svih drugih glazbala.

Kod nas si je u prijašnja vremena na glazbenom polju stekao zaslužno ime o. Fortunat Pintarić.

I u graditeljstvu, kiparstvu i slikarstvu odlikovahu se neki franjevci. Dosta je pogledati u mnogim stranama svijeta franjevačke kore, sakristije, oltare u crkvama, pa će svakome biti jasno, da su fratri, koji su proizveli one rezbarije i slikarije, bili pravi umjetnici, makar im nisu imena iznesena, štono riječ, na veliki bubanj. Zato spominjemo samo neke. Fra Jakov Torridi (1295.) dovršio je veliki mozaik u absidi glasovite crkve s. Maria Maggiore u Rimu. U XIV. stoljeću živjeli su u Hildesheimu brojni umjetnici franjevci. Znameniti graditelji bili su Filip Campello († 1260.) i fra Ivan Giocondo († 1515.), a fra Kilijan Štaufer († 1727.) bio je općenito poznat radi umjetnosti oponašanja mramornih građevina. Isto tako znameniti su slikari Godfrid di Merville († 1572.), Simon Carnoli i Kozma Spiezzo iz 16. stoljeća. Kod nas je živio fra Serafin Schön, čije se umotvorine vide još i danas u franjevačkoj crkvi i blagovaonici na Trsatu iz g. 1640., a svim Hrvatima je dobro poznato ime velikog slikara o. Celestina Medovića, koji je i kao vanjski svećenik zadržao svoje prijašnje franjevačko ime.

Svim ovim imenima velikih ljudi iz franjevačkog reda mogli bi nadodati još stotine i stotine drugih, no prostor nam ove Spomenice toga ne dozvoljava. Tko želi više znati o franjevcima i njihovom djelovanju u našim stranama, neka posegne za omašnim djelom našeg vrlog povjesničara Dr. fra Julijana Jelenića: «Kultura i bosanski franjevci». Sarajevo 1912. i 1915., pa će vidjeti, da je i kod nas franjevac bio veliki promicatelj na polju kulture i napretka hrvatskog naroda.

Dr. P. Teofil Harapin. O. F. M.:

Čast pobožnosti ...

Ima u katoličkoj Crkvi lijepih svetkovina i običaja, koji su puni svojim vjerskim osjećajem i puni pjesničkom milinom. No rijetki su, koji bi znali, da su mnoge pobožnosti, koje su tako mile pravom kršćanskom srcu, po svom postanku djelo franjevačkog žara. F. M. Ricci piše o tome ovako: «Svi običaji, koje imamo u crkvi katoličkoj od 1300. godine unaprijed, ili su franjevački u svom postanku, ili u svom duhu». Spomenut ćemo ovdje samo neke stvarce. 1. Pobožnost prema oltarnom svetom Otajstvu usadio je u srca svojih sinova već sam sv. Franjo posebnim načinom. Ta on je rekao, da u svećeniku ne će da gleda na grijeh, već samo na njegovu moć, jer samo on može kruh i vino pretvarati u tijelo i krv Gospodnju i drugima dijeliti ovo otajstvo. On je izjavio, da radi ove vlasti više štuje jednog svećenika, negoli najvišeg Božjeg anđela. Zato je i napisao na sve svećenike svijeta pismo, u kojem ih «ljubeći im noge» moli, da se svom pomnjom brinu oko presv. oltarskog Sakramenta i da najveću pažnju posvete svetom suđu i ruhu, koje služi ovom Svetotajstvu. Nemamo se dakle čuditi, što je pobožnost t. zv. 40-satnog klanjanja nastala upravo zauzimanjem franjevaca. Začetnik joj je bio O. Josip Fermo, profesor bogoslovlja u Valenciji. On je kasnije stupio u kapucine i umro g. 1556. Sv. Leonard Portomauricijski proširio je tu pobožnost gotovo po cijeloj Italiji. Kad se radilo o tome, da euharistički kongresi i uopće euharistička pobožnost dobije kojega sveca za patrona, onda je Leo XIII. odabrao siromašnog i jednostavnog lajika-franjevca, sv. Paskala Bajlonskog, jer «među svima, čiji je žar pobožnosti prema ovom uzvišenom Otajstvu vjere poznat, Paskal Bajlon zauzimlje prvo mjesto», kako veli isti Leo XIII.

Franjevci su uvijek i svuda toplo preporučivali čestu sv. pričest, osobito kad se počeo širiti pogubni janzenizam. Dapače već u 17. stoljeću fra Egidij degli Egidii,

koji je umro 1677., širio je velikim uspjehom u Münchenu svagdanju sv. pričest, koju je papa Pijo X. kasnije tako toplo preporučio cijeloj katoličkoj Crkvi.

Franjevac fra Kerubin Spoletski († 1484.) osnovao je bratovštinu presv. oltarskog Sakramenta. Otuda je potekao lijepi običaj, da ljudi prate sa svijećama svećenika, kada nosi popudbinu bolesnicima.

2. Pobožnost prema presv. Srcu Isusovu. — Već sv. Bonaventura († 1273.) napisa prekrasno djelo «Vitis mystica», koje sadržaje najljepšu pobudu na pobožnost k presv. Srcu Isusovu, a i čitanje drugog nokturna u časoslovu na blagdan ovog presv. Srca potječe upravo iz ove knjige. Međutim sadašnja popularnost ove pobožnosti potječe osobito iz djelovanja isusovca časnoga Colombiera i dvaju trećoredaca, bl. Ivana Eudesa († 1680.), koji je sastavio litanije Presv. Srca Isusova i počeo svetkovati posebni blagdan na njegov spomen i sv. Margarite Alacoque (Alakok), koja je glasovita sa svojih objavljenja i koja sama kaže, da joj je Krist naložio, da sebi za vođu i pokrovitelja u duhovnom životu izabere sv. Franju Asiskoga.

3. Pobožnost prema presv. Imenu Isusovu širili su najvećom gorljivosti sv. Bernardin Sijenski i sv. Ivan Kapistranski. Od njih potječe i monogram I H S — Jesus Hominum Salvator — Isus Spasitelj ljudi. Već od god. 1530. dozvolom Klementa VIII. počeše franjevci slaviti 1. siječnja svake godine blagdan Imena Isusova, a Inocentije XIII. proširi taj običaj na cijelu Crkvu.

4. Pobožnost križnog puta, koja je tako mila ljudskom srcu i koja donosi toliko prekrasnih pobuda za kršćanski život, ima svoj početak u Sv. Zemlji, gdje su franjevci započeli pohađati mjesta, gdje je Krist koračao svojim gorkim putem na Kalvariju, pa su tako nastale one postaje za promatranje muke Kristove. Od najgorljivijih širitelja te pobožnosti spominjemo velikog franjevca pučkog misijonara XVIII. stoljeća sv. Leonarda Portomauricijskog.

5. Pobožnosti prema bl. Djevici Mariji. — Da je sv. Franjo mnogo štovao bl. Djevicu Mariju, to nije ništa izvanredna. To su činili svi sveci. Ali je osobito to, što je cijeli svoj red ustanovio u crkvici sv. Marije Anđeoske i što ga je stavio pod zaštitu ove nebeske kraljice i što je već na kapitulu (skupštini reda) g. 1219. odredio, da se ima u redu svake subote čitati jedna sv. misa u počast Bezgrešnog Začeća bl. Djevice Marije. To je bio i povod, što su franjevci postali onako vatrenim štovateljima i braničima ove velike povlastice Marijine. Upravo franjevcu Ivanu Duns Skotu pošlo je prvomu za rukom, da rasprši sve doskočice protivnika Bezgrešnog Začeća, a kad je Pijo IX. g. 1854. svečano proglasio dogmu Bezgrešnog Začeća, sav je svijet smatrao taj događaj kao sjajno dobivenu bitku franjevačke škole. Zato i piše Pohle: «Kad bi oštroumni Doktor (t. j. Ivan Duns Skot) sa svojom školom bio vjeri samo izvojštio potpuno usvojenje i dokaz dogme o Bezgrešnom Začeću, već bi to bilo dovoljno, da mu se sačuva počasno mjesto u povijesti i nacrtima Božje Providnosti«.

Poznato je nadalje, da riječi u Zdravomariji: «Sveta Marijo, Majko Božja, moli za nas grešnike, sada i u čas smrti naše. Amen», potječu iz franjevačkog časoslova iz g. 1521., otkuda ih je onda sv. Petar Kanizije uveo u svoj katekizam. Iz franjevačkog reda potječe krunica sedam radosti Bl. Dj. Marije. Sv. Bonaventuri se u 13. stoljeću pripisuje uvedenje trokratnog zvonjenja u danu na Gospin pozdrav.

6. Od drugih pobožnosti spominjemo samo još toliko mili običaj građenja božićnih jaslica u crkvama i u privatnim domovima. Taj običaj potječe od primjera samog sv. Franje, koji je g. 1223. kod Greča (Greccio) najživljim načinom proslavio blagdan narođenja Kristova, kad je u pravoj spilji napravio jaslice, dao dovesti osla i vola i pozvao okolni narod, da u noći u toj spilji pribiva službi Božjoj.

Nutrinja crkve sv. Franje, Zagreb. — Ecclesia s. Francisci.

IV. DIO: OČEV TRAG — PUT PRAVDE

P. Lovro Kiš, O. F. M.:

Očeva staza.

Serafski učitelj sv. Bonaventura povukao se jednoć u samoću sv. Marije Anđeoske kraj Asiza, da se poda slatkoći duhovnog promatranja. Duh mu se zaustavi na riječima sv. Ivana apostola[1]: «I vidjeh drugog anđela, gdje silazi od istoka sunčanoga, koji je imao pečat Boga živoga. On povika glasom velikim na četiri anđela, kojima bijaše dano, da naškode zemlji i moru, govoreći: Ne škodite ni zemlji, ni moru, ni drveću, dok ne zapečatimo sluge Boga našega na čelima njihovim». Svetac uroni u molitvu proseći Boga, da mu dade spoznati, tko je taj drugi anđeo. I glas mu s neba objavi, da je taj anđeo sv. Franjo Asiski, zapečaćen ranama Isusovim, koji je poslan svijetu u prvome redu zato, da ga pozove k pokori.[2]

Nešto kasnije papa Leo X. u svojoj buli «Ite et vos in vineam meam«[3] poprimi tu misao sv. Bonaventure, kad je napisao: «U zoru dana pošalje kućedomaćina anđela, koji dolazi s istoka noseći znak Boga živoga, da mu njegov vinograd obrađuje». Nije svakomu ugodniku Božjem namijenila Božja Providnost zadaću, da obrađuje evanđeoskim životom vinograd sv. Crkve, te izabranike Božje jači i krijepi posebnom ustanovom. Ne sluteći da je dobio to za životnu svoju zadaću, sv. se Franjo našao pred velikom poteškoćom, kad mu se pridruži Bernardo Kvintavalski i Petar Katani. Da riješi tu poteškoću, pođu na prijedlog Franjin u crkvu sv. Nikole, da im svećenik otvori do tri puta knjigu sv. evanđelja, iz kojih riječi se nadao dobiti rasvijetljenje, kako im je živjeti. Kod prvog otvaranja knjige pročita im svećenik: «Ako hoćeš savršen da budeš, idi prodaj svoju imovinu i podaj siromasima«,[4] drugi put naiđe svećenik na riječi: «Ništa ne uzimajte na put, ni štapa, ni torbe, ni kruha, ni novaca, niti imajte po dvije haljine»,[5] dok treći put mu se zaustavi oko na besjedama Gospodnjim: «Ako tko hoće za mnom da ide, neka se odreče samoga sebe, neka uzme križ svoj i neka ide za mnom«.[6] Franjo i drugovi nazrijevahu u pročitanim riječima Sv. Pisma uputu s neba, na koji način imadu živjeti. «Braćo, veli im, to je naš život i naše pravilo».[7] I doista prve ove tri rečenice bijahu načela, primitivno pravilo, po kojem je Franjo s drugovima svojim nastojao udesiti svoj život. Stoga je Franjo nazvao pravilo evanđeoskim načinom života. On je nazrijevao u obdržavanju sv. evanđelja svoju životnu zadaću. S vremenom pridružilo se

---

1 Apoc. 7, 2—3.
2 Leone-Marcucci, Aureola Serafica. Quaracchi 1899. Tom. III. pg. 63.; S. Bonav., Legenda s. Franc. Op. omnia, Tom. VIII. pg. 504.
3 Izdana 25. Maja 1517.
4 Mat. 19, 21.
5 Luka 9, 3.
6 Mat. 16, 24.
7 Schnürer, str. 33.

Franji više učenika, a potrebe male družbe rasle su iz dana u dan. Franjo je smatrao potrebnim, da dade braći prigodom njihovih sastanaka kod Porciunkule daljne upute, kako će gore navedene riječi sv. evanđelja u život provesti. Ovi sastanci bijahu najljepša zgoda, kako da osnivač nove družbe uvede nove članove u duh evanđelja. Opomene Svečeve vrijedile su braći kao dodaci primitivnom pravilu, koje je sastavio opširno u 23 poglavlja, a usmeno mu ih odobri papa Inocencije III. mjeseca maja ili juna 1210.[1] No sve ove upute nijesu sačinjavale jednu sređenu cjelinu, jer u prvo vrijeme bijaše dosta živa riječ i primjer duhovnog oca, da uvede svoje sinove u duh evanđeoskog života. No dugo vremena nije moglo ovako ostati.

Prigodom boravka Svečeva u Palestini, promijenio je vrhovni upravitelj male družbe na svoju ruku više točaka toga pravila. Sa žalošću saznav za to sv. Frajo vrati se odmah u Italiju i na savjet kardinala Hugolina povuče se u samoću, da se bavi sastavljanjem i sređivanjem redovničkih pravila. Na pomoći mu bijaše učeni brat Cezarije iz Špajera. S predloženim sastavkom pravila nije bio kardinal Hugolin zadovoljan. Pravilo mu se činilo preopširno i premalo sređeno. Franjo se morao opet povući u samoću, da pravilo iznova izradi. Nemala poteškoća za narav, kakva je bila u sv. Franje! Još veću poteškoću i nutarnje borbe prouzroči mu raspoloženje njegovih duhovnih sinova, koje nimalo nije bilo povoljno. Braća se nijesu nipošto s njime slagala, ali ni kardinal Hugolin u načinu provađanja savršenog siromaštva. Braća se pobojala, da će Franjo svoj vanredno strogi način života učiniti obvezatnim i za njih, a to im se činilo praktički neprovedivo. Franjo je morao popustiti pritisku. Dapače mjesto iz sv. evanđelja, koje mu je bilo najdraže: «Ništa ne uzimajte na put, ni štapa, ni torbe, ni kruha, ni novaca, niti imajte po dvije haljine«[2] morao je izostaviti iz pravila, da ne prouzroči tjeskobu savjesti kod svoje braće. Mjesto toga uvrsti u pravilo Kristove riječi: «I svaki koji ostavi kuću ili braću ili sestre ili oca ili mater ili ženu ili polja imena mojega radi, primit će stoput onoliko i baštinit će život vječni».[3] Kad bi konačno sastavljanje pravila gotovo, potvrdi ga papa Honorije III. dne 29. novembra god. 1223. bulom »Solet annuere».

U tome drugom, papinom bulom potvrđenom pravilu sv. Franjo posebnom zapovijedi obvezuje svoje sinove u prvom redu na posluh i štovanje sv. rimske Crkve i njegovog vrhovnog predstavnika, Sv. Oca papu. Izričito naglasuje sveti Zakonodavac, da je pravilo i život franjevaca sâmo sv. evanđelje, a strogo ih obvezuje na obdržavanje nekih uputa, koje je Gospod dao apostolima na njihovom apostolskom djelovanju. Kao crvena nit provlači se kroz dvanaest kratkih poglavlja obveza, po kojoj njegovi sinovi imadu živjeti kao savršeni ubogari. Odijelo im ima biti prosto, ne suvišno. Ne smiju se izvan potrebe služiti obućom. Novac im posvema zabranjuje, a u posebnom poglavlju uzakonjuje njihovu potpunu eksproprijaciju, te imadu kao putnici i došljaci na ovom svijetu u siromaštvu Gospodu služiti. Ono, što im je potrebno za svagdašnji život, neka si radom ruku ili uma zasluže, plaću za rad neka ne primaju u novcu nego u naravi, a ako im ovaj način opskrbljivanja ne dostaje za njihovo uzdržavanje, neka s pouzdanjem pokucaju na vrata vjernika moleći pouzdano milostinju, jer se i Gospod učinio za nas siromašnim na ovom svijetu. Ova uzvišenost siromaštva neka ih sjeća, da su po njoj postali baštinici kraljevstva nebeskoga, u vremenitim stvarima ubogi, a u krepostima uzvišeni. To neka bude njihov dio, jer ih vodi u zemlju živućih. Stoga neka prianjaju uz siromaštvo Gospodnje ne hoteći zauvijek pod nebom što drugo imati.

---

[1] P. Dr. Dominicus Mandić O. F. M., De Legislatione antiqua O. F. M. Mostar 1924. pg. 29.
[2] Luka 9, 3.
[3] Mat. 19, 26.

Ostali propisi pravila uputa su i za nutarnje i vanjsko njihovo asketsko življenje i apostolsko djelovanje. Braću obvezuje na posluh prema poglavarima reda, a ove na ljubazno i strpljivo susretanje podložnika. Iskrenost i povjerljivost treba da zasladi međusobni saobraćaj, a ljubav neka braća nose u svom srcu prema svima, a napose prema bolesnoj braći, prema neprijateljima, progoniteljima i klevetnicima svojim. Krotkost, miroljubivost, čednost, blagost, poniznost ljupkost u govoru imadu biti duhovno bogatstvo braće. Posebnim poglavljima upućuje braću u apostolskom njihovom djelovanju. Obvezuje ih na propovijedanje riječi Božje, pri čemu neka paze, da budu njihovi govori promišljeni i čisti, na korist i poboljšanje puka naviještajući opačine i kreposti, kaznu i slavu, a u zadnjem poglavlju daje redu misijonski karakter.

Od tog vremena pravilo sv. Franje vodilo je hiljade i hiljade putem savršenstva do najviše svetosti. Po tom pravilu nastavlja serafski Patrijarh svoje mirovno djelovanje sve do dana današnjega i daje onima, koji ga slijede, okusiti *„mir i dobro"*, kojega je i sam bio pun. I franjevac pun poštovanja uzima u ruke ovo pravilo, sastavljeno u samoći i postu, koje bijaše plod nutarnjeg rasvjetljenja serafske duše njegovog oca. Ovo je pravilo trag, koji je uz najveći samoprijegor i potpuno predanje samog sebe Bogu, ostavio sv. Franjo duhovnim svojim sinovima. «I kojigod po ovom pravilu žive, na njih mir i milosrđe».[1]

I sestrama u sv. Damjanu pokaže sv. Franjo put savršenstva. Pravilo sastavljeno za klarise imade dvanaest poglavlja i sadržaje slične upute, kakve je dao i svojoj braći. Osim glavne oznake siromaštva propisao im je vječni post, strogu šutnju i klauzuru uz razne ostale vježbe poniznosti. Red «siromašnih gospoja» imao je kao glavnu zadaću: pokorničkim i kontemplativnim životom izmoliti blagoslov od Boga nad prvim redom. Tijekom stoljeća bude ovo pravilo podvrgnuto raznom ublaživanju po Gregoriju IX., Inocenciju IV., Aleksandru IV. i Urbanu IV. U XV. stoljeću sv. Koleta strogom reformom uvede opet stroži način života.

Samostani klarisa jesu utočišta djevičanskih duša, koje u čistoći, pokori, molitvi i radu stiču prema riječima Sv. Oca pape milost obraćenja mnogih zalutalih duša. U tim samostanima najbolje se uščuvao kroz sedam stoljeća duh serafskog Oca, koji se odrazuje u prekrasnim tradicijama iz vremena sv. Klare i sv. Franje.

Kad je jednog dana sv. Franjo propovijedao u selu Kanari kod Asiza, nagrnu veliko mnoštvo svijeta nesamo iz mjesta već i iz okolice, da čuje Sveca. Snažna propovijed tako ih obuzme, da su mnogi slušatelji odmah htjeli poći u pustinje i samostane. Bračni drugovi htjeli se rastaviti, a roditelji napustiti djecu svoju. No Franjo nije imao nakanu da ih iz svijeta povuče u redovnički život, već izađe njihovim potrebama i opravdanim zahtjevima na drugi način ususret. Pod utjecajem kardinala Hugolina sastavi i za ljude u svijetu upute života, po kojima će biti dionici redovničkog života usred svijeta. Pravila, koja je sastavio za treći svjetovni pokornički red, obuhvatala su dvadesetitri poglavlja, koja su sadržavala nauku ćudorednog života i savršenstva za život usred svjetske vreve i različitih građanskih zvaničnih dužnosti. U tim pravilima ne bijaše nikakve pretjeranosti, razborita strogost isključila je svaku prividnu svetost, a mudra popustljivost spriječila je tjeskobnost savjesti. Pravilo ovo, opisano u okružnici Sv. Oca Pija XI. uputa je za katolike u svijetu, kako će se povratiti revnosti kršćana prvih vjekova i kako će u svijetu sprovađati redovnički život. Ovo je pravilo papa Leo XIII. u svojoj konstituciji «Misericors Dei Filius»[2] podvrgao u nebitnim točkama modifikaciji i adaptirao ih je modernim potrebama. Punim pravom kaže Mgsr. Segur, da je treći red

[1] Gal. 6. 16.
[2] izdana 30. maja 1883.

za Crkvu ono, što je framazunstvo za revoluciju. Ovu ideju poprimio je papa Leo XIII., kada je u svojoj okružnici o framazunstvu «Humanum genus» izjavio:

Treba razviti vanrednu revnost u širenju i učvršćivanju trećeg reda. Framazunerija ide za tim, da zaniječe Krista, da umanji i uništi po mogućnosti Crkvu razdvojivši je od socijalnog života, kojemu ona (Crkva) želi biti duša. Vjera u trojednoga Boga nije našla milosti kod velikog broja modernih loža. Veliki Graditelj svemira nije više drugo nego stara i otrcana formula. Istočni grijeh je bajka, narav ljudska je prema tomu nešto posve nedužno i savršeno, stoga se može udovoljavati svim njezinim nagonima. Ženidba je ugovor kaošto i ostali ugovori, koji se dosljedno dade i raskinuti. Odatle ona velika sablazan, da je danas rastava braka skoro posvuda uzakonjena. Sablazan, koja skida današnoj obitelji karakter kršćanstva, te je baca za dvadeset stoljeća unatrag u blato putenog poganstva. Budućem naraštaju pruža framazunerija uzgoj bez Boga. Vlast ne dolazi od Boga već od puka. Evo veliko socijalno zlo! Leo XIII. smatra treći red sv. Franje kao najuspješnije sredstvo protiv slobodnozidarskih načela: slobode, jednakosti i bratstva. U svojoj okružnici «Auspicato» obilježuje treći red sv. Franje svim oznakama protuustuka framazuneriji. Svrha pravila trećeg reda jest, da privlači sve ljude k Isusu Kristu, da zapali ljubav prema Crkvi i uspiri revnost oko sticanja kršćanskih kreposti. Bogatstvu suprotstavlja čednost života, neobuzdanoj slobodi pokoru, socijalnom auktoritetu, danas tako umanjenom, pokornost, zaboravljenom crkvenom doktrinalnom auktoritetu vjeru i nepokolebivo pristajanje uz katedru sv. Petra. Borbu između kapitalista i siromaha izmiruje sv. Franjo ujedinjujući pod svojim barjakom sve staleže i sve ljude u najrazličitijim socijalnim položajima[1].

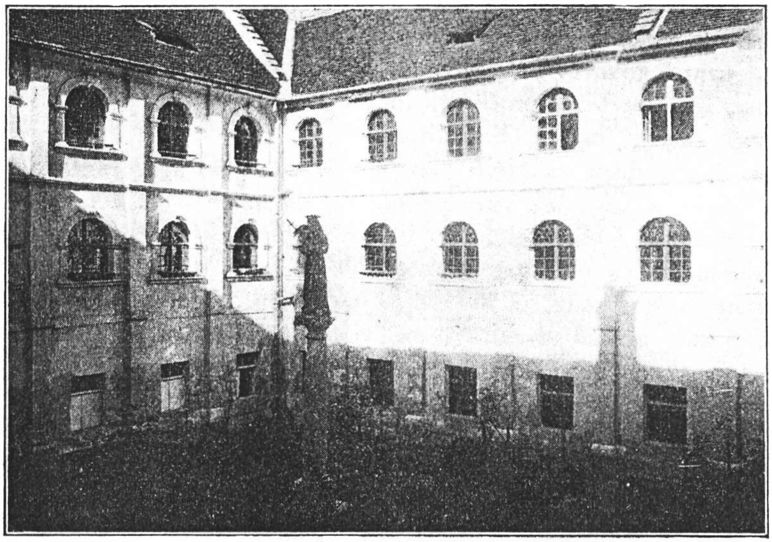
* * *

U jednom svojem uznešenju vidje sv. Margareta Kortonska sličnu prikazu, što ju je vidio i brat Pačifiko. Na nebu bijaše pripravljen veličanstven prijestô vanredne ljepote. Na prijestolju, s kojega je oholost sunovratila poglavicu anđeoskog, vidje sjedjeti poniznoga Franju, a Gospod joj kaže: «Reci svojim poglavarima franjevcima, da je sjajno prijestolje, koje si vidjela, bilo nekoć Luciferovo, tvoj blaženi otac, moj izabrani Franjo, sjedi na njemu u sjaju slave. A jesi li vidjela onaj prazni prostor okolo prijestolja? Njega će ispuniti braća iz njegovog reda, koja će koračati njegovim tragom».

Slijedio što veći broj serafskog Patrijarha, koji svima više primjerom negoli riječima dovikuje: «Molim vas dakle ugledajte se u mene»[2]!

---

[1] Gimet O. F. M., Lo Spirito del Terz' Ordine Francescano. Vicenza 1911. pg. 173. sq.
[2] Cor. 4. 16,

Kvadrat franjev. samostana s kipom sv. Franje,
Claustrum Conv. O. F. M. una cum statua s. Francisci, Varaždin.

P. Apolinar Braničković O. F. M.:

Stopama sv. Franje Asiskoga.

One starodrevne i časne katedrale ne očituju svoje bogatstvo kojimgod površnim posjetiocima i promatračima. Tko želi primati divne dojmove ovih svetih prostorija, mora sa svetim počitanjem posjetiti njihovu prostranu i tihu nutrinju, mora pasti na koljena i moliti. Tada čovjeku sve progovara: gradnja, slikarije i uresi, a tajinstvena tišina i svetost prodire u dušu. I red sv. Franje Asiskoga stoji pred nama kao sveti, veličanstveni hram sa svojim starodrevnim samostanima, kao časna katedrala među narodima, puna svetih uspomena. Hoćemo li dakle što dublje shvatiti veličinu i s većim užitkom promatrati ljepotu ove dične svetinje, koja je preživjela sedam vjekova, treba da iz bliza i pomno promatramo onaj život, koji daje dušu i vlastito obilježje franjevačkim samostanima. U tu svrhu pratimo mladog čovjeka, koji se odlučio poći stopama sv. Franje Asiskoga.

Mladić, koji se želi posvetiti franjevačkom redu, a nije već prije svršio propisane gimnazijske nauke, prima se najprije u serafski kolegij. To je pripravna škola, u kojoj profesori franjevci uzgajaju i obučavaju buduće redovnike u svim gimnazijskim predmetima, ali osobito se posvećuje pažnja vjeronauku, hrvatskom i klasičnim jezicima. Tu se budućim franjevcima nadasve u srce usađuju kreposti, koje su njihovoj dobi primjerene, da se tako već zarana osposobe za redovnički život. Naša hrvatska franjevačka provincija sv. Ćirila i Metodija ima ovakav serafski kolegij u Varaždinu.

Istom kad je gojenac s uspjehom svršio u kolegiju svoje gimnazijske nauke, ako ga uzorno vladanje preporuča, može biti primljen u novicijat. Tu započima redov-

nički život. Novicijat je godina kušnje i propisana je u svim redovima i redovničkim družbama. A što je franjevački novicijat? To je godina, koju toliko obasjava žarko sunce milosti Božje, godina puna zanosa, veselja i sabranosti, da je se i stariji redovnici najugodnije sjećaju i govore: U novicijatu sam proživio najljepšu godinu svog života! Kako su divno, ali i prebrzo prošli oni mjeseci kod Svetišta Majke Božje Trsatske, gdje sam primio časnu franjevačku uniformu! Sv. Leonard iz Portomavricija, kad se sjetio već kao dugogodišnji misijonar svog novicijata, znao bi govoriti, dakako u svojoj dubokoj poniznosti: «Kako bih bio zadovoljan, da imam onaj žar i onu krepost, što sam imao u novicijatu! O blagoslovljene li one godine!» U novicijatu se mladi redovnik upoznaje s duhom sv. Franje i nastoji ovaj duh što bolje upijati, upoznaje se s pravilom i propisima franjevačkog reda. U novicijatu mu se pruža zgoda, da može premda iz daljine, ali ipak jasno gledati svece i druge velikane reda kao žive odsjeve sv. Franje iz slavne prošlosti, koji ga snažno potiču na nasljedovanje serafskog Oca. U novicijatu se ugodno izmjenjuju molitva, pouka, prikladan posao i veseli odmor, a tim se čuva svježina duha i srca, ali se udovoljava i nutarnjem životu, koji teži za pobožnošću. Svaki dan obavlja se na koru zajednički službena crkvena molitva, takozvani časoslov ili oficij. U ovoj se molitvi mladi redovnici združuju i natječu s anđeoskim zborovima, kako da što dostojnije proslave božanskoga Jaganjca, Isusa Krista. Kolika je to naslada! Neka se skriju pred ovom molitvom svi zemaljski koncerti i zabave. Kako se od srca u novicijatu ori: «Beati immaculati in via! . . . Blaženi nevini na putu, koji hode u zakonu Gospodnjem!»

U novicijatu se novajlija-redovnik pripravlja za nasljedovanje Isusa Krista, koji mu svaki dan dovikuje: «Uzmi križ svoj i slijedi mene». Stoga se u novicijatu ne pobiru samo ruže i cvijeće, nego se novak namjeri i na trnje raznih napasti, borbi i kušnja, ali ga kod svega toga opkoljuje i upravo nosi milost Božja: on svuda nalazi potporu kod savjesnih vođa i savjetnika, koji su mu pri ruci. Pod njihovom paskom i rukovodstvom mladi novak lako svladava napasti, napreduje i bujno se razvija i cvate u serafskom životu.

Godina kušnje ili novicijat svršava se polaganjem redovničkih zavjeta poslušnosti, siromaštva i čistoće, a sada nastupa vrijeme daljne nauke, koja treba da traje prema propisima reda šest godina. Dvije godine se moraju posvetiti mudroslovnim, a četiri bogoslovnim naucima. Tkogod promatra moderne okolnosti, u kojima se kreće danas redovnik i svećenik, rado će priznati, da je ovo vrijeme za nauku nužno, pače da je svedeno na najmanje. U ovoj se školi franjevci drže onog načina i sustava, što su baštinili od svojih slavnih pređa i učenjaka na filozofskom i bogoslovnom polju. Tu se istražuje istina, a klerici se upućuju, kako će je primjenjivati na život. U tom se poslu nastoji znanstveno blago sv. Bonaventure, Duns Skota i drugih u sklad dovesti s rezultatima novovjekih istraživanja. Poštivanje baštinjene predaje u redu i otvoreno, ali oprezno uvedenje novog znanstvenog života u konzervativni tok studija, to je obilježje franjevačke škole.

Uporedo sa znanstvenom naobrazbom korača i naobrazba u duhovnom životu. U sedmičnim predavanjima otac magistar opširnije tumači mladim klericima pravilo i ustanove reda, a osobito im živo predočuje ideal redovničkog i svećeničkog života. Stalan dnevni red u samostanu, zajedničke dnevne, a nekoliko puta i noćne molitve i druge vježbe već same po sebi mnogo doprinose za duhovni napredak; ali se ovo sve učvršćuje onim sedmičnim ekshortama, koje odišu Spasiteljevim i Franjinim duhom. Ovih šest učevnih godina jest doba tihog i mirnog rada, koji duhove preobrazuje i uvodi ih u život reda.

Osobito valja ovdje istaknuti, da uzgoj teče po nacrtu 700=godišnje predaje. Asketski se nazori skristalizovali u svecima franjevačkog reda, u njegovoj literaturi, običajima, pače i u samom načinu gradnje i uređaja samostana. Amo spadaju osobito velike ideje siromaštva, preziranja svijeta, zdravog veselja, djetinje ljubavi prema Spa= sitelju, poniznosti i žarke molitve. Stari redovnik, mladi klerik, brat lajik, svi se ćute sretnima i zaštićenima, dok se dadu voditi od ovoga duha. Svi su uvjereni, da se mogu sigurno osloniti na askezu svog reda, koja je kroz tolika stoljeća prokušana i proči= šćena. Već sami stari samostani, ovi nijemi svjedoci dugotrajnog pokorničkog života, jesu dragocjene škole franjevačke uzgojne predaje. Tko ne pozna one tihe i čedne zgrade, s dugim hodnicima, priprostim i siromašnim sobicama, gdje su tolike bogo= ljubne duše nekoć molile i ufale se? Koje čudo, da ti ovdje molitva sama od sebe niče iz duše? Ovakvi stari samostani, s tolikim dragocjenim uspomenama, ne mogu se dosta cijeniti kao učilišta franjevačkih klerika.

Primivši sakramenat svetoga reda nastupa mladi franjevac pravu svoju životnu zadaću. Ona se općenito govoreći sastoji u zdravoj svezi samostanskog života s dje= latnošću u širim slojevima pučanstva. No ovo se zvanično djelovanje različito razvija, već prema sposobnostima mladog svećenika i prema zahtjevima prilika, u kojima se kreće. Jedan uzima križ i s blagoslovom poslušnosti kao misijonar obilazi svoju do= movinu ili polazi u prekomorske krajeve, da naviješta Krista Raspetoga. Drugi promiče slavu Božju baveći se duhovnim vježbama i predavanjima, što ih drži u raznim samo= stanima i kršćanskim društvima, a drugi su opet zaposleni u samostanskoj crkvi ili vrše i vani duhovnu pastvu. Sposobnim ocima otvorena su vrata i u visoke škole, premda su i svi ostali dužni da se sve više usavršuju u filozofsko=teološkoj naobrazbi.

Ovako eto raste franjevački svećenik u molitvi i plemenitom radu te po duhu svoga reda ne živi samo za sebe, nego vođen revnošću Božjom želi i drugima kori= stiti. U svojoj skromnoj sobici, u samostanskoj crkvici i gdjegod on djelovao, provodi dane i godine u srdačnoj bratskoj ljubavi, u djetinjoj radosti, u blaženoj molitvi, u ide= alnom radu i tako se primiče veseo i pun zasluga blaženoj vječnosti. Poput svoga se= rafskog Oca i on, premda je živio na zemlji siromašan i ponizan, ulazi bogat u nebo.

Dr. P. Teofil Harapin, O. F. M.:

Na ponos trećoredaca.

Rijetko je gdje misao, da je III. Red samo za stare i neuke bakice, tako proširena kao kod nas, pa se zato mnogi muškarci i mladići, koji su inače valjani katolici, skanjivaju pristupiti u III. Red. To je sasvim pogrešno mnijenje, a osniva se nažalost na neznanju i nepoznavanju povijesti cijelog III. Reda i njegovog razvitka u drugim zemljama. Možemo mirne duše reći, da pape i biskupi nisu nikada nijedno crkveno udruženje svjetovnjaka tako preporučivali, kao upravo III. Red. Oni su i riječima i primjerom poticali vjernike, toliko u prošlim vjekovima kao i danas, da stupaju u III. Red, da tako postanu sinovi sv. Franje i da tako rade na vlastitom posvećenju i na dobrobiti društvenog poretka. Poznamo više od 30 papa, koji su svojim pismima ustali na obranu III. Reda protiv njegovih neprijatelja, a među tim papama osobito se ističe Martin V. (1417.–1431.). Od njega je sačuvano još i danas 40 listova, koji se odnose na III. Red. Dva velika crkvena sabora Vieneški (1311.) i V. Lateranski (1512. – 1517.) odobriše svečanim načinom i preporučiše vjernicima III. Red. Veliki papa Leo XIII. posebnim je načinom isticao III. Red kao najshodnije sredstvo za obnovu ljudskog društva. Tako je u nagovoru (alokuciji) 3. listopada 1883. rekao, da «raditi za proširenje III. reda znači usavršivati samo djelo Božje, djelo Isusa Krista». Slično govore i njegovi nasljednici Pijo X., Benedikt XV., a dosta je pročitati okružno pismo sadašnjeg Sv. Oca, Pija XI., što ga je prigodom 700-godišnjice smrti sv. Franje upravio na cijeli katolički svijet, da bude svakomu kršćaninu jasno, koliko sv. Crkva cijeni III. Red. On potiče osobito muževe, da se upišu u III. Red.

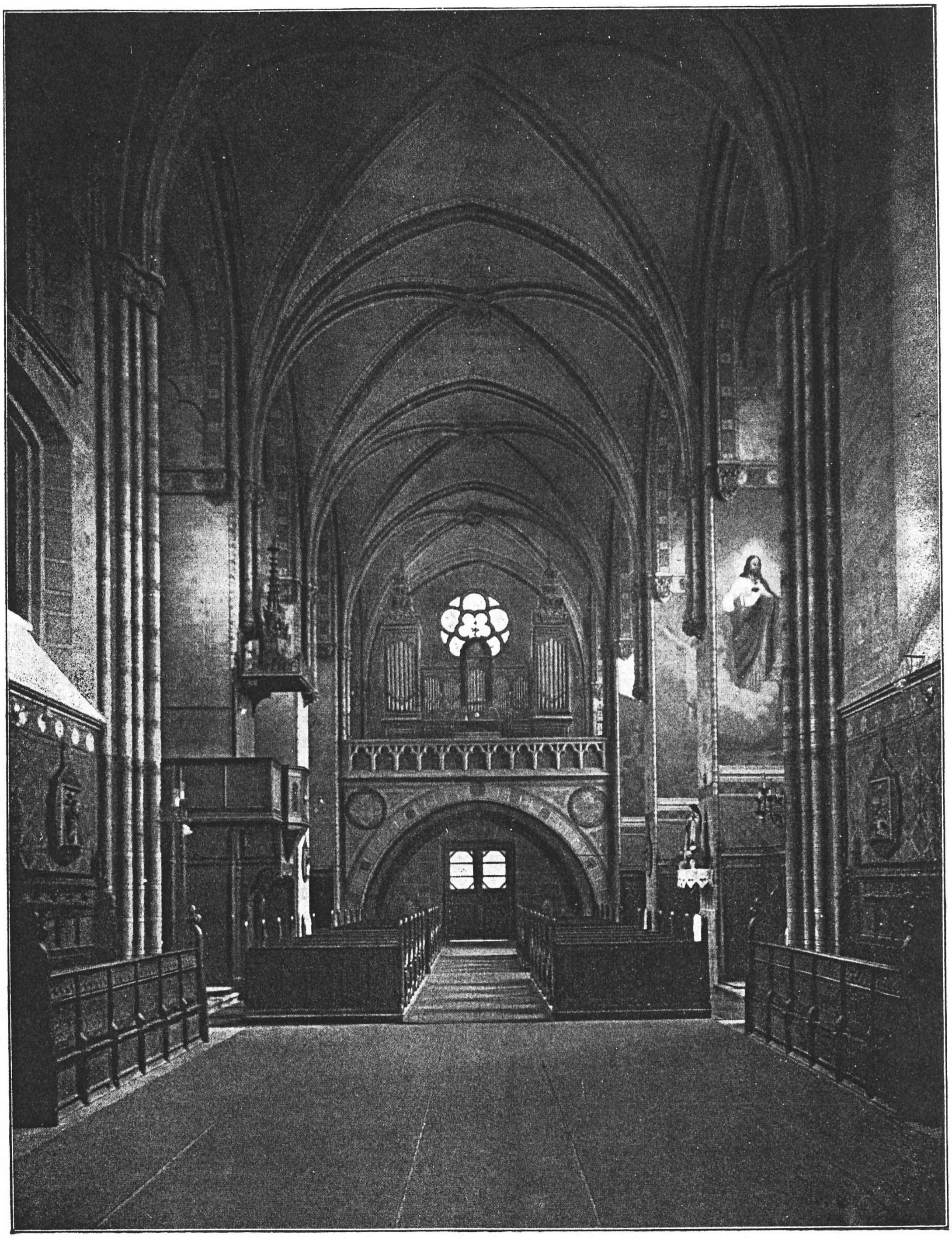
Kako Sv. Oci pape, tako isto nebrojeni biskupi prošlog i sadašnjeg vremena poticahu i potiču vjernike, da stupaju u III. Red i što je glavno, da onda živu po pravilima toga reda. To su učinili zajedničkom okružnicom i svi biskupi naše domovine u ovoj jubilarnoj godini franjevačkog reda.

Svakomu pravomu kršćaninu, pa bio on neuk ili učen i kakvog mu drago položaja, morala bi biti ovako jasno naglašena želja sv. Crkve dovoljnim poticajem, da odbaci mlakost i prezre obzir ljudski, pa da pođe ovim putem za svojim usavršenjem, koji mu Crkva kao najshodniji put tako toplo preporuča.

No ima i drugih poticala, u koje bi se morali pravi katolici zamisliti. Treći Red je svojom poviješću dokazao, da je zaista veoma odlično društvo u katol. Crkvi. Ta sam III. Red dao je sv. Crkvi veliki broj svetaca i blaženika. U tom broju nalaze se vladari i vladarice, plemići i velmože uz bok ubogara i jednostavnog seljaka, a ipak svi zajedno sačinjavaju najljepši i najuzvišeniji zbor ljudi, ljudi koji su se znali popeti Božjom milosti do tolike visine, da danas sjaju kao zvijezde na svodu katoličke Crkve, te su postali uzorima, koje Crkva postavlja na oltare, da ih vjernici nasljeduju kao sigurni kažiput do vječne sreće.

Ovi su trećoreci posvetili ne samo sebe, već su mnogi između njih postali utemeljiti velikih i časnih zajednica, pa su tako ujedno i ljudskom društvu dali novih trudbenika za posvećenje duša, a i vremenitu korist mnogih ljudi. Kako je ta stvar nešto manje poznata, evo imena tih trećoredaca i njihovog djela.

Bl. Ivan Kolombini (1367.) oznovao je Jezuate; Sv. Brigita Švedska (1373.) osnovala je Red presv. Spasitelja ili Brigitine; Sv. Franciska Rimska (1440.) Oblate za pripomoć siromaha; Bl. Ivana Valois (1505.) sestre Anuncijate; Sv. Anđela Merici

Nutrinja crkve sv. Franje, Zagreb. — Ecclesia s. Francisci. *(Fot. Reputin.)*

(1540.) Uršulinke; Sv. Kajetan Thienski (1547.) Teatince; Sv. Ignacije Lojolski (1556.) Isusovce; Sv. Karlo Boromejski († 1584.) Bratovštinu za kršćansku pouku; Sv. Filip Neri Oratorijance; Sv. Kamilo Lellis (1614.) Bolničare, osobito za kužne bolesnike; Bl. Hipolit Galantini (1619.) Zavod za pouku u Firenci; Sv. Ivana Franciska Chantal (1641.) Sestre od Pohoda (della Visitazione); Sv. Josip Kalasancije (1648.) Školsku Braću za odgoj siromašne djece; Olier M. Jean Jeaque (1657.) Društvo Sulpicijevaca; Sv. Vinko Paulski († 1660.) Lazariste i Milosrdne sestre; Sv. Ivan de la Salle (1719.), koga pravom nazivlju ocem moderne pedagogije, Braću Kršćanske Nastave; Sv. Pavao od Križa (1775.) Pasijoniste; Sv. Marija Postell (1846.) Školske Sestre; Bl. Benedikt Cottolengo (1842.) Malu kuću Božje Providnosti; Časni Vincencije Pallotti (1850.) Pobožno Društvo za misije; Časni Franjo Liberman (1852.) Kongregaciju Prečistog Srca Marijina; Bl. Petar Eymard Društvo Presv. Sakramenta i Ligu svećenika adoratora (klanjalaca); Časni Ivan Bosco († 1888.) Salezijance i Salenzijanke.

I na drugim poljima nalazimo velikih ljudi, koji su bili gorljivi trećoreci.

Među papama bili su trećoreci: Gregorije IX, Gregorije X, Nikola III, Martin IV, Eugen IV, Martin V, Julije II, Leo X, Inocencije XI, Inocencije XII, Klement XII, Pijo VIII, Pijo IX, Leo XIII, Pijo X, Benedikt XV, Pijo XI.

Kardinala je bilo toliko trećoredaca, da ne bi tako brzo svršili s njihovim imenima. Zato donosimo samo nekoliko znamenitih imena: Ivan Bessarion (1472.); Edmund Garon († 1598.), umro je mučeničkom smrti za vjeru u Armaghu u Irskoj; Henrik Newman († 1890.), glasoviti engleski mislilac i obraćenik; Henrik Manning, († 1892.), isto tako glasoviti engleski pisac i obraćenik, Herbert Voughan († 1903.); Marijan Rampolla († 1916.), veliki državnik.

Drugi velikani javnog djelovanja, a ujedno trećoreci: Kristof Kolumbo († 1506.) otkrivač Amerike; Vasco de Gama, otrivač Indije; grof Ivan Tilly, najveći vojskovođa u 30-godišnjem ratu, radi svoje pobožnosti nazivan «vojnik-djevica» i «redovnik u generalskoj odori»; Donoso Cortes († 1853.), veliki španjolski državnik; Silvije Pelico († 1854.), talijanski rodoljub; Adolf Kolping († 1865.), glasoviti osnivač «Gessellenvereina», t. j. ujedinjenja svih katol. omladinskih društava u Njemačkoj; Garcija Moreno († 1875.), prezident republike Ekvator u juž. Americi, koji bi ubijen radi sv. vjere; Ljudevit Windhorst († 1891.), glasoviti njemački državnik i osnivač Katoličkog Centra; Dr. Karlo Lueger, veliki vođa austrijskih katolika; grof De Mun († 1914.), francuski parlamentarac; Leon Harmel († 1915.), veliki francuski socijalni reformator u probit siromašnih radnika; M. Hellenputte, belgijski ministar i preko 30 godina profesor luvenskog sveučilišta i narodni poslanik; Don Marko Suarez, prezident republike Kolumbije u Juž. Americi.

Na polju znanosti i umjetnosti poznata su ova imena: Galileo Galilej († 1642.), glasovit astronom; Ljudevit Galvani († 1798.), obretnik galvanske struje; Aleksandar Volta († 1827.), fizičar, čije se ime kod električne struje neprestano spominje; Jakov Balmes († 1848.), glasovit filozof; Fridrik Ozanam († 1853.), historičar i utemeljitelj Društva sv. Vinka; Gaston de Segur († 1881.), veliki apologetičar; Ljudevit Veuillot († 1881.), glasovit novinar i utemeljitelj lista L' Univers; Franjo Hettinger († 1890.), veliki njemački književnik i gorljivi širitelj III. Reda. Gđa Herbert di Lea († 1911.), glasovita književnica; Fonsegrive († 1917.), filozof i francuski pisac, poznat pod imenom «Yves de Querdec»; Ivan Ioergensen, profesor estetike u Louvainu, historičar i kritičar. On je obraćenik i sav svoj život posvećuje istraživanju života sv. Franje i franjevačkog reda.

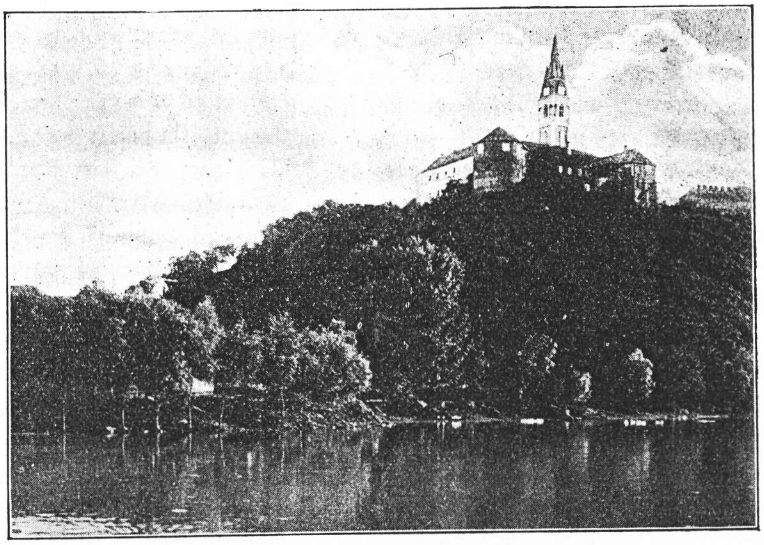
Pjesnici su: Dante Alighieri († 1321.), začetnik «Divne Glume»; Franjo Petrarka († 1374.); Ivan Boccaccio († 1375.), koji je napisao strahovito ružnu knjigu «Decamerone», ali se kasnije obratio i požalio ovo svoje djelo. On je sam kasnije pisao svome prijatelju Majnardu Cavalcantiju: «Prepusti moje novele bezobraznicima, onima, koji slijede svoje strasti, koji žele da ih svi smatraju blatiocima stidljivosti. I ako ne ćeš da oprostiš radi časti drugih, oprosti mojemu poštenju, ako me toliko ljubiš, da proliješ suze nad mojim bolima. Kad ćeš ih čitati (ove novele) držat ćeš, da sam stara lupača, nečist i zloban čovjek». Nadalje glasovit je Torkvato Tasso († 1595.); Mihael Cervantes († 1616.); Calderon de la Barca († 1681.); Franjo Thompson († 1907.), najveći engleski pjesnik prošlog stoljeća, poznat najviše sa svog djela «Hound of Heaven»; Kordula Pelegrina († 1917.), velika njemačka pjesnikinja, poznata radi svojih euharističkih pjesama; Menendez y Pidal, glasovit pjesnik i historičar.

Glasoviti su umjetnici: Ivan Cimabue (1302.); Giotto di Bondone († 1337.); Leonardo da Vinci († 1519.); Rafael Sanzio († 1520.), najveći slikar sviju vjekova; Michelangelo Buonarotti, veliki graditelj, slikar i kipar, pravo čudovište ljudskog uma; Bartol Murillo († 1682.); Klaudije Gaillard († 1887.), francuski slavni kipar i slikar; Aleksander Max Seitz († 1888.), isto tako glasoviti njemački slikar, koji je slikao i našu katedralu u Đakovu.

Glasoviti su muzičari Ivan Pier-Luigi da Palestrina († 1594.); Ivan Pergolesi († 1736.); Antonije Rossini († 1868.); Franjo Liszt, najveći pijanista svijeta, kojemu je bila zadnja želja, da ga se pokopa u franjevačkom habitu, a kod pokopa da mu se pjeva samo gregorijanski, svaki je drugi pijev zabranio; Karlo Franjo Gounod († 1893.); Lovro Perosi, bivši ravnatelj Sikstinskog Zbora; Edgard Tinel, engleski muzičar, glasovit radi svog oratorija: «Sv. Franjo».

Naveli smo imena samo onih velikana, koji su poznati svakom iole naobraženom čovjeku po cijelom svijetu. Koliko bi se još znamenitih imena moglo navesti, koja su poznata u pojedinim narodima! Ali neka bude ovo dosta!

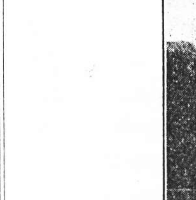
Ako su ovi velikani, koje navedosmo, s ponosom nosili pokornički pojas III. Reda sv. Franje, onda ne znamo, koji bi se katolički inteligenat imao stiditi, da stupi u njihovo kolo kao trećoredac? Da, samo nepoznavanje ili zloba može prezirno govoriti ili s visoka gledati na ovaj red, u čijoj su sredini vojevali za svoj vječni spas najveći umovi čovječanskog roda.

Franjevački samostan — Conventus O. F. M., Ilok.

Petar Grgec:

Zar da inteligenat bude trećoredac?

anas imade dosta malo tako pokvarenih ljudi, koji bi bez žacanja ustali protiv štovanja sv. Franje. Svi smo mi spremni, osobito prilikom proslave sedamstote godišnjice smrti sv. Franje, da se poklonimo velikomu asiskomu Siromašku. Smiješan bi bio svatko, tko bi htio umanjivati svečevu slavu. Ali kad nas Crkva poziva, kako se to iz prijašnjeg članka razabire, da stupimo u trećorece sv. Franje, onda mnogi misle, da preko trećega reda mogu prijeći kao preko kakve neozbiljne ustanove. Koliko li se puta čuju glasovi: Ja da budem fratar? Da se opašem franjevačkim pojasom i da nosim škapular? Da molim trećoredski časoslov i da živim po nekakvom trećoredskom pravilu, koje je samo za nekakve pobožnjake?

Najviše se takvih prigovora čuje u redovima inteligenata. Većina će inteligenata priznati, da je sv. Franjo svetac, koji je bio najsličniji Spasitelju i kojemu je Bog dao milost, da bude središte najvećega preporodnoga pokreta u Crkvi. Ali, kad tkogod čuje poziv: Daj, budi trećoredac! onda se nerijetko čuje odgovor: To nije za mene, to je bila velika stvar za srednji vijek, ali za naše moderne prilike treći red se preživio!

Zašto bi se treći red preživio? Zar Isus Krist nije uvijek jedan i isti? Zar nasljedovanje Isusa Krista nije jednako suvremeno danas, kao što je bilo suvremeno u doba prvih kršćana ili u doba sv. Franje? Šta više, danas je život u franjevačkom duhu lakši i suvremeniji, nego što je bio onda, kada je treći red započeo. Danas već imademo pred sobom tolike franjevačke uzore, da možemo za svako zvanje i za svaku priliku u životu odabrati sebi po kojeg odabranika, kojemu ćemo se nastojati približiti.

Franjevački je pokret svestran, on obuhvaća sve staleže, sve dobi, sva vremena, pa čak i sva stvorenja.

Množina franjevačkih velikih muževa velika je ne samo u drugim zemljama, kako to pokazuje prijašnji članak, već je osobito velika među nama Hrvatima. Hoćemo li, da nasljedujemo svece i blaženike, eto nam Šibenčanina bl. Nikole Tavelića, koji je podnio mučeničku smrt za Krista kao misijonar u Palestini. Hoćemo li da nasljedujemo velike učitelje i narodne prosvjetitelje, eto nam fra Jurja Dragišića, koji je bio odgojitelj pape Lava X. Eto nam zatim fra Filipa Grabovca, fra Andriju Kačića Miošića i drugih velikih pisaca. Hoćemo li da upoznamo pravu vatru rodoljublja i požrtvovnosti za narod, eto nam fra Luke Ibrišimovića, fra Frane Jukića, fra Petra Bakule, fra Grge Martića i bezbrojnih drugih franjevačkih velikana. Nikoji narod nije primio toliko dobročinstava od franjevačkog reda, koliko Hrvati. Zato se Hrvati ne bi smjeli dati natkriliti ni od kojeg drugog naroda u štovanju sv. Franje i u nasljedovanju njegovih vrlina.

Jedini razlog, koji bi nas mogao odbijati od trećega reda, bila bi tvrdokornost u grijehu i u griješnim navikama. Inače ne smiju nas smetati ni grijesi, koje smo do danas počinili. Ako u našoj duši vlada raskajanost i tvrda odluka, da ćemo sve popraviti, onda je treći red otvoren i nama, koji smo veći grešnici od drugih. Nama je često krivo i silno smo nesrećni, ako nam tkogod predbaci kakvu moralnu pogrešku. A ako pravo prosudimo svoju unutrašnjost, onda vidimo, da smo možda sto puta gori. Kako li će nam biti, kada naši grijesi budu otkriveni ne samo pred Bogom, nego i pred svim ljudima? Ne ćemo li na vječnom neumoljivom sudu morati priznati, da smo i onda, kada smo na zemlji bili napadani, uistinu uživali veće poštovanje, nego što smo ga po svojim potajnim grijesima zaslužili? Stupimo li u treći red, možemo si olakšati onaj dan, kada ćemo biti potpuno raskrinkani pred Vječnim Sucem. Jer treći red ne znači nikakvo hvastanje ni bahato nadmetanje. Treći red nije samo za one, koji su sačuvali krsnu nevinost, nego i za nas, koji smo toliko sagriješili, da sa stravom pomišljamo na Božji sud. Treći red je red pokore, u kojem su već od početka nalazili utočište i najveći raskajani griješnici.

Što se čovjek nalazi na odgovornijem mjestu, to sudbonosnijim grijesima i pogreškama može okaljati dušu. Na nas inteligente često se s pravom drugi tuže, da imademo premalo ljubavi prema svojemu bližnjemu i da smo više nego drugi podvrgnuti strastima. U našim djelima vodi nas često ogavna sebičnost, a više puta prevlada našim srcem i mržnja. Treći red otvara nam neiscrpljivu riznicu dobrih poticaja i milosti za sve veće napredovanje u pravoj ljubavi. Za napredovanje u ljubavi prema Bogu, prema ljudima, prema svetoj rimokatoličkoj Crkvi i njezinim poglavarima i prema svim stvorovima i zemaljskim silama. Nakon Svetoga Pisma malo imade onako divnih izljeva duše, koji bi sadržavali u sebi toliku mudrost i dobrotu, kao što je sadržaje himna sv. Franje Asiskoga, koja se zove «Pjesma Suncu». To je ispovijest potpunoga kršćanina. To je pjesma velikog života, koji je izgorio na oltaru Božjem kao žrtva paljenica, to je potpuna odanost u volju Božju, slavljenje Božjeg Promisla i pobjeda nad smrću i žalošću. Već radi te pjesme isplatilo bi se postati trećoredac, da čovjek uvijek ponavlja u sebi ove stihove i da ih nastoji učiniti sadržajem svojega mišljenja, osjećanja i rada. Čudnovato je svojstvo te pjesme, da je čovjek to više cijeni i to više joj se divi, što je zreliji i inteligentniji.

Nad kakvim li sve ponorima lebdi duša inteligenata svaki dan! Razdire nas pohlepa za dopuštenim i nedopuštenim užicima. Moderna znanost i umjetnost pobuđuje u nama duh oholosti, osvete, bune proti vječnim zakonima i duh otpada od Boga. Crkva, koju bismo morali ljubiti nježno kao majku, prikazuje nam se kao tiranka duše. Zabave,

kazališta, opojna pića, kinematografi i druga mamila i dražila zavode nas na neumjerenost i razbludnost. I neinteligentan čovjek imade svoje duševne pogibli, kojima je izvrgnut svaki dan. Ali kod inteligenata te su pogibli mnogo brojnije, veće i kobnije. Zato je inteligentu potrebnije nego drugima, da bude zaštićen što obilnijim sredstvima milosti i poticajima na dobar život.

Treći red daje nam dovoljno poticaja za čuvanje od zla i za napredovanje u krepostima. Sv. Franjo je sav svoj pokret privezao najuže uz Crkvu i uz njezine poglavare. Naša se oholost često opire tomu, da se pokori papi, biskupima i svećenicima. Moderan inteligenat dolazi vrlo često do varave misli, da on sam sebi može biti i svećenik i da je njemu nepotrebna Crkva. Međutim Bog je znao, zašto je uveo u Crkvu svećenstvo, kojemu je dao vlast naučavanja, vlast suđenja i vlast upravljanja. Trećoredac priznaje božanski ustav crkve, on znade, da se božanska milost izlijeva na nas preko onih, koji imadu vlast, da blagoslivljaju i da dijele svete sakramente.

Tko bi htio da provede preporod kršćana mimo crkvenih poglavara ili čak protiv njih, taj ne bi bio na pravom putu. U doba sv. Franje rušili su se stupovi Crkve. I ustali su mnogi, da te stupove podižu, ali većinom su i oni postali rušitelji, jer su ustajali proti sv. Ocu Papi, biskupima i svećenicima kao takvima. Da je sve drugo bilo kod njih pravo, a samo da su robovali ovoj zabludi, sav bi njihov rad bio pogrešan. Sv. Franjo je uz ljubav prema Bogu odmah metnuo i pokornost prema Crkvi i njezinim zakonitim poglavarima. Zato je sv. Franjo uspio, a oni, koji su ustali proti crkvenim poglavarima, zalutali su putem krivovjerja. Buna je samo utvrdila opačinu i pokvarenost, a evolucijski preporodni rad učvrstio je stupove Crkve.

Duh pokore, duh miroljubivosti, duh ljubavi prema Bogu, Crkvi, crkvenim poglavarima, svim ljudima i stvorovima, zatim duh umjerenosti, samozataje, pravednosti i stege potrebit je baš najviše nama inteligentima. Dante je bio veći od nas i umom i svojim djelima, pa ipak je bio trećoredac. Ako je on mogao da se opaše franjevačkim trećorednim pojasom, onda to možemo učiniti i mi, koji nijesmo ni sjene prema njemu.

P. Ciprijan Lisica, O. F. M.:

Posljednji pijev slavuja!

Tanto é grande il bene che m' aspetto
Che ogni pena mi fa diletto (sv. Franjo).

Niti je oko vidjelo, niti uho čulo, niti srce čovječje okusilo, što je Bog pripravio onima, koji ga ljube, kaže sv. Pavao. Iz toga apostol naroda izvodi, za sve koji plaču ili uzdišu za nebom, razlog utjehe i nade, pa enfatično zaključuje: nevolje ovoga života, ne mogu se uporediti sa slavom, koja nas čeka! Svi ljudi traže da budu sretni. Prave sreće izvan Isusove škole nije moguće naći. Zato treba doći k Njemu, sjesti kraj njegovih nogu poput Marije i slušati nauk života iz Njegovih usta, popeti se s Njime na goru i nauk kršćanske savršenosti staviti u djelo i jedino tako doći ćemo do sreće. Sreća! A koga ne zanosi ta magična riječ? Onaj, koji ju posjeduje znade njezinu cijenu; a koji ju nema, sve bi dao da ju nađe. Pa nađe li nam se duša uzburkana kao uzburkano more, je li nam srce stisla bol, jesmo li Bogu okrenuli leđa, a on nas u milosrđu svome nije zabacio već oprostio uvredu našu, tada nakon brodoloma naših snova, potražimo mir samo kod Njega, jer samo on ima ključ naše sreće!

Nešto nakon obraćenja, jedne divne jesenske večeri šetao je Augustin afričkom obalom. Duša njegova osjećala je prazninu, a oči su mu uzalud tražile daleko po moru, u kome se već viđao sjaj nebeskih zvijezda, smirenje nemirnog duha. I srce je njegovo pitalo: more, o divno moje more, što se tako široko preda mnom histereš, reci mi, o more, gdje je moja sreća? I čuo je glas iz dubokog okeana, koji mu je duši prišapnuo: *traži još više!*

Po nebu stale se javljati bezbrojne zvijezde, i svod nebeski žario je u divnom sjaju. Augustin, poslušao je glas iz okeana, i uzdignuo se dušom do bajnih zvijezda i upitao ih: mile zvijezde, što mi nad glavom treptite i javljate nama smrtnicima sav svoj nebeski čar, de recite mi mile zvijezde, gdje je moja sreća? I glas mu ponovno šapnu: *traži još više!*

I duh Augustinov vinuo se još više, uzdigao se do samih nebeskih anđela i ljubopitno ih upitao: oh anđeli, bezbrojni duhovi, koji nam navještate ljubav, mir i veselje, de recite mi jeste li vi moja sreća? A iz bezkrajnog svemira, na krilima laganog povjetarca, čuo se složan glas anđeoske pjesme: *Augustine, traži još više!*

Augustin podigao se do samoga prijestolja Svevišnjega i tamo je začaran stao. Pa kad je opazio ono more mira i sreće, kad mu je umorno srce zadivljeno stalo, u zanosu sretne duše uskliknuo je: *stvorio si nas Gospodine, za sebe i nemirno je srce naše dok se ne smiri u Tebi!* Dakle Bog je jedini konačni cilj naše sreće. Tomu cilju treba da nas vode sve naše radosti, sve muke koje nas muče, sve kušnje koje nas nalaze, sve nevolje koje nas okružuju. Sve nam mora biti lako i ugodno, jer sve nas nuka, da se do Boga našega popnemo, jer i on sam k sebi nas zove. Zato i jest sv. Franjo često ponavljao: *toliko je dobro što me čeka, da mi svaku muku i nevolju sladi!*

Pođimo za srećom, ali jedino za stopama viteza Božjega. Na to nas pozivlje i pjesnik kada kaže: *Hunc sequantur, huic jungantur = Qui ex Aegypto exeunt = In quo duce, clara luce = Vexilla Regis prodeunt.* Ovaj poziv mi shvaćamo! Kralj je Isus, njegov barjak jest Križ; Egipat je zemlja ropstva, u kojoj robuje narod Gospodnji, a zemlja ropstva jest zemlja grijeha; oni koji su izašli iz Egipta, to su duše, koje su se oslobodile ropstva, izašle iz mora na obalu, koje je rasvijetlio Krist. Sve te duše

pozivljemo da slijede Franju, jer u njemu su kreposti Kristove, on je vjerna slika Spasiteljeva: *drugi Krist!* Upitajmo dakle Franju, da nam pokaže Krista.

Sv. Pavao u svijetu ludom i ispraznom, među Grcima, koji traže *mudrost*, i među Židovima, koji išću *čudesa*, dičio se što im nosi i navijesta Krista, i kao da mu riječ Krist nije bila dosta, dodao je *et hunc Crucifixum: Krista i to raspetoga!* Mi propovijedamo Krista izmučenoga, iskrvavljenoga, popljuvanoga, izbijenog. Takav Krist punina je evanđelja, jest Bog, koji iz ljubavi, da spasi ljude, silazi s nebesa i za sreću ljudsku odabire za sebe smrt na Križu! Raspeti je liječnik, koji dok liječi bolesnika, ovaj ga kopljem ranjava u srce. I dok Križ služi nekima na *sablazan, a drugima na porugu, dotle se Pavao raduje u njemu, jer u njemu je samo život, spas i uskrsnuće naše!*

Pokažimo sada svijetu sv. Franju. Divan je, kada pripovijeda sestrama pticama; divan je kada prima brata vuka za nogu i pripitomljuje ga; divan je kada u zanosu mladenačke duše pjeva, te odzvanja brdo i dolina i razbojnicima kaže: glasnik sam velikoga Kralja; divan je kada u kolibi, što su je Klarine priredile ruke, pjeva pjesmu bratu Suncu; ali je najdivniji, upravo nedostižan na brdu Alverni. Alverna nam pripovijeda čudesa Kristova križa na Franji: *Crucis Christi mons Alvernae - Recenset mysteria!* Alverna nam kaže svu ljubav, kojom je gorjelo srce serafskog sveca, Alverna nam kaže svu bol, koju je Franjo podnosio. I život je Franjin samo jedna velebna pjesma Kristova Križa.

Brat Silvestar u snu gleda Franju, gdje mu iz usta izlazi veleban Križ, koji seže do sve četiri strane svijeta; brat Pacifik susreće se s Franjom u križ mačevima probodenim; brat Leo, ovčica Božja, opaža zlatan Križ, koji pred Franjom hodi. I dok brat Antun propovijeda braći o Križu, eno Franje na vratima u slici Križa, gdje potvrđuje govor Antunov i blagosivlje sakupljenu braću!

No nije dosta da se mi samo divimo Franji kao posebnomu junaku, kojega je Krist odabrao i označio svojim Križem; već mi treba da pođemo za Franjom, da duša naša diše Franjinim duhom. Duh Franjin divno je izražen u onim riječima učitelja naroda: *ja sam s Kristom propet na Križ!* Stoga želimo li doći do duha veselja, vedrine, mira i bratske ljubavi sv. Franje, to je nemoguće, ako ne zatajimo sami sebe. Zato i Krist jasno kaže: *tko hoće doći za mnom, neka zataji samoga sebe!* Jedino tako postati će svaki od nas *novi čovjek.*

Novi se čovjek pojavio na svijetu i novu nauku donio je svijetu. Na svijetu je našao zlo, pokvarenost, trebalo je da iz temelja preokrene ljudsku nauku. Ljudi su nesretni, jer su se udaljili od pravoga puta. Kada se ostave onoga, što jesu, kad stanu provoditi drugi, novi život od onoga, što ga provode, tada će se na svijetu ponovno pojaviti sreća. Ljudi su pustili da ih strasti nose, klanjaju se krivim bogovima, misle da je sreća u pijanstvu, u bludnosti, u novcu, u uživanju, u samovolji, u znanju, ali se jako prevariše. Zašli su sa pravoga puta. Žele li k sreći, neka se brzo vrate ka Kristu. Neka slijede *novoga čovjeka,* neka se ugledaju u Franju, koji je sebe razapeo na Križ s Kristom.

Ali nije dosta urediti i umrtviti samo svoju vanjštinu, već je potrebito svesti na pravi put i svoju nutrinju. Zato je u prvom redu potrebito, da smo ponizni. Poniznost je temelj duhovnoga života. Na tom temelju treba da počiva čitava naša duhovna zgrada. Zato i Spasitelj kaže: *učite se od mene, jer sam ponizan srcem!* Zato treba da svaki od nas često opetuje: *Gospodine, daj da upoznam samoga sebe!*

Franjo se za cijeloga svoga života vrlo često vraćao na ovu temeljnu krepost. Svaka stranica knjižice *Miomirisni cvjetići* govori nam o ovoj kreposti. Zar nije divno

ono poglavlje *o savršenom veselju,* kad sv. otac ovako završuje: *brate Lone! nad sve darove i milosti Duha svetoga, koje Krist dijeli svojim vjernicima, najveća je milost, da svladamo sami sebe te iz ljubavi prama Isusu rado podnosimo nevolje, nepravde, poruge i sramotu!"* Dakle želimo li se popeti do sreće, u prvom je redu potrebito svladati samoga sebe. Tom pobjedom čupamo iz našega srca korjen svakoga zla, a to je samoljublje — oholost. Franjo je tako radio. Ponizio se, a Bog ga je uzvisio.

Ali mi treba ne samo da se ponizimo, već da se i *žrtvujemo.* Isus nam poručuje: *tko hoće za mnom, neka uzme križ svoj!* Križ u našem slučaju, jest u prvom redu život sa svim dužnostima, kojima je isprepleten; sa svim trnjem kojim je posut; sa svim bolovima, koji ga okružuju. Mnogi si utvaraju život kao veselu šetnju, ugodnu zabavu, čarni perivoj posađen smiljem i koviljem. Ali se vrlo brzo razočaraju. Nijesu naučili da nose svoj križ, pa kad se nađu na ruševinama umišljene sreće, tada zdvojno plaču. Ali tko će za Franjom, treba da u veselju služi Gospodinu. Veselje i pripravnost, to su posebne odlike franjevačkog duha. Kada smo upoznali volju Božju, tada samo smjelo pođimo naprijed puni mladenačkog poleta i žara i tako ćemo svladati lijenost i malodušje, koja čestoput truje i ubija tolike lijepe snove.

Pogledajmo i opet sv. Franju. Nalazi se u sumnji te ne zna, koji će život odabrati: ili da samotuje ili da propovijeda. Zato zamoli, da se Boga moli za rasvjetljenje. Kad mu javiše, što Bog od njega traži, ustane i u zanosu duha potrči, da što prije na sve strane propovijeda Krista. Tako pripravno treba da se žrtvuje svatko, tko hoće poći za Franjom da dostigne Krista.

Tko se tako žrtvuje, taj sije život. Isus kaže: *ako pšenično zrno padnuv na zemlju ne umre, ostaje samo, umre li donosi obilan plod.* Želimo li dakle živjeti treba da umremo: sebi i stvorovima, da se oslobodimo materije, koja nam ovija i sapinje duh, poput tvrde kore i priječi mu da se vine u visine k Bogu.

Živjeti vjerno svome zvanju, a da ne bježimo pred poteškoćama; biti veseo u nevoljama; vršiti savjesno pa i sitne svoje dužnosti, to znači umirati sebi i stvorovima, a živjeti novim životom. Tada će po riječima sv. Bonaventure Križ Isusov imati obnavljajuću moć: *renovativam naturam,* a sa Križem Isusovim mi ćemo jedino spasiti sebe i druge, jer *u Križu je spas!*

I Franjo nakon što je postao savršen lik Kristov, primicao se kraju života. Kao pobjedonosni junak, koji nije podlegao svijetu, mogao je kazati *život sam svršio, vjeru održao, Gospodine, dolazim da me nagradiš!* Ali prije nego ostavi svijet, prije nego se rastane sa milim stvorovima, koje je zvao slatkim imenom brata, sve ih još jednom pozove i u ime svih zapjeva Svevišnjemu ovako:

Previšnji, svemožni, Gospode dobri!
Tebi hvala i slava i čast
I blagoslov svaki!
Samome Tebi pristaje to:
Dok smrtnik ni jedan ni vrijedan,
Ni da Ti sveto spomene Ime!
Hvala Ti, Gospode Bože naš,
U ime svih stvorova Tvojih,
Napose radi brata gospodina Sunca,
Koje nas grije i sve nas veseljem puni!
Ono je lijepo i bajne svijetlosti puno,
Slika je Tvoga božanskog sjaja, Višnji!

I radi mjeseca i sjajnih zvijezda,
Kojima si posuo divna nebesa Svoja!
Hvala Ti, Gospode, i radi brata vjetra,
I radi zraka i oblaka i vedrine,
I svakoga vremena jošte,
Kojim se Tvoja stvorenja služe!
Hvala Ti, Gospode moj,
I radi sestre biser vode
Ona je korisna, dragocjena i čista.
Hvala Ti, Gospode Bože,
I radi brata našega ognja,
Što nam tamnu rasvijetljuje noć:
On je lijep i ugodan, silan i zatoran.
Hvala Ti, Gospode Bože,
Radi onih, što u Tvoje praštaju Ime
I rado snašaju nevolje i bijede života:
Blago njima, kad to podnose rado,
Jer ćeš ih vječnom okruniti krunom!
Hvala Ti, Gospode Bože,
I radi sestre tjelesne smrti naše,
Kojoj nijedan smrtnik umaći ne će.
Teško svima, što u smrtnom umiru grijehu,
A blaženi, koji živu po volji Tvojoj,
Jer druga ih smrt umoriti ne će!
Hvalite i blagosivajte Gospoda moga,
I služite Njemu dubokom poniznošću svojom!

To je posljednji pijev umbrijskog slavuja, posljednja pjesma viteza Božjega. Franjo ju je sa zanosom pjevao, a braća rado ponavljala.

Pred sedam stotina godina Franjo je ostavio zemlju, a duh njegov lebdi oko nas i zove nas: *Sinci, slijedite mene, kao što sam i ja Krista!*

Sinovi i kćeri velikoga patrijarhe, pođimo za ocem svojim, da ga dostignemo! Tamo ćemo naći vječni mir i sreću, radi koje smo ostavili sve zemaljsko i zapjevati ćemo pjesmu, sa pjesnikom, našim ocem: *Vječnomu Suncu naše sreće!*

SADRŽAJ.

Bilješka: Da uzmogne ova Spomenica imati pristup štovateljima sv. Franje i u inostranome svijetu, posveta, sadržaj knjige kao i natpisi slika iz naše domovine otisnuti su i na latinskom — internacionalnom jeziku Crkve katoličke.

INDEX.

Nota. Dedicatio hujus libri: «Memoriale occasione septimi centenarii obitus s. Francisci» et index materiae titulique imaginum ex patria nostra sumptarum dantur etiam in lingua latina, utpote universalis Ecclesiae, ut sic ipse cultoribus Seraphici Patriarchae etiam apud alias nationes pervius fiat.

Approbationes

Provincialatus O. F. M. Provinciae Croatiae SS. Cyrilli et Methodii

Ex parte Ordinis nihil obstat, quominus liber «Spomenica prigodom sedamstote godišnjice bl. smrti sv. Franje» publici iuris fiat.

Prof. fr. Bernardus Brixy, m. p.
censor.

No. 809.

Zagreb, d. 26. maii 1927.

Imprimatur

L. S.

fr. **Vendelinus Vošnjak** m. p.

Min. Prov.

Ordinariatus Archidioecesis Zagrebiensis

Nihil obstat

Krešimir Pećnjak, m. p.
censor.

No. 3808.

Datum Zagrebiae, die 4. Junii 1927.

Imprimatur.

Dr. **Franciscus Salis** m. p.
Episcopus Consecratus, Provicarius Generalis.

L. S.

TISAK ZAKLADE TISKARE NARODNIH NOVINA U ZAGREBU